

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

Nº Curent 380 19 Format

Nº Inventar 16098 Anul

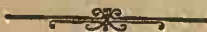
Secția Depozitii Raftul

27940.

IOAN NĂDEJDE

V. G. MORȚUN

BIOGRAFIA LUI, GENEALOGIA
ȘI ALBUMUL FAMILIEI MORȚUN

—
BUCUREȘTI

—
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „SPERANȚA”
3, STRADA PĂTRAȘCU-VODĂ, 3

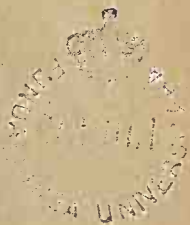
1924

Inw. A. 16.098

IOAN NĂDEJDE

V. G. MORTUN

BIOGRAFIA LUI ȘI GENEALOGIA
FAMILIEI MORTUN

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „SPERANȚA”
3, STRADA PĂTRAȘCU-VODĂ, 3

1923

40444

CONTROL 1953

1951

1956

D

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 38 019

B.C.U. Bucuresti

C40444

V. G. MORTUN.

PREFATĂ

Lucrarea asta am început-o acum zece ani. Vorbeam cu V. G. Morțun de însemnătatea ce-ar avea studiile monografice despre genealogiile familiilor boierești de mână a doua. Și arătam că atari monografii ar putea învedera plastic ce este elita socială a unui popor, cum se formează, cum se păstrează și cum se înnoește. L'am cercetat ce știe despre Morțunești și mi-a mărturisit că prea puțin și că legenda lui Manolachi Morțun, savantul familiei, cât și spițele alcătuite de acesta, nu i inspiră încredere--i se pare mai curând că legenda aceea e un basm, Mi-a spus că are un pachet de documente aduse de-o rudă Agripina—de la Alexandru Morțun din Bucovina. Despre origina din Tăutul, Banilovschi, Barbovschi, PISOȚCHI, Movilești, nici vorbă.

Odată V. G. Morțun mi-a propus să fac cercetări asupra familiei lui—asupra Morțuneștilor în general—ca să-mi văz visul cu ochii. luând asupra lui cheltuețele și plata muncii mele.

Studiul l'am putut face în zece ani — fără să fie isprăvit nici astăzi — numai mulțumită faptului că aveam nenumărate fișe din toate documentele tipărite și din munuscrisele Academiei române, din Arhiva Statului din București; că am avut drept călăuz — foarte defectuos, dar în ori-ce caz un călăuz — Buletinul, foaie oficială a Moldovei, „Gazeta

satelor" și Mon. Oficial. Cercetări în Arhiva Statului de la Iași se impuneau; am făcut ceva cât am stat acolo în timpul războiului; dar greul l'a dus dl. Traian Ichim, funcționar la acea arhivă, care pe de-o parte a controlat fișele mele luate din Bul. f. of. a Moldovei, etc., iar în cea mai mare parte a căutat din imbold propriu să descopere ori ce urmă de Morțuni sau de familii înrudite cu ei. Mai tot ce citez ca din Arh. St. din Iași, chiar dacă nu este indicat dl. Ichim, i se datorește tot D-sale. D-sa a dat o muncă uriașă și rodnică.

De oarece Tribunalele județene și Curțile de Apel n'au respectat regula de-a trimite la Arhiva Statului dosarele vechi, — cercetările ar fi trebuit făcute și în arhivele tribunalelor locale. Din nefericire, în această privință, afară de câteva cercetări ale d-lui Attur Goroveiu la Dorohoiu și Suceava — nu s'a putut face chiar nimic. Și totuși Ia Roman și Bacău trebuie să fie documente însemnate, ba chiar o cercetare la Focșani, la Vaslui etc. ar putea aduce lumină asupra unor puncte obscure.

O întâmplare prielnică este că la Arhiva St. din București în 1913, după stăruința d-lui C. Sărățeanu. pe atunci secretar general la Justiție, s'au adus dela instanțele din țară, o mulțime de documente, înfățișate de părți și nerădicate din dosare. Cerceiând notițele d-lui Gh. Chirileanu despre ținutul Neamț și Suceava, apoi direct toate Cartoanele din Moldova întregă, am găsit la Suceava și la Bacău adevărate arhive morțunești. La Suceava pentru pogorătorii din Vas. Morțun de la Cămărzani, ba chiar din Lupul Morțun, în general, iar la cele din Bacău, în înțelesul cel mai adevărat al cuvântului, arhiva coborâtorilor din Gr. Morțun spătarul.

Ca să completez și controlez materialul adunat din aceste izvoare, m'am hotărât să spovedesc pe toți membrii familiei, din generația mai veche. În adevăr, am făcut bine, căci am căpătat astfel material prețios care se întinde până la zi. —

Dacă trebuia să cercetez actele de stare civilă la primării s'ar fi cerut cheltueli și muncă prea multă.

Mi-au dat lămuriri precise : D-na Izabela Sadoveanu născută Morțun, d-na Ortansa Morțun institutoare București, d-na Cornelia Morțun (soția răposatului V. G. Morțun), —acestea pentru ramura băcăoană, în special ; d-na Aglaia Uhrinovschi, pogorâtoare din Neculaiu Morțun fiul lui Pavel, pentru urmașii acestuia (prin d-l Artur Goroveiu); d-na Frosa Ioan (prin d-l Sungurof), coborâtoare din Vas. Morțun dela Că-mărăzani, d-na Maria Văsescu (prin d-l Goroveiu), pogorâ-toare din Morțuneștii din Hârlău, ramura lui Petre Pavel Morțun; apoi d-l Eugen Sungurof din ce-a știut dela părinți, de la bunică, etc.

Dar evideni că partea leului a dat'o d-l Arfur Goroveiu, care, nu numai că mi-a trimis tot ce știe dela Manolachi Morțun (amintiri, date documentare, spițe), ci a făcut chiar cercetări și călătorii, ca să lumineze puncte obscure. — To-tuși unele tot abscurse au rămas, de oare ce d-sa, absorbit de ocupațiile profesionale, și de alte studii, nu a putut face cercetări complete în haosul arhivei Triș. Suceava. Cetitorul va vedea din această lucrare, cât de mare a fost contribuția d-lui Artur Goroveiu la această scriere.

Inse partea cea mai grea a lucrării : istoria celor mai vechi Morțunești și urmărirea lor pân la momentul când Moldova intră în lumina istoriei, nu se putea face fără cercetarea documentelor bucovinene. Norocul a făcut ca d-l Sever de Zotta, directorul Arhivei Statului din Iași, să fie genealogist, bucovinean de origine și pogorător din Maria fiica lui Vasile Morțun dela Budenița. — D-l Zotta, cercetând arhivele publice din Bucovina și putând lua cunoștință de arhivele familiilor ca Voleinschi, Goian, Hurmuzachi, Calmuschi etc, mi-a putut pune la îndămână un material formidabil. — Des-coperirea că Morțuneștii se coboară din marele log. Ioan Tăutul a făcut'o d-l Zotta; de-asemenea și că Morțuneștii se trag din Maximeștii, iar aceștea din Banilovschi. Tot

D-sa mi-a procurat fotografia de pe portretul Marie Zotta n. Morțun, deci de pe al celui mai vechiu membru al fam. Morțun. Vor fi fiind pictați Morțuni la biserica din Bude- nița sau aiurea, dar n'am putut căpăta nimic.

Fliica lui V. G. Morțun (d-na Cornelia Sasu) și soția ră- răposatului au ținut vorba acestuia și au purtat cheltueele, lăsându-mi libertate deplină în aprecieri.

Din cercetările făcute vedem că'n familie, pe care o în- tâlnim di'ntr'un timp supt forma modestă de răzeși înstăriți, căci Pavel se vede întâiu vornic în satul său și în altele, apoi căpitan de mazili. Se ridică înse familia treptat pân ce ajunge de joacă rol de seamă în unele ținuturi: Manolachi și Dum. Morțun în Suceava; Iordachi, Alexandru, Costachi, la Ro- man; Gr. Morțun la Bacău și mai înainte Iordachi Lupul Morțun la Arămești țin. Neamț, apoi țin. Roman.

Interesant este de constatat rostul ce au avut boierii bu- covineni întorși în țară cu cultură nemțească: Morțuneștii, mai ales ramura lui Toader, sunt dovadă.

Dacă nu facem ca alcătuitoarii de spițe, cari țin seamă nu- mai de interesul procesului ce au; dacă ținem seamă și de femeile ce întră în familie, vedem că Morțuneștii s'au rădicat prin căsătorii cu fete din familii mai de sus de cât a lor. Ștefan Morțun de la Igești ia de soție o pogorătoare din Tofana Tăutul, descendentă autentică din marele logofăt. Pavel ia întâiu o soție din Putna ori Roman, înrudită, pare se, cu Racovițești; în a II-a căs. ia pe fata lui Anghelachi din Popișcani (om după aparență obscur, dar în realitate cobo- rător din familii frunțase ale țerei). *Lupul* fiul lui Pavel ia pe Marioara Lână (Ce poate fi mai modest?). Dar aceasta aduce sângele Pisoscheștilor și prin aceștia al Barbovschilor etc.; *Vasile*, fiul lui Pavel, ia pe Smaranda Holban, descen- dentă din Strcești, din fam. Herța, din Luca Arbure. *Teodor* fiul lui Pavel, ia întâiu pe Maria Gherghel, care-i aduce sân-

gele Alboteștilor, al Moțoceștilor etc. ; în a II-a ia b Ilinca (de loc din Ropcea); *Sandul*, fiul lui Pavel ia o Calmüschii; *Niculaiu*, fiul lui Pavel, ia pe Anastasia Roșca, despre ai cărei strămoși am vorbit în text; *Petre* ia pe Despa Ghenghe, care aduce, pe altă cale, sânge tăutesc, cum și sângele Hudicilor și Goeștilor; *Constantin*, fiul lui Pavel, ia pe nepoata lui Ivan vorn. Herța, din fam. Arbore, etc., și lasă urmaș în Basarabia.

Deci prin căsătorii, familiile mai de sus se făcea selecție di'n-tre cei mai destoinice nobili mici și astfel se rădicau pe treapta socială mai înaltă.

În urmașii acestor Morțunești găsim sângele celor mai alese familii din elita țerei și chiar al familiilor domnitoare din Moldova (Movilești, Mușătești) și urmași din cea din Muntenia (la coborătorii din Marghioala Gr. Morțun).

În elita noastră putem găsi nu numai urmași din cei ce au condus treburile la noi, ci și din elitele altor popoare: la noi au venit Greci (Catargii, Cantacuzinii, Paleologii, etc.), Unguri, feluriți Slavi, Italieni, etc. În elita de azi găsim, deci, coborători din aceștia. Și îndărătul Grecilor, de pildă, dăm peste strămoși din elita Minoiană, Cretana, Egipteană, etc.

Această elită, cu toate păcatele fatal legate de-o mână de pământ, este produsul cel mai prețios ce s'a selecționat în cursul veacurilor. A distruge ori chiar a înlătura această elită e cea mai mare greșală, crima cea mai grozavă ce poate făptui un popor, îngăduind unui număr de inși, ce se decretează, cu de la sine putere, elită socială,—să distrugă acest produs al unei evoluții îndelungate și costisitoare.

Atari greșeli se plătesc pri'ntr'o recădere în bărbărie—prin refacerea unei noi elite sociale, care anevoe va li la înălțimea celei ce are mii de ani în trecutul ei.

Practica a arătat și la noi, că tot ce s'a făcut spre bine în această țară se datorește elitei noastre istorice. — Și grupările noi caută să adune la ele elemente din elită.—Din nefer-

ricire nu pe cele mai bune, ci tocmai pe acele pe cari concurența cu altele superioare le înlătură de la conducere.

Declasații, înse, se conduc de regula :

Si superos flectere nequeo, Acheronta movebo !¹⁾

IOAN NĂDEJDE

---

¹⁾ Dacă nu voi putea îndupleca pe zeii de sus, voi pune în mișcare Tartarul.

VIAȚA LUI V. G. MORȚUN

I. NOTIȚE CRONOLOGICE

V. G. Morțun s'a născut în orașul Roman. Tată i-a fost Iordachi Morțun, iar mamă Ecaterina fiica lui Dimitrie Polizu.

După datele familiei s'ar fi născut la 30 Noemvrie 1860, va să zică la 30 Iulie 1919, la 1 1/2 p. m., când a murit, ar fi fost de 59 de ani fără 4 luni.

Judecând, înse, de pe foaia de zestre a mamei lui, foae publicată în „Mon. Of. al Moldovei“ la pg. 508, anul 1861, V. G. Morțun s'ar fi putut naște abia în 1861 Noem. 30, deci a murit mai tânăr de cum s'a crezut.

Studiile liceale le-a început în Institutul academic din Iași, dar le-a isprăvit la Paris în colegiul Sainte-Barbe. Tot la Paris a urmat cursuri de artă dramatică și celebrul Got punea mari speranțe pe talentul lui V. Morțun.

A urmat în Bruxelles la Facultatea de litere și filosofie, dând și un examen. Nu și-a făcut o carieră, de oarece nu avea nevoie, fiind tată său foarte bogat, dar mai ales din pricină că dăduse altă menire activității sale. În Paris primise ideile materialiste și se inițiase în ideile social-democrației franceze, care lucra de mai mulți ani la reorganizarea pe baze noi a mișcării proletarietului și anume pe baze marxiste, înlăturând greșălele cari duseseră la nenorocita Comună din Paris.

La Paris a fost între fondatorii cercului socialist român și ai „Daciei viitoare“, revistă socialdemocratică, ateistă, irredentistă.

„Dacia viitoare“ a început în Paris la 1 F. 1883, dar el fu silit a pleca în țară la 14/2 F. 1883 și anume la Roman, unde bătrânul Morțun îl chema dându-i autorizație să ia pe d-șoara Cornelia N. Morțun din Bacău¹⁾. Căsătoria se face civil și religios la 27 F. 1883.

Se 'ntoarce la Paris, iar în Aprilie e la Bruxelles cu soția și cu revista „Dacia viitoare“ ține un an.

În 1884 V. G. Morțun cu soția se așază în București, unde ia parte la conducerea „Drepturilor omului“ scos de d-l C. Mille.

Neînțelegeri literare privitoare la Eminescu, Creangă și la tactica socialistă, îl fac să se mute în Iași în 1885. Din 1884 publicase în „Contemporanul“ an IV piesa „Ștefan Hudici“; apoi primește direcția părții literare.

În Iași se lucra intensiv la propaganda socialistă și neapărat cu venirea lui V. G. Morțun activitatea sporește. Eșise în 1884 Aprilie „Revista socială“ care pune bazele partidului social democrat prin articolul lui Gherea „Ce vor socialiștii români?“.

Supt înrâurirea lui Gherea, dar mai ales a lui V. G. Morțun,—care venea din Paris și Bruxelles foarte puțin influențat de misticismul rusesc,—ideile anarhiste pe cari subsemnatul le profesam în 1881 în „Procesul fraților Nădejde“ și într'o întâmpinare trimisă în 1883 la „Dacia viitoare“, au fost biruite. V. G. Morțun avuse cu mine o convorbire lungă.

În 1887 în Iași, când opoziția conservatoare pregătise manifestație dușmănoasă contra Regelui, V. G. Morțun cu toți socialiștii ieșani, folosindu-se de partizanii ce aveam în toate mahalalele și în deosebi în Tătărași și Nicolina, în frunte cu studenții socialiști, a organizat o contramanifestație, explicând această linie de purtare, pri'nt'r'un manifest.

¹⁾ Vară a treia a lui V. G. Morțun.

V. G. Morțun, punându-și la Roman, la colegiul al II-lea, candidatura ca socialdemocrat, se alege deputat și începe activitatea sa parlamentară, care a durat aproape fără întreruperi până la moarte.

În primăvara lui 1888, când V. G. Morțun, ca deputat al colegiului al II-lea de Roman, a făcut același lucru în București la 14 Martie 1888.

Mai apoi, când a izbucnit mișcarea țărănească îmboldită de agenți rusești și conservatori, socialdemocrații au lucrat din răspuțeri la potolirea ei și, acolo unde înrăurirea lor era mai mare, au reușit să ție pe țerani în loc.

Încă din 1 Noem. 1887 — după manifestația avortată a conservatorilor la Iași — V. G. Morțun a scos „Muncitorul“, care dela 1 Noem. 1888 a trecut supt direcția lui V. G. Morțun, Ioan Nădejde și Lascăr Veniamin.

În toamna lui 1888, după căderea liberalilor, V. G. Morțun se alege la col. al II-lea și al III-lea de Roman, iar eu mă aleg în balotaj la col. din Iași. Camera îl invalidează la ai III-lea supt cuvântul ridicul că, fiind ales delegat în multe comune, a votat de o mulțime de ori!

În locul lui se alege, iar cu program socialist, Lascăr Veniamin, unul di'ntre truntașii mișcării din Iași, originar din țin. Bacău.

Pe dânsul îl invalidează supt cuvânt că s'a ales prin presiuni și corupții. Asta o spunea Camera conservatoare! N. Ionescu, celebru orator pe vremuri, face un calambur numind alegerea lui Lascăr Veniamin „infectă“.

V. G. Morțun își dă dimisia dela colegiul al II-lea; Camera i-o primește.

La 17 Apr. 1891, la 2 F. 1892 și la 27 Noem. 1895, V. G. Morțun se alege ca social-democrat la colegiul al II-lea de Roman de Cameră.

În 1894 mă strămut la București, fiindcă muncitorii socialiști supt conducerea lui Toni Bacalbașa și altor colaboratori ai „Adevărului“ lui Al. Beldiman, se coboară în stradă spre a apăra acest ziar contra bandelor cari îl atacau.

Situația ajunsese foarte încordată. După propunerea lui V. G. Morțun, consiliul partidului mă chiamă la București.

Aci se înființează ziarul zilnic „Lumea nouă” care apără ideile socialiste. Mi se dă direcția.

„Lumea Nouă” durează ca ziar zilnic păn la sfârșitul lui 1898, prigonirilor liberale o silesc a se preiace în septămănală și urmează cu direcția veche păn la 21 F. 1899, când eu mă retrag din mișcare. Ziarul trece sub un comitet. La sfârșitul lui 1899 încetează.

V. G. Morțun urmasse înaintea activitatea sa de deputat socialist și'n deosebi la fiecare discuție a Mesajului propunea un amendament în favoarea votului universal, susținându-l din răspuțeri. Din an în an numărul deputaților liberali cari iscăleau amandamentul lui V. G. Morțun tot crește. Ultima dată când a vorbit la mesaj ca deputat social-democrat, amendamentul fusese iscălit de 38 de deputați. „Lumea nouă” le-a publicat fotografiile în grup și izolat înzestrând pe fiecare cu o notiță biografică.

În 1897 supt guvernul Aurelian, a cărui menire fusese se liquideze chestia Ghenadie, V. G. Morțun, văzind în această nuanță liberală o fracție mai democratică, i-a dat concurs în deosebi la legea repaosului duminical și în chestia Casei rurale, combătută atunci de liberalii sturziști.

În 1898 după împăcarea liberalilor, chestia alianței cu socialiștii făcuse un pas însemnat. În toată țara, în deosebi la Iași, la Bârlad, la Galați, etc., alianța s'a făcut: C. Stere la Iași; I. C. Atanasiu la Galați, față cu reprezentanța partidului liberal, vorbesc de această alianță, primesc candidaturile ce ji s'au oterit, desvoltă programul lor comunal. La Galați I. C. Anastasiu vorbește fiind alături cu Stoicescu și D. Sturza.

Atanasiu arată activitatea socialiștilor la sate, înființarea de cluburi, înșiră broșurile ce se răspândesc prin acele cluburi, arată că liberalii garantează domnia legilor, iar la tot ce arată I. C. Atanasiu, șeful partidului, D. A. Sturza, face mereu semne de aprobare.

Discursul lui I. C. Atanasiu se publică în „Lumea Nouă” la 1 Noemvrie 1898. Se publică și al lui C. Stere, rostit la Iași. Iar în adunarea delegaților partidului liberal în București, Andrei Vizanti arată că la Iași, liberalii s’au aliat cu „tinerimea generoasă” și îndeamnă să se facă tot așa și în Capitală la alegerile comunale apropiate.

Dar, mulțumită unei înțelegeri, tacită pare-se, între conservatori și dreapta liberală, se organizează la sate o propagandă după tipul celei din 1888 a jugănarilor, și liberalii reacționari se fac a crede că socialiștii vor să răscoale pe țerani! Socialiștii cari îi potoliseră în 1888 și cari, în urma relațiilor amicale cu liberalii, nu aveau nici un motiv de-a începe o agitație așa de contrară tacticei lor.

Persecuția se deslănțue cu furie, calomnia și perfidia nu mai cunosc margini, nici rușine. Banghereanu, Ficșinescu, Marin Bunescu din orășeni, și o mulțime de țerani umplu temnițele și sunt tratați ca excroci și ațîțatori la revoluție, ca rusofili chiar.

La 3 și 4 Fevruarie 1899 V. G. Morțun desvoltă interpelarea sa privitoare la această prigoană. A fost de sigur cel mai bun și cel mai documentat discurs ținut de V. G. Morțun în toată viața lui parlamentară. Toate minciunile, calomniile și falșurile, cu cari se operase, au fost analizate, demascate și înfierate. Insași Camera primește cu aplauze acest discurs.

D-1 Ferechide la 7 Fevruarie, D. A. Sturza la 11 Fevruarie 1899, răspund lui V. G. Morțun prin discursuri anoste și slabe, pline de un reacționarism, pe care l’ar fi aplaudat acei conservatorii în contra cărora liberalii-roși au făcut revoluția dela 1848.

Se înțelege că discursul lui Morțun n’a deșteptat majoritatea liberală la simțul dreptăței și al datoriei.

Stânga liberală, care, de bună seamă, știa adevărul—s’a mulțumit să aplaude pe Morțun. Mai mult n’a putut face.

Liberalii au căzut și conservatorii au îndeplinit opera, lăsând ca 4 tribunale să condamne pe socialiștii nevinovați—ca excroci! Asta în 1899.

În 1899, la 21 Februarie, mă retrag dela „Lumea Nouă” și din partid, fiindcă nu mă uneam cu elementete culte, cari tot stărueau în ideea de-a trece la liberali, măcar că ăștia se arătaseră atât de reacționari ca și conservatorii.

În primăvara lui 1899 se organizează al VI-lea congres al partidului socialist, care primește moțiunea lui G. Diamandi susținută de V. G. Morțun și de un uumăr de muncitori, că partidul să se prefacă din social-democrat în național-democrat cu program potrivit cu numele. Moțiunea se admite cu 17 voturi contra 6.

Dar acest congres a fost contestat ca nelegal de unii socialiști culți și de unii muncitori; hotărârea nu s'a executat.

Deci nu mai putea fi vorba de păstrarea unui partid care să se alieze cu liberalii fără a se contopi. Dar V. G. Morțun și alții socoteau că, totuși, altă soluție nu este în afară de trecerea cel puțin a elementelor culte la liberali. În 1900 Ianuarie trecerea era definitiv hotărâtă; la 9 Februarie 1900 se serbează acest pas într'un banchet dat de foștii socialiști și de alți tineri, cari până atunci nu făcuseră politică, lui D. A. Sturza. Dr. I. Radovici nici prin o vorbă nu amintește că salută pe noul șef în numele foștilor socialiști; abia dacă i s'a îngăduit lui V. G. Morțun să atingă acest punct fără înse a pomeni numele de socialist.

Aceste împrejurări explică declarațiile ce-am făcut în interviewul dela 14 Februarie 1900 în „Adevărul”.

Eram foarte amărât.

Întâmplările, înse, au dovedit că V. G. Morțun a avut dreptate, și era firesc, de oare ce el cunoștea toate curente din partidul liberal și deci evenimentele cari în curând aveau să primenească partidul și să dea proponderență stângei liberale.

Eu însu-mi în 1901 în „Noua revistă română” și apoi

în 2 interviewuri în „Adevărul“, mi-am dat părerea că bine au făcut socialiștii culți trecând la liberali, apoi în aceste interviewuri și în altul din „România Muncitoare“ seria I 1902, am arătat ideile noi la cari ajunsesem relativ la socialism, la politica potrivită pentru muncitorii industriali și pentru țerani în România.

M'am retras fiindcă eram — atunci la 21 Fevr. 1899 — contra alianței cu liberalii așa de reacționarizați, cari porniseră prigoana cea mai nejustificată în contra socialiștilor absolut legaliști și complect nevinovați.

M'am retras, când am văzut că nu mă înțeleg nici cu partea cultă, crezând înse că muncitorii vor urma a fi credincioși tacticei socialdemocratice. Mi-a fost înse destul un an și m'am convins că elementul era șubred, că mișcarea va ajunge pe mâinile pe cari a și ajuns. Am văzut că V. G. Morțun și tovarășii lui au avut dreptate — deși eu am trecut tocmai în 1903 — căci făcuseră singurul lucru ce mai putea fi făcut spre a preîntâmpina mișcarea anarhică în curs, care s'a manifestat fățiș prin „România muncitoare“ a II-a serie în 1905—1907 sub direcția d-rului Rakowsky, ale cărui idei le cunoșteam.

În 1901 Morțun se alege în Roman, la col. al II-lea ca liberal. În 1902 e vicepreședinte al Camerei; în 1907, Ministru al Lucrărilor publice, nu de formă, ci, precum recunoaște d. I. G. Duca în „Viitorul“ dela 1 Aug. 1919, Ministru cărui i se datorește reforma lezei drumurilor, reorganizarea Căilor ferate și îmbunătățirea navigației fluviale și marine.

În acel timp V. G. Morțun, știind că aveam să fac o călătorie prin Germania, Franța și Svițera, m'a însărcinat să văz la Drezda organizația serviciului de odihnă și găzduire a muncitorilor dela Căile ferate și să aduc dela Berna legiurile ce s'au făcut în toată lumea pentru asigurarea muncitorilor. Am executat însărcinarea, am făcut un raport, am

tradus felurite legi. Cred că lucrarea se va fi aflând în cartioanele Ministerului comunicațiilor.

În 1907 răscoala țerănească organizată de Rakowsky și prietenii lui, izbucnește, conservatorii se retrag și liberalii primesc însărcinarea de a restabili liniștea. Foștii socialiști primesc locuri de prefecți la Iași, Vaslui, Bârlad, Galați, Slatina, V. G. Morțun ca ministru — împreună cu ceilalți — reușesc să potolă fără vărsare de sânge mișcarea, unde au lucrat. Aiurea excesele îngrozitoare ale țeranilor silesc la întrebuintarea armatei și la înnăbușirea răscoalei în sânge.

Mișcarea socialistă ajunsă în mâinile lui Racowsky și a prietenilor lui Ruși și Români a dus la dezastru.

În 1912 împreună cu d. I. I. C. Brătianu, V. G. Morțun a stăruit să lucrez pentru aducerea muncitorilor industriali în partidul liberal pe baza programului de retorme privitoare la chestia muncitorească.

În această lucrare am avut tot sprijinul toștilor socialiști cari au dat banii: trebuitori, al elementelor liberale recomandate de d-l Vintilă Brătianu, și de la muncitori din vechea mișcare netrecuți la Rakowsky. Mișcarea a dat cele mai îmbucurătoare rezultate. Dacă nu se rădicau piedeci de dreaptă liberală și dacă războiul cu Bulgaria, apoi războiul cel mare nu întrerupeau lucrarea, multe nenorociri n'ar fi avut putința să se producă.

În 1913 V. G. Morțun a intrat ca voluntar în reg. 14 de Roman și a făcut campania în Bulgaria.

Pe câmpul de luptă, soldatul V. G. Morțun a fost rădicat la gradul de serjent de Regele Carol.

În 1914 V. G. Morțun era Ministru de Interne și în această calitate a fost în 1916 în guvernul care a declarat războiu Austriei și deci Germaniei. În 1916 a trecut președinte al

Camerei și, la Iași, a prezidat Constituanta care a realizat cele două reforme mari, pentru a căror realizare a muncit o viață: votul universal și noua lege agrară.

I-a mai fost dat să vadă realizat visul tinereții, de când scotea „Dacia viitoare“ la Paris și Bruxelles: Unirea tuturor Românilor, întemeierea României Mari.

În 1918, vara, mi-a propus ca 'nturnându mă în București, să iau din nou activitatea pentru aducerea muncitorilor în partidul liberal. I-am arătat că mentalitatea muncitorilor s'a schimbat din cauza războiului și mai ales din pricina fascinației ce republica sovietelor cu pretinsa dictatură a proletariatului, exercită asupra lor. Numai zădărnicierea încercărilor revoluționare, ce se vor încerca spre a imita pe bolșevicii ruși, îi va desmeteci, iar tămăduiți vor fi definitiv numai după ce vor vedea prăbușindu-se domnia bolșevică peste Nistru.

În „Izbânda“ dela 12 Iunie 1919 este un interview extrem de interesant luat lui V. G. Morțun de un redactor, Burileanu.

E testamentul politic al lui V. G. Morțun.

E ultima lui manifestație politică, de oare-ce moare la 30 Iulie 1919.

Li dăm în anexă la această biografie.

II. V. G. MORTUN IN POLITICĂ.

a) Fost'a V. G. Morțun socialist cu doctrină?

Asupra vieții lui Morțun s'au manifestat părerile cele mai contrazicătoare. A venit, socot, vremea să lămurim lucrurile și să arătăm adevărul asupra tuturor fazelor vieții lui politice și să-i învederăm evoluția.

D-l I. G. Duca în articolul publicat în „Viitorul“ dela 1 August 1919, zice :

„Morțun a făcut parte din acea pleiadă de tineri, cari „seduși de vraja idealului socialist“. Și mai jos : „Dragostea „de dreptate a dus pe acest fecior de boier în lagărul so-
„cialismului“.

D-l C. Graur în „Izbânda“ dela 3 August 1919 este de pă-
rerea articolului „Socialismului lui Morțun“ din „Lumea nouă“
(1897) : „El scotea critica societății din ceea ce vedea, din
mediul dela noi, nu din cărți străine, cari pornesc dela
lucruri adevărate aiurea“.

Mai arată că Morțun, minte practică, nu abstractă ca a
lui I. Nădejde, vedea că la noi este problema țeranului, nu
a proletariatului. Morțun se inspira din istoria trecutului
nostru. Și încă : „Morțun n'a fost niciodată socialist în sens
doctrinar marxist. A fost mișcat de umanitarismul revoluției
franceze.“ „A mai fost, zice d-l C. Graur, potrivit tempera-
mentului său, influențat de poporanismul rusesc, care se îm-
bina așa de bine cu dragostea lui pentru țerani. Firea lui
de artist și de bohem nu se putea împăca cu rigida dis-

ciplină marxistă, iar inteligența lui vie îl oprea de-a primi o concepție de-a gata. A primit cu indiferență formulele în curs, dar creerii lui în continuă lucrare, elaborau un socialism al lui propriu”.

„L'Indépendance roumaine“ dela 1 August 1919 zice :

„Inflăcărat de un ideal de dreptate absolut și egal pentru toți, s'a găsit mai întâiu atras, ca atâția alți entuziaști din generația sa, către mișcarea socialistă, căreia i-a consacrat timp de ani activitatea lui de publicist fin și talentul său oratoric remarcabil. În această epocă a condus revistele „Contemporanul“ și „Critica socială“, în care doctrina socialistă și-a găsit întâiași dată în țara noastră o interpretare „adaptată proletariatului agricol“.

Și mai departe :

„Fără a renega nici una din ideile tinereței sale — așa a declarat el în cea din urmă sesiune legislativă — Morțun a lucrat în sinul partidului liberal...“

Tot de părerea că V. G. Morțun a venit la socialism împins de sentiment și că nu cunoștea teoria marxistă este și d-l Artur Goroveiu în „Viața românească“ an XV, Maiu 5, 1923 în articolul său „Din alte vremuri : V. G. Morțun“.

Toți cei cari l'au judecat astfel s'au lăsat amăgiți de faptul că Morțun nu făcea discursuri pedante, nu explica teoria valorii și altele din Marx și Engels, ci vorbea pe înțelesul tuturor, ascunzind scheletul de oțel al teoriei abstracte supt mânuși elegante.

Din cele ce-am spus în prima parte a schiței biografice se știe că V. G. Morțun a devenit socialist la Paris supt influența acelei mișcări marxiste, care-a reorganizat pe baze „științifice“ socialismul francez. Era la ordinea zilei „La Justice“ organ marxist și chiar „Capitalul“ de K. Marx tradus în franțuzește (vol. I-ii). V. G. Morțun a studiat teoria lui Marx în lucrarea originală a teoreticianului socialist. „Capitalul“ neprescurtat, neredus la formule matematice, se cetește mult mai cu plăcere de cât rezumatele și popularizările lui.

V. G. Morțun vorbea cu mare admirație de talentul literat și de spiritul diabolic răspândit pretutindene în lucrarea lui Marx și în deosebi în partea cea mai aridă, unde tratează despre valoare, despre monedă etc.

V. G. Morțun credea în teorema lui Marx și nu se îndoia că toate clasele suprapuse se alimentează din plus-valoare, adică din acea parte de valoare ce muncitorul produce fără să primească plată pentru ea. Puterea de-a munci un timp determinat se vinde cu un preț, salariul, care e prețul adevărat al ei; dar, zice Marx, puterea de-a munci are însușirea ciudată că cheltuindu-se produce o valoare mai mare decât prețul ei adevărat. Acest plus de valoare și-l împart clasele suprapuse.

Teoria e talșă—înse nu e locul să o combat aici ¹⁾—dar susțin că V. G. Morțun nu era socialist numai din sentiment, ci și din pricină că era încredințat de adevărul teoremei lui Marx, pe care o considera ca dogmă.

În „Dacia Viitoare“ din 1883 No. 8 de la 15 Maiu, Morțun a publicat schița „Că. Petrachi Sgangură“. Sgangură e tipul boierimei, de origină ilustră și veche, boierime căzută la treapta de răzeși și mazili, dar care, în veacul al XIX-lea, mulțumită carvunarismului lui Sandu Ioan Sturza vv. și altor împrejurări, se rădicasă, juca rol politic, și se'mbogățise cu arendășia, cumpărase moșii, dar urma înaintea cu munca. Pentru cc. Petrachi Sgangură, lui V. G. Morțun i-au stat, firește în parte, model tatăl și unchii săi. Despre Iordachi Morțun ne spune dl. Sungurof că din tinerețe a plecat, băiat sărac, la verii săi Cazimirești, la Ghenăuți (Inăuți), ținutul Hotinului, unde-a învățat agricultura și gospodărie modernă, ceea ce l'a făcut unul din cei mai de seamă agricultori din Moldova.

Știm că Iordachi Morțun nu s'a prea supărat de portretul ce i-a făcut feciorul său cel mai mare. Și nici nu prea avea de ce. În adevăr, V. G. Morțun arată că Petrachi Sgangură

1) Vezi „Izbânda“ din 1922.

a făcut avere pe cale legală, fără a înșela pe țerani, plătin-du-le după învoială. Nime nu s'a plâns că boierul i-a răpit dreptul. Ba le-a făcut și bine. Odată un Impușcă 'n lună se legase de capul răzeșilor de pe două moșii; la Tribunal câștigase procesul și luase moșiile oamenilor. Dar cc. Sganguură le-a sărit în ajutor, a plătit el avocat, a alergat la Iași la Curtea de Apel și la București, la Casație, și au scăpat răzeșii de Impușcă'n lună.

Și totuși V. G. Morțun îl consideră și pe cc. P. Sganguură ca despoietor al țeranilor! Faptul Ț'a făcut avere îl privește ca o taptă neagră și nelegiuire pe care se crede dator a o repara, cheltuind în folosul clasei țerănești averea astfel agonișită.

Așa îl considera pe cc. Sganguură în 1883 în „Dacia Vii-toare”. Lucrul se vede din scrisoarea ce V. G. Morțun trimite din Paris la 14 Fevr. 1883 lui Miltiade Kiriakos, unchiu prin aianță al lui Vasile Morțun, căci Anița soția lui Kiriakos era sora lui Iordachi Morțun, deci mătușă a lui V. G. Morțun.

„Crezi că e bine ca unul să muncească și să nu aibă, iar altul să profite din munca lui fără multă osteneală, *cred și vreau ca fiecare să aibă după osteneala lui, etc.*”¹⁾

Dar declarația cu „fapta neagră” este în „Muncitoriul” din 1887 No. 3, Noem. 15 pag. 1.

„Sunt din boieri, dar din boieri săraci. Copiii bunicului meu umblau desculți și, dacă azi sunt bogați, *e pentru că s'au hrănit și ei din muncă omenească*, pentru că au adu-nat bani, că au cumpărat moșii, pe spinarea țeranului. Ru-șine de dâșii nu-mi e, *deși fapta lor a fost neagră*; căci pe când au intrat ei în toiul vieței, întunerecul și biciul stăpâneau acest pământ. Dar mi-ar fi rușine a călca în urma lor. *Și banii strânși din sângele și sudoarea țera-nului îi voiu întrebuința pentru câștigarea drepturilor popo-*

1) Scrisoarea e în „Viața românească” an XV, Maiu No 5, în articolul d-lui Artur Goroveiu.

„rului și în potriva *vrăjmașilor* lui. Ne voi laudă, ei zic „celor ce sunt în starea mea: *ca mine faceți, de vreți să vă izbăviți de păcatul părinților voștri!*“

Sublinierile sunt ale mele. Din aceste documente se vede neîndoios că Morțun în 1883 și 1887 era supt obsesia teoriilor lui Marx.

Dacă ar fi admis că valoarea de schimb a mărfurilor provine din muncă omenească, în felul lui Adam Smith, și-ar fi zis că profitul arendașilor și al proprietarilor de pământ este salariul pentru munca lor. Dacă ar fi ajuns la teoria modernă care a doborât „Capitalul“ lui Marx, ar fi crezut tot astfel, ba chiar ar fi știut că „*plus valoarea*“ *nici nu este plată îndestulătoare pentru munca patronului*. Morțun stătea precis pe terenul pe care Marx a pus chestia și era de părere că, deși formal câștigul patronilor e legal și puterea de-a munci exact plătită, totuși salariații produceau o plus valoare pe care patronii o luau fără să o plătească. K. Marx însuși n'a pretins niciodată că teorema valorii și corolarul ei, a plus valorii, trebuie să fie baza pe care să se facă împărțeala produselor. Dar marxiiștii în practică, în propaganda lor, au pus mereu înaintea că muncitorul este despoiat de o parte din roadele muncii, în profitul patronilor.

Când V. G. Morțun numește „neagră“ fapta ascendenților săi, când afirmă că s'au hrănit din munca neplătită a țeranului, când zice că averea lor s'a făcut din sângele și sudoarea țeranilor este riguros „marxist“ și nu un simplu socialist sentimental.

Morțun nici n'a reușit vre-o dată să se emancipeze de ideologia marxistă; el a rămas tot marxist până la sfârșitul vieții; în declarația lui din ultima legislatură la care a luat parte și în interviewul din „Izbânda“, 12 Iunie 1919, a fost sincer. El a fost crezut numai că 'n România semifeudală o mișcare socialistă este prematură și astfel își explica nereu-

șita mișcării, în ciuda propagandei intensive și costisitoare ce s'a făcut.

E destul de altfel să cetim „Dacia Viitoare“ între ai cărei fondatori de căpetenie era V. G. Morțun, ca să ne convingem de marxismul lui. În adevăr, revista e plină de articole marxiste.

E adevărat că scrieau în ea și elemente îmbibate de ideile vechiului socialism francez—dar purtarea mai departe a lui V. G. Morțun dovedește că el a fost contra acestora.

Ba putem zice că 'n articolul din „Muncitoriul“, 1887, citat mai sus, Morțun dovedește că avea idee și despre materialismul economic, ba chiar de concluzia, care deosebește atât de adânc socialdemocrația germană de alte socialisme. V. G. Morțun aduce ca o scuză pentru tatăl, unchii și moșii săi; că nu e vina lor, *căci așa erau lucrurile atunci*, când întunecul domnea peste acest pământ. E cunoscutul colorar că fiecare clasă socială a avut rostul și utilitatea ei în anumită epocă a istoriei: a avut rost de mâna întâia nobilimea feudală, a avut rol uriaș burghezimea, a avut mai de mult un rol neînchipuit de însemnat papalitatea care a împiedecat cotropirea Europei de Arabi. Au avut mare merit acei cari au înlocuit uciderea prinșilor, descoperind că ar putea fi mai de folos ca robi etc.

Inse materialismul economic al lui Marx și Engels n'a plăcut nici odată prea mult lui V. G. Morțun și nici nu l'a aprofundat—căci atunci n'ar fi putut lua ad litteram nici teorema valorii.

Inse o lucrare cu influență decizivă asupra vieții lui V. G. Morțun și asupra mișcării socialiste în România a fost „Manifestul comunist“ al lui Marx (1848).

Manifestul comunist a dat lui V. G. Morțun ideea că într'o țară rămasă în urmă, ca România, socialiștii și muncitorii trebuie să sprijine partidul burghez cel mai înaintat, căutând a-l împinge cât mai la stânga și la realizarea acelor

5330

reforme fără de cari o mișcare serioasă socialistă nici nu se poate închipui.

De aci propunerea lui că socialiștii trebuie să dea sprijin liberalilor, chiar împotriva voinței lor sau în ciuda relei lor voinți Acest sprijin trebuie să li se dea nu de dragul liberalilor, dar spre a slăbi pe conservatori și a grăbi realizarea acelor condiții fără cari nu e cu puțință o mișcare politică socialistă și doar transformarea luptei economice a muncitorilor în luptă politică este țelul social-democrației.

Privind evoluția tacticei socialiștilor români în lumina acestei povețe a lui Marx, tot ce pare în ea neinteligibil, absurd sau chiar revoltător, se explică perfect și este de limpiditate de cristal.

V. G. Morțun combătea modul meu de-a vedea exprimat în „Procesul fraților Nădejde“ (1881) că datoria noastră este să arătăm revoluția groaznică, amenințătoare, ce vine ca să silim clasele stăpânitoare să facă reforme, cât timp nu e încă prea târziu.

El zicea că social-democrații nu sunt niște învățați contemplând cerul politico-social și cari au dreptul să creadă că și-au făcut datoria prevestind apropierea și natura furtunei ce e pe cale. Social-democrații di'mpotrivă au datoria să organizeze și lumineze elementele amenințătoare, să canalizeze și stăpânească nemulțumirea lor, îndreptând'o pe calea luptei pașnice economice, și politice mai ales, așa ca furtuna socială să nu fie un cataclism care să distrugă civilizația, deslănțuind fiara din om, ci să se prefacă într'o energie binefăcătoare împingând societatea treptat-treptat la o civilizație superioară.

Prin aceste considerente de tactică și nu prin studiul „Capitalului“ lui Marx, am eșit din faza anarhismului și am devenit social-democrat și ca atare am lucrat apoi în înțelegere cu Morțun și cu Gherea, propagator al teoriilor din „Capitalul“, dar, cărui — și asta se explică la un Rus — de manifestul comunist nu-i prea plăcea să vorbească.

Va să zică V. G. Morțun nu numai c'a fost marxist, dar a avut și înrăurire hotărâtoare la înlocuirea anarhismului de la începutul mișcării anarhisto-bacuniste, adusă din Rusia de Zamfir C. Arbure și de Zubcu Codreanu.

b) Explicarea trecerei la liberali.

Rămâne să examinăm acuma trecerea lui V. G. Morțun, a altor socialiști culți, și chiar a mea, la liberali.

Și această chestie a dat la loc la polemici și invinuiri de tot felul contra foștilor socialiști.

Mai întâiu să vedem că s'a zis asupra acestui punct.

D. I. G. Duca în articolul dela 1 Aug. 1919 în „Viitorul“ zice :

„Morțun a făcut parte din acea pleiadă de tineri, cari, seduși de vraja idealului socialist, și au pus la o răspântie hotărâtoare a vieții lor chinuitoarea întrebare : Dacă într'o țară aproape lipsită de proletariatul industrial, dar cu o numeroasă țerănime oropsită, cel mai bun mijloc de a sluji cauza poporului e să stărui în urmărirea unor scopuri ce nu pot fi atinse sau din potrivă să te mulțumești cu posibilitățile de realizare imediată“.

„Și Morțun ca și alții au crezut că vor aduce mai mari, mai adevărate foloase, în deosebi țerănimei, sacrificând idealurile unui viitor îndepărtat îmbunătățirii neîntârziate a vremurilor de astăzi“.

„Știm că gestul lui și al prietenilor lui n'a scăpat eternei controversă a lucrurilor omenești, că a provocat aprobări entusiaste și critici acerbe. Dar mai știu că atunci, când Morțun a văzut în jurul nostru surpându-se împărății, prăbușindu-se întocmiri sociale seculare, fiindcă oamenii de acolo, în agățarea lor îndărătnică de trecut sau în goana lor oarbă după formule abstracte, n'au știut nici unii nici alții să facă la timp atot puternicei realități concesiile convenite și când și-a văzut în schimb țara dominând fur-tunile ce-o împresurau și îndeplinind în mod pașnic pe

„cale evolutivă cea mai radicală și cea mai îndrăzneată transformare socială ce s'a săvârșit vre-odată fără zguduirile unei revoluții, mai știu că în acel ceas Morțun nu s'a mai putut îndoii de partea cui era dreptatea și că s'a scoborât astfel în mormânt cu conștiința împăcată a omului care și-a făcut datoria între vii“.

„L'Indépendance roumaine“ în necrologul lui V. G. Morțun zice :

„Totuși, deși devotat idealului abstract de justiție, Morțun avea tot odată un simț artistic foarte dezvoltat care l'a făcut să păstreze măsura chiar și în politică și l'a apărut de căderea în extreme. Așa, s'a convins că un partid de clasă singur, fie el și socialist, nu ar putea monopoliza idealul omenirii întregi. Morțun a înțeles că legea firească, „*natura non facit saltus*“, se aplică și la societate care este și ea un organism viu și că orice operă constructivă, ori în ce domeniu, se poate realiza numai treptat. Această convingere sinceră, dobândită în urma luptei pentru fericirea omenească, l'a hotărât să intre în partidul liberal. Fără a abjura vreuna din ideile tinereții sale, așa a declarat chiar el în cea din urmă sesiune legislativă, Morțun a lucrat în sinul partidului liberal pentru realizarea celor două reforme mari“.

„El a crezut mai întâiu c'a găsit metoda în partidul socialist. Apoi, dându-și seama, prin simțul său fin pentru nuanțe și proporții, de prăpastia ce desparte societatea actuală de teoria maximalistă și minimalistă, a încercat a realiza o parte bună din idealul său prin silințele democratice ale partidului național liberal“.

De altfel, criticele s'au ivit îndată după trecerea lui V. G. Morțun la liberali. Este o literatură întreagă asupra chestiei. Îndată după ce la 1 F. 1900 s'a publicat darea de seamă a banchetului de la 9 F. 1900 la Liedertafel, mi s'a cerut un interview de „Adevărul“. L'am dat și s'a publicat la 14 F. La 15 F. s'a publicat un interview răspuns al lui V. G. Morțun tot în „Adevărul“. Curând după aceea S. Sanielevici

a publicat un articol în „Economia Națională“ arătându-și tot scepticismul de care a fost stăpânit față de încercarea de-a face socialism în România și a cheltuit toată ironia și tot sarcasmul, ce avea și ce nu avea, împotriva celor cari au întreprins atare absurditate. Dar n'a explicat: de ce și-a arătat această înțelepciune, această profundă cunoaștere a realității, pe care alții n'o avuseră, și a dat-o în vileag așa de târziu? De ce el, care a luat parte activă în mișcarea socialistă, n'a încercat măcar să lumineze pe cei cari cheltueau atâta energie pentru o încercare osândită a priori la nereușită? Neapărat, e mult mai lesne să pari priceput după ce s'a întâmplat lucrul. E foarte adevărată zicătoare: „după războiu mulți voinici s'arată“. Tot așa la noi după căderea mișcării socialiste s'au găsit destui cari părăsiseră partidul din cutare s'au cutare motiv străin teoriei și cari, după ce mișcarea s'a dovedit cel puțin prematură, cum credeau atunci unii din noi, ca V. G. Morțun, sau condamnată pe veci, cum credeau alții, și o greșeală a tinereței lipsită de experiență, au afirmat sus și tare că ei au priceput zădărnicia mișcării, chiar de la început. Desmintirea e lesne, căci, dacă nu credeau și ei în vitalitatea ei, n'ar fi luat parte ani de-a rândul între luptători.

Toate aceste idei, înse, ori cari ar fi origina lor, ar putea fi de folos pentru călăuzirea altora, dar cu condiție să nu cuprinză neadevăruri patente și chiar afirmări contrare faptelor deobște cunoscute.

În orice caz, se cuvenea să se recunoască măcar atâta lui V. G. Morțun și altora, că de pe urma socialismului n'au făcut averi, ci au cheltuit din al lor.

Asta nu 'mpiedecă să constatăm că d. S. Sanielevici arată foarte plastic că partidul socialist n'a murit ca o ființă vie, ci a dispărut ca un spectru ce era, având o existență aparentă, lipsită de orice realitate tangibilă.

Această constatare era totuși cea mai bună justificare a

pasului ce Vasile Gh. Morțun și „tinerimea generoasă“ au făcut trecând la liberali.

Gherea a dus și el polemici în chestia acestei treceri la liberali. Mai întâiu în articolele publicate în „Adevărul“ sub iscălitura de „Un vechiu socialist“, apoi în „România muncitoare“ seria I din 1902, cu ocazia polemicii contra unui articol al meu, cel din „Noua revistă română“ din 1901, și contra a două interviewuri date ziarului „Adevărul“, la un an aproape după articolul din „Noua revistă română“¹⁾.

Mai întâiu Gherea susținu că atât eu cât și d. S. Sanielevici am contundat nereușita tacticei social-democrației germane în România cu nereușita socialismului însuși. El arată că mișcarea socialdemocratică română a avut o înrâurire uriașă în domeniul intelectual și moral în toate păturile sociale din România și că, dacă nu se făcea politică, socialismul nu suferea cataclismul provocat de încercarea de a face politică socialistă într'o țară unde nu sunt condițiile pentru ea.

Și Gherea, ca și admiratorii lui, au putut crede că s'a adus prin această critică vre o justificare celor cari au întreprins să urmeze mai departe cu socialismul în țara românească, în loc de a primi povața ce le-o dădeam eu, când am văzut realitatea, că nu este la noi teren pentru o mișcare socialistă politică, — de a trece fără *reservatio mentalis*, iezuită la liberali (sau la alt partid burghez, ziceam în primul timp)?!

Și totuși însuși Gherea, după retragerea lui V. G. Morțun și a altora din partid, după ce m'am retras și eu, care

1) Pentru cei sari s'ar interesa de polemica relativă la trecerea socializtilor culți, la liberali, notez explicațiile mele la Cameră în 1909 în chestia personală provocată de răposatul Stoicescu și studiul d-lui C. Graur în „Viața socială“ a d-lui N. D. Cocca în 1910 supt titlul „Din istoria partidului socialist. Trecerea la liberali“ scoasă în broșură supt acest titlu cu adaosul „Renegații“, adăogit cu drept cuvânt lucrării de redacția revistei.

împreună cu V. G. Moțun și cu Gherea, am fost cei mai convinși îndemnători la o mișcare politică, socialistă, — ce-a făcut cu noii săi prieteni de idei cu d-rul Rakowsky, pe care îl numea către toți fiul său sufletesc ?

Mărginitu-s'au muncitorii și socialiști culți la o mișcare culturală inspirată de modul socialist de-a înțelege societatea și evoluția ei ?

E destul să văză cineva „România muncitoare“ seria I-a și a II-a, la care R. a fost totul, ca să înțeleagă că mișcarea socialistă politică n'a încetat, că s'a organizat o mișcare sindicalistă bolșevică pe baze diametral opuse Gewerkschafturilor (sindicatelor) germane, dar copiată de-a fir a păr după a sindicatelor revoluționare franceze și direct inspirate de concepția economică, socială și politică a Zimmerwaldienilor, din secta cărora făcea parte Rakowsky cu frații lui de cruce (dacă e permis a pomeni de cruce în atare asociație), Lenin și Troțchi.

Deci Gherea însuși, cu prietenii săi de idei, a urmat a face politică socialistă în România, deși în 1902 recunoștea că pentru aceasta nu este teren aci.

Dar Gherea ne-a găsit vină că noi am aplicat în România tactica social-democrației germane și că numai aceasta n'a reușit. Reușit'a el, când, având mâinile libere, și, părăsind ideile din „Ce vor socialiști români“ (1884), a aplicat tactica zimmerwaldiană, adică tot ce putea fi mai opus tacticei social-democratice ? Gherea nu-și dădea oare seama că datoria tinerimei culte, care în țară și în străinătate a ajuns să se convingă de ideile social-democrației, a fost să ia măsuri contra primejdiei unei revoluții distrugătoare ce era în mers și că alte măsuri de cât organizarea și disciplinarea maselor nemulțumite și deci mereu expuse la ațățările provocate de politica rusească spre a-și întinde influența în Balcani, nu erau ?

Gherea știa foarte bine ce fierbea în Rusia înaintea de uciderea țarului Alexandru al II-lea și că pe lângă primejdia mișcărilor revoluționare organizate de agenții țariști-panslaviști, era o

primejdie nouă, ca mișcarea revoluționară din Rusia să se comunice în România.

În așa împrejurări V. G. Morțun și Gherea și în sfârșit și eu, am văzut că trebuie să luăm parte activă în politică, sprijinindu-ne pe țerani și muncitori spre a organiza și la noi cadrele cari să împiedece izbucnirea unei jacquerii, de pe urma căreia se aștepta căderea în selbătăcie și cucerirea țerei de vecini.

Consequent cu sine însuși și cu ideile, V. G. Morțun și alții au lucrat din răputeri în acest scop și, întru câtva, au reușit să creeze o mișcare, dacă nu socialistă curată, dar democratică, având în programul imediat reforme cari aiurea le-au făcut burghezii sau chiar și conservatorii, ca Bismarck, iar ca program depărtat, realizarea programului social-democrat.

Dar curând s'a dovedit că țeranii nu vor să auză de socialism și că programul lor se mărginea la pământ și libertate; iar lucrătorii industriali, cei mai înaintați, se mulțumeau cu reformele imediate, realizate în țerile înaintate. Pe de altă parte, masa lucrătorilor cea mare ori zăcea într'o nepăsare absolută, ori era înclinată la violențe și deci gata a cădea în mrejele anarhiste sau zimmerwaldiene. A trebuit să vază că o întărire a stângerii liberale în formație era singura cale răpede—relativ răpede neapărat,—spre a ajunge să realizeze dorințele elementelor mai conștiente di'ntre țerani și muncitori. Această concluzie li se impunea și, văzind inconștiența șovinistă a unei părți din evreii socialiști și reacția fatală a antisemitismului unor muncitori contra Luminoismului eșan.

Împrejurarea că liberalii, cari, supt îmboldul elementelor înaintate de la ei, ajunseseră la alianță cu socialiștii în alegerile comunale din 1889, având un program comun, apoi fuseseră împinși de elementele lor reacționare la înnăbușirea mișcării absolut legaliste la sate a socialiștilor, nu putea pentru V. G. Morțun și alții fi piedecă la realizarea părții

esențiale din program: *crearea condițiilor necesare pentru o mișcare muncitorească la fel ca în apus prin democratizarea instituțiilor noastre.*

Dar să ne întoarcem la Gherea. El, ca să-și plasticizeze modul de-a vedea, a căutat să reducă la absurd pe Morțuni și pe prietenii acestuia politici. În acest scop Gherea zice: Să presupunem un Englez neoprotestant din cei mai înaintați, adică având o credință religioasă absolut purificată de elementele inferioare, dar creștin. Acest Englez, e silit să locuască definitiv într'un oraș arab — să zicem la Mecca. — În Mecca, firește, nu sunt condițiile necesare pentru răspândirea și organizarea unei biserici creștine. Ce trebuie să facă el? Să-și părăsească religia sa înaltă și pură și să treacă la mahometanism?

La asta din partea lui V. G. Morțun ași fi răspuns:

Dacă Englezul lui Gherea era convins că peste câte-va sute de ani creștinismul pur avea să cucerească lumea, dar că, pentru moment și încă pentru mai multe generații, nu putea fi vorba de teren pentru creștinism în Arabia, datoria lui ar fi fost ca nerenunțând la nici unul din idealurile sale să lucreze pentru a îndemna pe Arabi spre o viață mai curată—de pildă la părăsirea poligamiei.—De asemenea, trebuia să lucreze cât mai mult pentru răspândirea spiritului de toleranță față de alte religii, arătând baza lor comună și identitatea lor fundamentală în ciuda formelor deosebite ce îmbracă după vremuri și popoare. Nimic nu l'ar fi împiedecat să creeze misionari arabi pentru răspândirea creștinismului acolo unde ar întâlni elemente potrivite. Tocmai aceasta a făcut V. G. Morțun: a lucrat pentru pregătirea unei viitoare mișcări socialiste, păstrându-și idealul și călăuzindu-se de el.

Dar eu i-am pus lui Gherea un exemplu, socot, mai potrivit. Să presupunem că un Negru din centrul Africei, ajutat de împrejurări, a ajuns în Europa să se facă social-democrat luminat. Intorcându-se între ai săi, ce putea face acest social-democrat negru? Să caute a organiza un partid,

și a ajunge la cârma poporului, având un program minimal: desființarea canibalismului și înlocuirea lui prin robie sau desființarea robiei, prefăcându-i pe robi în mici proprietari agricoli, industriali etc., dar având ca ideal programul integral social-democrat. După un timp s'ar fi convins că elemente pe cari să se bazeze, nu există; că robii, de pildă, nu vor să auză de libertate însoțită de muncă grea, plină de răspunderi. Negrul tot odată avea deplină convingere că statul negru, dacă nu se reformează și organizează pe baze mai moderne, va cădea pradă vecinilor Englezi, Germani sau Buri. Dacă în acel stat ar fi existat un partid de negri cari voiau o organizare economică și politică mai în stare a da statului energia și puterile necesare spre a-și apăra neatârnamul și a progresa, în acest caz, n'ar fi fost datoria acestui negru și a prietenilor lui, să dea la o parte balastul socialist, chiar având credința că problema aceasta vor avea a o rezolva urmașii peste o sută-două de ani, și să colaboreze cu partidul cel mai înaintat? Eventual n'ar fi trebuit, dar, să între în acel partid spre a-l moderniza?

Cred că da.

Despre acei cari, înse, s'ar fi convins că socialismul este o utopie nerealizabilă, nu numai acuma, dar niciodată, pricina că'n tinerețe au crezut altfel, nu le putea fi piedecă de-a lucra potrivit convingerilor celor noi și de-a face propagandă pentru aceste idei.

Deci Gherea, nici teoretic nici practic, n'a putut întru nimic dovedi că fapta lui V. G. Morțun n'a fost cea mai justificată.

**c) Înăbușirea în sânge a mișcării revoluționare din 1907
cu concursul lui V. G. Morțun și a altor socialiști.**

În privința aceasta s'au adus cele mai pătimase acuzări foștilor socialiști trecuți la liberali.

Prevederile sinistre, că'n ciuda a zeci de ani de propagandă social-democratică, vrăjmașă oricărei violenți, silindu-se a îndruma pe cale legală și politică, lupta țăranilor și muncitorilor industriali pentru o stare mai bună,—elementele refractare ideilor complicate, vor fi în stare a apuca pe calea revoluționară, s'au adevărit. Din nenorocire s'au confirmat și temerile celor cari nu credeau că liberalii vor fi accesibili sugestiilor stângei lor ca să pășească urgent și cu hotărâre pe calea reformelor.

Colecția „României muncitoare“ seria a II-a, 1885—1887, apărută supt conducerea efectivă a lui Rakowsky și în care dela început a colaborat și Gherea, iar mai apoi n'a făcut nimic spre a atrage luarea aminte a intelectualilor și muncitorilor încotro îl mână tactica zimmerwaldianului Rakowsky, este de față. E cel mai eloquent act de acuzare contra autorilor reali ai revoluției țărănești din 1907.

„România muncitoare“, seria a II-a, apare odată cu începutul mișcării revoluționare ce-a izbucnit în Rusia în 1905 după înfrângerea suferită dela Japonezi. Prima manifestare a muncitorilor reorganizați a fost, la noi, o întrunire publică de protestare contra înnăbușirii unei manifestații revoluționare în Petersburg.

Apoi regulat s'a preaslăvit mișcarea revoluționară din Rusia și s'au dat știri anume camuflete spre a face pe cetitorii ziarului să creadă că revoluția socială e pe cale în Rusia, că lumina va veni, cum e normal, astronomiceste dar nu politicește, — din răsărit.

Ibrăileanu, unul din fruntașii mișcării vechi, a atras în „Curentul nou“ din Galați, luarea aminte a guvernului că mișcarea revoluționară a țăranilor din Basarabia s'ar putea întinde în Moldova și deci în România întreagă. Neapărat, d-rul Rakowsky l'a batjocorit și ironizat cum a putut mai rău, în „România muncitoare“, arătând că astă extindere ar fi de dorit, ca să se pună odată și la noi sfârșit tirăniei boierești.

Când revoluția rusească a fost zdrobită, chiurasatul Potemkin, cu mateloții săi revoluționari și cu Matusenco, șeful lor și președintele primei republice sovietice, a fugit la Constanța. D-rul Rakowsky și prietenii lui au organizat primirea și preamărirea acestor revoluționari, cei mai selbategi cei mai mărgeniți la minte, dar tot o dată instrumentele cele mai dosile ale lui Lenin și Troțchi.

Guvernul conservator, ca să confirme zicătoarea latinească *Jupiter quos perdere vult, dementat*¹⁾ a găzduit pe Potemkiniști și i-a împărțit ca mecanici pe la moșii, lăsându-le toată libertatea de a propaga ideile revoluționare bolșevice și de a sta în strânsă legătură cu d-rul Rakowsky, cu d-rul Petru Alexandrof și mai apoi cu însuși Troțchi, care împreună cu cei doi și-a așezat cartierul revoluționar la Ploești.

Acest comitet, cu învoirea lui Gherea sau mai curând terorizându-l, a putut lucra nestingherit la organizarea revoluției din 1907 în totul după modelul revoluțiilor țărănești din Rusia. Rădăcini mai adânci și partizani mai fanatici au dobândit în satele bulgărești, unde se puteau lesne înțelege.

În „România muncitoare“ se pot urmări pas cu pas toate fazele pregătirii revoluției cu ajutorul altor „democrați“, cari nu și-au det seama încotro merg.

Totuși „România muncitoare“ era de-o sinceritate brutală. Au mers pân'acolo că îndemnau în scris pe soldați, ca, la caz de revoltă, să nu tragă în răsculați.

M. G. Bujor (an II No. 35, din 29 Oct. 1906) termină astfel articolul „Armata și muncitorimea“ :

„Te vile în pământ sau în pieptul călăilor.“

Iar în alt număr este supt titlul : „Ultimul cuvânt“ o ilustrație: de-o-parte, un șir de muncitori greviști ori revoltați, iar de alta, un șir de soldați.

Un bătrân ese din rândurile muncitorilor și se îndreaptă către un ostaș, eșit din rândurile soldaților.

¹⁾ Joia celor pe cari vrea să-i piarză, le ia mintea.

Se urmează dialogul de mai jos între bătrân și soldat :

— *Fii cu noi, fiule !*

— *Cu toții, tată !*

— *Și nu-i așa că nu vei trage în noi ?*

— *Mai degrabă în stăpâni decât în tine, tată !*

Iar la sate se răspândeau broșuri, de data asta, în adevăr revoluționare, fără ca guvernul conservator să se neliniștească, precum făcuse partidul acesta în 1898, când se răspândeau la sate broșuri legaliste.

Una din aceste noi eră scrisă de I. Neagu, colaborator regulat la „România muncitoare“ seria a II-a.

Când mișcarea selbatecă a țeranilor amenința să copleșească totul, când Puterile vecine mobilizau la graniți și erau chiar invitate să între să puie ordine, ce putea face guvernul liberal, căruia conservatorii pricepând în sfârșit dezastrul i-au cedat puterea și le-au promis liberalilor tot sprijinul ? Mâna agenților bolșevici se manifesta neîndoios în toate caracterele mișcării. Poate că în stârșit și caracterul „României muncitoare“ se descoperise și celor ce nu voiau să-l vază la timp.

Dușmanul căruia noi datoram atâtea turburări în veacul al XIX-lea, care supt forma panslavistă ne dăduse mișcarea țerănească din 1888, de data asta, supt forma diametral opusă ca tendință, dar cu aceleași metode, bolșevicii ne împinseseră la două degete de margenea prăpăstiei. Atingeau două scopuri : răsturnarea regimului burghez în România și dela focul aprins aci nădăjdueau să pornească un nou incendiu revoluționar în Rusia.

Guvernul liberal putea încerca potolirea răscoalei prin îndemnuri la liniște ; a făcut această încercare, iar tinerimea generoasă a primit să lucreze la liniștire și a reușit în ținuturile Iași, Roman, Vaslui, Tutova, Covurlui, Prahova, etc. adică în regiunile unde era încă vie amintirea mișcării vechi socialiste.

N'au luat însărcinare de-a potoli Teleormanul și alte ținū-

turi — fiind că în acestea se făcuse altă propagandă în 1905, 1906 și 1907.

Inse, unde vorba înțeleaptă n'a fost ascultată — ce rămănea alta de făcut de cât înăbușirea mișcării cu forța?

Așa s'a făcut. Și numărul victimelor a fost proporțional cu încăpăținarea țeranilor nebuniți,

Ori cu ce preț mișcarea anarhică, din care nu putea eși nimic bun, ci doar distrugerea civilizației — câtă bruma o aveam — și pierderea independenței — trebuia înăbușită.

Foștii socialiști au luat parte la opera de pacificare și de înăbușire — declarându-se solidari cu guvernul liberal.

Vina vărsării de sânge au avut'o Rakowsky și ai lui, deci acei cari au lucrat de-a dreptul la pregătirea răscoalei, cât și acei intelectuali și muncitori, cari deși în partidul socialist — n'au făcut ceea ce V. G. Morțun și generoșii ar fi făcut, dacă în partidul socialist vechiu ar fi avut loc atare lucrare când ei aveau conducerea partidului.

Tocmai acei cari mai mult au acuzat pe liberali și pe foștii socialiști — de represiunea violentă a revoluției — tocmai aceia erau vinovații adevărați.

Mai rămâne o întrebare :

d) Evoluat'a V. G. Morțun pân la părăsirea ideilor fundamentale socialiste ori a murit convins că idealurile tinereței sale sunt realizabile și că se vor realiza?

Sunt motive de-a crede că V. G. Morțun își dăduse seamă de utopismul tuturor formelor de socialism, fără a excepta nici așa zisul „socialism științific“ al marxiștilor.

O dovadă în acest sens ar fi faptul că'n 1912 el și cu d-l I. I. C. Brătianu m'au îndemnat să lucrez spre a aduce pe muncitorii industriali la partidul liberal, pe baza unui anumit program de reforme înaintate, dar burgheze.

Că mișcarea din 1912 avea la bază astfel de postulat rezultă din discuția ce-am avut cu răposatul Cernescu cel

mare, care îmi spunea că încercarea noastră este utopie, că muncitorii nu-și pot găsi alt partid adecuat intereselor lor de cât partidul socialist.

Tot în acest sens că adică V. G. Morțun evoluase di'ncolo de socialism — am interpretat lungile convorbiri ce-am avut cu el în vara lui 1918 la Iași, când se încerca să mă înduplece, ca, la întoarcerea din Iași, să iau din nou lupta încetată în 1913 din cauza războiului cu Bulgaria.

Totuși faptul e fapt: V. G. Morțun a făcut atare declarație la Iași în Constituantă, precum relatează „L'Indépendance roumaine” în necrolog (1919). Dar și mai caracteristic este interviewul acordat la 19 Iunie „Izbândeii”, pe care îl dăm aci ca anexă la această biografie, cum am mai spus.

Cum să împăcăm această contrazicere?

Mai întâiu din interview rezultă că V. G. Morțun nu vedea realizarea idealurilor tinereții sale în revoluția bolșevică, doar aceasta avuse timp să-și dea pe față caracterul ei adevărat.

Apoi V. G. Morțun nu afirmă realizarea apropiată a unui anumit socialism integral, ci numai că'n societate se vor realiza „forme socialiste” și speranța ce formulează că elementele noi sociale vor fi în stare a preveni un nou cataclism — alt războiu.

În aceste expresii, cari nu sunt o vorbă aruncată fără a fi cântărită, avem dovada, că V. G. Morțun se gândea la realizarea ideii fundamentale socialiste, dar în cadrul societății actuale, prin colaborare cu partidele burgheze innaintate, cum părea că se desemnează lucrul în alte țeri și chiar la noi.

Deci V. G. Morțun a murit socialist — dar exact cu ce program de realizare — a rămas secretul lui.

Incheem cu vorbele d-lui I. G. Duca:

„În ziua în care patimile vor amuți și se va putea scrie istoria nepărtenitoare a ultimelor decenii, se va recunoaște rolul covârșitor jucat de Morțun la înlăptuirea celor două mari reforme pe cari se razimă puternic așezământul Românâniei întregite: votul obștesc și exproprierea”.

A N E X Ă

„IZBÂNDA“

Joi 12 Iunie 1919.

Convorbire cu d. V. G. Morțun

— Uniunea popoarelor latine este nevoia vremii de azi,
ne spune fostul ministru —

Intr'o dimineață, după ploaie, în Cișmigiu. Pe o alee învăluită în trandafiri, își poartă molatec pașii „Conu Vasilică“.

Îl văd și nu-mi vine să cred. Conu Vasilică, la ora asta, de obicei stă acasă, și camera îngustă de hotel tapetată în verde, cu un birou și o canapea, abia poate să încapă mulțimea de oameni politici, literați, pictori, artiști și artiste, cari vin să-l vadă.

Probabil că de toată această lume fugise Conu Vasilică în dimineața cea, ca să dea peste dânsul... un ziarist.

Privea o picătură de apă după petala unul trandafir roșu, în care se reflecta, poate, o viață întreagă de iluzii și regrete, când l'am trezit din visarea adâncă cu salutul meu întempestiv.

Mi-a surâs și, ca să uite de lumea care i se oglandise în globulețul picăturai de apă, de pe trandafirul cel roșu, m'a întrebat :

— Ce noutăți știți voi ziaristii ?

— D-ta trebuie să ști mai mult ca noi — Coane Vasilică — fiindcă noi cetim telegramele după ce trec prin foarfecele censurei, pe când d-ta le cetești înainte...

Și, pornind încet pe aleea de trandafiri multicolori, adaug :

— Se pare, Coane Vasilică, cum că orice sforțări ar face învinșii, vom avea totuși pace.

Vom avea pace; liniște nu.

— Pace vom avea, ripostează prizonierul meu, mai curând ori mai târziu cu o lună, două; dar liniște, nu. Asta să ne iasă din minte.

— Cum, credeți, că chiar dacă se va face pace putem avea un nou războiu în scurtă vreme?

— Cred că, după cum, după 1789 a urmat timp de 34 ani, o lungă serie de prefaceri continue, de frământări și de războaie, până după înfrângerea dela Waterloo, înainte ca lumea să și găsească astâmpăr și liniște, același lucru se repetă și acum, cu deosebire că, la 1789, prefacerea așezămintelor europene, a fost mult mai ușoară de cât aceea ce ae pregătește acum; ea a sdruncinat atuncia o pătură stăpânitoare mult mai redusă și nu și-a întins înrâurirea în păturile adânci muncitorești ca astăzi; deci trebuie să ne așteptăm a vedea încă multe ciocniri, multe zvârcoliri, înainte ca oamenii să-și recapete liniștea necesară pentru o muncă rodnică și o activitate reparatorie.

Ce-a câștigat omenirea?

„Un rezultat real al acestui războiu deslănțuit de apriga dorință de stăpânire a imperialismului german, este că a precipitat rezolvirea multor chestiuni sociale, cari desigur ar mai fi târăgănat, și că a *apropiat cu o sută de ani întemeierea formelor socialiste ale societății*“.

O utopie ușuratecă.

— Dar nu credeți că Liga Națiunilor va împiedeca repetiția frământărilor, luptelor și războaielor?

— Liga Națiunilor? Pentru zilele noastre este o utopie tot atât de ușuratecă ca și încercarea lui Trozki și Lenin de-a îndeplini țelurile maximaliste ale socialismului.

În decursul acestor o sută de ani din urmă, ea este a treia zădarnică încercare, de-a se aplană prin bună înțele-

gere conflictele între popoare și de a se stavili războaiele ruinătoare. După propunerea lui Alexandru I al Rusiei, am avut aceea a lui Nicolae al II, din care a luat ființă conferința dela Haga, unde am văzut mandatarii de seamă ai Statelor europene, timp de atâția ani, trecându-și vremea în sterile discuții academice și în luarea de hotărâri de cari nu s'a ținut nici o seamă în ziua când războiul a izbucnit, mai aprig, mai selbatec de cât ori când.

Peste zeci de ani se va întemeia în Europa o Ligă a Națiunilor, sub forma unei uniuni de State la fel cu aceea a Statelor-Unite ale Americii, sau poate numai sub forma unei uniuni vamale ca să se apere împotriva concurenței Americii și a Asiei răsăritene.

Liga Națiunilor este propunerea unui universitar, care, oricât de învățat ar fi în specialitatea lui, se arată neprișcut, pripit, întru' ale politicei și care nu-și dă seamă că lumea, deși primește cu bucurie asemenea propuneri, nu este încă destul de evoluată, destul de coaptă, pentru aplicarea lor imediată și sinceră.

Germania și Rusia nu și-au spus ultimul cuvânt.

— Credeți că suntem amenințați de un nou 1914?

— In 1914 două primejdii amenințau statele europene : pe unele primejdia rusă, pe altele primejdia germană. Tainica și neînfrânta deslănțuire a soartei, a făcut să scăpăm odată de amândouă, pentru o vreme. Pentru o vreme, zic, căci nu pot crede, că vasta Rusie și încăpățânata Germanie și-au spus ultimul lor cuvânt ; trebuie să ne așteptăm la noi atacuri, la noi dorinți de cuceriri și stăpânire.

Aceeași primejdii.

— Orișicum, în viitor, primejdia nu mai poate fi așa de mare, cum a fost.

— Pentru alții poate, dar pentru noi, ea rămâne aceeași. Nu vezi, cum dăm dovadă de cea mai copilărească jude-

cată, trecându-ne vremea în lupte sterile, în invinuri nedemne și calomnii rușinoase, cari ne scad zilnic în ochii streinătății, ne învrăjesc zadarnic între noi și ne vor slăbi mijloacele de apărare, *dacă o lume nouă, nu se va scula să înlăture cu desgusi și oroare asemenea primejdioase apucături?*

Acțiunea unora din ziarele noastre este realmente criminală, prin educația nenorocită ce dau masselor populare nou venite la viață politică.

Greșelile ca și istoria se pot repeta.

— Dar noi am câștigat prietenia și stima Franței.

— Franța republicană dela 1919, dragul meu, e pe cale să repete greșala Franței imperiale dinaintea lui 1870.

Atunci Napoleon al III-lea punea mari nădejdi pe sprijinul Austriei, împotriva Prusiei, când aceasta ar ataca Franța, întemeindu-se pe dorința Austriei de-a șterge rușinea înfrângerii dela Sadova.

Și la 1870 Austria nu s'a mișcat, ci a lăsat ca Franța să fie zdrobită și Prusia să strângă la olaltă toate statele germane și să întemeieze Imperiul german.

Acum, căutând să împiedece unirea cu Germania a celor 7 milioane de germani din Austria, Franța caută să desmormânteze puterea austriacă, creând o confederație a popoarelor dunărene. Delegații Austriei, la congresul păcii: par a se lăsa convinși, ademeniți, de această perspectivă. Dar o fac de sigur, cu gînd ascuns, de-a smulge acum condițiuni de pace cât mai puțin împovărătoare pentru ei, rămânând ca mai târziu, această unire fatală, inevitabilă, să se înfăptuiască, în ziua, când desfășurarea împrejurărilor politice și sociale din Europa le-o va îngădui.

De ce o Austrie subredă și nu un bloc latin?

— Și situația Franței e grea. ....

— Germania a fost întrântă de Aliați în 1918, dar vic-

toria realmente este a Franței, care la Marna i-a dat lovitura mortală.

Fără victoria dela Marna, nici Anglia, nici America nu ar fi avut răgaz de pregătire și năvala germană putea să-și ajungă scopul.

Acest fapt nu apare încă în deajuns de evident înaintea mulțimei, cu vremea însă el va da Franței un prestigiu și o înrâurire colosală. De acest prestigiu Franța trebuie să se folosească și, urmând pilda Prusiei din veacul trecut, să-și îndrepte toate puterile ei, ca să strângă la olaltă lumea latină din apus.

O conlucrare strânsă și statornică a Franței, Italiei, Spaniei și Portugaliei, ar însemna o putere de peste o sută de milioane locuitori. Într'acolo ar trebui să-și îndrepte Franța privirile sale, în loc să-și treacă vremea cu încercări șubrede și fără sorți de statornicie.

Iar noi, din toate acestea să tragem învățământul că nu trebuie să punem temeiul pe sprijinul nici unui stat mare, decât întru atât întru cât interesele sale imediate vor fi în legătură cu nevoile noastre.

Tot vorbind, am dat ocol Cișmegiului. Când să pășim iar pe aleea de trandafiri, conu Vasilică Morțun și-a adus aminte că are o întâlnire. Eram în fața porții de lângă teatrul Liric. Ne despărțim. Conu Vasilică pleacă, iar eu rămân să reflectez la cele spuse de d-sa.

Neavând ceasornic, mă uit să văz unde a ajuns soarele. De pe zidul Liricului mă privea o mască enormă, care, nu știu de ce, mi s'a părut, în clipa aceea, că aduce cu figura conului Vasilică Morțun.

M. BURILLIANU.

GENEALOGIA FAMILIEI MORTUN

MORTUNEȘTII : IN ARHONDOLOGIA LUI SION ; ÎN LEGENDA LUI EMANUEL MORTUN.

Păharnicul Sion, în „Arhondologia Moldovei“, vorbește despre familia Morțun.

Morțuneștii, zice el, sunt moldoveni, răzeși vechi, mazili boierenași din ținutul Sucevei și parte din ei au rămas în Bucovina pe la moșiile lor.

Despre Morțuneștii rămași în Bucovina Sion nu ne dă nici o lămurire. Despre cei din Moldova are oareșicari cunoștinți privitoare la trei ținuturi : al Sucevei, al Bacăului și al Romanului. Vorbește despre un sătrar Morțun de la Cămârzani (țin. Sucevei, Moldova) și crede că în 1802 a căpătat acest rang dela Moruzi Vodă.

La Bacău cunoaște trei Morțuni și anume : pe Gr. Morțun, pe vărul acestuia Niculaiu Morțun și pe Alecu fiul lui Grigore. Despre cel di'ntâiu spune că Sc. Calimah l'a făcut clucer în 1817, că apoi a căpătat rangul de păharnic și că în 1824 a ajuns comis, iar supt Mihaiu Sturza spătar și c'a fost președinte al Tribunalului Bacău. Știe și că Alecu Morțun, fiul lui Grigore Morțun, a ajuns sătrar supt Mihaiu Sturza vv. Despre Neculaiu Morțun, vărul lui Gr. Morțun, ne spune că în 1824 a ajuns păharnic.

Din Roman cunoaște numai pe Iordachi Morțun sârdarul (de la Arămești I.N).

Păharnicul Sion face mai multe greșeli în însemnările sale. Putându-l controla pe baza acestei monografice, arăt chiar aci neajunsurile și greșalele lui Sion, ca să slujească de Indreptar celor ce vor avea a se folosi de notițele lui la alte familii. El ne spune că obârșia Morțuneștilor este în ținutul Sucevei din Bucovina. Astăzi, moșiile unde-au viețuit cei mai vechi strămoși cunoscuți ai Morțuneștilor [Bănila, Igești, Jadova, Budiști (Budenita)], sunt în ținutul Storojinețului. Un șătrar Morțun a trăit în adevăr la Cămarzani, ținutul Sucevei (Moldova); dar la 1802, când Sion ne spune că ar fi fost acel Morțun rădicat la boieria de șetrar, șetrarul (Lupul) Morțun era mort de mult, din 1792, (după datele documentale ale d-lui Artur Goroveiu) și trăia acolo soția lui Lupul, Maria născută Lână, șetrăreasa, care a mai fost în viață până după 1839 și a murit schimonahie la Agapia, cu numele de Sofia. Pe când scriea Sion muriseră și doi din fii Lupului: Vasile și Mihalachi, iar Iordachi sărdarul, altul din fiii lui Lupul, trăia la Arămești, ținutul Roman. O parte din moștenitorii lui Vasile Morțun căminarul de la Cămarzani trăiau în ținutul Sucevei. Din cei dela Bacău cunoaște pe începătorii celor două grupe; dar nu are idee despre numeroșii copii ai lui Grigore Morțun, și pe lângă Alecu spătarul, știe numai de Lucreția, fiica lui Gr. Morțun, măritată cu D. Metaxa, grecul, ceea ce îndignează mult pe Sion și'l face să câineze pe bietul Grigore Morțun.

Tot așa de ciudat: nu știe despre Iordachi sărdarul că era tiiu al lui Lupul șătrarul din Cămarzani și nici că locuia la Arămești. Nu mai puțin minunat este că Sion pare nici a bănuși măcar că au fost Morțunești la Mihăileni, la Dorohoiu, la Botoșani și la Hărlău.

De asemenea, pare a nu știi nimică despre Morțunești rămași în Bucovina.

Legenda familiei Morțun sub forma ce i-a dat'o Emanuil Morțun din Folticeni se află în dicționarul geografic al ținutului Sucevei, la moșia Cămarzani.

Iat'o :

În 1590 *Pavel Morțun* trece din Maramureș în Moldova. Pavel ia comanda unor oști moldovenești contra lui Lazăr urmaș al lui Potcoavă și respinge pe Cazaci. Vodă îi dă drept răsplată moșia *Budenița*.

Între 1636—1640, 4 din cei 12 fii ai lui Pavel se căsătoresc cu fete din familiile *Goian, Giurgiuvanul, Vasilco* și *Volcinski*; ceilalți 8 au numai fete, pe cari le mărită după *Cuciureanu, Hăjdău, Holban, Goroveiu* și *Teodorini*. Din cei 4 băieți se pogoară toți Morțuneștii de azi.

Un *Ioan Morțun* de la Budenița lasă (în 1792) trei fii: *Ilie, Lupul* și *Constantin*. Lupul trece în Rusia la 1731 cadet în oastea Impărătesei *Ana Ivanovna*. La 1740 era polcovnic. Trece în Moldova, recomandat lui Gr. Ghica. Acesta îl face șătrar.

La 1742 se căsătorește cu Maria fiica medelnicerului C. Lână, dar își păstrează partea ce avea la Budenița în Bucovina și la Ghenăuți (în ținutul Hotinului, Basarabia)

Prin diata lui Andreiu PISOȚCHI, Lâneștii capătă în stăpânire: Leucușeștii, $\frac{1}{2}$ din Hârtop, $\frac{1}{2}$ din Huși, toți Cămârzanii, $\frac{1}{2}$ din Costești și $\frac{1}{2}$ din Bărăști pe apele Șomuzul mare, Șomuzul mic și Moldova până în Râșca. Astfel pun stăpânire pe Cămârzani.

Lupul dobândește cu Maria Lână, ca zestre, Broștenii în ținutul Botoșanilor.

Pavel, feciorul lui Ilie, a fost maior în Rusia. În 1812 a căzut prins la Francezi, cari l'au dus la Paris. La întoarcerea lui în țeară, în 1815, s'a călugarit la Mrea Neamțului și i se zicea *Morțun franțuzul*.

În privința acestei legende avem de spus următoarele :

Este adevărat că Morțuneștii au avut moșie la Budinița (Budenita) în Bucovina, dar nu că au căpătat'o ca danie domnească pentru vitejie. Documentele arată că Ștefan Morțun, întâiul cu această poreclă, a dobândit zestre 30 de odgoane

în Budenița, în a doua jumătate a veacului al XVII-lea. Mai știm cum moșia aceasta a intrat în mâna lor prin cum-părături dela rude și cum s'a împărțit între moștenitori; știm că Alexandru fon Morțun o concentrase toată în mâna sa, apoi a vândut'o d-rului Mihalachi Zotta, un coborător din Morțunești. Dela Zotta a trecut la baronul Musteață, un cumnat al d-rului, căci țineau două surori.

Morțunești mai vechi de cât Ștefan și purtând acest nume n'au fost, căci Ștefen este, pe cât se pare, fiul lui Andreiaș din Igești și Jadova. Moșie de baștină a Morțuneștilor sunt Igeștii.

Origina lor maramureșeană poate avea o bază. Poate Iuga de la care Iugeștii, apoi Igeștii, să fi fost din Maramureș, dar tocmai de prin veacul al XIV-lea.

Pavel cel cu 12 copii a existat, dar nu în veacul al XVI-lea și în întâia jumătate din al XVII-lea, ci în veacul al XVIII lea.

Nu este exact că numai 4 din fiii lui Pavel au avut băieți, nici că Morțuneștii, dovediți prin documente, s'ar pogori din 4 fii ai lui Pavel, ci sunt din 8 sau 9. Mai știm că Pavel a avut cel puțin 2 fete.

Despre slujba lui Lupul Morțun (fiiul lui Pavel, nu al lui Ion) în Rusia nu este nici o dovadă, dar e probabil, precum se va vedea mai încolo, când vom arăta de ce a părăsit Lupul casa. Că nu s'a însurat cu Măriuța fata lui C. Lână în 1742 știm bine, poate că s'a însurat puțin după 1766, în ori ce caz nu mai înainte de această dată. Dacă Lupul va fi venit în ținutul Sucevei supt un Ghica, de bună seamă acela n'a fost Gr. Ghica din 1735 sau 1747, ci Gr. Al. Ghica în domnia I-a, adică între 1764 și 1766.

În privința încuscrilor: un Cuciureanu a luat pe Zoița fiica lui Vasile Pavel Morțun; un Hăjdău, pe Elișabeta fiica Mariei, fiica lui Toader Pavel Morțun; un Goroveiu, pe Anica fiica lui Niculaiu Pavel Morțun și un Dima Teodoru (din care Teodorini), pe Elena fiica lui Niculaiu Pavel Morțun. Dar nu este exact că un Holban a luat pe fata vre unui

Morțun, ci di'mpotrivă Vasile Pavel Morțun a fost căsătorit cu Smaranda fiica lui Ilie Holban pitarul.

Cu Goianii, Morțuneștii poate au fost încuscriți foarte din vechiu, precum vom vedea la căsătoria lui Ștefan Morțun cu fata lui Ilie Bejan din Budinți. Inse cu Giurgiuvanu, cu Vasilco și Volcenschi, Morțuneștii n'au fost direct încuscriți, ci aceste trei familii, pogorându-se din Tăutul marele logofăt, ca și Morțunii, erau rude cu aceștia.

E foarte ciudat că Em. Morțun n'a știut despre cel mai însemnat și vechiu sânge ce curge în vinele Morțuneștilor : de-al lui Tăutul marele logofăt, sânge intrat prin soția lui Ștefan Morțun din veacul al XVII lea, jumătatea a II-a, căci era urmașă a Tofanei, fiica lui Gavril Tăutul log. din întâiul stert al veacului al XVII-lea.

E adevărat : Lupul Morțun șetrarul a avut zestre Broștenii din ținutul Hârlăului ($1/2$), și a avut și o parte din Ghenăuți ținutul Hotinului. Dar o parte din $1/2$ de Ghenăuți a avut-o Maria Morțun (n. Lână) în loc de zestre ($1/3$, din $1/2$), iar celealalte $2/3$ le-a cumpărat ea, mult după moartea lui Lupul, dela frații ei.

Vre un amestec al lui Lupul nu se constata în Budenița și nici a urmașilor lui. La controlul făcut supt Austriaci în 1782, Morțuneștii declară că documente vechi nu au, căci le-a luat o rudă a lor care-a emigrat. Acea rudă era, crez, Lupul !

Informația privitoare la Ilie (dat ca fiu al lui Pavel) poate fi adevărată, întru cât e vorbă de Pavel Morțun franțuzul. E prea concretă și relativă la timpul din urmă, în cât poate fi întemeiată, deși nu s'a putut afla nimic despre Morțun franțuzul la Mrea Neamțului. Și Constantin a existat, dar ca fiu al lui Pavel, cu urmași până azi în Basarabia.

MAXIMEȘTII ȘI MORTUNEȘTII ÎN IGEȘTI. MAXIMEȘTII ERAU DIN BANILOVSCHI. MOȘIILE BĂNILA, IGEȘTII ȘI JADOVA.

Am spus că toți Morțuneștii cunoscuți se pogoară din Ștefan Morțun de la Igești (a doua jumătate a veacului al XVII-lea). Putem înse urmări neamul și mai departe în vremurile, pe când nu-și ziceau Morțun.

Intr'un document din Arhiva Tribunalului din Cernăuți — 1782 — Morțuneștii din Igești arată că au avut documente doveditoare că se pogoară din Maximești, dar că o rudă a lor emigrând le-a luat. Tot documentul din 1782 numește pe răzeșii din Bănila și Igești, „*die Banilowskischen Erben*”, adică moștenitorii sau pogorătorii Banilovschilor.

Aceste două indicații, cari leagă pe Maximești cu familia boierilor din Bănila și pe Morțunești cu Maximeștii din Igești, și deci aruncă lumină asupra strămoșilor familiei Morțun pân în veacul al XIV-lea, ni le-a comunicat d-l Sever de Zotta, directorul Arhivei Statului din Iași, împreună cu o mulțime de alte extrase din documentele bucovinene.

Igeștii sunt în districtul Storojinețului, în Bucovina. În 1776 stăpâneau acolo mazilul *Petre Pavel Morțun* și cavalerul polon *Ioan de Reus*. Igeștii erau moșie boierească în întregime.

Grigoroviță, în dicționarul geografic al Bucovinei, pe lângă aceste lămuriri, mai spune că'n Igești au sediul o mulțime de familii din Pocuția, din nobilimea (șleahță) polonă, având semne caracteristice ale originii lor în port și

în vorbă, altfel înse sunt romanizați. După alte tradiții ar fi coloniști din Transilvania și primul (dela care, numele moșiei) ar fi fost un *Eghiș*.

Se înțelege că pretinsul prim colonist și intemeetor al Igeștilor, *Eghiș*, dela care s'ar fi dat acest nume, este o combinație spre a explica numele Igești din cuvântul unguresc *egy*. În adevăr, înse, Igeștii au fost mai din vechiu Iugești dela Iuga, iar în documente avem și forma intermediară Igeștii ortografiat *Ijești*, pe vremea când *j* se întrebuița și în loc de sunetul lui *g* înaintea de *e* și *i*.

Cât despre modele polone ce Grigoroviță găsește la răzeșii din Igești, se vor fi explicând prin faptul că mult timp vor fi slujit ca voluntari în armata polonă, cum făceau atâția Moldoveni. Traiul în Polonia îi va fi făcut să ia unele deprinderi polone. Se știe cât de numeroși Români din Ungaria au emigrat în veacurile al XIII-lea și următorii în Polonia, unde făceau slujbă militară, erau așezați și se bucurau de un drept propriu: „*jus valachicum*“.

În 1641 Aug. 24 la o cumpărătură ce popa Mihaiu din Igești face acolo, între marturi, se află Maxim dela Igești, Andreiaș dela Jadova și Sava din Jadova (Zotta). În 1641 Iunie 25 la o cumpărătură a aceluiasi, sunt mărtori Maxim din Igești și fiul acestui Andreiaș. Iar alt document îi zice lui Andreiaș din Jadova, Maximovici, deci fiul lui Maxim. Mai știm că Maxim din Igești a avut o soră măritată cu un Gavril. Documentul din 1782 ne spune că Gavriileștii din Igești se pogoară din sora lui Maxim, soția lui Gavril. Același document ne spune că $\frac{1}{3}$ din Igești o stăpâneau Morțuneștii cu cavalerul polon Ioan de Reus ¹⁾ și cu Gavriileștii, altă $\frac{1}{3}$ o stăpâneau pogorătorii din popa Mihaiu din 1641 și altă $\frac{1}{3}$ o stăpâneau cei ce se trăgeau din Loghin, cu alte

1) Un Reus va fi fost ginere al lui Maxim ori al lui Ștefan.

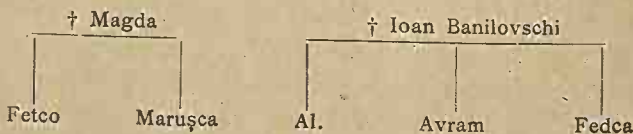
cuvinte Igești umblau pe trei bătrâni, coborători din același strămoș¹⁾.

Am arătat mai sus dovada că Maximeștii, deci Mortuneștii, se coboară din boerii de la Bănila (Banilovschii). Aceștia își ziceau după moda polonă, ca și Barnovschii, dela Bârnova, Volcinchi de la Volcineț, deci Banilovschi de la Bănila.

Banilovschi, erau boieri mari. În 1545 Avram Banilovschi gramatic (pisar) a fost trimis de Petru Rareș să ceară dela Sigismund August pe Gliga Arbure și pe Ioan Crasneș, — fugiți din Moldova cu 2 călugărițe, — pe Vascan nepotul de frate al lui Șarpe și pe T. Tăutul fiul lui Pătrașcu, toți emigrați în urma căderii lui Al. Cornea pe care-l făcuseră domn. (Ur. XVIII pg. 491).

Avram Banilovschi era frate cu Toader pârălab de Hotin (1535) [Art. Ist. t. 1 p. I-a pg. 35 și pg. 83] și parcălăbia de Hotin era boierie de mâna întâia.

Din 1553 avem un document, dat din Huși la 7 Maiu [N. Iorga Stud. și doc. V pg. 355], luat din Arhiva Trib de Cernăuți. Din acesta vedem următoarea spiță :

Probabil Magda era soră cu Ioan Banilovschi. Vodă le întărește Igeștii²⁾. Documentul pomenește de alți Banilovschi mai vechi : Danciul și Stanca (poate Stanciul?).

1) În Doc. Bistrițene (N. Iorga) No. 19 XXIII este un act fără dată pe care d-l Iorga îl crede de pe la începutul secolului XVII-lea ; în realitate este contimporan cu cele din 1641. Popa Ionașcu din Budinți arată că fiul lui Maxim din Igești i-a vândut un cal, pe care el, Ionașcu, l'a vândut unui om din Lucavăț. Ionașcu arată că 'n adevăr calul era drept al lui Maxim, cumpărat dela popa Dumitru din Moisa — arată și ce „hier“ avea.

2) D-l N. Iorga a pus „tșeștii“ de sigur fiind că era o traducere germană cu „Ischeschti“, deci în textul rom. va fi fost „Ijești“ pentru Igești, cu ortog. j pentru g înainte de e.

D-1 N. Iorga citează doc. din 1428 (6936) 5 Aug. (Ur. XVIII pg. 1—2) numai pentru Neagoe logofătul. Doc. din 1428 este dela Al. cel Bun și întărește lui Stanciul și Crâstea *Bănila și Igești* (nu Ișești) pentru slujbe.

D-1 Zotta are un pergament slav de la Al. cel Bun care întărește lui Stanciul satul *Iujinți*.¹⁾

Jadova, ale cărei legături cu Maximeștii le-am văzut, este sat vechiu. Il găsim pomenit în hrisovul din 1490 (Documentele lui Ștefan cel Mare I. Bogdan tom. I pg. 406) între satele ale căror bisereci atârnavau de episcopia Rădăților. Ștefan Vodă spune că *Jadova* fusese închinată acestei Episcopii de Alexandru cel Bun.

Deci cele trei sate, de cari sunt legați strămoșii Morțuneștilor, erau în ființă înaintea de veacul al XV-lea și mai de demult.

O legătură cu *Jadova* pare a fi că Andreiaș fiiul lui Maxim din Igești a luat o fată a boierilor din *Jadova* și din Andreiaș ar fi Ștefan Morțun.

1) Se poate să fie tot Igeștii noștri, cu atât mai mult cu cât e tot de la Alexandru cel Bun ca și cel din Uricar și e vorba de un Stanciul, deosebire că vorbește numai de Iugești, nu și de Bănila.

Forma *Iujinți* este derivatul slavon de la *Iuga*, ca *Bărlinți* de la *Bărlă*, *Brainți* de la *Brae*, *Stroinți* de la *Stroe*, *Pleșinți* de la *Pleșea*,... cari au și formele românești: Bărlești, Brăești, Stroești, Pleșești, deci și Iugești (Igești).

Formele singurite ar fi *Iuginet*, *Brainet*, *Stroinet*. Unele se și întrebuințează astfel: *Storojinet*, *Volcinet*.

Tot cu sufixul *et* sunt derivatele Rădăuți din Radovți, sing. Radoveț, Cernăuți din Cernovți sing. Cernoveț &. Și singularele se găsesc întrebuințate, ba în toată Moldova, nu numai în partea de sus: Dobrovăț (din Dobroveț), Voroneț, Racovăț (et) &, dir la *oveț*, *ovți*, sufixul *et* se lipește după derivatul în *ov*.

ȘTEFAN MORȚUN = FIICA PREOTULUI ILIE BEJAN DIN BUDINȚI.

Despre acest Morțun știm că trebuie să fie fiul lui Andreiaș Maximovici din Igești și Jadova, care Andreiaș e dovedit documental ca fiul lui Maxim dela Igești (1641). La 1714 Pavel fiul lui Ștefan Morțun își căuta singur de treburi, deci era major, iar tată său Ștefan murise.

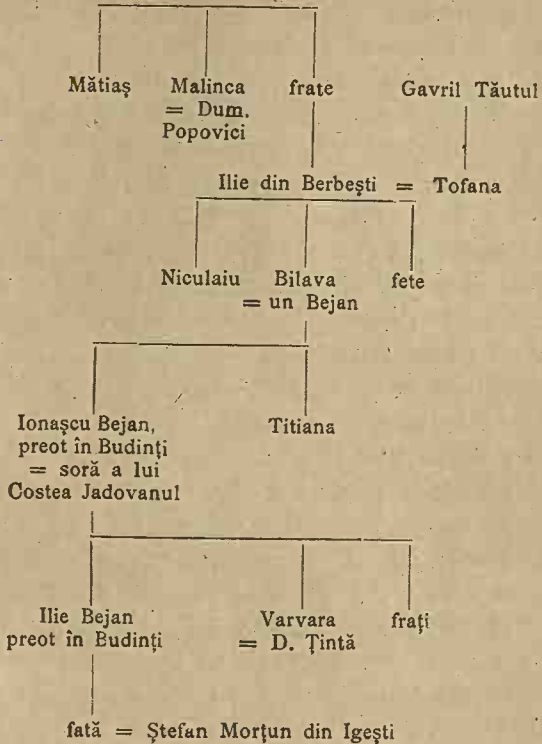
De ce îi zic lui Andreiaș Maximovici și din Jadova? Trebuie să fi luat o fată a vreunui boier din Jadova.

Știm din documentele culese de d-l Zotta că Ștefan Morțun a fost căsătorit cu fata lui Ilie Bejan preot în Budinți și că soția lui era coborâtoare din Tofana fiica lui Gavril Tăutul. Ea a adus zestre 30 de odgoane de pământ în Budinți și parte în Bălilești. Budinții nu e moșie cunoscută tăutească, pe când Bălileștii e străveche a lor; acolo avea Ioan Tăutul curți și făcuse biserica în ființă până astăzi.

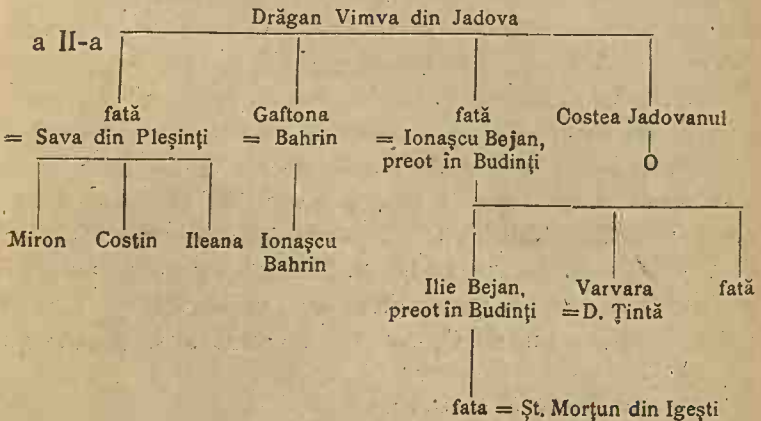
Iată 2 spițe cari învederează legăturile între mazilii din Berbești, Budinți și Jadova (pag. 47).

În această spiță am plasticizat încheerile la cari am ajuns în privința ascendenților lui Ilie Bejan preotul din Budinți, socrul lui Ștefan Morțun din Igești și filiația de la Gavril Tăutul prin Tofana până la soția lui Ștefan Morțun. Faptul că soția lui Ștefan era o descendentă din Tofana fiica lui Gavril Tăutul e sigur; calea întortochiată pe care se face filiație este o ipoteză, dar evidența temeiniciei ei rezultă

I a

a II-a

din documentele pe cari mă bazez. 1). Dovada documentală că Bilava este soră cu Niculaiu, nu avem, dar că Niculae avea surori e sigur; că pe Bilava a ținut'o tatăl lui Ionașcu Bejan e sigur, căci Ionașcu și Titiana ne sunt dați ca frați și fii ai Bilavei. Am pus un Bejan, fiindcă Ilie din Budinți e Bejan în documente, iar Ilie pare a fi numit după Ilie tatăl Bilavei. Că Ionașcu preot în Budinți a ținut o soră a lui Costea Jadovanul și a Gaftonei rezultă din telul de înrudire documentat între Costea Jadovanul și Varvara = D Țintă, precum se vede din documente. Că Jadovenii Coste și Gaftona ar fi fiii lui Drăgan Vimva Jadovanul nu e lucru dovedit documental, dar e foarte probabil prin apropierea datelor.

Bejan soțul Bilavei a căpătat Budinții cu Bilava, deci această moșie a Tofanei a căpătat-o ca zestre Ilie din Berbești dela Gavril Tăutul log, iar pe Ilie l'am admis c'a fost soțul Tofanei, fiindcă așa se potrivește cu datele cronologice.

Despre boierii din Berbești, Pleșinți, Botoșenița (Botoșinți, Botoșeni), trei sate vecine în Bucovina lângă Prut pe Brenșița afluent al Prutului, vezi în anexa II.

Din documentele întrebuițate în anexa I-a și a II-a ese că mazilii din Berbești erau din neam ales și în strânsă legătură cu Barbovschii, cu coborătorii lui Romașcu, cu Cocișeștii și deci încuscrirea lui Gavril Tăutul cu o ramură din ei este firească. Tot odată constatăm că Bejanii din Budinți, erau aci răzeși și că 'n această moșie a avut parte și Niculaiu fratele Bilavei și șurorile ce vor fi mai fost, deci vor fi fost în Budinți și alți mazili de cât Bejanii coborători din Bilava. Apoi, chiar și Bejanii trebuie să mai li avut ramuri, căci dacă Tatiana a vândut fratelui ei Ionașcu un lan în Budinți, asta nu 'nseamnă că Ionașcu l'a avut numai pe Ilie Bejan, socrul lui Ștefan. Este doc. că la 1705 un diacon Bejan dăruiește lui C. Turcul $\frac{1}{6}$ din Budenița. Acesta nu

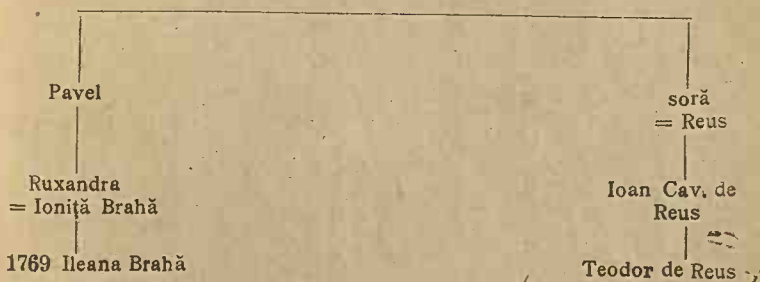
1) Vezi documentele în Anexa I-a.

poate fi Ilie Bejan socrul lui Șt. Morțun, căci trebuie să fi fost mort de mult, că însuși ginerele lui era de bună seamă mort la 1714, când Pavel era vrâstnic și-și căuta de trebile moșiei din Budenița, Bălilești și Igești. Diaconul trebuie să fi fost coborâtor din vre un frate al lui Ilie.

Dau în anexa III-a extrase documentele despre Bejani și despre Budenița.

Despre Gavril Tăutul tatăl Tofanei și despre soția lui, cum și locul lui în spița geneologică a Tăuteștilor dau aci întru cât privește chestia noastră. (Vezi înse anexa a IV-a).

Pavel este fiu unic al lui Ștefan Morțun din Igești și al fiicei lui Ilie Bejan preot din Budinți. Poate a avut Pavel o soră căsătorită cu un Reus, căci la 1776 stăpâni la Igești erau Petre Morțun fiul lui Pavel și Ioan de Reus cavaler polon stăpânind $\frac{1}{3}$ din Igești, partea Maximeștilor, împreună cu Morțuneștii și cu Gavrileştii. Ioan Reus putea fi chiar cumnatul lui Pavel ori un nepot de soră. Reus nu era polon ci român: Răus, ortografiat Reus de scriitorii nemți. Nu socot că Reus era ginere al lui Pavel, căci atunci ar fi trebuit să figureze la moșie și Ioniță Brahă soțul Ruxandrei și soțul Măriucăi. Dar motivul ce mă face să cred că e vorba de o soră a lui Pavel și nu de a lui Ștefan este că Teodor Reus din Igești este (în 1796) văr adevărat cu Ilinca Brahă:

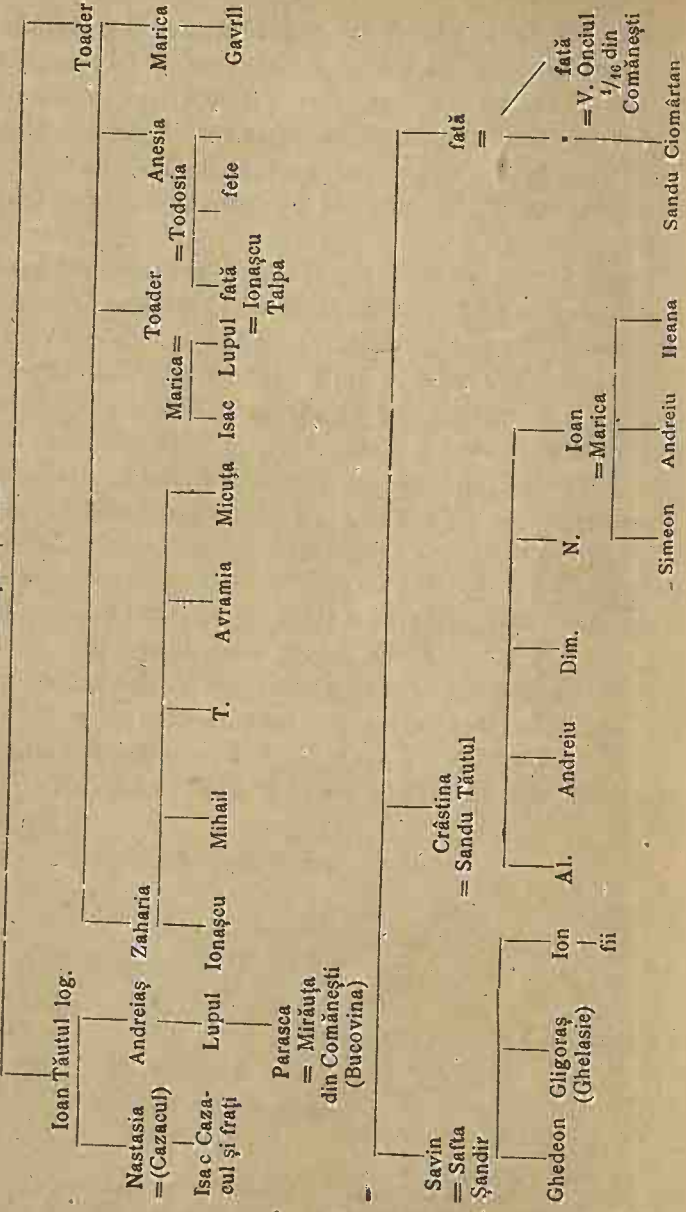

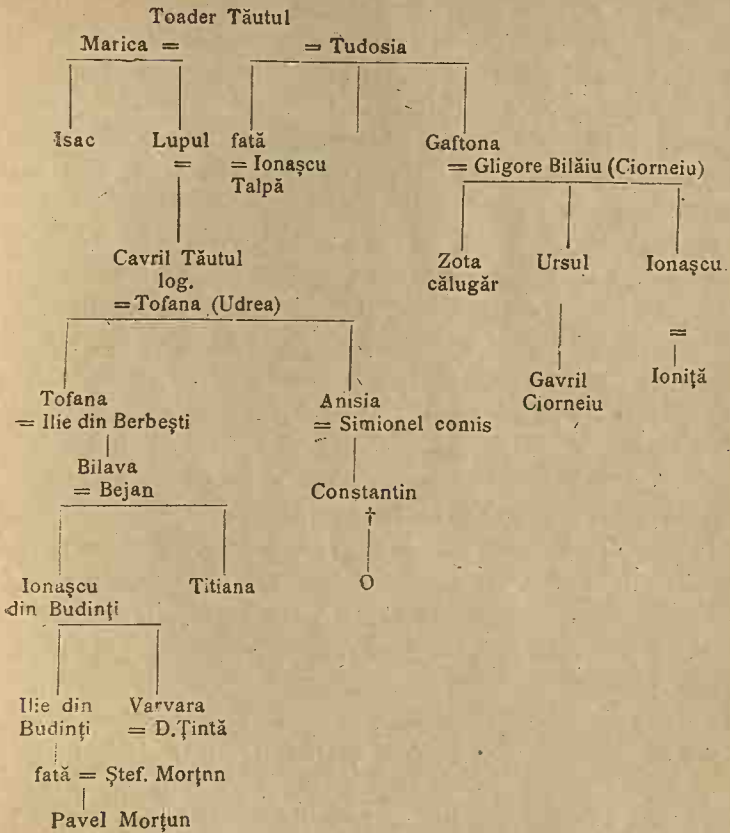
Deci erau veri ai doilea.

¹⁾ In Z. Voronca „Mihalcea 1912. Cernăuți” sunt o mulțime de coborâtori din Ioan cav. de Reus, dar nu din al nostru, ci prob. d'într'un urmaș al lui Toader de pe spița noastră.

Ioan Tăutul m. log.

Pătrașcu † 1540

Pavel Morțun e pomenit întâiu și întâiu în 1714; când i se confirmă stăpânirea în Igești, Budenița și Bălilești (Zotta, Note din Arhiv. Trib. Cernăuți). De oarece vrâstnicia era la 25 de ani, el trebuie să fie născut cel puțin pe la 1689, probabil mai înainte chiar. La 1714 Ștefan era firește mort.

Pavel a avut judecată și pentru partea lui din Budinți (1740 No. 22. Col. de doc., V. G. Morțun, acum la Kremlin, Moscva). Nu i se plătea dijma și i se încălcau drepturile. Doc. e porunca lui Gr. Ghica voevod 7249 Oct. 23. Ii da lui Pavel Morțun titlul de vornic. Porunca e dată vel căpi-

tanului de Suceava. Acesta poruncește capitanului de târgul Siretului „ca să giudici drept și ce-a fi di plinit să plinești și să dai și mărturie după giudicata“.

În 1741 Iulie 20 (Humor. Wickenhauser, doc. XXX), Pavel Morțun alege partea lui T. Braha ($\frac{1}{6}$) în Românești (țin. Sucevei) fiind vornic de Calafendești.

În 1742 Maiu 18 (Ms 234¹) pg. 118) Vodă dă poruncă unor boieri să judece pâra răzeșilor din Bălilești, Savin sîn Mirăuță și nepotu său Pavel Morțun și Proca și Vasile Abageriul, nepoții lui Gavril Ciorneiu. Ei se judecau cu Sandul Ciomărtan răzeș iarăși de-acolo. Sandul zicea că satul s'a împărțit și stâlpit în trecuții ani cu pietre de hotarnicul Albotă clucer și că Mirăuță și Ciorneiu au stricat hotarele și au luat și câtă-va pâine ce dijmuisse ei pe părțile lor. Hotarnicia. Albotă clucerul o făcuse în 1723/4.

În privința următoarei rectificări la acest document dau motivele în anexa IV, iar despre Ciornești în anexa V.

Textul trebuie restabilit astfel: „Pavel Morțun nepotul lui Savin sîn Mirăuță și Proca și Vasile Abageriul nepoții lui Gavril Ciorneiu“.

Dacă nu am avea extrasele d-lui Zotta din Arhiva Bucovinei cari ne spun ritos că Ștefan Morțun dela Igești a luat soție pe fiica lui Ilie Bejan, preot în Budinți, pogorătoare din Tofana fiica lui Gavril Tăutul log., legăturile lui Pavel Morțun cu Bălileștii ne-ar fi fost dovadă că'n linie femească Pavel se pogoară din Tăutești.

Din 1756 încep judecățile lui Pavel Morțun împreună cu N. Știrbăț, cumnatul lui, fiul lui Sandul Știrbăț căpitan mare și al fetei lui Simeon Malai, pentru Lățcani pe apa Sucevei, în potriva lui Ștefan Silioan și a stolnicesei Ilinca Bântășoaea. Morțun și Știrbăț arăta scrisori vechi și ispisoace și câștigă procesul. La 1756 Iun. 5 (7264) (tom VII Ms. Pencovici la Acad. rom. pg. 129 No. 556) Pavel Morțun reclamă $\frac{1}{3}$ din

1) E condica lui Mavrocordat. Acad. rom.

Lățcani ce avea dela socrul său Anghelachi din Popișcani, între acestea, un act din 1656/7 dela Al. Iliși vv, prin care întărea lui Anghelachi din Popișcani mai multe cumpărături; $\frac{1}{4}$ din $\frac{1}{2}$ din Popișcani cumpărată dela Simeon Mihailescul.

Deci din aceste documente ale procesului aflăm că o soție lui Pavel Morțun a fost ficia lui Anghelachi din Popișcani și Lățcani.

În anexă dau amănunte despre familia acestui Anghelachi din Popișcani spre a lămuri ce sânge a adus în familia Morțun soția lui Pavel (anexa VI). Din anexă se poate vedea că prin ficia lui Anghelachi al II lea din Popișcani, unii Morțunești au dobândit sângele Mihăileștilor coborători din Gliga Mihăilescul din v. al XVI-lea, trecând prin Cristea Mihăilescul a cărui soție a adus sângele lui T. Caliman și al ascendenților lui și ai soției lui. Prin Calimani Mihăileștii erau rude cu tam. Petriceico: fiii lui V. Mihăilescul fiind veri primari cu tatăl lui Petriceico vv. Prin soția lui Anghelachi l-iu a venit la unii Morțunești sângele lui Pătrașcu și Pentelei Banul cari se coboară di'ntr'un strămoș comun cu Eremia Murguleț.

Pentru moștenirea dela Anghelachi diși Popișcani, Pavel Morțun a purtat procese pân' la moarte și apoi le-au urmat fiii lui, Petre și Niculaiu, pe cari spre sfârșitul veacului al XVIII-lea (1793), îi găsim judecându se cu M-rea Doljești, pentru partea lor din Popișcani pe care un Ralea ce ținea o nepoată de soră a soției lui Pavel Morțun, o făcuse danie (cu numele) iar în adevăr vânduse M-rei nu numai partea soției lui, dar și a Morțuneștilor. Pe cât se pare nu s'a ales ceva din seamă din acest proces, căci moșiile astea nu se mai găsesc la urmașii fiilor lui Pavel, nici la fiii lui.

Pavel Morțun pare c'a murit pe la 1765, căci Gr. Al. Ghica la 1765 Apr. 21 dă poruncă să facă parte di mazili fiii lui Pavel Morțun ot Suceava și să se scrie la darea mazelilor. (Doc. în copie în colecția lui V. G. Morțun, la Kremlin Moscva). Acești fii erau *Vasile*, *Sandul*, *Teodor* și *Petre*. Se vede că alții nu erau încă în vârsta de 25 de ani

iar unii ca Lupul vor fi fost în vârstă, dar nu se aflau în țeară. Că la 1767 Nov. 20 Pavel era mort se vede de pe hotărnicia Budeniței Morțuneștilor. Dacă trăia Pavel s'ar fi zis : a lui Pavel Morțun. Este și o poruncă a lui Sc. Gr. Ghica din 1767 (doc. CCCXXXVI). pg. 300 Istoria Mitropoliei Sucevei de Erbiceanu. Dar nu urmează că neapărat era în viață la această dată ori că nu e anul greșit în document.

Pavel Morțun era întâiu fără nici o slujbă ori boierie, apoi îl găsim vornic în felurite sate Budenița, Calafendești, înșfârșit căpitan de mazili.

După ce erau sfârșite cercetările, revizuire din scrupul științific, inventarele mănăstirilor din Moldova, căci documentele sunt la Moscova, am dat peste un document privitor la Pavel Morțun.

În 1747 Pavel Morțun (Morțun în inventar), se judeca pentru părți în Rușciori, Dumbrăvița & cu Mrea Precista sau Răducanu, cu Radu Racoviță și apoi cu ginerele acestuia.

De oarece Morțuneștii nu erau de baștină din ținutul Putna ori Bacău, e lucru vădit că Pavel Morțun avea pretenții în acele moșii ca zestraș. Deci Pavel Morțun a ținut 2 femei, fata lui Anghelachi din Popișcani a fost a doua. Pe la 1756 era de bună seamă căsătorit cu fata lui Anghelache. În 1747 trăia prima soție ori murise și ea? E cu puțință să fi fost moartă de mult, căci nu pomeneste de soție în proces. E și firesc să fie astfel, căci Pavel Morțun în 1714 era om vârstnic, de vreme ce se judeca pentru părțile ce avea de pe mamă în Budinți și Bălilești, cum și pentru părțile de pe tată în Igești (Zotta doc. bucovinene). Deci e de crezut că era și căsătorit.

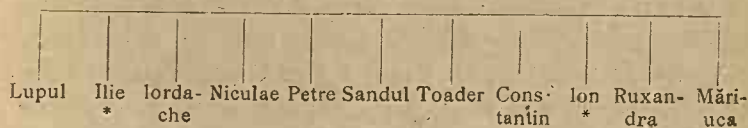
Această descoperire ne explică ruptura ce s'a făcut în familia lui Pavel Morțun, căci motivul emigrării lui Lupul Morțun și a altor fii mai vechi ai lui Pavel vor fi fost pri-

gonirile mamei vitrige, ale fetei lui Anghelachi. Lupul desigur e din prima soție, Petre și Nicolae sunt de sigur din a doua. Despre Vasile născut în 1742 și despre Toader 1744 (după datele din registrele matricole comunicate de părintele paroh D. Rosmêteneanu al Budeniței) e îndoios, dar probabil că sunt din a doua.

Nu știm familia primei soții a lui Pavel, nici numele, dar că era de viță nobilă nu 'ncepe îndoială.

Iată cari au fost copiii lui Pavel Morțun :

Pavel Morțun

și poate încă o fată soția lui Ioan Cav. de Răus.

Am ajuns astfel la numărul de 12 de care ne vorbește Manolachi Morțun în legenda Morțuneștilor, căci e de crezut că faptul că Pavel a avut 12 copii, pe numărul celor 12 apostoli, s'a putut păstra bine tocmai pentru raritatea lui.

Șirul și datele exacte ale nașterii acestor copii nu ne sunt cunoscute pentru toți.

Trecem acum la arătarea datelor ce avem despre fie care din acești 12.

I. Vasile fiul lui Pavel.

Vasile nu este cel mai mare din fiii lui Pavel. Il pun în frunte numai fiind să asupra lui am avut primele date amănunțite de la d-l Sever de Zotta și din colecția de documente a lui V. G. Morțun. Mulțumită părintelui D. Rosmeteneanu de la Budenița (Bucovina), știm că Vasile a murit la 12/VII/1816 în vârstă de 74 de ani, deci că e născut în 1742. În orice

caz e mai mare decât fratele său Teodor care, după datele părintelui Rosmeteneanu, e născut în 1744, fiind mort în 1806 în vârstă de 62 de ani. Inse e de bună seamă mai mic de cât Lupul, care, după date documentare (Artur Goroveiu), a murit în 1792, ceea ce se confirmă și din documentele dela Arh. St. Iași (Ichim) din care se vede că'n 1794 era mort mai de mult. Deci Lupul, dacă a trăit 68 de ani, trebuie să fie născut în 1724. Dar de sigur că nici Lupul nu este cel mai mare din fii și între 1714 și 1724 se poate, să se fi născut fata* cea măritată cu cav de Reus, Ilie*, Ioan* și Iordachi*. De altfel acuma știm că Pavel a avut două soții: Prima, al cărei nume și familie nu le știm, era moartă la 1747, când Pavel se judeca pentru Rușciori și Dumbrăvița, Toader Vasiie, vor fi de la a doua soție, iar Lupul și alții de la I-a.

Vasile Morțun fiul lui Pavel a fost căsătorit cu Smaranda fiica lui Ilie Holban pitar. Anul căsătoriei nu'l știu. Di'ntr'o scrisoare, fără dată, a lui Vasile Morțun către socru său în care pomenește pe cumnați, vedem că la ocuparea Bucovinei de Austriaci era căsătorit. E de crezut înse că va fi făcut această însoțire încă din 1763, când a împlinit 21 de ani. Scrisoarea pomenită a publicat'o d-l N. Iorga (Stud. și doc. tom. XXII), dar D-sa a cetit Vasile Mărzea în loc de Morțun, greșeală rectificată de d-l Zotta. Acea scrisoare era din ajunul depunerii jurământului de credință către Impărat cum și a facerei catagrafiei, căci cere amănunte asupra Novoseliței (Stroești), care urma să-i fie încredințată lui. Catagrafia s'a făcut în 1776 și Budenița s'a trecut pe numele lui Vasile și a lui Toader, iar Igești pe numele lui Petre Morțun și a Cavalerului Ioan de Reus. 1)

1) Aceste date privitoare la Budenița și Igești din dicționarul geografic al Bucovinei de Em. Grigoroviță și anume sunt din anul 1776.

Zată genealogia Smarandei Holban :

Luca Arbore portar Sucevei

Sofiica = Gavril vietier

Onciul cel bătrân din Herța

Miron de Sinehău

Teta = Stroescul

Lupul Stroescul vornic de gloată

Ioan Stroescul jitnicer

Paraschiva = T. Holban

Ilie Holban = Nastasie Grigorcea

Smaranda = Vasile cavaler de Morțun din Budenița

(Arh. gen. II pg. 268 și nota de Zotta.)

Deci prin Smaranda Holban, la fiii și urmașii lui Vas. Morțun din Budenița a intrat sângele Holbăneștilor ascendenți ai lui Ilie pitarul Holban, sângele Stroeștilor ascendenți din Lupul Stroescul, sângele boierilor vechi din Herța și Sinehău și în sfârșit sângele lui Luca Arbore și al soției acestuia și al tuturor ascendenților lor.

Tot în Arh. gen. an II pg 268 avem și spița următoare a ascendenților Smarandei Holban, în linia mamei ei :

Ion Ciomărtan

Paraschiva = Ștefan Grigorcea

Nastasie = Ilie Holban pitar

Smaranda = Vasile Morțun cavaler din Budenița

Iar Ioan Ciomărtan este fiul lui Ursul Ciomărtan, care

ținea o nepoată de fiu a lui Ponici (Cond. 261 — Asachi — Arh. St. Buc. 7180 (1671/2) pg. 525).

Soția lui Ioan Ciomărtan era fiica vornicului Ciocărlie (Iorga Stud. XXII pg. 237. 1706 Maiu 16). Iar Ciocărlieștii se pogoară din Oană Popșea sau din Moise Filosoful din doc. 4 din 6931 Martie 31 (Sur. I 7003 Martie 17 Ghib.) Inse, fie cum o fi descendența această din urmă, sigur e că Gligore Ciocărlie a ținut pe Maricuța soră, pare se, cu N. Buhuș, deci fiică a lui D. Buhuș și a Saftai, iar Safta era fiica lui Ioan Prăjescu și a fiicei lui Ioan Movilă, deci prin Smaranda Holban a venit și sânge movilesc, din familia care-a dat mai mulți domni Moldovei și unul și Munteniei și care Movileștii se coborau prin femei din fam. domnitoare a Mușăteștilor.

Despre documentele nobiliare ale Morțuneștilor date de Austriaci, vezi anexa a VII-a; iar despre biserica de la Budenița, anexa a VIII-a.

Nu știm când a murit Smaranda, dar a trăit mult după moartea lui Vasile Morțun (1816) și feciorii ei se judecau pentru moștenirea lui Ilie și cu Holbăneștii cu procură de la ea.

Iată spița coborătorilor din Vasile cavalier de Morțun din Budenița:

1. *Costachi Morțun fiul lui Vasile Morțun din Budenița.* Constantin fiul lui Vasile, pe la 1816, se afla pe lângă Ilie Holban ispravnic în țin. Herței (Ms. Pencovici Acad).

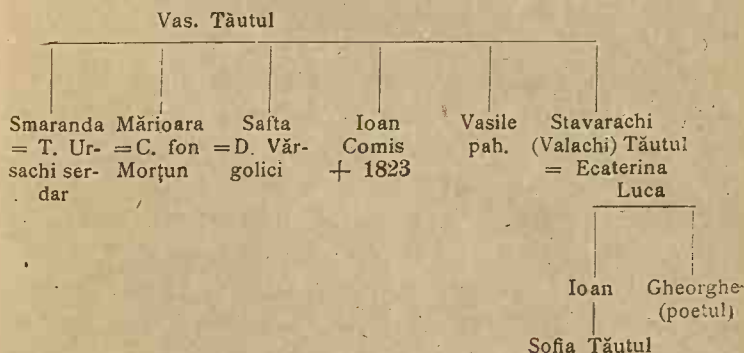
În 1838 (Stud. și doc. N. Iorga tom XXII doc. Holb.) scria din Ivo(ești) lui Mihalachi Holban episcopul mănăstirii Mogoșești despre umbletele fraților săi (de sigur Al. și N) numindu-le nebunești (e vorbă de procesele desfășurate cu Holbăneștii) pomenește pe Sultănița, soția lui Mihalachi Holban, se plânge că e împovărat cu 3 fete, că e sărac și cere ajutor de la Mănăstire. Era văr cu Mihalachi, deci acesta era fiul unui frate al Smarandei.

În „Bul. foae of. a Moldovei“ la țin. Dorohoiu și în dosarele

privitoare la acest ținut (Arh. St. Iași) găsim viața întreagă a lui Costachi fon Morșun. El a fost căsătorit cu Mărioara Tăutul și a avut 4 fete, deci una după 1838, când scria că are 3 (vezi spița).

Mărioara este fiica lui Vas. Tăutul, fratele lui Ioan Tăutul vorn, al lui Gheorghe Tăutul vorn de gloată și al lui Constantin Tăutul din Bucovina. Acești 4 frați Tăutești sunt fiii lui Simeon Tăutul dela Comănești, despre care ne-am ocupat vorbind de procesul lui Pavel Morșun pentru Băli-lești.

D-l Artur Goroveiu în timpul din urmă a găsit la părintele Aurel Tăutul dela Târgul Siretului un doc. dela Al. Mavro-cordat vv., cu data din 1786. Ioan Tăutul cu frații săi Vasile, Gheorghe și Costachi, feciorii lui Simeon Tăutul, ce a fost vornic de Suceava, fac jalobă că neamul lor se trage din Tăutul ce a fost vel. log. Din scrisorile moșilor și din arătarea boierului Teodor Balș vel vorn.. Domnitorul se încredințează și recunoaște neamul. Alt doc. din 1789 arată că Simeon Tăutul „*mazilum seu nobilem circuli Bucovinensis titulo nobilitari gaudere*“.

NOTA. Spița după Bul. of. datele d-lui Traian Ichim, Octav Lecca —Fam. Boierești și spița dela D-șoara Sofia Tăutul din Botoșani, rectificată, spița trimisă mie prin D-l Artur Goroveiu.

Constantin fon Morțun a trăit și la Ivăncăuți (Dorohoiu), iar aproape de moarte a cumpărat case în Dorohoiu. A murit în 1841.

Mărioara Morțun, văduva lui, a căpătat în 1854 pentru ficele sale danie de la Dr. Gh. Cuciureanu (văr cu ficele lui C. fon Morțun) o parte din Poienile lui Talpă (Dorohoiu), ce-i lăsase prin testament unchiul său mare Sava (Ștefan) Holban, când lăsase și lui Constantin fon Morțun. Partea lui Constantin o stăpânea Mărioara de mai de mult. Mărioara se călugărește (Agafia Morțun la Mrea Agafon), în 1856 face diată și în 1858 era moartă.

Una din ficele lui Const. fon Morțun este acea Aglaidă dela Agafon care-a convins pe soții Facăș să dea copilar Agripina s'o înfieze Alexandru fon Morțun, fiul lui Vasile.

2. *Manolachi fiul lui Vasile Morțun din Budenița.* În 1844 se aflau în Iași frații Mihaiu și Iancu cari par a fi fost fiii unei fiice a lui Manolachi măritată cu un V. Ioan; în 1862 era un V. C. Ionessu care zice unchiu lui Niculae fratele lui Alexandru. Toți aceștia aveau parte în Budenița și stăruiau mereu să se vândă ca să-și ia partea, căci au datorii. (Corespondența asta se află în pachetul de scrisori și documente aduse de Agripina și lăsate la Iordachi Morțun tatăl lui V. G. Morțun.)

3. *Alexandru fiul lui Vasile Morțun din Budenița.* N'a avut copii. Din colecția adusă de Agripina se vede istoria căsniciei lui Alexandru fon Morțun cu Marghiolița, cum și istoria Agripinei de la naștere pân la căsătoria ei cu Hugo von Szabo. Din această colecție de documente, acuma la Moscova, dar în copii și traduceri (căci sunt multe polone și nemțești) la autorul acestui studiu, se poate urmări: modul cum se creștea și mărita în întâia jumătate a veacului al XIX-lea o fică de boier român; ce educație se dădea în pension și ce fel de idei despre lume, despre viață și despre naționalitate aveau aceste copile crescute în pensioane polono-germane. Nici partea comică nu lipsește: scrisorile lui W. Ionnescu despre duduia Agripina, care, certându-se cu soțul

ei, fugise și stătea în Iași la aceste rude, sunt foarte caracteristice.

Din această colecție vedem și procesele cu Holbăneștii, începând dela 1826, cari durau și în 1866, când Al. Stroja și cu Niculaiu fon Morțun puneau la cale cum să câștige procesul la instanțele superioare. Al. fon Morțun a murit în 1856 după 15 Aprilie (când face diata).

4. *Niculae fiul lui Vasile din Budenița.* Acesta nu s'a însurat. Din colecția de documente aduse de Agripina Szabocunoaștem cât de amestecat a fost Neculae în viața lui Al. Morțun, fratele său, și avem documente despre rolul lui de împăciuator între Agripina și Hugo von Szabo, cum și încercări poetice. El trăia și în 1866.

5. *Balașa fiica lui Vasile Morțun din Budenița,* a fost căsătorită cu Gh. Cuciuc și anume întâia lui soție. Am arăta în spița ce copii a avut cu el. În 1845 Balașa murise. E. despre ea în tom XXII Stud și doc., dar numele lui Cuciuc este schilodit.

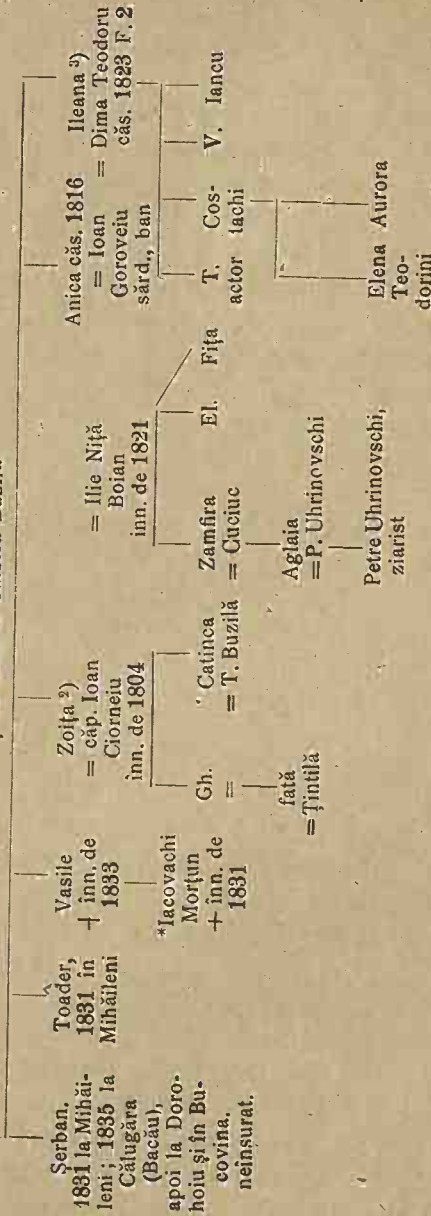
6. *Zoița fiica lui Vasile Morțun din Budenița* s'a căsătorit cu Enachi Cuciureanu aga din Ripiceni (4/CLXIX Acad. rom.) Despre fiii ei aflăm din „Scrierile lui Al. Russo“ de Haneș, din doc. trimise de Trib. Suceava la Arh. St. din București și din alte notițe culese din publicațiile de documente. Dr. Gh. Cuciureanu împreună cu Dr. Mihalachi Zotta, protomedic, veri primari (vezi spița), au fost organizatorii serviciului sanitar în Moldova—introducerea vacinatului—și împreună cu Dr. Cihac au întemeiat Muzeul de științi naturale din Iași.

7. *Maria fiica lui Vasile din Budenița,* născută în 1776, s'a căsătorit cu Ioan Zotta în 1793 și a murit în 1846 la Chisălău. D-l Sever de Zotta mi-a dat nu numai toată descendența Mariei Morțun căsătorită cu Ioan Zotta, dar și o fotografie de pe portretul Mariei Morțun (căs. Zotta). O dau în albumul familiei.

D-rul Mihalachi Zotta a cumpărat Budenița dela Al. fon Morțun, care o concentrase cu totul în mâinile sale (Col. lui V. Gh. Morțun și documente din Arh. Bucovinei și din Arh. St. Iași). În 1853 Dr. Mih. Zotta, precum am spus ceva mai sus, a vândut cumnatului său, baronul I. Musteață, Budenița.

II. Niculaiu fiul lui Pavel Morțun. 1) 3)

N. Morțun fiul lui Pavel Morțun = Anastasia fiica-lui Ioniță Dicul Roșca și al Catrinii Cârstea Buzilă

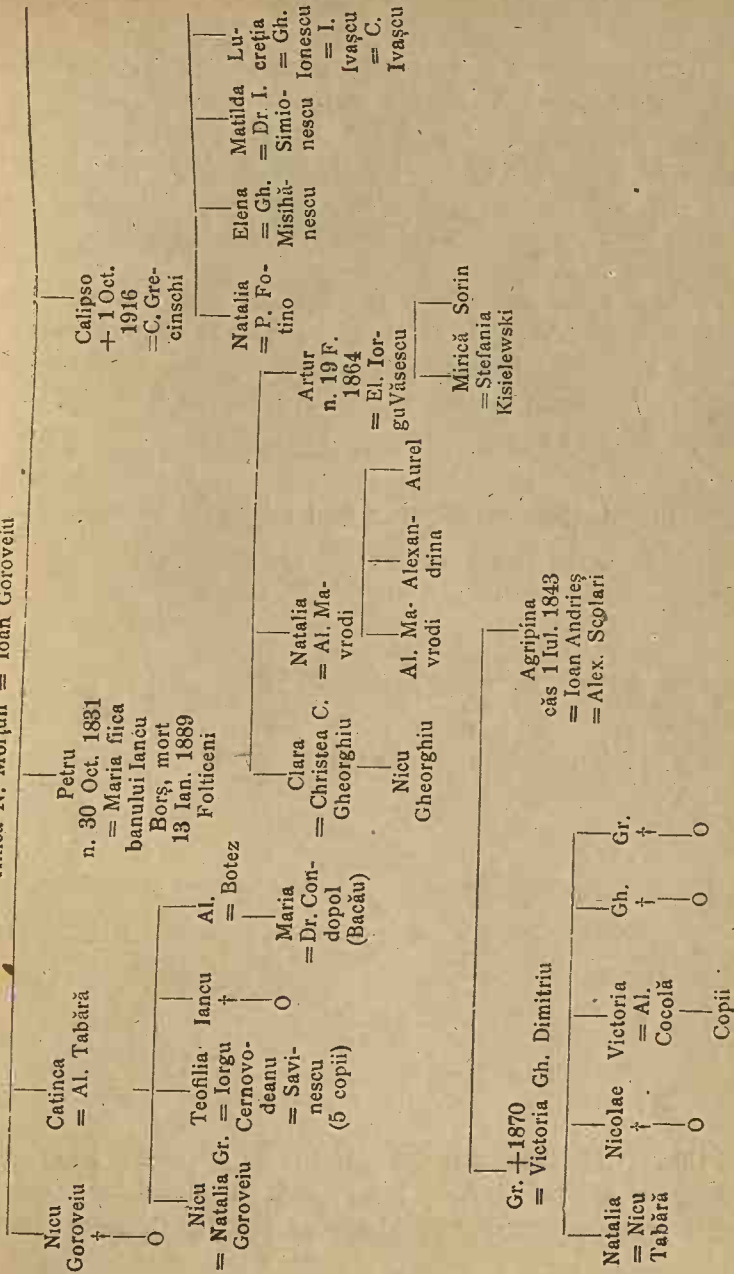
1) N. Morțun în 1831 era mort și pare că de mult. Anastasia trăia și în 1846.

2) În 1832 zice că avea 2 fi și 4 fete. Caținea și Zamfira erau măritate.

3) În 1846 în actul de vânzare al Ilenei pentru partea ei din Drăgănești (țin. Iași), iscălesc doi fi: T. și Vas.

4) În 1782 N. Morțun avea în Ropcea (Bucovina) $\frac{3}{4}$ din moșie împreună cu Ursachi Soroceanu, I. Cozma și Manole Borcea; iar $\frac{1}{4}$ o avea Teodor Morțun (Zolta).

Anica N. Morțun = Ioan Gorovei

În spîța precedentă sunt amănunțe priitoare la pogorătorii din Anica fiica lui N. Morțun, soția lui Goroveiu.

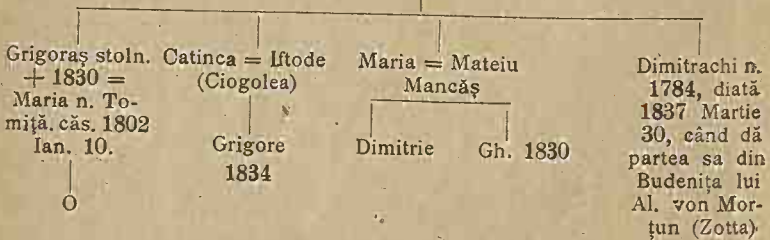
Spîța coborătorilor din Anica N. Morțun și banul Ioan Goroveiu o am de la d-l Artur Goroveiu din Folticeni, care este din acești pogorători și care a publicat în Arh. șt. și literară un studiu asupra acestei familii după dosare de la Trib. Dorohoiu.

În parte spîța e controlată și după alte date documentare de la Arh St. Iași (d-l Ichim) și alte publicații (subsemnatul).

Dau în anexa IX amănunte asupra familiei din care se pogoară Anastasia Roșca soția lui Niculae Morțun din Budenița, fiul lui Pavel.

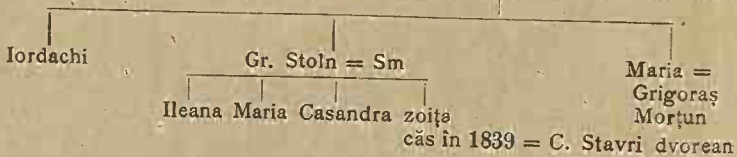
III. Al. (Sandul) Morțun fiul lui Pavel Morțun.

Sandul Morțun = Despa fiica lui Ilie Calmuschi
de la Părhăuți.

Iată și amănunte despre familia din care era Maria Tomiță:

C. Tomiță vameș = Catrina + înn. de 1803

Dim. și Gh. Mancăș, fiii Mariei, au crescut în casa lui Grigoraș Morțun, care-a făcut diată în folosul lor; dar ei s'au purtat foarte urât cu Maria văduva lui Grigoraș. Maria

avea Băscăcenii (Doroh.), pe cari, după multe lupte, i-a vândut și a înzestrat pe Zoița fiica lui Gr. stoln Tomiță și a Smarandei (Zoița este mama d-lui Artur Stavri) cu 1500 #.

Despre numele și familia Despei, soția lui Al. Sandul Morțun fiul lui Pavel Morțun, mi-a dat informații d-l Zotta, care le are dela cineva din familia Calmuschi. Tot D-Sa mi-a comunicat și coprinsul testamentelor fraților Grigoraș și Dimitrache, fiii lui Sandul Morțun și ai Despei.

IV. Ruxandra fiica lui Pavel Morțun.

D-l Zotta îmi comunică nota că la 1761 Oct. 8 Pavel Morțun și-a măritat fiica Ruxandra cu Ioniță Brahă dându-le zestre 10 odgoane în Budenița, pe lângă alte alea.

Din această căsătorie este Ilinca. În 1796 era să fie pedepsită, fiindcă 'ntr'un proces nu-și arătase vrâsta adevărată înaintea judecăței. Ea se apără că i-a fost rușine să declare că era de 25 de ani și 2 luni, căci la ei e rușinos lucru că o fată să nu se mărite pân la atâția ani. Arată că e vară bună cu Teodor de Reus, dela Igești.

Familia Brahă era de seamă, ca și a Ciogoleștilor (Iftodești), Mancăș, Tomiță, Calmusehi, Zotta, cari s'au încuserit cu Morțuneștii: fiii și fiicele lui Pavel ori Vasile Morțun.

V. Mariuca fata lui Pavel Morțun.

D-l Zotta mi-a făcut cunoscut că are notiță că Măriuca fiica lui Pavel a existat. D-sa a găsit un doc. că în 1806 Apr. 23 Măriuca era văduvă și că Elena fiica ei era măritată cu un Constantin Cornea. Măriuca, fiica ei și C. Cornea în 1806 au dat în arendă pe 6 ani partea lor din Budenița.

Dar în creșterile pe 1908 Ian—Marție este un doc. din 1801 Maiu 23: V. Nacul și alții din Borole se plâng că ăst C. Cornea le-a încălcat părțile. Dacă, deci, la 1801 Maiu 23 Elena fiica Măriucăi era căsătorită, trebuie să fie născută

cel puțin pe la 1796, dacă nu mai de demult. Iar Măriuca trebuie să se fi născut înaintea de moartea lui Pavel (1765) așa că se putuse mărita după 1780. Pe Măriuca n'o mai întâlnim în documentele noastre din creșterile citate, nici în altele, privitoare la Borole. Elena își zice Cornoaea, sau Corne, ba o dată își zice Morțun, deși era nepoata de fiică a lui Pavel. În 1821 Ian. 8 Elena Cornoaea declară nul sapisul prin care soțul ei C. Corne arendase 30 de stj din Borole lui I. Popovici. (Creșteri 1908).

În 1825 Dech. 20 Tănase Craleti supus austriac dă partea sa din Borole în arendă lui Gh. Marcu și Elenei Cornoaea. În 1826 Martie 18, aceiași se'nvoesc cu Ioan Cozlovski și iau de la el o parte ce avea în Borole. El locuia în Ivănești. În 1826 Fevr. 5/17 Tănase Craleti se plânse la Agenția K. K. asupra lui Gh. Marcu med. și a cucoanei Elena Cornoaea. (Ibid.). În 1826 Oct. 19 este judecată, la care ia parte și Agenția K. K. austr., între Paraschiva văduva lui Tănase Craleti și Gh. Marcu și Ilinca Cornoaea, pentru o parte din Borole. Marcu era stăpân în Borole mai de mult. În 1818 cumpără 80 de stj, deci avea acolo de mai înainte; în 1829 strica o cumpărătură făcută acolo de Tănase Gosan dela Manolachi Andreeș, cu care Gh. Marcu se certa mereu.

Pe lângă Marcu erau în Borole răzeși și niște Năculeștii pe cari îi întâlnim din 1795, dar erau mai de demult. Erau frații Vas și Gh. Nacul, iar urmașii lui Gh. Nacul erau și în 1843. Dar Năculeștii aveau 34 de stj și 10 de cumpărătură. Prin urmare mult mai puțin de cât Gh. Marcu. Poate că soțul Măriucăi să fi fost Vasile Marcu, care în 1776 avea în Bucovina Repujinețul în țin. Coțman, iar Gh. Marcu med. de la datele arătate va fi fost deci rudă cu Elena născ. Marcu, vre un nepot lateral, căci de era frate ar fi spus acest lucru documentul.

VI. Toader Morțun fiul lui Pavel Morțun.

Despre acest fiu, mulțumită părintelui Rosmetenean, știm că a murit în 1806 la 23/III în vârstă de 62 de ani, deci că s'a născut în 1744. În diplomele nobiliare din 1788 și 1818 e împreună cu Vasile, Sandul și Petru, măcar că murise în 1806, de sigur pe baza recunoașterii lor ca mazili în 1765 Apr. 21, care-a slujit de bază și diplomei austriace din 1788. E probabil că șirul în care îi citează aceste documente este al vrâstei, deci din acești patru fii, Vasile ar fi cel mai vechiu născut, apoi ar urma Sandul, Teodor și Petru. Dar știm că Vasile e născut în 1742 și Teodor în 1744, deci ar trebui să credem că Sandul e născut în 1743, iar Petru mai târziu ori șirul din diplomă nu este cum am presupus.

Nu știm din ce familie a fost Maria o soție a lui Teodor Morțun. (Vezi anexa). Știm că Teodor a avut 3 băieți și 4 fete și că în 1776 a fost recunoscut împreună cu Vasile frate său proprietari ai Budeniței (Dicț. geografic al Bucovinei de Em. Grigoroviță); dar mai știm că atât Neculaiu Morțun, cât și Sandul Morțun, fiii lui Pavel Morțun, aveau parte în Budenița, știm că au avut parte și cele 2 fete ale lui Pavel Morțun (Ruxandra Brahă și Măriuca Marcu).

După ultimele cercetări ale d-lui Sever de Zotta la Budenița, pare că Teodor a avut două soții: una Maria din care a avut pe Grigore Morțun spătarul din Bacău și alta Ilinca din care par a fi fost toți ceilalți copii. Despre Ioan știm sigur că este fiu lui Toader cu Ilinca. Asta explică de ce la Ruși unde Gr. Morțun avea moștenire dela mama sa Maria, ceilalți frați nu aveau amestec, pe când în Budenița, de pe tată său Toader, aveau cu toții.

În dicționarul geografic citat vedem că'n 1803 frații Vasile și Teodor ar fi făcut biserica din Budenița cu hramul arhanghelilor Mihail și Gavril. Dar di'nainte e de crezut că n'au făcut din pajiște clădirea, doar nu va fi fost satul fără biserică. Și'n adevăr părintele Rosmenteneanu, pe de-o parte

îmi scrie că anul 1803 l'a dat parohul ce-a fost acolo înn. de Sf. Sa și, precum se vede din anexa VIII, are motive de-a crede că restaurarea sau clădirea bisericei actuale e mai veche, pe lângă că a fost mai înainte o biserică tot de zid, mai mică.

După moartea lui Teodor s'a înființat tutelă asupra copiilor minori și, precum vom vedea, în 1827 copiii majori acum își caută partea din Budenița și socotelele tutelei.

D-l Traian Ichim a găsit în Reg. întăriturilor pe 1827 litera „Î“ reg. 18 din 1 Oct. o procură dată lui Ioan fon Coce soțul uneia din surorile lor. Copiii erau *Vasile, Gr. Morțun păh., Amfilohia, Elpidia, Ioan Morțun* și acea fiică, soție a lui *Ioan von Coce*. Vom vedea numai de cât de unde urmează că mai era încă o fiică Maria, cea căsătorită cu Teophil Dauksha nobil lituanian, bunica lui Bogdan P. Hajdău. Vechilimeaua (procura) este întărită la 3 F. 1828.

În 1834 (Bul. f. of. pg. 508 Bacău) găsim că trei fiice ale lui Toader fon Morțun, răposat, vând fratelui lor comisul Gr. Morțun $\frac{3}{4}$ din partea lui Teodor în Budenița cu 300 galbeni și chiar după acest act urmează cel prin care Dimitrie fon Coce vindea partea sa frățească din Budenița tot lui Gr. Morțun comis cu 100 galbeni.

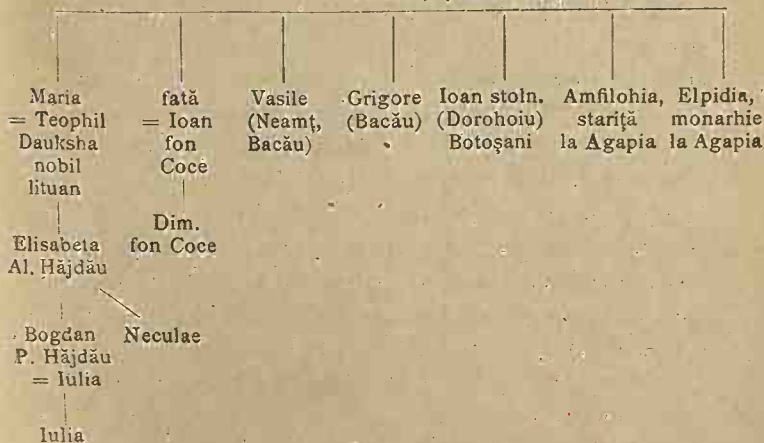
Din aceste acte vedem că feciorii lui Teodor Morțun renunțaseră la partea lor în folosul surorilor. Mai vedem că trei fete deci Amfilohia, Elpidia și încă una, vând de trei ori cât Dim. fon Coce (de sigur fiul lui Ioan fon Coce dela 1827): ele iau pe 3 părți 300 galbeni, el, pe una, 100 galbeni, partea mamei sale: se vede, muriseră și ea și Ioan fon Coce. Așa dar am dovedit că erau 4 fete. A 4-a era Maria Dauksha.

Nu putem admite că Maria Dauksha va fi fost fiică a lui Pavel, căci Maria a murit în anul 1889 călugăriță la Mrea Paserea Ilfov (Z. C. Arbure în „Basarabia“ la fam. Hăjdău). Pavel a murit în 1765, cel mult 1768, deci Maria Dauksha ar fi trăit 124 sau 121 de ani, lucru ce și Z. C. Arbure și Hăjdău, în scrisorile lui către Iulia, ar fi spus. Di'mpotrivă

vorbește despre ea de-o bătrână, dar nu în vârstă de 120 de ani, iar, în special, d-l Z. C. Arbure ne spune numai c'a murit aproape centenară, departe deci de-a fi împlinit 100 de ani, ne cum 120. A putut înse foarte bine să se nască din Teodor Morțun și soția acestuia ceva după 1789, căci Teodor Morțun a murit la 1806 în vârstă de 62 de ani. Elisabeta fiica Mariei și a lui Theophil Dauksha s'a căsătorit cu Al. Hăjdău și a fost mama lui Bogdan Hăjdău și a lui Neculaiu fratele acestuia.

În 1862 (pg. 136 Bul f. of. Bacău) frații Morțunești vând părțile ce aveau în Budenița și anume vărului lor Al. fon Morțun. Astă vânzare o fac Grigore, Ioan și Vasile. Ori numai unii din ei? Nu știm, căci actul ăsta trebuie să se fi întabulat în Arhiva din Cernăuți și d-l Ichim n'a putut să o ale în Arhiva Statului la Iași.

Teodor fon Morțun fiul lui Pavel, n. 1744, + 1806, 23/II.
= Maria¹⁾ și cu Ilinca, a II-a soție.

1) Dau în anexa X amănuntele ce am asupra acestei Marii din ținutul Bacăului. Am și foaea ei de zestre, dar familia nu o știu sigur. Dau acolo și despre a doua soție a lui Teodor, Ilinca.

1. *Maria fiica lui Toader fon Morțun*, despre care am dat toate amănunțele documentare și ipotetice ce am în partea generală privitoare la grupa pogorătorilor din Toader fon Morțun.

2. *Fiica lui Toader fon Morțun soția lui Ioan von. Cocea*. Și despre ea am dat toate amănunțele în aceeași parte generală. Mai adaug după Arhondologia lui C. Sion că Dum. fon Coce a emigrat din Bucovina în Bacău pela 1817.

3. *Grigore Morțun spăt. fiul lui Toader fon Morțun*. Despre el avem „foaea de calități“ din 1839, pe care o dăm aci în întregime după copia trimisă de d-l Ichim, de la Arh. St. Iași :

Tr, 1382 op. 1560 Dos. 840 f. 196. Min. Just. Foi de calități ale cinovnicilor clasici ¹⁾ Arh. St. Iași.

„Născut în Bucovina la moșia părințească Budenița la anul 1788 Martie în 10 zile din părinți nobili. A învățat la școalele împărătești dela Rădăuți și dela Cernăuți. Știe moldovenește și ceva nemțește. Vorbește moldovenește. Insurat. Are casele sale, și alte 4 binate în târgul Bacău, părți de moșie în două hotare, vii în trei podgorii și altă avere mișcătoare. A venit în Moldova la anul 1808 în târgul Bacău în vremea d-lui Calimah. Pentru slujbele făcute Patriei și Domnului a câștigat rangul de clucer (1809). În vremea lui Ioan Sandul Sturza vv., tot pentru asemenea slujbe pământești, a câștigat cinul de păharnic. În urmă a fost rânduit (precum se obicinuea) giudecător la ținutul Bacău și'n alte slujbe ; a câștigat tot de la același Domn cinul de comis. Dela anul 1828, când au sosit în Moldova oștile rusești, a avut multe slujbe : căratul a 33252 puduri fân cu carele de la Bacău la Tecuci. După porunca Divanului din 1828 Sept. 30 cu No. 270 ²⁾,

1) Se introdusese ca 'n Rusia clasa funcționarilor ziși clasnici din cele 14 clase. I. N.

2) Cred că trebuie punct în rândul imediat superior după Tecuciu și după trebuie cu „D“, iar aci după 270 nu trebuie punct și „Insărcina“ cu „i“ nu mare. I. N.

însărcinat cu catagrafia de toate erburile din ținutul Bacăului, asemenea de toți boii ce-au pierit în cărătura zăhărelei de la Sculeni la Focșani. Însărcinat de isprăvnicia Bacău la 1829 Ghenar 19 pentru a primi toată cheresteaua de la Neamț și Suceava pentru podul de peste Dunăre și a o primi la Galați. Însărcinat cu porunca Divanului din 1829 Oct. 12 cu privegherea pe toate târgurile și satele pe unde aveau să treacă oștile corpului 4 de cavalerie în ținutul Bacăului și a carterui pe fiecare polc pân la intrare în alt ținut. Însărcinat în anul 1820 (rect. 1830. I. N.) de divan pentru obșteasca catagrafie a locuitorilor din ținutul Bacăului. În 1834 însărcinat de Divan pentru arătura pământului din țin. Bacăului. (ss) Gr. Morțun comis. Se află Președinte al Judecătoriei de Bacău dela anul 1835 Martie 27 până la anul 1839“.

Avem aci redactată de însuși Gr. Morțun un *curriculum vitae* de la naștere pân la 1839, când era de 4 ani președinte al Tribunalului (Judecătoriei) de Bacău.

Acuma putem controla pe C. Sion care în Arhondologia Moldovei ne spune că Gr. M. a dobândit rangul de clucer în 1817, în loc de 1809. Nici data când a dobândit cinul de comis (1820) arătată de Sion nu este exactă, căci în procura din 1827 dată mai sus, Gr. Morțun era tot păharnic. Alt doc. Ur. VII pg. 137 etc din 1827 îi zice biv. vel păh. Deci *vel* este un dar ce Th. Codrescu sau izvorul lui i l'a hărăzit pe nedrept lui Grig. Morțun și chiar Ur. VII pg. 150 îi zice biv. păh. În 1833 Gr. M. era comis și tot comis. era și în 1839, data foei de calitate. În 1840 1 Iulie și 26 Maiu spăt. Gr. Morțun era unul din cei 6 sfătuitori în sfatul administrativ al obștei târgului Bacău, ales din partea boierilor (Ur. VI pg. 480).

Putem socoti anul când Gr. Morțun s'a căsătorit. În 1835 avea doi feciori în școala dela Trei Ierarhi: Ioan și Alecu,

Ioan era de 15 ani, iar Alecu de 11 (Ur. VII pg. 221) ¹⁾. Știm că Ioan este întâiul copil al soților Gr. și Marghioala, prin urmare căsătoria lor trebuie să fi avut loc prin 1819. Marghioala e fiica banului Ioniță Iurașcu. Este un act din 1833 Ian 29 (Tr. 131 op. 144, doc. 120 Trib. Bacău, Arh. St. Iași., comunicat de d-l Traian Ichim) din care aflăm că'n 1827 Martie 1, banul Ioniță Iurașcu, socrul lui Gr. Morțun a cumpărat pentru acesta (cu banii ginerelui) 9 stj. din Itești (Bacău). Atâta e destul. Dar mai sunt multe procese între Marghioala și verii ei Iurășceștii de la moșii. Iară după moartea lui Gr. Morțun (1850 Aug. 16) în consiliul de familie a fost C. Iurașcu, cumnat de vară primară cu reposatul.

În anexă arăt ce sânge a adus Marghioala Iurașcu în pogorătorii din Gr. Morțun spătarul și din soția lui. (anexa X).

Din dosarul epitropiei minorilor și averii lui Gr. Morțun spătarul (No. 278 Tr. 1752 op. 1986) aflăm c'a murit de apoplexie la 16 Aug. 1850 într'o Miercuri, deci în vârstă de 62 de ani, 5 luni și 6 zile, nu foarte bătrân cum se zicea.

În 1849 Gr. Morțun spăt. făcuse testament că lasă toată averea sa soției s'o stăpânească în totul și s'o împarță fiilor când vor ajunge vârstnici (Bul. f. of 164). originalul acestui testament este la Arh. st. Buc. în cartoanele de doc. de la Trib. Bacău. El mai avusese un atac de apoplexie, așa că l'a doborât al doilea.

Dacă vom cerceta cum i-a mers lui Gr. Morțun în viață, vom vedea după foaia de calități, că i-a mers foarte bine și că faptul că avea cultură nemțească i-a fost de mare folos și că i s'au încredințat slujbe grele nu numai în ținutul Bacăului, dar în Moldova întreagă. Din notițele ce-am adunat mai vedem că era foarte priceput în exploatare de moșii și că, pe lângă ale sale și ale soției, ținea în arendă moșii mănăstirești, fiind chezeș pentru el până la o vreme socru său banul Ioniță Iurașcu.

1) Ur. pune Gh. comis. Morțun, dar Gh. e greșeală pentru Gr.

Mai întâiu, între alte acte din dosarul epitropiei, găsim o foaie de zestre a unei Maria Morțun, care nu trebuie confundată cu foaia de zestre a Marghioalei Morțun soția lui, căci este și aceea. Apoi moșiile din foaia de zestre a Mariei Morțun le-am găsit ca ale lui Gr. Morțun spătarul, deci sunt dela mama lui și această Marie este mult căutata soție a lui Toader Ion Morțun și anume, prima soție a lui, căci a doua a fost Ilinca.

Iată moșiile!

Moșia Rușii de la izvoară cu partea dela Bălțata, o vie la Movilița (Putna), altă vie la Baragi, o păreche case în Bacău și alte lucruri de preț.

E caracteristic că zice: Moșia Ruși de la Izvoară, când în toate actele găsim moșia Ruși cu cătunele Izvoarele și Bălțata. Vedem că data foiei de zestre este di'ntr'o vreme când încă nu se făcuse la izvoară un cătun al satului. Și e firesc să fie așa, în ipoteza că Maria aceasta este soția lui Teodor Ion Morțun, căci căsătoria lui a trebuit să aibă loc mulțisor înnainte de 1788, când s'a născut Grigore viitorul spătar. Și lucru minunat, d-l Octav Lecca în „Familii boierești“ ne dă un Morțun la Bacău în anul 1780. Acesta a putut foarte bine să fie Teodor fiul lui Pavel care după căsătoria cu Maria va fi locuit un timp în Bacău fără să-și piarză supușia austriacă pe care a păstrat-o pân la moarte, trăind la Budenița, de sigur cu soție cu tot. Maria va fi murit foarte de mult căci în procura din 1827 copiii lor vorbesc de epitropii ce au, iar de mamă nu pomenesc, dar toți ceilalți copii erau de la a II-a soție.

Fiind răzeși în Rușii (Bacău), Gr. Morțun a cumpărat în 1839 (Bul f. of pg. 153) p. din Ruși dela sârdarul Ioniță Jianu și de la Marghioala soția acestuia. În 1843 (pg 450 Bul. f of) spăt. Gr. Morțun a cumpărat o parte din Ruși de la Ioan Constantinov Șardin cu 1000 galb. În 1847 (Bul f. of. pg 407), Gr. M. dă în arendă un Garabet Vartires Rușii cu cătunul Izvoarele și Bălțata pe 4 ani cu câte 700 galb. pe

an, după ce în 1841 luase el cu arendă părți din Ruși pe 4 ani, poate chiar partea lui Șardin.

Precum vedem Gr. Morțun a avut parte în Ruși și în cătunele lor și pe această bază a cumpărat, pare-se, $1\frac{1}{2}$ moșia întreagă.

Despre Movilița și via de la Baragi nu am nici o notiță.

O notiță din 1842 (Bul f. of Bacău) ne arată că Gr. Morțun avea velnița (povarnă), când locuitorii din Valea Mare se învoesc a-i face 20 de vase de spirt.

Zestrea Marghioalei născută Iurașcu, soția lui Gr. Morțun a fost :

O parte de moșie din Peletiuți și Albotești cu Stănțești și Cotul Morței ; 4 pog. de vie la Călinești (Roman), 35 de suflete de țigani, — inele, icoane, argintărie.

Despre Rușii găsim amănunte în Mon. Of. al Mold. No. 142 pg. 570 din 1860 (1862 ?) în publ. Curței de confirmății.

Mai întâiu arată că după încheerea din 1858 a judecătoriei Bacău No. 12589 datoriile erau dé 7115 galb. sau 26326 lei; iar averea rămasă 66759 de lei. Erau înse datorii personale ale soției, sau cel puțin garantate în averei ei, și erau și datorii personale ale fiilor majori.

Rușii și Bălțata, după măsurătoarea din 1859, 9 Noem. aveau 215 fălci, 2 prăj. și 14 stj. pătrați în trei șurini : una cam de 46 fălci spre răsărit de Bistrița ; alta de 73 fălci la apus de Bistrița, partea cumpărată de la Jianu și dela soția lui ; a treia cam de 95 de fălci cump. dela polc. Șardin. Deci șurina întâia este cea de zestre și coprinde și parte din Bălțata și Izvoarele.

Am dat amănuntele, fiind că partea din Ruși a moștenit'o Grigore de la mama sa Maria.

Soția lui Gr. Morțun a mai avut clironomii și daruri : 2 suflete de țigani de la vărul D-Sale C. Ciutea, 4 suflete de țigan dela C. Rojniță, 10 suflete de țigan dela vara ei, Maria Abaza ; parte din moșia Vărlanu și Hărțești Neamț, dăruită

spătăresei de vara ei Maria Abaza, în urmă vândută vornicului Nicu Ghica de la Budești de Gr. Morțun; parte din Luncani dăruită D-Sale de C. Rojniță și vândută de însăși cucoana după moartea soțului, 20.000 de lei dați de părintele D-Sale la moartea lui.

Moșia Stănțești în 1805 era $\frac{1}{4}$ a lui D. Secară clucer, iar $\frac{3}{4}$ a lui Ștef. Ruset spătar. Aduc ei un act din 1801. Și totuși în 1819 (aproximativ) Marghioala Iurașcu dobândește ca zestre o parte din Stănțești, de la părinți. În 1837 Gr. Morțun, cu dreptul soției, cumpără în Stănțești 26 de stj. dela feluriți și 10 stj. dela N. Popa.

Despre Peletiuți aflăm în 1849 că zestrea din Peletiuți era de 340 de stj. și că via de la Călinești era de 7 pogoane, când vinde și una și alta lui Pan. Ianoliu căminar din Bacău, asigurând zestrea soției în Șerbănești pe cari îi cumpăraseră la mezaț în 1847 prin fiul său Alecu. Dar lucrul nu era solid, căci în 1848 se împrumută cu 1000 galb. și pune ipotecă Șerbăneștii și apoi mai împrumută alți 1000 galb. din banii depuși la Tribunalul de Roman, garantând tot cu Șerbănești, iar garanție pentru partea din Albotești și Peletiuți și Călinești vândută, e tot în Șerbănești, în urma celorlalte. În 1850 Martie 3 soții vând lui Mih. Stere ¹⁾ Șerbăneștii.

Luncanii nu fac parte nici din zestrea mamei lui Gr. Morțun nici din a soției lui, totuși Gr. Morțun e proprietar acolo și în 1836 s'a judecat cu răzeșii localnici pentru 200 de stj., iar în 1842 e alta judecată pentru 50 de stj, ce-a cumpărat acolo. Rămâne să-i stăpânească potrivit învoelei din 1833. Deci în Luncani va fi avut mama lui Gr. Morțun o parte moștenită. În 1849 Gr. Morțun și soția dau fiului lor Gr. o parte în Luncani cu 600 galb.

La Lețcani Gr. Morțun avea deasemenea moșie, pe cât se pare, în cotul Racovei, unde a făcut și biserică în 1840. De altfel moșia era mănăstirească și o ținea în arendă.

1) Fr. 1750 dos. 663 fola 6 Arh. St Iași (Ichim).

Avea și vad la Bistrița pe care în 1838 Gr. M. îl dă în arendă.

Gr. Morțun a mers sporind câtă vreme a fost sănătos și n'a avut cheltueli mari cu copii, în deosebi cu Ioan și Grigore pe cari i-a tăcut militari și-a trebuit să le asigure venit anual potrivit legilor, apoi cheltueala prin creșterea copiilor cu profesori străini. În socotelele Marghioalei, după moartea soțului, în dosarul epitropiei, vedem c'a cheltuit 1998 de lei cu învățătura pe un an a trei copii și 2220 de lei cu madame Pelagé pentru învățătura copilei.

Asta după moartea soțului; iar în 1938 vedem cum Gr. Morțun comisul, stolnicul Anastasiu și medelnicerul I. Gorgos au tocmit pe Vas. Servenschi să le învețe copiii franțuzește și nemțește cu plată de 12 galb. de copil.

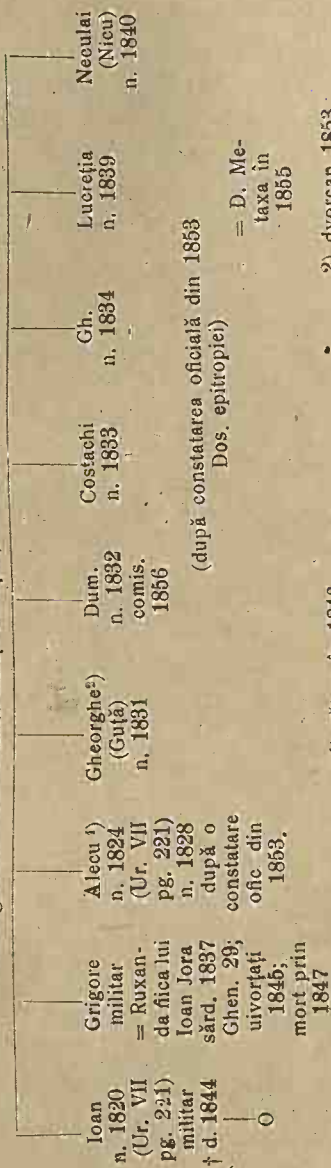
Dăm tabela pogorătorilor din Gr. Morțun fiul lui Toader fon Morțun (pg. 77).

La copii putem da șirul și aproximativ anul nașterii lor pe baza constatărilor din dosarul epitropiei sus citat, iar pentru cei cari erau morți la acea dată, după alte informații. Cea despre Ioan și Alecu, am dat'o mai sus după Uricariul lui Th. Codrescu.

Din informațiile ce am de la d-na Cornelia Morțun, văduva lui V. G. Morțun, au mai fost încă mulți copii cari s'au născut în intervalele nașterilor celorlalți. Dela 1819 până la 1840 câte unul pe an, fac 21; iar d-na Morțun spune că au fost 23, deci trebuie admis că și înaintea de Ioan vor mai fi fost 2 copii și deci căsătoria va fi avut loc în 1817, când Grigore era în vârstă de 29 de ani; deci flăcău bătrân.

În 1853 nu mai erau nici Ioan nici Grigore în viață, de aceea dosarul epitropiei casei nu vorbește de ei. Socot că nepotrivirea între datele privitoare la nașterea lui Alecu se explică prin aceea că fiind el major nu i-au dat vrâsta exactă, ci numai că este peste 25 de ani și deci că eră de 28 la acea dată.

Gr. Morțun, fiul lui Teodor son Morțun, n. 1788 Martie 10 în Budenița, † 1850 Aug. 16
 = Marghioala ficea banului Ioniță Iurașcu, căs. aprox. 1819, † inn. de 1862

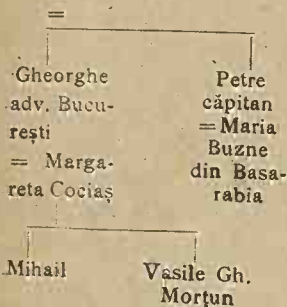
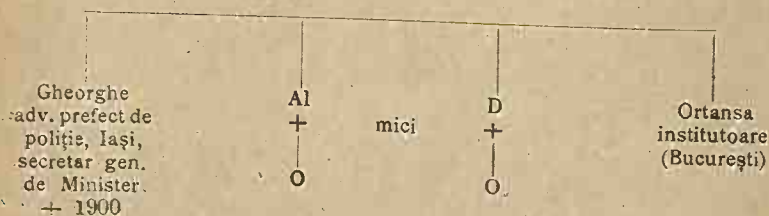
1. „Ioan fiul lui Gr. Morțun“.

Am arătat că 'n 1835 era în școala de la Trei Ierarhi în vârsta de 15 ani. În anul 1842 a intrat în miliție, asigurându-i tată său 100 galb. venit pe an. În 1844 (Bul. t. of. pg. 105/6). Cadetul I. Morțun înaintază din cadet, praporcic. Curând moare, la Curtea domnească, otrăvit, zice familia, de invidioși în ajunul lui Sf. Vasile, dar lucrul s'a petrecut pare-se prin 1844.

2. „Grigore fiul lui Grigore Morțun“ știm că a fost căpitan de cavalerie; încolo sunt amănuntele date în spiță.

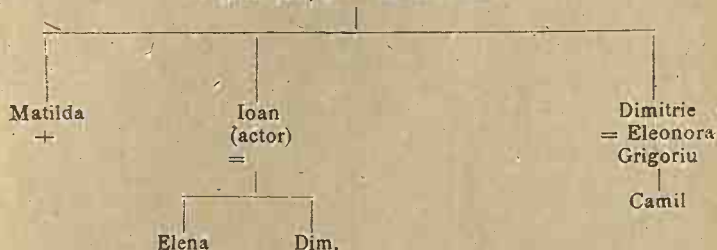
3. „Alecă fiul lui Grigore Morțun“.

Alecă = Zoița Dimitriu + 1900
+ 1881

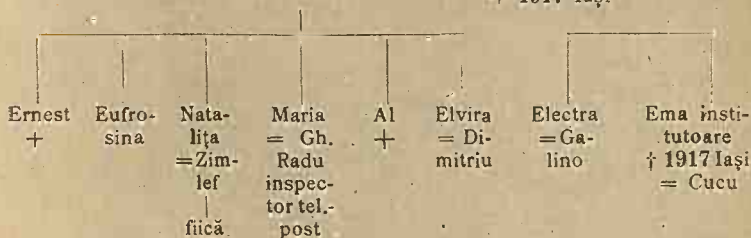

4 „Grigore (Guță) fiul lui Gr. Morțun spăt.”

Grigore (Guță) = Maria Vasiliu

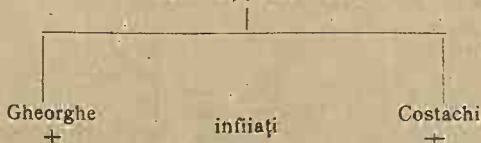

5 „Dimitrie fiul lui Gr. Morțun spăt.”

Dimitrie Morțun
Elena Manoliu = = Electra
+ 1917 Iași

6 „Costachi fiul lui Gr. Morțun spăt.”

+ 1917 Iași, necăsătorit

Notă. Acest Costachi Gr. Morțun Surdul a trăit mult în Iași, a ținut în arendă moșii ca Hermeziu, Brătulenii lângă Miroslava (Iași) etc. A murit în vârstă de aproape 85 de ani, fiind născut în 1833.

7 „Gheorghe (Iorgu, cămin, 1856) fiul lui Gr. Morțun spăt.”

Gheorghe fiul lui Gr. Morțun spăt
= Eleonora Dimitriu soră cu soția lui Alecu.

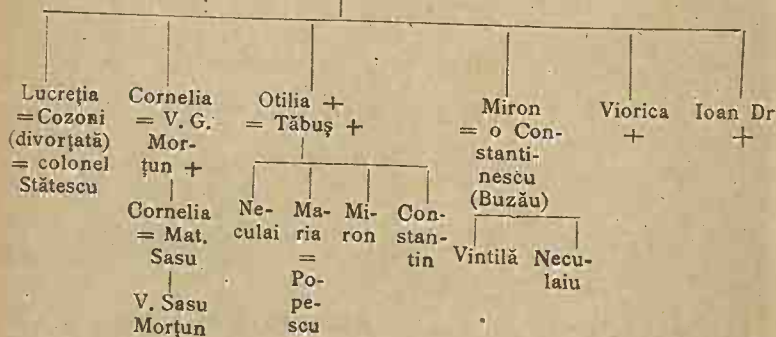

8. „Lucreția fiica lui Gr. Morțun spăt.”

= D. Metaxa
în 1855
polițmaistru
în T. Ocnei în 1861.

9. „Niculaiu (Nicu) fiu lui Gr. Morțun spăt.”

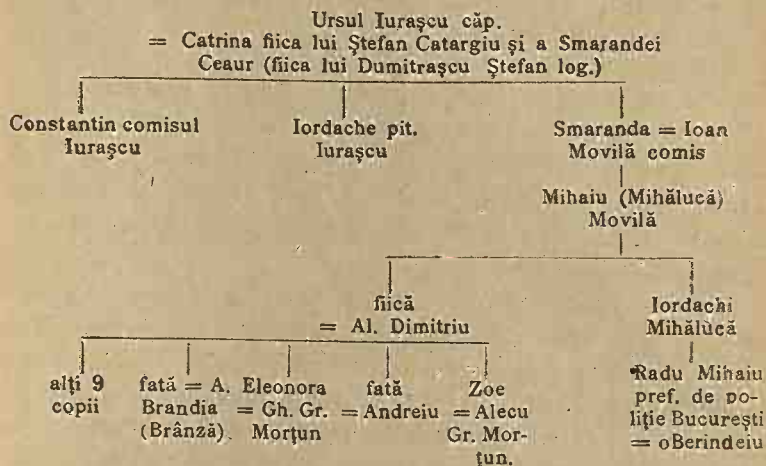
Nicu = Maria Wilner

Iată unele lămuriri asupra acestor spițe :

Alecu și Gheorghe, fiii lui Gr. Morțun spăt., au ținut două surori: întâiul pe Zoia Dimitriu, al doilea pe Eleonora Dimitriu, firește cu dispensă regală.

Iată o spiță care lămurește totul :

NOTĂ. Spița după perilipsisul moșiei Călugără (Bacău) din Arh. St. Iași (Ichim); după indicațiile d-nei Ortansa Morțun, fiica lui Alecu Gr. Morțun și a Zoitei Dimitriu; cum și după indicații de la d I A. Brandia și pentru partea mai veche după cartonul V. Secț. III Trib. Iași Pach. 203-225.

Vezi anexa XII despre acești Movilești.

Elena Manoliu, soția întâia a lui Dim. Gr. Morțun, era soră cu Raducan Manoliu, dela care a cumpărat în 1859 o parte din Hertioana cu 186 galb. Deci ea a murit după 1859 După cercetările d lui Ichim ea ar fi fiica lui Tudorachi Manoliu și a Smarandei Tiron ¹⁾. Iar acești Manoliu sunt, după aceleași cercetări și după informațiile familiei, o ramură din fam. Rugină, pare-se, alta de cât cealaltă fam. Rugină veche, cunoscută în Moldova de sus și Bucovina. Ei se coborau din Nastase Rugină, care la 100 de ani s'a călugărit, lăsând mulți urmași. Ei erau răzeși la Bătrânești și aiurea. Tudorachi Rugină, fiul lui Manole Rugină și-a zis Manoliu

1) Fiica lui V. Tiron din Roman.

deci pare a fi chiar socrul lui Dim. Gr. Morțun cel întâiu din Manolii. La Luncani au cump. după ce-au vândut partea din Bătrânești.

2 *Ioan Morțun stolnicul fiul lui Teodor fon Morțun.*

Acest fiu al lui Toader și frate cu Grigore a trăit cel puțin dela data însurătoarei sale în 1825^a, cu Maria fiica lui Ioan Timuș și a Catinăi, în Botoșani. Era cinovnic la Tribunal. A avut zestre o parte din moșia Socrujeni, din plasa Miletin, ținutul Botoșani.

Am descoperit înrudirea lui cu Grig. Morțun spătarul din Bacău. prin câteva indicații documentare, dar această dovadă indirectă e de prisos acum, după ce d. Traian Ichim a descoperit în Arh. St. Iași procura (vechilimeaua), ce trei feciori și două fete dau soțului celei de a treia din fete în 1827 să caute să scoată părțile lor din mâna epitropilor înființați după moartea tatălui lor T. fon Morțun († 23/3 1806). În acea vechilimea este și Ioan Morțun stolnicul. Catinca, soacra lui Ioan Morțun stoln., după moartea lui Ioan Timuș, s'a căsătorit cu Gr. Hulubeiu. În 1833, Ioan Timuș era mort, căci Ioan Morțun se judeca pentru câțiva stânjeni din Socrujeni cu socru său Gr. Hulubeiu, (socru vitreg).

În 1861 soții Morțun vând partea lor din Socrujeni și cu acest prilej aflăm că au avut un fiu Dimitrie însurat în 1858 cu Aristița Iuliano, a cărei zestre de 300 galbeni o asigurase în Socrujeni. Dar acest Dimitrie a mai avut o soție Smaranda Iraclide din Roman. În 1843 era în coleghie; iar în 1849 el cu o S. Morțun (Smaranda soția lui di'ntâiu), cu care era căsătorit din 1847 Iunie, au dat în Botoșani trei reprezentații teatrale pentru scopuri de binefacere și au prioritar muțumiri publice dela autoritatea supremă a orașului ¹⁾.

1) Iată cine au jucat în acele 3 reprezentații: Lascar Stavri, Mihail Mișoglu, D. Davidel, D. Soroceanu, D. Morțun, clucereasa Elena Corlățeanu, S. Morțun și Elena Iliade. Suma a fost 1045 de lei. Bul. Of. 1849 pg. 246.

Dela Smaranda, soția nepotului său de frate, a luat Gr. Morțun spăt. un împrumut de 1000 galbeni în 1848, garantat în Șerbănești („Bul. f. of.“ 1848, pag. 383), și alt împrumut de 1334 galbeni în 1850, („Bul. f. of.“, pag. 160), garantând în moșia Peleteuci, pe 5 ani. În 1851 Smaranda dă soțului său procură să se judece la Román. Dimitrie Ioan Morțun stoln. a trăit în Bacău, unde îl aflăm în 1851 polițmaistru. În consiliul de familie ai casei răposatului Gr. Morțun spăt. a fost și Dimitrie Morțun stoln. nepot de frate al răposatului. Tocmai această dată combinată cu documentul sus pomenit care ne arată pe Dimitrie fiu al lui Ioan Morțun stoln., mi-a arătat că Ioan era frate cu Grigore Morțun spătarul.

Din actul din 1861 aflăm că Ioan stoln., Morțun mai avea și alți copii afară de Dimitrie.

E cu puțința ca între acești alți copii să fi fost unul Ioan Morțun curier austriac (Tr. 1772 dos. 38043 din 1857 Arh. St. Iași)

Acest Ioan Morțun venind cu poștalionul dela Mihăileni la Iași a tras din greșeală cu pistolul în cap surugiului, care fu în primejdie de moarte.

Din Bucovina nu are al cui fi și nici aiurea nu încap, dar trebuie să fie fiul lui Ioan stoln. Morțun dela Botoșani

Deci :

Ioan Morțun stoln. născut 1801 Feb.
= Maria fiica lui Ioan Timuș

O întrebare ne punem : unde a fost Ioan Morțun înainte de-a ajunge să se însoare și așeze la Botoșani.

Este cu puțință să fie el Ioan comisul Morțun pe care îl găsim în următoarele împrejurări ? Nu !

În Ur. XX este copia unui doc. din 7273 (1765) Martie 22 de pe un doc. dela Vas. (Lupul) vv. pentru împărțirea averii între feciorii și fetele lui Crâstea Ghenovici biv. vel. vorn.

Copia e făcută de Grigoraș Huștilă de pe altă copie iscălită de lord. Cantacuzino vel-log. Pentru conformitatea copiei a doua iscălește Gr. Huștilă.

Apoi Ioan Morțun comis scrie el pe copie că ispisocul cel vechiu este la Lupul Bujoreanul și iscălește.

Deci de pe ispisocul dela Vas. vv. (1633—1653), s'a făcut o primă copie înainte de moartea lui Iord. Cant. vel. log. Apoi mai încoace Gr. Huștilă a făcut și el o copie de pe copie. Nu știu când. În sfârșit pe copia lui Gr. Huștilă Ioan comisul Morțun înseamnă că originalul se află la Lupul Bujoreanul (care era unul dintre pogoritorii în linie femească din Crâstea Ghenovici biv vel vorn).

S'ar părea că la data când scrie Ioan comisul Morțun, Lupul Bujoreanul era în viață. Lupul Bujoreanul se 'ntâlnește pentru cea din urmă dată în documente la 23 Dech. 1783. (N. Iorge st. și doc. VI pg. 49), iar în 17 Iunie 1784 vedem în treburi pe Ghenea fiul lui Lupul. Deci va fi murit Lupul Bujoreanul între aceste date.

Dacă Ioan Morțun comisul și-a cântărit bine vorbele, ar urmă că el era om în toată firea înainte de 1784, deci n'ar putea fi vorbă de fratele lui Gr. Morțun spăt., căci Grigore e născut în 1788 și frații lui, Vas. și Ioan, cari mor după el trebuie să fie mai tineri; iar în 1784 Ioan stolu Morțun nici nu se născuse. (e născut în 1801).

Dar e cu puțință să nu și fi cântărit vorbele cu luare aminte și deci să fi fost notița lui de pe la 1815, în orice caz anterioară căsătoriei lui Ion stoln Morțun și stabilirii în Botoșani?

Ioan Stolnicul Morțun a dus'o greu: toată viața a rămas cinovnic la Tribunalul din Botoșani și încercarea cu slujba de priveghetor într'o plasă i-a dat și mai rele rezultate.

3. *Vasile căp. Morțun, fiul lui Toader fon Morțun.*

Și pe acesta îl avem în procura dată lui Ioan fon Coce în 1827; dar îl cunoșteam de mai înainte. Pe la 1831 (Pach. 114 Trib. Neamț. No. 29 din 1831 Noem. 20 Arh. St. Buc), Vasile Morțun raportează despre înfățișarea răzeșilor din Homicieni și că li s'a dat voe să-și stăpânească moșia și să facă bisericei reparații ei, iar nu aga Lascarachi Costachi. Vas. Morțun arată ce bătae a suferit polcovnicul Samoil Nădejde (unchiul bunicului meu IN.) și un frate al lui (se vede că străbunicul meu IN) de la țigani boierului, etc. Fiind căp. în ținutul Neamț (o funcție administrativă polițienească), Vasile Morțun a pornit un proces în 1838 la Piatra cu un Sârbu din Dragomirești pentru bani. În 1839 dăduse procură lui Balmuș, apoi procesul a zăcut în părăsire până la 1858, când se face publicație să-și caute de proces că, la di'mpotrivă dela se va închide pe totdeauna.

În 1837 e scos din slujba de priveghetor al ocolului de Mijloc—unde l'am văzut și în 1831—și îl urmăresc pentru că nu-i ajungeau banii—iar în darea de seamă a Marghioalei Morțun, vedem 2600 de lei cheltuiți „cu îngroaparea și toate grijele de un an cumnatului meu Vasile Morțun pe care fratele său, răpos. meu soț, îl ținea în casă“. Pentru Gr. Morțun cheltuise la 8457 de lei. Darea de seamă pare a fi din 1853, Vasile murise în 1851.

Firește n'a fost însurat și n'a lăsat urmași!?

4 și 5. *Amfilohiași Elpidia călugărițele, fiice ale lui Taader fon. Morțun.*

Erau călugărițe și în 1827 când dau procură lui Ioan fon Coce. Știam despre aceste surori ale lui Grigore Morțun spăt. și că Amfilohia a ajuns stăriță la Agapia, atât de la familie (D-na Ortansa Al. Morțun), cât și prin combinații din informații documentare. Procura din 1827 a confirmat deducțiile. Dl. Sungurof ne spune că de la o vreme Amfilohia, sora lui Gr. Morțun din Bacău, s'a retras din slujba

de stariță, fiind slabită de vrâsta și deci sa murit simplă monahie.

VII. Gheorghe (Iordachi) Morțun fiul lui Pavel Morțun.

Gheorghe (Iordachi) Morțun fiul lui Pavel: Nu ni'l dă nici un document ca atare și nici legătura di'ntre el și a doua ramură de Morțunești din Bacău, cea pogorâtoare din Neculaiu pah. Morțun, vărul lui Gr. Morțun spăt. nu ne este dată de vre un document.

Deci în această parte avem a face cu ipoteze, cari, înse, par a se impune.

Punctul de plecare este un document de hotărnicie la Hârlău din anul 1796 Iun. 22 (Isp. și zap IV p II pg. 236). Hotărnicia ne spune că Nicolaiu Gheorghiu Morțun avea livadă în Hârlău lângă Bahluiu. Hotărnicia o face Gh. Tăutul vornic de poartă.

Dacă nu e vre o greșeală de cetire, avem dovadă că locuia aci așezat un Neculaiu Morțun, fiul unui Gheorghe Morțun mort. Incheerea ni se confirmă prin alt act din 1806 (Ur X pg. 219), altă hotărnicie la Hârlău, din care aflăm că era acolo o vie și o grădină a unei Morțunoe. N'o fi fost această Morțunoe văduva lui Gheorghe Morțun cel mort încă înainte de 1796? Hotărnicia a doua mai pomenește de un Ioniță Comisul.

Acest Ioniță Comirul, chiar de ar fi Morțun, nu poate fi altceva decât un frate al lui Nicolae fiul lui Gheorghe și s'ar putea — dacă am ști că e Morțun — să fie acesta Ioan Morțun comisul pe care l'am presupus că putea să fie Ioan Morțun stolnicul când era mai tânăr.

În orice caz e permisă ipoteza că Niculaiu de la 1796 să fie Neculai pah. din Bacău — unde îl aflăm în 1817 (Sion) cu boeria de pah.—cea ce ar arăta că era mai în vrâstă de cât Gr. Morțun, vărul lui.

În Hârlău a mai trăit încă un sărdar Morțun despre care

vom vorbi mai departe, căci îl presupun coborâtor din Petru fiul lui Pavel Morțun, cum vom arăta mai în colo.

Despre Neculai pah. Morțun avem destule documente—înse urmași în linie bărbătească n'a avut și nici de cei în linie femească nu s'a ales nimic. Și totuși, dacă N. pah. Morțun, n'ar fi avut nenorocirea de a se căsători c'o femeie, care a fost bolnavă rău toată viața, ar fi putut fi începătorul unei ramuri strălucite.

Iată ce găsim în Tr. 138 op. 155 dos. 3 Trib. Bacău, (Arh. St. Iași): Gh. Aramă, pah. N. Morțun, strănepoți lui Miron Aramă. Se înțelege că Gh. Aramă era strenepot în linie bărbătească, iar păharnicul N. Morțun, în femească. Fiind strănepot al lui Miron Aramă, mama lui, soția lui Gh. Iordache Morțun, fiul lui Pavel Morțun, a fost nepoată lui Aramă, de fiu sau de fică. Cei doi arată că de pe strămoașa lor Cantaria, soția strămoșului lor Miron Aramă, au părți de baștina în moșiile Căndești, Motocani și Grozești pe apa Bistriței în țin. Bacăului. Mai arată că unchiul lor (zice unchiul *mieu*, probabil din scăpare de vedere I. N.), răposatul vornic Ioan Tăutul, a dat mai multe *plângeri* și a scos eu cărți de blestem acele părți. Cer, deci, să li se dea în stăpânire. Jalba e din 1830 Sept. 22. Unchiul lor Ioan Tăutul, vornic în Iași, murise în 1827. Ioan Tăutul era unchiul lui N. păh. Morțun ca soț al unei mătuși de pe mamă a acestuia Ioan Tăutul a avut întâie soție pe Catinca Budeasca, deci ar urma că mama lui N. păh. Morțun, soția lui Iordache Morțun dela Hărlău, Morțunoea cea cu livadă și vie în Hărlău în 1808, să fi fost soră cu Catinca Budescu.

Din altă jalbă a acelorași (lit. M. 682) din 1830 Sept. 26, vedem că n'noșia Urzicii din țin. Neamț au parte de pe bătrânul Aramă. Moșia umblă pe 3 bătrâni, iar partea de mijloc se numește bătrânul lui Aramă și este drept a lor de pe popa Ioan Aramă strămoșul lor. Fusese înțelegere veche ca atât în Urzici, cât și în Hociungi și Arămești și în alte hotare, să stăpânească frățește—adică în de vâlmășie. Bă-

trării reclamanților au primit în stăp. la Urzici pe răzeșii din Hociungi, Arămești, Găliești și stăpânesc pe din două în bătrânul lor Aramă din Urzici, dar ei (reclamanții) în Hociungi nu stăpânesc nici un parmac. Mai arată că scrisoarea lor de învoială a fost înstrăinată în Bucovina în scrisorile boierilor Tăutulești, unchilor miei, cer alegere de pământ cu vornicul de poartă Gh. Alcazi.

În Tr. 1775, dos. 10 Trib. s. II Iași fila 51 Arh. St. Iași se află documentele moșiei Urzici. Este tradus ispisocul din 7005
1497 Ian. 3 de întăritură lui popa Ivan Aramă pe satul Urzici, cumpărat dela frații Miclăuș și Iancu, cari îl aveau cump. dela nepoata lui Ioan Țuțcă: unchiului ei; avea act dela Al. cel Bun ¹⁾.

De aci urmează că înrudirea cu Ioan Tăutul vorn. era de pe soția lui și că le zice unchi fraților lui, pe baza în-cuscirii. ²⁾

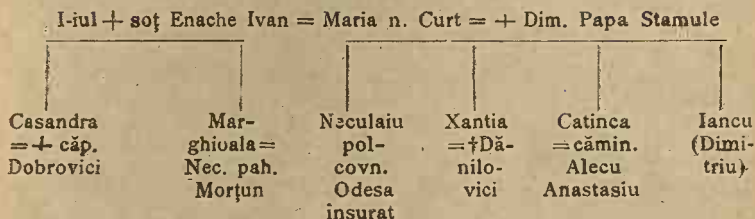
Iată, deci, că se repetă cu Nec. păh. Morțun în tocmai același fenomen că și cu Gr. Morțun spăt. adică Nec. păh. are părți de moșie atât depe Miron Aramă, cât și de pe Cantaria soția aceleia, prin mama sa, soția lui Gheorghe (Iordachi) Morțun, fiu al lui Pavel. Am văzut același lucru la Niculae Morțun din Budenița, ai cărui urmași aveau părți

1) Atât doc. din 16 Ian. 1491 prin care Miclăuș și Iancu, fiii lui Dan-covici, au cump. Urzicenii (azi Urzicii) dela Maria, fiica Neagăi, nepoata lui Ioan Țuțcă, precum și cel din 1497 Ian. 3 se află în doc. dela Ștef-cel Mare de I. Bogdan.

2) În „Buciumul Român“ al lui I. Codrescu se citează ca stăpânind în Botești pe Răcătau (fin. Bacău) un T. Aramă Dr. Conon Arămescu, fostul Mitropolit din vremea ocupației dușmane, e născut în Urzici, comuna Bahna, Roman (fost Neamț) din preotul V. Gh. Arămescu și din Veronica sora lui Panaite Dănici, fost Ministru. Deci fostul Mitropolit era rudă cu Niculae păh. Morțun, ca pogorători din Miron Aramă și Cantaria. Și Inochentie episcopul Hușul i (1750—1780) era din această familie.

în moșiile de pe Anastasia Roșca la Drăgănești țin. Hârlău la Căzânești, țin. Vaslui. N'am găsit dovadă că Nec. pah., Morțun a mai păstrat ceva proprietate prin Hârlău.

Despre soția lu Nec. pah. Morțun știm din Tr. 1007, op. 1154 dos. 15 Bacău. Arh. St. Iași—1845—că soacra lui era Maria n. Curt (moartă în 1844)—Pe soție o chema Marghioala. Iată o spiță lămuritoare :

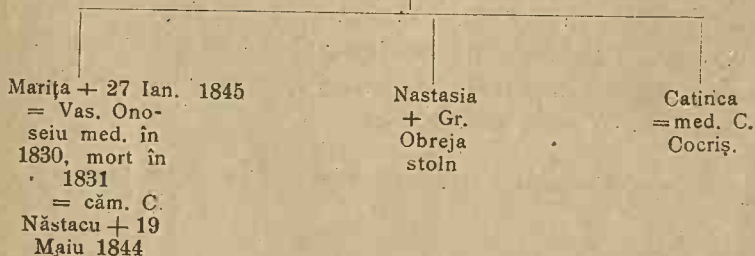
Încă din viață, Maria n. Curt se plânse în potriua lui Iancu Dimitriu care bătuse pe Nec. păh. Morțun în casa acestuia și se purta rău cu mama și cu surorile. Pretindea că Nic. pah. Morțun a dosit averea ce răposatul Dim. Papa Stamule i-a lăsat prin testament.

Maria soacra lui Nec. păh. Morțun era de familie bună, fiică a lui Mihalachi Curt (204 LXXXVII. Acad. Rom. 1793 Oct. 10), când Ianache sâh Ivan căp. era căsătorit cu Maria. Mama Mariei a fost Dêspa Sângiorz, soră cu Ioniță Sângiorz, iar T. Sângiorz era frate cu tatăl Despei.

Din dos. 1640 Tr. 816 Bacău (Arh. St. Iași) aflăm că nevasta lui Nec. Morțun păh. era greu pătimașă de vre-o 22 de ani (deci din 1822) și trebuie să stea mereu lângă ea o roaba țigancă pentru odihna ei și că d-lui Gr. Roset îi fură țigancă în 1842. Deci iată că Nec. păh. Morțun era însura cu mult înainte de 1823, poate cu 5—6 ani, căci e de crezut că ea a născut cele trei fete înainte de-a cădea la o boală atât de grea.

Iată acuma și ce copii a avut Nec. păh. Morțun :

Nec. Pah Morțun = Marghioala Ivan

Med. Vas. Onoseiu era fiul lui Onoseiu din Tutova și a Casandrei. A fost în total însurat de trei ori: Măriuța Morțun a fost a treia. A murit de holeră în casa socrului său, lăsând tot prin diată soției. De aci scandal și proces din partea mamei lui și pâră că păh. N. Morțun a fabricat testamentul.

La 1836 Măriuța era măritată de mult cu pah. C. Năstacu. Pentru lipsă de zestre îi dă socru său: un loc în Bacău, o p. în Hociungi (Roman), o seliște în țin Neamț. (Bul. f. of. 1836 supl. II la No. 51). Păh. N. Morțun se îndeletnicea cu procesele altora. În 1836 (Ibid. pg. 387) se judeca pentru 100 galb. ce i se cuveneau pentru slujbe făcute răzeșilor din Nănești. Firește avea procese mereu pentru hotarele părților sale de moșie în Căndești, Grozești, etc.

Di'ntr'o mărturie ce dă în 1838 cu privire la Alecu Anastasiu se vede că înainte de 1821 păn. N. Morțun locuia în Bacău (Bul. f. of. 1838 pg. 326).

În 1842 vedem că păh. N. Morțun dă lui Gr. Obreja stoln. pentru rămășiți din zestre, o dugheană în Bacău. (Bul. f. of. 1842 pg. 136 Bacău), o dă s'o vânză, să-și îplinească zestrea, iar prisosul să-l dea socrului.

În 1842 C. Morțun împuternicește pe cumnatul său Gr. Obreja să-i scoată 2 pogoane cu venitul lor. Dar acest C.

Morțun (Suilgiul) era numai văr cu Anastasia soția lui Gr. Obreja, cum se va vedea la pogorătorii din Lupul Morțun fiul lui Pavel și anume văr ai doilea, deci cumnat de vără a doua.

În 1843, Marghioala soția lui N. păh. Morțun și căp. Dobrovici împuternicesc pe C. Gavrilu să se judece pentru moștenirea dela Enache Ivan, tatăl Marghioalei și al Casandrei soția lui Dobrovici, în potriua lui D. Papastámulea tatăl vitrig al fetelor (Bul. f. pg. 51 Bacău). În același an D. Papa Stámulea moare.

În 1845 moare C. Nastacu, făcând testamentul împreună cu soția sa, averea lor o dau spitalului ce urma să se înființeze pe lângă Bis. Niculaiu din Bacău. Nastacu moare în 19 Maiu 1844, iar la 27 Ian. 1845 moare și Marița.

Gr. Obreja caută să anuleze testamentul, dar în zădar (Tr. 1357 op. 1543 dos. 308 fila 4 Trib. Bacău. Arh. St. Iași).

În 1850 păh. N. Morțun era mort. (Bul. f. of. 1851 II Depart. drept. 1), dar soția lui trăia (1851 Bul. f. of. pg. 142).

În sfârșit, a treia fiica, soția lui C. Cocriș med. o găsim pomenită abia în 1859 (Mon. of. Mold. pg. 135), când pah. Marghioala, văduva lui trăia, dar această fiică era măritată de mult.

Pe cât se pare nici după una din ficele lui N. păh. Morțun n'au rămas copii, iar băieți nici n'a avut; deci linia aceasta o socotim stânsă și asta cu mare mâhnire.

VIII. Lupul Morțun șetrarul, fiul lui Pavel Morțun.

Avem bine dovediți pe toți pogorătorii din Lupul Morțun șetrarul, dar nici un document din Moldova sau din Bucovina nu ne spune că Pavel a avut un fiu Lupul. La răpirea Bucovtnei Lupul nu mai era acolo. Niciodată nu se vede să se fi amestecat el sau urmașii lui în Budenița, măcar

1) Și Carton VI secția a III Trib. Iași Pach. 228 Arh. St. Buc.

că Manolachi Morțun, în legenda Morțuneștilor, afirmă contrarul. În 1782 Morțuneștii arată autorității austriace că documentele vechi cari dovedesc că Morțuneștii sunt Maxi-mești, le-a luat o rudă a lor, care a emigrat.

E vorba de bună seamă de Lupul, poate și de Gheorghe (Iordachi) de la Hârlău; căci, dealtfel, nici acesta, nici urmașii lui nu s'au mai amestecat la Igești sau la Budenița; nu s'au amestecat nici la Popișcani sau la Lățcani, zestrea soției a II a a lui Pavel Morțun, fata lui Anghelachi. Ei erau din I-a soție.

Inse putem dovedi că Lupul șătrarul Morțun este fiu al lui Pavel de pe documente, cari ne spun, pe de o parte că Gr. spăt. Morțun din Bacău era văr (primar) cu Nec. păh. Morțun din Bacău; pe de alta, că Gr. Morțun și frații lui erau fiii lui Toader Pavel Morțun și veri primari cu fiii lui Lupul Morțun (Vasile, Mihalachi, Iordachi sărdarul și Eca-terina).

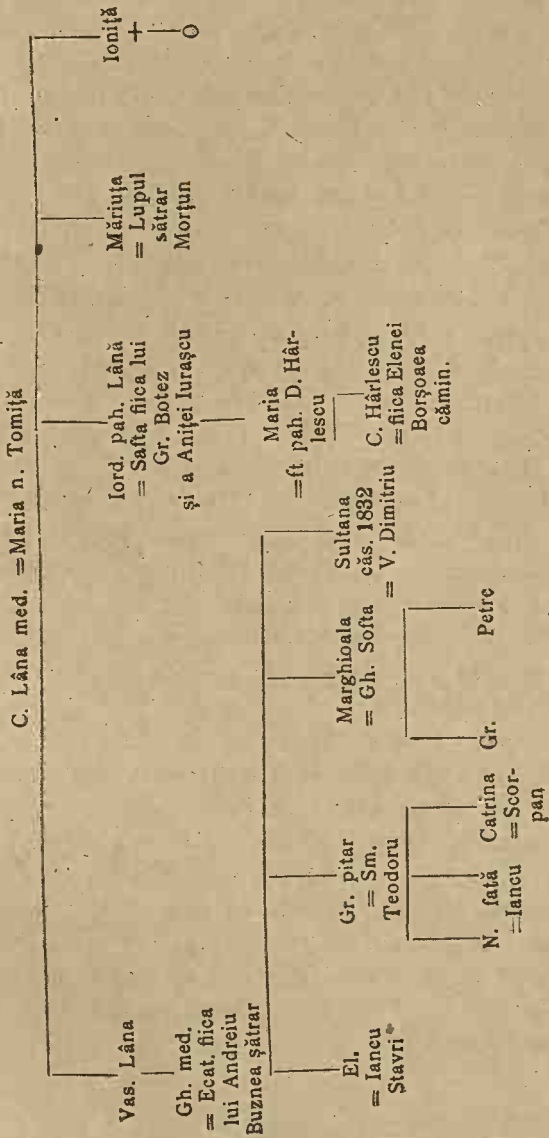
Ce spuné Manolachi Morțun despre Lupul Morțun am arătat și am dovedit imposibilitățile cronologice de cari se izbește legenda lui ?

Lupul Pavel Morțun a luat în căsătorie pe Măriuța flica medelnicerului C. Lână și a Mariei Tomiță.

De oare ce Maria Tomiță este fiica Irinei PISOȚCHI cu Teodor Tomiță vorn. despre Doamna, trebuie să arătăm ce sânge a adus Măriuța Lână de la mama ei Maria, fiica Irinei PISOȚCHI.

Advocatul PISOȚCHI din Iași, înainte de războiu, spunea că familia lor e din Podolia, că strămoșul lor, un conte de Halicz, a venit în Moldova supt Al. cel Bun și că la Acad. rom. este pergament de la acest domn prin care a dăruit acestui leah Satul Vațcani (Iași).

Firește, pergamentul nu există și această legendă e și mai exagerată de cât cea publicată de Manolachi Morțun în

Dict. geografic al țin. Suceava ¹⁾. În documente găsim familia încă din veacul al XVI-lea spre sfârșit. Irina PISOȚCHI soția lui TOMIȚĂ vorn. a fost fiica lui Ioan PISOȚCHI și a Alexandrei, fiica lui Simeon Barbovschii, nepoata lui Dragan Barbovschi, strănepoata lui Onufrie Barbovschi, portar Sucevei. Deci prin Maria Lână pogorători din ea și din Lupul Morțun au căpătat sângele acestei vechi familii, care se urcă pân la timpurile lui Al. cel Bun.

Gligorcea PISOȚCHI, strămoșul PISOȚCHEȘTILOR, a ținut pe Tudosca fiica lui Pătrașco Șoldan. ²⁾ Alți gineri ai lui Pătrașcu Șoldan au fost Costea Bucioc, Cehan Racoviță log. și C. Stârcea, iar Dumitrașcu și Toderașco Șoldan erau frați cu soția lui Gligorcea PISOȚCHI. Pătrașcu Șoldan se pogorâ din Dragomir banul fiul lui Șolda. (1493 I. Bogdan Doc. de la Ștef. cel Mare și 53/CXXXIII Acad.-rom.).

Prin urmare, pogorătorii din Maria TOMIȚĂ, fiica Irinei PISOȚCHI, prin Maria Lână - soția lui Lupul Morțun, erau veri cu pogorătorii din Costea Bucioc, cu cei din Cehan Racoviță și cu cei din C. Stârcea.

Ioan PISOȚCHI ginerele lui Barbovschi a avut doi băieți și o fată Irina, din Irina soția lui T. TOMIȚĂ, se coboară ramura lui Lupul Morțun

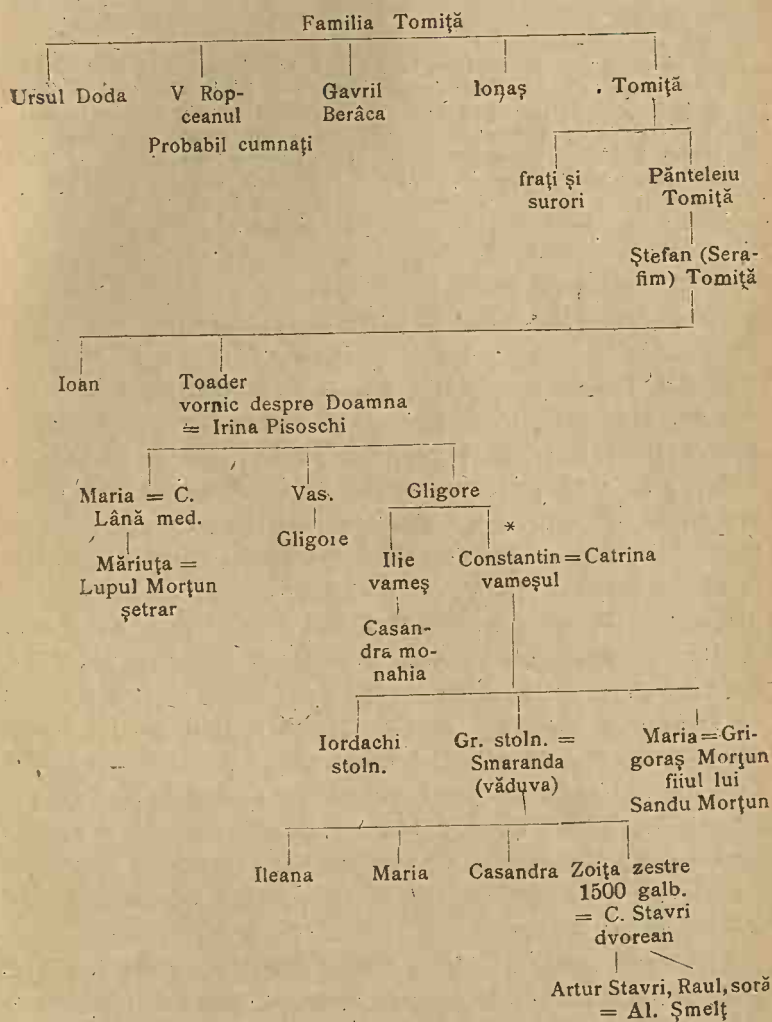
Pentru familia TOMIȚĂ dau spița (pg. 95).

Cei mai vechi din spița sunt frați, poate erau unii din ei soți ai fetelor, surori ale lui TOMIȚĂ, căci au nume deosebite: Ropceanul, Doda, Berâca. Faptul că vechii stăpâneau împreună $\frac{1}{2}$ din Șetrăreni, și că familia avea amestec și în Giământățeni, ar îndreptăți ipoteza că fam. se coboară, prin temei, din boierii Jumătate din veacul al XV-lea. Dacă Ioan PISOȚCHI și Alexandra Barbovschi soția lui, au dat pe Irina după Teodor TOMIȚĂ, e dovadă vădită că îi priveau cad e neam ales. Moțoc și Gligorașco Jora aveau pe la 1707

1) La satul Cămărzani.

2) Spune chiar așa doc 81/37 7149 (1641) Maiu 28 Acad.-Rom și altele.

parte în Sătrăreni și Jumătățeni; iar Ștef. Tomiță, fiul lui Pănteleiu, era botezat de Nicoară Prăjescul.

NOTA. 1. Constantin * e pus prin ipoteză la acest loc.

NOTA. 2. Un doc. (1838) spune că fiicele Smarandei pierduseră și „limba națională”, deci învățaseră în Bucovina.

Lupul Morțun șătrar + 1792 = pe la 1766 cu Măriuța Lână,
Sofia shimonahie la Agapia + pe la 1840.

Iordachi sardar
+ 1858 = vădu-
va Zoîța n. Gher-
ghel din Dorohoiu
căs. prin 1832;
moartă înaintea
soțului

↓
O

Ecaterina + înn.
de 1828 = Al.
pah. Suilgiu (zis
și Morțun de pe
soție) căs. prob.
înn. de 1794

Mihalachi +
Maiu 8, 1844 =
Mărioara (monah.
Magdalena, căsă-
torit pe la 1813
(de origină cantă-
cuzinească, dar
nelegitimă)

Vasile + prin
1841 = Zoîța
fiica lui Chi-
riac Borș (că-
săt. 31 Ian.
1816)

1. Iord. sârd. fiul lui Lupul Morțun.

Istoria începuturilor lui o găsim în testamentul fidei co-
misar al Mariuței (Sofia shimonahia) văduva lui Lupul Morțun
șetrar. (1838. Fevr. 9) [Opis. Min. just: No. 3174 din Tr.
1785, anul 1866]. Ea ne spune că Iordachi i-a fost fecior
mai mare și că nu e adevărată scrisoarea ce i-a dat că s'a
făcut cumpărătura din Ghenăuți (pe moșia Giunești țin. Ho-
tinului) a părților fraților ei (moșilor, adică unchilor lui —
Iordachi și Vasile Lâna IN.) cu banii lui. Banii au fost ai
ei. Deci cumpărătura aceasta s'a făcut înaintea de 1817,
când în „Trudăi” îl găsim stăpânind moșia $\frac{1}{2}$. Mai arată
că Iordachi a răpit un sălaș de țigani dați de ea lui Vasile
Morțun, alt fiu, la nuntă și hotărăște că Iordachi, dacă nu
va avea copii, să nu poată înstrăina averea la alții de cât
la frați sau nepoți de frați. Motivul este că Iordachi a vândut
acea $\frac{1}{2}$ din Ghenăuți și a cumpărat cu acești bani Arămeștii
țin. Neamț [acum Roman] cari alcătueau singura lui avere
imobiliară.

Arămeștii fuseseră dați zestre Ecaterinei, sora lui Iord.
sârd. Morțun, soția lui Al. pah. Suilgiu (cărui îi ziceau și
Morțun). Inse, Alex. Suilgiu vânduse moșia, partea lui ca
soț—și părțile a trei copii (deci afară de partea lui Iancu)
—unui sârd. Antohi Bărză. Iancu Suilgiu, fiul lui Alex.

Suilgiu, a răscumpărat moșia în 1827, dar apoi a vândut-o întreagă—deci și partea sa—lui Iord. sărd. Morțun, asta în 1832. Partea Smarandei i-o dăduse Al. pah. Suilgiul în 1829 Ghen. 18 prin foae de zestre la căsătoria ei cu Mih. Fanu, mazil de pe Răcătău. Ceialalți copii, afară de Iancu, iscăliseră actul de vânzare.

Sofia shimonahia în 1839 F. 9. (în testament) ne spune că Iord. sărd. Morțun s'a căsătorit după ce-a cumpărat Arămeștii, deci după 1832.

Știu că în 1835 era căsătorit cu Zoița sora lui Enacachi Gherghel și a lui Teodor Gherghel din Dorohoiu. Zoița era văduva lui Filip (unele doc. îi zic Vasile. Poate avea 2 nume din vre-o boală I. N. Bejan) păharnic; îi rămăseseră trei fete și avere, partea lui Bejan în Cordăreni țin. Dorohoiu, locuri și case în Târgul frumos.

Păcatele au pus-o pe Zoița, îndemnată cred de soțul Iordachi, să de vre-o 5600 de lei cu împrumut lui Iancu Suilgiu și de aci a urmat îndelungat proces purtat de Iordachi ca mandatar al Zoiței. Iordachi a fost și cotutore al copiilor nevrâstnici ai lui Filip Bejan (care se căsătorise cu Zoița Gherghel în 1823 Maiu). În 1849 se lichidează socotelele tutelei.

În 1858 Martie 25, când Iord. sărd. Morțun moare, Zoița soția lui nu mai trăia—nu are vre-un amestec la lichidarea averei. N'au avut copii.

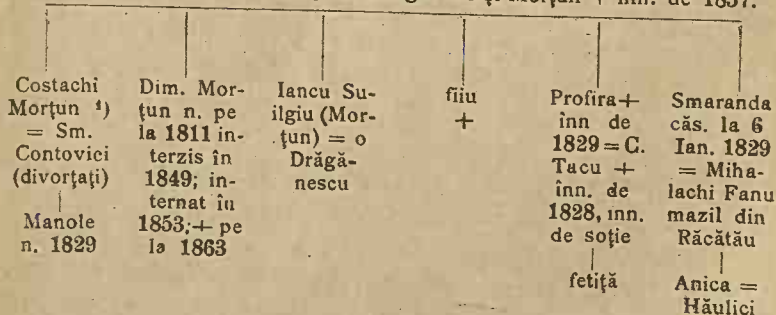
Fiind bătrân și greu bolnav, Iordachi a chemat în mai multe rânduri pe Manolachi să vie, căci vrea să facă testament. Pe lângă el era numai nepotu său Alecu frate cu Manolachi. Manolachi a plecat, împuternicit de familie, la Arămești, împreună cu un cumnat (probabil N. Boian) și au luat pe Iordachi cu juvaeruri etc., la Cămărzani, unde a murit peste patru zile—la 25 Martie 1858. Manolachi s'a înturnat la Arămești, de unde a rădicat între altele arhiva lui Iordachi Morțun sărdarul — 698 de documente. Acestea au intrat în arhiva lui Manolachi, pân ce soția d-lui Emanoil

(Miluță) Morțun, fiul lui Manolachi, le-a vândut cu ocaua împreună cu întreaga bibliotecă juridică a lui Manolachi — asta în vremea războiului.

Amănuntele despre moartea lui Iordachi sărdarul le am, pe de-o parte, din documente oficiale (Op. Min. Just. No. 3174 din Trim. 1785 pe 1860 Arh. St. Iași) și parte dela d-l Eugen Sungurof, strănepot de soră al lui Manolachi Morțun. Din doc. din Arh. St. Iași mai află că Iordachi sărdarul a contribuit cu 240 galb. la cheltueala de 1300 galb. ce s'a făcut cu clădirea — ori repararea — bisericei din Că-mărzani — în 1856. La Iordachi s'au aflat mai multe ciorne de testamente neisprăvite și neiscălite, între ele una din 1848 de pe vremea holerei, iar altul din 1851. Avea și 25 de acte oficiale privitoare la slujbele mai mult gratuite ce făcuse țerei.

2. Ecaterina fiica lui Lupul Morțun.

Ecaterina n. Morțun = Al. pah. Suiigiu zis și Morțun + inn. de 1837.

Ecaterina fiica lui Lupul Morțun e pomenită în 1794 Martie 27. Ii zice fiica răposatului șătrar Morțun, când a făcut schimb cu Anica Gheuca pentru Broșteni. De oarece ce Broștenii $\frac{1}{2}$ fuseseră zestre ai Măriuței Lână, mama Ecaterinei, urmează că'n 1794, Ecaterina era măritată. ²⁾ E deci

1) In 1813 diac la divan, In 1834 simplu dvorean (nobil), comis. in 1835, păharnic, apoi in 1836.

2) Anica era fiica șătrarului Ioniță Gheuca (nu Ghene cum zice Inventarul schitului Doljești într'un loc. (Arh. St. Buc.) act. 11 Pach. 7. 1794 Martie 27.

de crezut că a fost cel mai în vârstă di'ntre copiii lui Lupul Morțun și că a măritat'o chiar el, căci Lupul muri în 1792.

Iată cum îl descrie Măriuța Morțun pe ginere său Al. pah. Suilgiu în jalba ei către Min. de Interne No. 167 din 1829 Ian. 18:

„Pe-o nepoată a mea Smaranda, părintele ei, d-lui pah. Al. Suilgiu, de mică dându-o pe la toate mânăstirile fără a-i purta de grijă, unde și eu am ținut'o vre-o câți-va ani. Silită am fost și eu și am dat'o acasă, apoi și în casa lor, ținându-o vre o câțiva ani până când au fugit de era slujitoare prin ușile bisericești din Iași, pornit'am giudecată cu numitul ginere pentru zestrea răposatei fiicei mele, maica copiilor, și am scos numai moșia Arămești ce au fost zestre, strâns'am și pe copilă de pe la ușile oamenilor dându-o la frați ca să o ție, din care moșie la împărțala ce-au făcut frații ei, au scos o dreaptă a 5 a parte ca să fie atât pentru măritatul ei, cât și de-a împărțăși pe altă soră a lor ce se află văduvă și răbdătoare de 6000 de lei lipsa zestrei sale după hotărârea Divanului ce nu i-au fost dat, unde și numita copilă a fost dată supt epitropie, fiind mică, ca să aibă purtare de grijă până la căsătoria ei. Iară purtare a și avut'o, că găsind și pe un nepot al D-sale banului Ioniță Gane cu stare, am trimes pe fiii miei spre a lua pe copilă să o aducă la casa mea să o mărit. Mergând copiii miei la Roman, n'au primit copila 1), ci D-lui păharnicul, văzând că acea parte scoasă de copii pentru arătatele surori, că au cuprins 2) 13600 lei, fură pe fată noaptea de la copii și o dădu după un mazăl din Răcătău fără nici o stare, dând toți banii arătați prin izvorul de zestre supt a sa iscălitură fără a se uita la hotărârile sfintelor pravile că pe fete îndatoresc a le înzestra din dreapta avere a sa, iar nu dela băieți. Rog pe cinstitul divan, ca, de vreme ce a făcut acel

1) In text „primit” — ceea ce nu prea are înțeles aci I. N.

2) că adică „era”.

lucru, să se milostivească cinstitul divan și asupra acestei fete și să se iea 5600 lei din acei bani, fiind că este pieritoare de foame, și o mie de lei să se oprească pentru grijele răposatei maicei lor și pentru grijele uuui frate al lor ce este mort, negrijit nici până acum, ce nici parte nu i au tras și 7000 de lei să rămâie ei fiindu-i îndestul că nici la ceialți frați nu le rămâne mai mult. (ss) *Măriuța Morțun șătrăreasa.*

Pe Sm. a măritat'o, — cum spune Măriuța — în 1829 Ian. 6. (Cond. de Anaf. f. 290 jos), deci, jalba Măriuței este din 18 Ian. 1829.

Banii pe cari îi regulase așa de prompt Al. păh. Suilgiu cu vrednicul sãn ginere, erau din vânzarea Arămeștilor, pe baza cărței gospod din 1826 F 25, după cererea lui Costachi și a Smarandei.

Din Fanu nu s'a ales nimică bun.

„Dimitrie fiul Ecaterinei Lupul Morțun“.

Afară de ce este în spiță, pot spune că tutor interzisului a fost fratele lui — Costachi și că interzisul încă trăia la moartea lui Iord. sărd. Morțun dela Arămești (1858 Martie 25).

Iancu Suilgiu (Morțun) fiul Ecaterinei Morțun.

Afară de ce-am spus despre el mai sus, știu că s'a căsătorit cu o Drăgănescu și că a avut mereu procese. Dacă a avut urmași și când a murit, nu știu sigur. A fost însă magistrat la Bacău? — (Dar vezi la C. Morțun, cel din Brăila I. N.)

Despre „Profira“ știu că a fost căsătorită cu C. Tacu, că a avut o copilă cu el, că a rămas văduvă, pieritoare de foame — mulțumită grijei ce-a avut Al. păh. Suilgiu de copiii săi — și apoi a murit și ea, iar Costachi a fost tutore acestei copile.

„Costachi Morțun (Suilgiu)“ este cel mai mare și mai normal di'ntre copiii Ecaterinei cu Al. pah. Suilgiu. Toate belelele fraților și surorilor asupra lui cad; e epitrop al fratelui său, interzisul Dimitrie; e tutorul copilei Profirei văduva lui Tacu, moartă și ea după bărbat; e avocatul și

tutorul fetei Smarandei, altă soră, măritată cu un mazil fără de nici o ispravă, Mihalachi Fanu, apoi are griji cu Anica fiica Smarandei, măritată cu un Hăulică. Iar cu frate său Iancu are numai certe și procese.

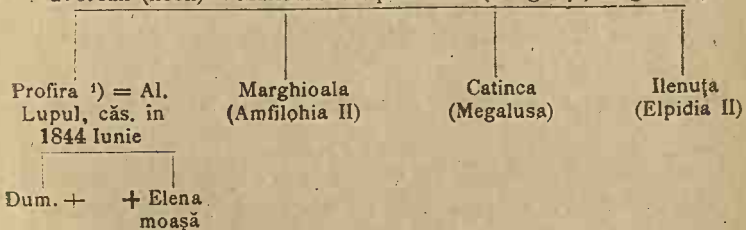
A avut soție pe Smaranda fiica lui Enachi Contevici, comis, nepoată a stolnicului Dim. Secară. A avut și un băiat născut în 1829, pe care l'a trimis la școala din Treierarhi, dar se vede că nu a avut noroc nici cu acesta, căci nu s'a mai auzit de el.

Nici căsătoria n'a fost fericită, Smaranda n'a fost femeie cu purtări bune și în 1833 Martie slugile lui C. Morțun pah. au prins la ea noaptea un fecior de boier și l'au dovedit bine cine era. C. Morțun, întorcându-se de la moșie, a bătut'o pe Smaranda cumplit și a urmat divorț și apoi procese pentru zestre cari nici în 1837 nu se isprăviseră.

Despre urmașii lui Al. pah. Suilgiu (Morțun) și ai Ecaterinei s'a mai vorbit la urmași lui Lupul Morțun cu ocazia moștenirii lui lord. sărd. Morțun. Poate să fie el acel Costachi Morțun diiac la divan în 1813 (Arh. st. Buc. Tr. dela Trib. Iași).

3. Mihălachi fiiul lui Lupul Morțun.

Mihălachi Morțun căs. pela 1814, + prin 1844. În 1842 era simplu dvorean (nobil) = Mărioara căs. prin 1814 (călugărița, Magdalina)

Din documente știu că Mihălachi a fost mai mare de cât Vasile. Nu știu cine a fost Mărioara și nu se vede să fi avut ceva zestre, vre o parte de moșie (vezi în spiță).

1) Profira a trăit pân la adânci bătrânețe în casa părinților d-lui Artur Goroveiu.

Mama lor Măriuța, mai întâiu a părtenit pe Iordachi, apoi pe Vasile, dar în testamentul ei din 1832 Martie 7 întărit la Mart. 10 de Trib. Suceava supt No. 111, a arătat că dorința ei este să nu rămâe împărțeala făcută de ea, ci să o facă judecata. Acest testament a fost tănuuit la casa lui Vasile. Abia după moartea lui l'a aflat Mihalachi între hârțiile casei și a cerut să se dreagă nedreptatea (Trim. 1385 op. 1572 Trib. Suceava, dos. 38 f. 1).

Din testamentul lui Mihalachi Morțun — 1844 Maiu 8 vedem că Mihălachi viețuise cu Mărioara peste 30 de ani, deci se însurase în 1814 sau mai înainte ceva. Arată că fiicele sale Marghioala și Catinca — care acuma după ce-a luat shima monachicească, se numește Megalusa, unde se află cu șederea și fiica Profirița și cea mai mică Ileana, ca după trecerea mea din viață în ce chip să se facă.

Din părțile mele de moșie ce le am baștină de la părinții miei în Cămărzani, unde îmi este și așezarea și p. din Fundioaea și din Obârșia țin. Sucevei.

soția mea va lua 20 fălci și 4 suflete de țigani, argintării și alte lucruri,

fiicei mele Marghioala, fiind în vrâstă, îi dau 20 fălci și alte lucruri ori argintării și țigani, să le stăpânească ori că se va căsători ori că se va călugări, cum va vrea; 1)

fiicei mele Catinca, ce este acum călugărița sub numele Megalusa, îi dau iarăși 20 fălci, o vacă cu vițel, un ceasornic de sin etc;

asemenea și fiicei mele Profirița îi dau 20 de fălci, o țigancă;

Ilenuței, fiind nevrâstnică, îi dau și ei 20 de fălci din moșie va veni la legitimă vrâstă, când ea va fi îngrijită de fiica mea

1) Deci mai sus când vorbește cam vag, așa c'ar fi îndoiiala care Marghioala sau Catinca s'a călugărit cu numele de Megalusa, în realitate vorbește de Catinca = Megalusa, căci Marghioala, nu era încă hotărâtă, de alt-fel așa și spune ritos mai jos. I. N.

monahia Megalusa, dacă întâmplarea va aduce că noi ne vom trece din viață.

Iar partea mea de 20 de fălci ce-mi rămâne după moartea mea va fi tot a Megalusei, cu 2 țigănci, pentru pomenirea și grijele mele.

Această diată este făcută în Sf. Mre Agapia.

(ss) Mihalachi Morțun.

În diată iscălește și Amfilohia sh. Morțun starița (sora lui Gr. Morțun spătarul din Bacău), Ieromonahul Calinic duhovnic, Sachelariul Gavril, Constantin Sachelariu.

Profirița s'a măritat în 1844 Iunie, după data testamentului. Foaea de zestre o dă Mihalachi, deci n'a murit pe dată după data testamentului.

Dar nici n'a trăit mult, căci într'o jalbă din 1851 vedem că C. Morțun (Sulgiul), nepot de soră al lui Mihalachi, a fost epitrop Ilenuței dela moartea lui Mihălachi, când Ilența era de 3 ani. Ea ședea cu Mărioara, mama ei, la Agapia, și la 3 ani s'a călugărit Ilenuța supt nume de Elpidia II (i am pus spre deosebire de Elpidia sora lui Gr. Morțun spăt. care ar fi I). Ilenuța s'a călugărit odată cu Mărioara, mama ei, (Amtilohia II), Elenuța (Elpidia II) a murit pe dată și au moștenit'o mama ei și cele trei surori.

În raportul din 1858 privitor la averea răposatului sârd. Iordachi Morțun de la Arămești, vedem între moștenitori pe monahia Megalusa Morțun (adică Catinca fiica lui Mihalachi Morțun), și Profira Morțun, adică soția lui Al. Lnpul, deci Amfilohia II, Marghioala fiica lui Mihalachi Morțun, murise. Ba știm că murise înainte de 1 Maiu 1857, căci Magdalina călug. (Mărioara văduva lui Mihalachi) arată faptul într'o declarație pg 120 din dos. 22.

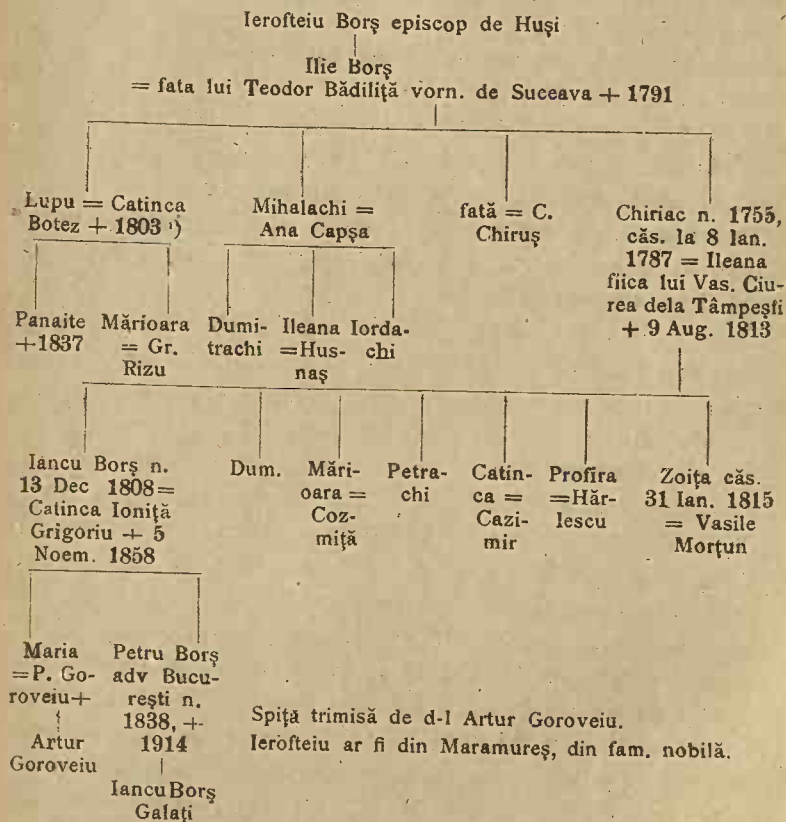
4. Vasile Morțun fiul lui Lupul Morțun.

Vasile Morțun s'a căsătorit cu Zoița Borș, fiica lui Chiriac Borș de la Bădilița și a fiicei lui Vasile Ciurea.

Asupra pogorătorilor din Vas. Lupul Morțun putem da următoarele lămuriri:

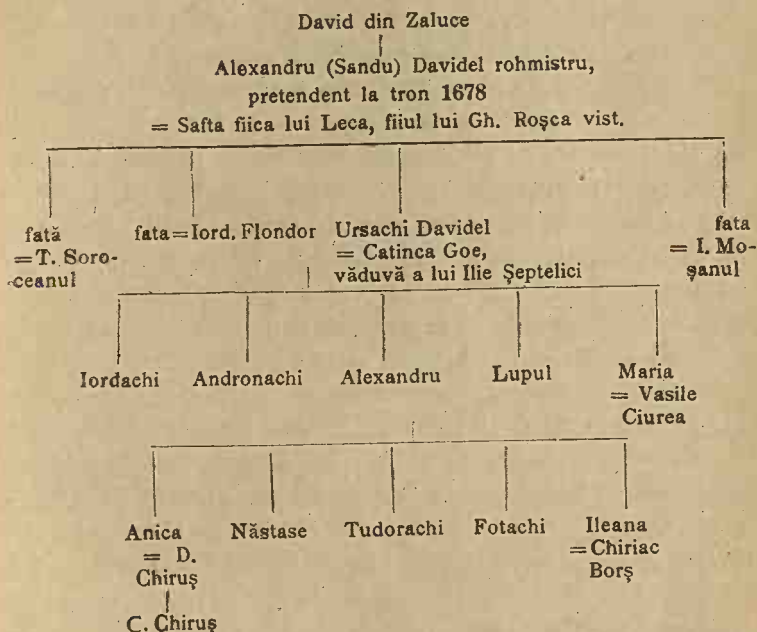
Zoița Borș are următoarea genealogie:

În spîță fam. Borș. am arătat că Zoița Borș soția lui Vas. Morțun din Cămărzani a fost fiica lui Chiriac Borș și a Ilenei fiica lui Vasile Ciurea.

1) După o spîță a coborătorilor din Gr. Botez și Anița aflate în Pach 423, plicul 1, No. 50 dela Trib. Suceava — la Arh. St. Buc.

Urmărind pe Ileana în fam. Ciurea găsim următoarea spiță :

David din Zaluce era nepot Ciogoleștilor (lui Pătrașco, Constantin, Miron (C. 261 pg. 603, 7142—1633/4), deci mama lui va fi fost soră acestora, fiică a lui Ignat Ciogolea. Alt. doc. la Acad. CIII din 1662 Ghen. 25 Iași.

Ignat a avut soția pe Sofronia, fiica lui Ioan Prăjescu cel vechiu, care era cumnat Ioan Movilă, tatăl lui Irimia Movilă și al lui Simeon Movilă.

Va să zică Davidelii, ca și Ciogoleștii citați, se trăgeau din familia Movilă, deci au între strămoșii lor, ca și Movileștii, pe Hudici și pe Ghermani, din cari Movileștii se trag în linie femească. Iar Movileștii tot în linie femească se pogoară din dinastia Mușatinilor.

Pe baza acestei înrudiri va fi pretins Sandul Davidel tronul. Insuși Sandul Davidel a ținut pe fiica lui Leca, feciorul

lui Gh. Roșca vist, deci urmașii lui se coboară din această familie nobilă, care se poate urmări pân la Onciu de pe vremea lui Al. cel Bun și din care va fi fost și Gh. Mitropolitul, vărul—probabil depe mama—cu Petru Rareș.

Gh. Roșca a ținut o fiică din fam. nobilă. Dar despre aceasta yezi la Anexe la fam. Roșca și la Index.

Ursachi Davidel a ținut pe Catinca fiica lui Sandul Goe, nepoata lui Dumitrachi Goe, strănepoata lui D. Goe f. vorn. (7125) [Spița coborâtorilor din D. Goe în Pach 378 Trib. Suc. Arh. st. Buc. actul 29]. Catinca fusese căsătorită cu Ioan Șeptelici căp. (1754) cu care a avut fiu pe Dosofteiu Șeptelici. Catinca era vară primară cu Ilinca mama lui Dim. (Dionisie) Hudici, întemeetorul Mrei Doljești.

Un Goe a omorât împreună cu Șeptelici pe Gașpar vodă; familia era în veacul al XVI-lea. Familia Ciurea pare e se coborî din Ciolpănești, în ori ce caz nu erau de baștină în Tâmpeschi (Suceava), de oarece această moșie a căpătat'o Vas. Ciurea în locul jumătăței din Hudești ce Maria Davidel soția lui avuse zestre, și anume dela Alexandru Davidel, fratele Mariei.

A fost un proces foarte lung între Lupul Balș și Alexandru Davidel cu frații lui, cari revendicau $\frac{1}{2}$ Hudești mici și Giulinții din țin. Dorohoiului, luați schimb de Ursachi Davidel, tatăl lor, dela Lupul Balș pe parte din Seliște, din Giurgești și Merești Suceava. Davidelii nu aveau deci Hudeștii de baștină, ci erau dela Ioan Balș ginerele lui Ursachi vist. coborâți la Lupul Balș, care înn. de 1751 a făcut schimb cu Ursachi Davidel. Schimbul, ne spun documentele, s'a făcut după măritarea Ilenei, căci îi dăduseră zestre Hudeștii $\frac{1}{2}$ și apoi au despăgubit'o frații — dându-i Tâmpeschii, deși iscălise și ea în actul de vânzare al lui Iordachi Davidel — fratele ei.

Documentul hotărâtor că Ioan Balș a fost ginerele lui Gr. Ursachi și al Alexandrei soția a III-a este cel publicat în

„Trudâi“ tom. II pg. 385 (Halippa). E din 1702 și e privitor la moșia Nădăbăuți, de care Alexandra fiica lui D. Șoldan spăt. soția lui Ursachi vist, spune c'a dat'o zestre fiicei sale și ginerelui său Ioan Balș, bunelul Balșilor dela 1808, cari se judecau. Acest document e în armonie cu 189/XXXV 1737 Iun. 4 Acad-rom. că fiica Ursăchioaei (fata lui Șoldan) a fost soția lui Ioan Balș biv vel vorn. Este un doc. din 1704 (Ur. XVI pg. 360) în care Alexandra vânzând fiistrului său D. Ursachi stoln. satul Pârliții ce soțul ei (Gh. Ursachi vist) îi lăsase spre comândare, arată că vânzarea o face cu voia ginerilor săi Ioan Balș și Solomon Costachi, cari iscălesc în act. Și totuși Solomon Costachi ținea pe Catinca fiica lui Gh. Ursachi vist. cu întâia lui soție. Și de oare ce are grijă să spue că D. Ursachi stoln. îi este fiiastu (căci era dela a doua soție, Maria, a lui Ursachi vist), ar trebui să credem că și Catinca era fiică a Alexandrei ori că nici Safta nu era a ei. De aceea am spus mai sus că doc. din 1702 (Trudâi) și cel din 1704 (Ur XVI) sunt hotărâtoare în chestie pentru Safta. De altfel i-au zis Safta de pe mama Alexandrei.

Despre copiii lui Vas. Morțun de la Cămârzani, cât și despre toți pogorătorii din Lupul Morțun, căpătăm lămuriri, la anul 1858, Martie 25, când moare Iordachi sârdarul de la Arămești. Chiar de nu aveam date dela d-l Artur Goroveiu și de la unii pogorători, ne puteam lămuri din acte publice, căci moștenirea aceasta a dat mult de lucru justiției pân s'a lichidat. D-l Ichim, călăuzit de indicațiile mele după Bul. f. ot a Moldovei și după Mon. Oficial, cât și de opisele arhivei din Iași, unde și personal am făcut cercetări, mi-a dat documente foarte precise. ¹⁾

Așa în opisul No. 3174 Tr. 1785 la 1860 este regularea averei răpos. sârd. Iordachi Morțun. Acolo găsim ziua și anul morței lui, împrejurările ei, abia mai puțin plastice de

1) În deosebi prin descoperirea Suilgiilor, cari își ziceau Morțun după Ecaterina fiica lui Lupul Morțun, soția lui Al. Suilgiu, iar Al. pah. Suilgiul zis Morțun a făcut cu puțință să se facă lumină în haos.

cât povestirea ce ne face d-l Eugen Sungurof, și el coborător din Elena Boian, fiica Ralucăi, una din cei 9 copii ai lui Vasile Morțun dela Cămârzani. Documentul ne spune că Iordachi a murit având în jur 12 nepoți de frate și de soră.

În Tr. 1752 op. 1986 dos. 264 la pg. 34 este raportul Trib. de Roman către comisia epitropicească, arătând ce clironomi etc. s'au ivit la moștenirea lui Iord. Morțun sărdarul:

1. Costachi Morțun *a*) dvorean (nobil) cu dreptul de nepot, ca fiu al + Ecaterinei, sora + Iord. Morțun sărd.

2. V. Bejan pentru niște bani di'ntr'o posesie a moșiei Arămești.

3. Cămin Gr. Giosanul p. 10.000 de lei.

4. Anica Hăulici născ. Fanu, nepoată, ca fiică a Smandei *b*), fiica Catrină, sora + Iord. Morțun sărd.

5. Dvoreanul Dimitrie Morțun *c*) supus interdicției, ca nepot (fiu al Ecaterinei sora + Iord. Morțun sărd.)

Reclamații ivite la ținutul Sucevei.

1. Zoița Morțun *d*) pentru o trăsură.

2. Monahie Megalusa Morțun ot Agapia și Profira Morțun din Folticeni, cu dreptul de nepoate de frate *e*)

3. D-lor Alecu, Anica și Iancu nevrâstnici, fii ai răposatului Vasile Morțun, ca nepoți de frate.

4. D-lor Iordachi, Dimitrie, Costachi, frați Morțunești și Gh. Boian *f*) cu dritul de nepoți de frate (ca tii ai + V. Morțun. *g*).

5. Aga Emanoil Morțun *g*), clironom. Mai cere 380 galb. cheltuiți cu îngroparea.

6. Elencu Clopoțel, ca nepoată de frate sărdarului + Iord Morțun, fiică a răposatului Vas. Morțun.

Deci 14 nepoți de soră și de frați și o strănepoată.

Avem și actele doveditoare cum Aga Emanoil (Manolachi)

a) E Suilgiu *b*) Suilgiu, *c*) Suilgiu, *d*) E Zoița Borș soția lui Vasile Morțun, fratele lui + Iord. Morțun sărdar.

e) Sunt fiicele lui Mihălachi Morțun, fratele + Iord. Morțun sărdar. *f*) Gh. Boian este ginere al + Vas. Morțun, ținând pe Raluca, *g*) frate cu + Iord. Sard Morțun.

Morțun a cumpărat toate părțile comoștenitorilor și a întrunit în mâna sa Arămeștii întregi.

Iar de la el în 1860 au trecut cu 9400 galb. la fratele lui Manolachi—Iordachi din Roman, tatăl lui V. Gh. Morțun.

D-l Sungurof ne scrie că Manolachi Morțun era jurist bun, elev al lui Damaschin Bojinca, și a fost, și președinte al Tribunalului de Suceava și apoi avocat. Di'ntre Morțuneștii din generația lui a fost de bună seamă cel mai învățat.

Cu ocazia povestirii despre moartea lui lord. Morțun sărdarul, d-sa ne arată cum toată familia era ascultătoare de Manolachi, cel mai mare în vrâstă din frați. Cărteau ei, dar Manolache era șeful familiei, ca fiind cel mai mare di'ntre băieții lui Vasile Morțun din Cămărzeni.

Manolachi Morțun era, spune d. Sungurof, foarte bun agricultor și di'ntre cei mai mari proprietari din ținut; era și vânător de mâna 'ntâia. Povestea ales în cerdacul cel lung dela Cămârzeni despre isprăvile-i vânătoarești pe la Groși, pe supt Pleș, în spre Mălini și prin alte văgăuni și rătăcanie. A făcut și politică intensivă dela 1856 la 1859 cu Neofit Sriban, D. Ralet, Negri, Manolachi Costachi și a fost multă vreme senator de Suceava. Avea foarte frumoasă și interesantă bibliotecă și caetele frumos scrise și legate pe cari învășase la Treierarhî, etc. Când a fost odată la Teplitz în Bohemia a făcut multe vânători de fazani, etc. cu nobilii nemți și la un concurs a luat premiul întâiu pentru tras la țintă. La concurs ar fi luat parte și Arhiducele Maximilian, viitorul Impărat al Mexicului.

Iordachi Morțun, tatăl lui Vasile Gh. Morțun, era al doilea după Manolachi. În tinerețe a fost în Basarabia la verii lui Cazimirești de-a învățat, din practică, agricultură sistematică ¹⁾, la Enăuți ²⁾ (Ghenăuți ²⁾, țin. Hotinului. Iordache

1) În adevăr Iordache Morțun era văr cu fiii Catincăi Borș soția lui Cazimir, căci Catinca era soră cu Zoița Borș mama lui Iordachi și a celorlalți frați și surori ale lui, Catinca și Zoița, fiii și fiice ale lui Obiriac Borș.

2) Ori mai curând la Văscăuți (Hotin). IN.

Morțun, după credința familiei era cel mai desăvârșit agricultor din Moldova. După el și în tovărășie cu el s'au luat ceilalți frați, ca niște ciraci, cărora le comunica energia sa. Frații și surorile îl priveau ca aducătorul prosperității în familie.

Lumea îl poreclise „Liliac“. D. Sungurof zice că după o localitate din Arămești, poate și fiindcă inspecta moșiile noaptea, credincios vorbeii că „ochiul stăpânului îngrașă calul“, adică aduce prosperarea întreprinderilor. Avea glas de stentor și ochi ageri; din balconul dela Cuciulați priveghia pe plugarii depe dealul dela stânga și le dădea îndrumări.

Ar fi servit ca tip lui V. G. Morțun în nuvela „Petrachi Sganguură“ — caricaturizat firește. Bătrânul a făcut haz. — (Sungurof).

Dimitrachi Morțun, frate mai mic al lui Manolachi și Iordachi, era în 1848 la școală în Iași. Amestecându-se în mișcarea revoluționară, amenințat a fi arestat, abia a scăpat tănuț în tundul harabalei lui Bercu de-a ajuns la Folticeni. De-atunci în familie îi ziceau Bercu. Ori porecla vine dela „Libertaua“ pentru care a suferit, căci din „Liberta“ făcuseră „lelea Berta sau „Berca“. Afost prefect al ținutului Suceava și era vestit prin economia cu care trăia. Ținuse într'o vreme împreună cu frații săi, Alecu și Costachi, moșia Sirețelul. Dela o vreme Costachi a luat Heciul, iar Alecu s'a mutat în ținutul Romanului (d-l Sungurof.)

A publicat nuvele în „Convorbiri literare“ și „Contemporarul“. Le-a scos și 'n volum.

Costachi Morțun, alt fiu al lui Vasile dela Cămărzani, s'a ales în Divanul adhoc la 1857, în ținutul Sucevei. Era atunci în vrâstă de 27 de ani. Era cel mai delicat și la constituție și la maniere di'ntre toți Morțuneștii. N'a făcut studii speciale, ci a învățat în pensional lui Malgouverné, fiind coleg cu N. Gane și alții. Știa bine franțuzește. Agricultură a învățat'o din practică pe lângă trații mai mari. A locuit în Roman, dela o vreme, unde ținea casă deschisă și primea

nu numai pe cunoscuți.—Era la el, vorba lui N. Gane, arhondaricul Romanului. A lăsat mare parte din avere lui V. G. Morțun, căci Costachi n'a avut copii. (d-l Sungurof).

Despre Iordachi Morțun, fiul lui Vas. dela Cămărzani, ne mai spune d-l Sungurof următoarea întâmplare—istorisită de bunica d-sale Raluca, sora lui Iordachi.

Zoița Morțunooaea rămăsese văduvă și își creștea copiii cu mari greutate. Manolachi era la Iași, învăța (1843). Mai mare acasă rămăsese Iordachi. Având de luat dela Bădilița banii scutelnicilor, a trimis pe Iordachi cu un om de casă Oprea cu căruța la Bădilița (lângă Siret aproape de Pașcani). Așteptând întoarcerea fiului ei, Zoița dădea în cărți, după ce și-a culcat copii. Ce i s'a arătat în cărți? Nu știm, dar, s'a speriat și deșteptându'si copiii, le a zis: „Sculați-vă, copii, ingenunchiați și vă rugați, că Iordachi a pierdut banii!“ Sosește și Iordachi. Zoița nici nu'l îngăduie să urce scara în ceadaș și îl și întrebă: „Unde's banii, Iordachi?“ Acesta, buimăcit că mă-sa a aflat de pățanie, îngaimă că le-au eșit înaintea tâlharii și i-au prădat. Oprea—supus jurământului—arată adevărul că Iordachi a pus tășulca în care erau banii în căruță și că pe la Heciu niște Țigani i-au furat—Bani n'au rămas pierdeți, căci atunci satele erau răspunzătoare de omorurile și de furturile ce se întâmplau pe hotarul lor, dacă nu se învredniceau a da de gât pe vinovați.

Tot despre Zoița ne mai spune d-l Sungurof că la 10 Maiu 1821 a născut pe Manolache, iar soțul ei cu mai mulți prieteni vânători și pușcași au luat drumul codrului de teama volintirilor greci și de-a Turcilor cari îi urmăreau. Peste trei zile de la facere, lăuza cu copilul a plecat și ea în bejenie în Cordun (Bucovina), apucând spre Cornul Luncei. În drum iată câțiva Turci călări o opresc, dar văzînd o femeie și un prunc, o lasă să-și urmeze calea. Dar, ca să nu-și uite năravul de-a face rău, îi zic de departe: „*Ches capu barbat a tău*“, adică „i-am tăiat bărbatului tău capul“. Adevărul era că 'ntâlnind în pădurea de la Ruși pe Cristea de la Io-

neaşa şi, luându l drept volintir, îi tăiaseră capul. Pe Zoiţa o presupuneau că-i nevasta lui Cristea şi grăbiseră, a-i aduce la cunoştinţă vestea cea bună.

Iordachi a stat multă vreme în ţinutul Sucevei, gospodă-
rind la Cămărzani şi alte moşii vecine pe unde aveau părţi
şi ţinând cu Manolachi sau şi singur moşii în arendă. În
1848 ţinea Sireţelul cu Manolachi (ţin. Suceava). În 1854 a
luat asupra-şi — cu chezăşia lui Manolachi — înfiinţarea a
două furnuri (pitării) în Folticeni. În 1855 nu avea încă tit-
lul de boierie — ţinea în arendă în ţin. Sucevei : Roşiorii,
Capul dealului şi Sireţelul şi dăduse 150 de stj. de paie.
Min. de Interne îi mulţumeşte (prin Mon. Of, 25 Sept. 1855).
iar în 22. Oct. 1855 îl face comis (doc. între hârţile lui V.
G. Morţun No. XVI, trimise spre păstrare la Moscva).

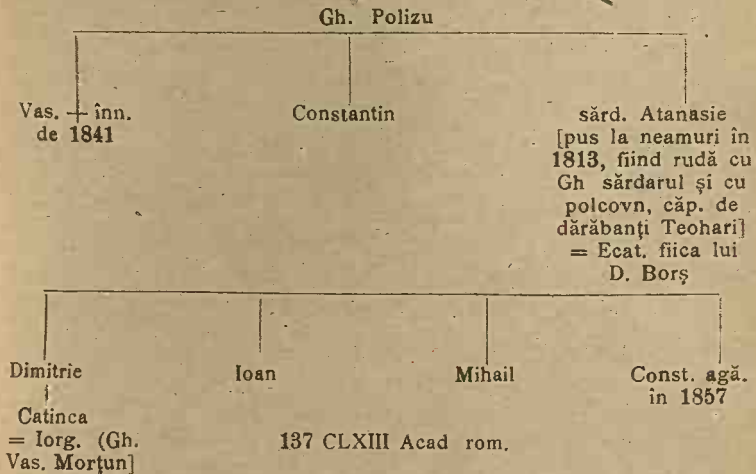
În 1857 cumpără cu 320 galb. părţile surorii sale Elena
Clopoţel din Bărăşti, Leucuşeşti şi Obârşia. Ai fi zis că are
de gând să rămână în ţin. Sucevei ca Manolachi, Dimitra-
chi şi Iancu. În 1858 era amestecat cu unchiul său Ioan
Borş la Sârca, de unde a rădicat mai multe stoguri de fân,
pentru cari a avut bocluc cu moştenitorii, căci le a luat
după moartea lui Borş (+ 5 Noemvrie 1858).

În 1858 25 Martie, la moartea unchiului său Iordachi sârd.
de la Arămeşti, Iord. Vas. Morţun era la Cămărzani, În 1860
a cumpărat Arămeştii (Roman) cu 9600 galb.

Abia după ce s'a însurat, în 1861, Iordachi şi-a strămutat
centrul de activitate în Roman şi a lichidat daraverile din
ţinutul Sucevei. Lichidarea mai dura încă şi în 1862 (Mon.
Of. 410 24 No. 8401).

Iordachi a luat pe Catinca fiica lui D. Polizu căminar în
1839, spăt. în 1853 Iul. 9. Diploma Ini Gr. Al. Ghica de la
această dată am găsit'o între hârţile lui V. G. Morţun —
No, XV — şi se află trimisă la Moscva.

Iată spița neamului mamei lui V. G. Morțun :

Gh. Polizu, strămoșul Catinăi, pare a fi fost frate cu Vasile Polizu, căci au făcut multe daraveri împreună și au dat materie de procese urmașilor lor.

În veacul al XVII-lea găsim un Polizu blănar la 1759 în Iași. Cred că e pomenitul din 1764 ca negustor mare cu titlul de Hagi. (N. Iorga. Doc. necatalog ale Acad. rom. în Rev. Ist. an. I-iu pg. 218/19). Mai este un preot Polizu (1767 Apr. 1 Facsim. Acad. rom. I.); iar în 1787 Apr. 1 într'o pisanie la Bis. Sf. Paraschiva din Iași (N. Iorga). Se pare că și negustorul și preotul au avut urmași. Ai noștri înse par a se pogori din negustorul Polizu—care-a ținut pe Ruxanda fiica lui Anton călugărul și a Catrinei fiica lui Ștefan Pisoschi. Acest Pisoschi era căsătorit cu Safta fiica lui Andreiu Balș și a Aniței Prăjasca. Deci nu este exclus ca o nouă infuzie de sânge al Pisoschilor, Balșilor și Prăjeștilor (deci al Movileștilor) să se fi comunicat copiilor lui Iord Morțun și ai Catinăi Polizu.

Catinca, din nefericire, n'a adus numai însușirile bune moștenite, ci și o constituție slabă—a murit de tuberculoză—

deci a adus pe lângă calitățile prețioase ale sângelui grecesc (și nobil românesc) și rețele lui.

Firește, de-o camdată, rămâne ipoteză că Gh. Polizu strămoșul Catincăi se pogoară din Polizu blănarul din 1759 și 1764.

A cărui D. Borș, va fi fost Ecaterina, buna Catincăi soția lui Iordachi ¹⁾?

Nu se potrivește să fie fiica nici a lui D. Borș, fratele Zoitei Borș, mama lui Iordachi Morțun, nici a lui D. Borș fiul lui Mihalachi, care Mih. era frate cu Chiriac Borș tatăl Zoitei, adică al mamei lui Iord. Morțun. Dar avem un D. Borș negustor bogat din Iași, mort în 1810, lăsând o tată Maria, un băiat Petrachi și altă fată Catinca, măritată cu chir Aftanasie. Chir Aftanasie este tocmai viitorul Atanasie Polizu sărdar, bunicul Catincăi. (Carton IX Trib. Iași s. III pach. 320. 1810 Aug. 1. Arh. St. Buc.)

Dim. Polizul avea daravere întinse în ținutul Romanului: în 1839 avea pe 8 ani în posesie moșiile Galbenii, Tuleștii și Buciumii de la răzeși (Bul f. of. Roman pg. 308, an. 1839).

Iar din Mon. of. pe 1861 pg. 568 Roman aflăm zestrea Catincăi: casele din Roman, 1000 galb. numărătoare, lucruri de 500 galb., argintărie.

Ioan (Iancu) Morțun fiul lui Vas. de la Cămărzani a fost între cei 6 tineri trimiși de Stat la studiu în Italia. A fost căsătorit cu o Stihî și a murit de curând la moșia Drăgănești. Era bolnav rău foarte de mult.

IX Petre Morțun fiul lui Pavel.

Acesta a existat, îl avem dovedit documental. În 1776 Petre stăpânea Igeștii împreună cu Ioan cavalier de Reus. În 1783 se pomenește că stăpânea o moșie vecină cu una a Mrei Putna, deci tot la Igești. Il găsim într'un. doc. moldo-

1) În 1860.

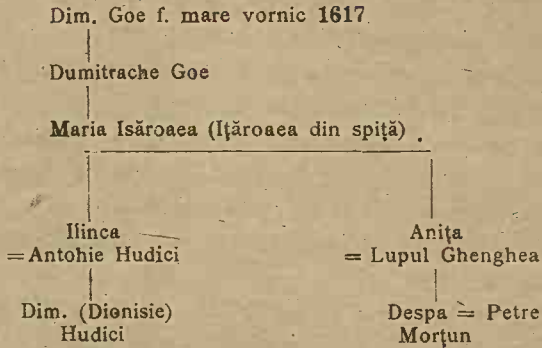
venesc din 1765 Apr. 21 împreună Vasile, Sandul și Teodor, fiind pus în urma acestora. În diploma nobiliară din 14 Martie 1787, deasemenea, cum și în cea din 1818.

Il găsim la 1793 Noem. 18 și în 1795 în Drăgănești ținutul Hârlăului împreună cu Neculaiu fiul lui Pavel, care, fiind însurat cu Nastasia Roșca, avea zestre în acest sat. Ei se judecau cu egumenul dela Mrea Doljești pentru o parte din Popișcani depe mama lor, fiica lui Anghelachi din Popișcani, căci o rudă a lor Rale, soțul unei nepoate a mamei lor, dăduse (vânduse) egumentului nu numai partea lui, dar și a Morțuneștilor.

În documentele privitoare la schitul Doljești am găsit o spiță a familiei Goe din care dau o prescurtare. Acolo găsim pe Despa Morțuneasa. Această Despă, despre care mai vorbesc și alte documente, era fiica Aniței Ghenghioaea. În 1793/4 și pân în 1797 s'a judecat cu egumentul Mănăstirei Doljești pentru partea ei din moșie, pe care nici ea nici ascendenții ei n'o dăruiseră Mrei. În 1797 procesul era câștigat și vodă a dat poruncă să i se aleagă partea Despi.

Această Despă ar putea fi soția lui Petre Morțun. Nu e cu putință s'o atribuim altui fiu al lui Pavel, căci soțiile lor sunt cunoscute (Lupul, Niculae, Vasile, Sandu); Pe ale lui Toader le cunoaștem: e Maria din ținutul Bacăului, cum și alta, Ilinca; pe-a lui Gheorghe nu știm cum o chema, dar știm că era din familia Aramă, dela Urzici; Constantin a trăit în Basarabia și femeea lui va fi avut zestre Căbulenii și Otcina, iar Ilie și mai ales Ioan, ca fii ai lui Pavel sunt cu totul ipoteci și nu-i întâlnim pe la noi în documente — Deși Ioan poate fi comisul din 1784.

Iată spița Despei :

Nu găsesc de folos să arăt ce sânge nobil — al familiei Ghenghea, Goe, Tăutul, Arbore — a adus Despa Ghenghe la copiii săi, când din aceștia nu știu dacă a mai rămas cine-va măcar în linie femească.

Spița e cea din Pach. 378 doc 29 Tr. Trib. Suc. la Arh. St. Buc. combinată cu alte fișe din Inventarul Mrei Doljești (Arh. St. Buc) și din datele ce am privitoare la fam. Hudici, Ghenghe, la satul Cordăreni etc.

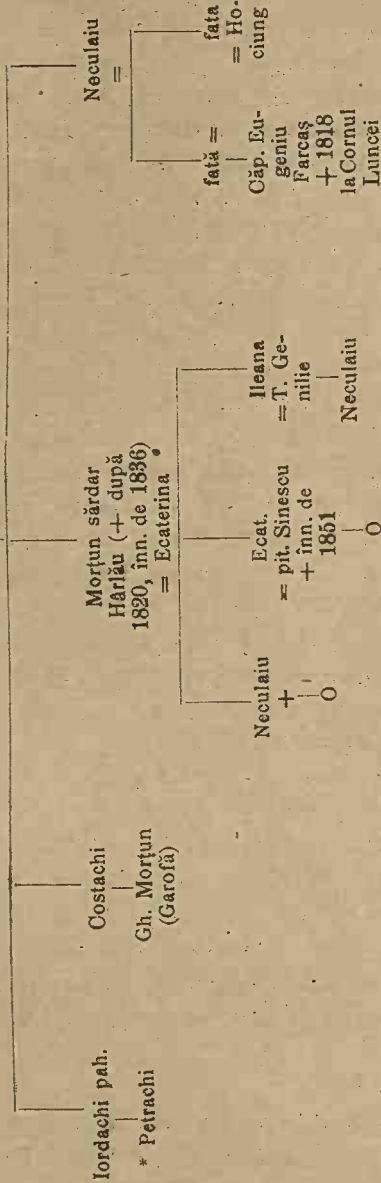
La spița fam. Goe m'au îndreptat extrasele d lui Gh Chirileanu din documentele trimise de Tribunalele din țară, în 1913, la Arh. St. Buc.

Iată un proiect de spiță pentru descendența lui Petre Morțun, spița ce vom discuta mai departe. (pg. 117).

Că Gh. Morțun (Gorofă) a fost fiul unui Costachi, aflu pe o spiță trimisă de d-l Artur Goroveiu, iar D-sa o are de la Manolachi Morțun, deci pentru datele contimporane cu Manolachi, încă pot, cred, pune bază pe ea. D-l Artur Goroveiu și d-l Eugen Sungurof nu știu nimic despre Gh. Morțun (Garofă). Va fi murit, deci, de mult și fără urmași.

Eu am găsit un Iordachi Morțun care în 1820 ia în arendă pe 4 ani (de la 1921-26 Oct. înainte) moșia Oncești în ținutul Neamțului (Pach. 386 Trib. Neamț, 1820 Sept. 6 No.

Petre Morțun fiul lui Pavel
 = Despa fiica lui Lupul Ghenghe, vara primară a lui Dionisie Hudici egumenul

12 și No. 13 Arh. St. Buc) Era a sărd. Iord. Isar; o luă cu casele boierești cum o ținuse Dinu Roată.

Este interesant de notat că Anița Ghenghioaea e fiica Mariei Goe, căsătorită cu un Isar (ii zice Ițăroaea pe spiță). La Oncești găsim în 1803 o Isăroae cu breslași acolo (plasa Siret-Neamț. pg. 275 Ur VII), iar la 1827 moșia era a lui Iordachi Isar bir vel (!) sărdar, deci tot a-proprietarului din 1820 — care nu locuia la moșie și care o fi fiul Isăroaei dela 1803. Aceasta va fi fost din partea locului și va fi avut Onceștii ca zestre; Isăreștii aveau rosturile în alte ținuturi.

Iordachi Morțun—om matur în 1820—nu se poate confunda cu nici unul din Iordachii ce-au mai fost între Morțunești. În 1835 era păharnic și nici atunci nu este alt Iordachi din studiați, căruia i s'ar putea potrivi boieria. (Bul. f of. pg. 78). Iord. Vas. Morțun nici nu era născut în 1820, iar Gr. Spăt. Morțun n'a avut vre un fiu cu acest nume.

Deci iată ne în 1835 cu un Iord. păh. care este cel din 1820 și ale cărui legături cu Isăreștii dau bază ipotezei că el e fiul Despei a cărei bunică, Maria, era o Isăroae.

În 1857 găsim la Fosticeni un P. Morțun, care împreună cu C. Morțun, erau între proprietarii mici din Ocolul Moldovei, ținutul Sucevei. C. Morțun e fiul lui Vasile dela Că-măsani, care făcea pe atunci politică (ne spune d-l Sun-guroff). P. Morțun (dacă P. nu e vre-o greșeală de tipar în loc de D) ar fi fiul lui Iordachi, având nume de pe bunicul său Petre. Dar faptul că era proprietar mic în Ocolul Moldovei, mă face să bănuiesc mai curând o greșeală de tipar, cu atât mai mult cu cât nici d-l Goroveiu, nici d-l Sun-guroff nu știu nimic despre un Petre Morțun la 1857.

Intr'un act ¹⁾ găsim o Olisaveta Morțun, care ar putea fi văduva acestui Iordachi.

¹⁾ Codicilul dela Arh. St. Buc. Pach. 42 Trib. Suc. 1836 F. 9. Găsim iscălită împreună cu Sofia (Măriuța) shimonahie Morțun o Olisaveta monahia Morțun. Scria grecește și cetirea Morțun nu e sigură.

Mai este o grupă de Morțuni la Hârlău întâiu, apoi emigrați la Folticeni.

În 1849 (Tr. 677 op. 745 dos 88 ot Botoșani. Art. St. Iași) vedem că sărdăreasa Ecaterina Morțun din Hârlău arată lui Vodă că e văduvă cu cinci copii, fete, și altă avere nu i-a rămas afară de 100 galb. și o casă în Hârlău. Cei 100 galb. erau dați la comisul I. Brăescu în 1836 pe vadea de 10 luni, dar acuna ea are 2 fete de măritat și bani nu-i mai plătește datornicul.

Din altă comunicare găsim că avea judecată pentru bani înse cu un Miclescu (deci o fi o greșeală ori erau rude).

Totuși se pare că Ecaterina sărdăreasa mai avea și un băiat Niculaiu și cel puțin o fată măritată la data jalbei (1849).

Acest Niculaiu în 1854 se află în Folticeni și se plânge (Tr. 1777 No. 34277 la Min. de Interne. Arh. St. Iași) împotriva sameșului dela ținutul Sucevei că-i rășluea leata, când era el slujbaș la isprăvnicie, scriitor. Niculaiu mai arată că are o soră Catinca Sineasca văduvă și că tot același sameș îi rășluește și acesteia din pensie—deci sora lui Niculaiu locuia în Folticeni din timpul când fratesău era în slujbă.

D-l Ichim a găsit și foaia de calificății a lui N. Morțun—încheiată în 1849. El arată că e născut în 1820 F. în Hârlău, c'a învățat în școală particulară, că știe aritmetică, religie, geografie și moldovenește. Nu este căsătorit. Are case și bani. A fost scriitor la poliție în Hârlău, apoi de la 1838—1844, comisar. A dat demisie și a intrat scriitor la isprăvnicia din Folticeni unde a stat pân în 1851. Dec. La 1858 când da jalbă, nu mai era slujbaș.

Ași admite că Niculaiu e fiul Ecaterinei sărdăresei din Hârlău—deși nu am nici o indicație directă—ba din contră Ecaterina pare a-și căuta de treburi cu totul independent de Niculaiu. Apoi ea spune în jalba din 1839 că are cinci fete, de băiat nu pomeneste de loc. Dar poate că voia

să se facă mai interesantă și nu pomenea de băiat, de la care putea avea sprijin, căci în 1839 era comisar în Hârlău.

Să fie Catinca Sinescu, văduvă din 1854, una din acele 2 fete ale Ecaterinei sărdăreasa Morțun, cari erau de măritat în 1839? Inse în 1854 nu știm de avea copii și poate că nu avea (căci în acest caz, Niculaiu n'ar fi uitat să arate că sora sa era văduvă și cu copii și totuși sameșul îi tăia din pensie).

Dar cu Ileana văduva lui T. Genilie, în consiliul de familie al căreia era și Niculaiu Morțun în 1859, socot, ca frate, se schimbă lucrul. În 1859 consiliul emancipează pe fiul Ilenei (N. Genilie în vârstă de 21 de ani), născut la 1838 prin urmare; deci Ileana era măritată din 1837 sau 1838. Atunci, cum spune Ecaterina în 1839 că are 2 fete de măritat? Ori prin aceasta înțelegea că *alte 2 fete erau de măritat și nu că din cele cinci nu erau unele măritate?*

Iar, dacă era măritată înainte de 1839 Ileana, putea fi măritată și Catinca Sineasca ori Ileana nu este fiică a Ecaterinei și nici Catinca Sineasca.

Știm că 'n Hârlău la 1796 era un Niculaiu Morțun, fiul lui Gheorghe Morțun, și în 1806 o Morțunoae care avea la un colț al Hârlăului vie și grădină. Morțunoaea din 1806 să fie văduva lui G. (Iordachi) Morțun, anterior lui 1796?

Să fie alta? Era acea Morțunoae, Despa soția lui Petre? Trăia atunci Petre și a mai trăit oare? Ori fiul acelei Morțunoae și a lui Petre a fost Morțun sărdarul?

Probleme nedeslegate, din lipsă de cercetări și fiindcă documentele cu pricina poate nici nu sunt în Arh. St. din Iași, ci la Trib. din Botoșani ori de Iași, netrimise la Arh. St. din Buc. și nici la cea din Iași.

Dar, ca atâtea altă probleme cu cari m'am luptat în întocmirea acestei genealogii și aceasta se va deslega, mulțumită vre-unui document public sau particular ce va eși la iveală.

S'ar putea zice că Petre să fi avut o fată Ileana măritată.

cu Genilie și că Neculaiu cel din consiliul ei de familie să fi fost Neculaiu bunelul de pe mamă al căpitanului Farcaș.

Însăși sărdăreasa Ecaterina Morțun s'a mutat de la Hărlău la Fălticeni — se vede că va fi vândut casa din Hărlău, căci în 1857/8 cumpără de la Sărdarul Gh. Codrescu case în Fălticeni. Iar în 1858 are proces cu vecinul C. Mălinescu pentru împresurare. (Dos. 1464 din 1858 Trib. Suc. D-1 Artur Goroveiu).

Am văzut că și N. Morțun scriitorul de la Isprăvnicia Sucevei avea case în Folticeni. În 1850 se vinde un loc al lui (cel cu case?) pe 10 galb. la mezat.

Am pus un Neculaiu Morțun, fiul al lui Petre Morțun, deci din generația lui Vasile de la Cămărzani, și a lui lordache sardarul — verii lui primari. Mă bazez pe afirmările lui Manolache Morțun, care-a spus d' lui Artur Goroveiu că era în Folticeni un Neculaiu Morțun și că una din ficele acestuia a fost căsătorită cu un Hociung, iar alta n'a știut cu cine, dar era bunica lui Eug. Farcaș căpitan, veteran din războiul din 1877/8. Cred că lucrul ăsta Manolachi îl știa și deci îl admitem, afară poate că nu va fi fost fiica lui Niculaiu chiar bunică lui Eug. Farcaș, ci poate mamă, dar cu neputință nu e. D-1 Artur Goroveiu îl cunoștea bine pe acest căpitan pensionar excentric, și-l vizita la Cornul Luncei unde locuia în fața vamei într'o casă a statului. El avea în rând cu icoanele o daguerrotipie a lui N. Morțun, pe care'l socotea ca sfânt. Spunea că Niculaiu era din Bucovina. Așa și se potrivește, căci Petre a locuit în Bucovina de la 1776 până la 1818 (?) cu întreruperea de la 1793—1797 când a stat găzduit la fratele său Niculaiu, la Drăgănești. Locuința lui va fi fost în Bucovina, deci și Niculaiu fiul lui va fi venit din Bucovina în Folticeni. Daguerrotipia nu poate fi mai veche de 1839, căci în acel an s'a inventat acel fel de fotografie pe placă de metal și până să ajungă la noi ori chiar în Bucovina, va fi trebuit măcar un an. Deci la această dată Niculaiu trăia, ba pare a fi trăit încă și mai încoace. Este un Niculaiu Morțun care în 1855 ia în arendă părți din Costești și Petrosul de sus, după moartea sulgerului F.

Săcară (Foaea Of. pg 285). Dar acesta ar putea fi și Niculaiu de la Hărlău, care după ce s'a retras din slujba, de la isprăvnicie, în 1851, se va apucat și el de arendășie modestă.

Interesant este că d-l Artur Goroveiu a aflat la căp. Eug. Farcaș, urmaș a lui Niculaiu Morțun, diploma nobiliară din 1788, în care este și Petre. Acea diplomă se va fi dat în atâtea exemplare câte persoane erau în ea și cea dată lui Petre s'a păstrat în casa lui Niculaiu, poate cel mai vârstă di'ntre copii. Diploma ce am găsit în copie între documentele lui V. G. Morțun este cea trimisă de d-l Artur Goroveiu lui V. G. Morțun ori e cea găsită de Zane?

Mai rămâne o chestie întunecată rău.

Iată documentul.

Manoliu Iordachi din Brusturi cu Tudorachi și Costachi, frații Morțunești, pentru averea unui cumnat al lor Iordachi Moțoc ce este mort (Bul. f. of. 1837 pg. 235). Manoliu Iordachi (nume ciudat și probabil greșit) va fi fost soțul unei Moțoc — soră cu Iordache Moțoc, iar acel Moțoc va fi fost soțul unei surori a celor doi Morțunești După moartea bărbatului va fi moștenit soția (sora Morțuneștilor), apoi murind și ea, Morțuneștii vor fi pus stăpânire pe averea surorii lor, deci și pe averea lui Ioan Moțoc—și Iordachi Manoliu pretindea parte de pe nevastă, soră cu răposatul Iord. Moțoc.

N'a fost cu puțință să se afle dosarul acestui proces ; dar un lucru pare sigur că nu e vorba de Tudorachi Morțun care pe acea vreme nu exista și deci e vorba de Iordachi cel de la 1820 și 1837 (păh).

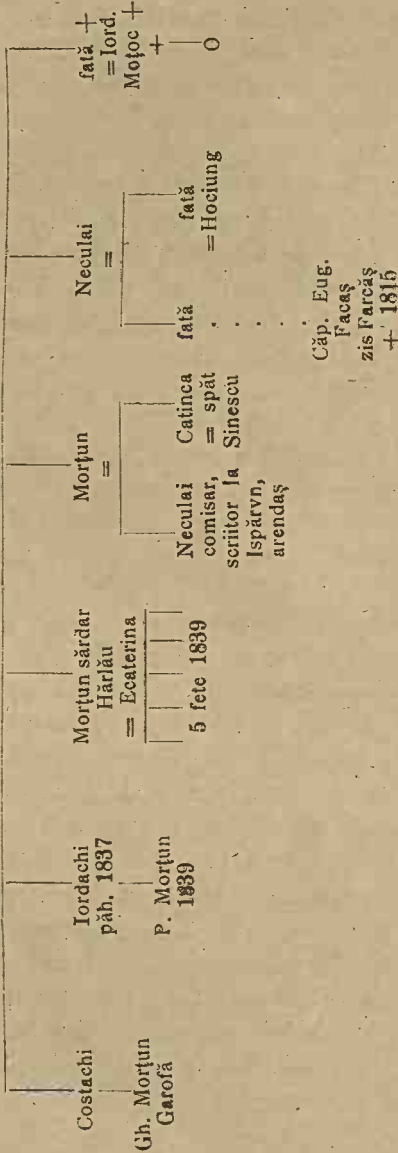
A admite astfel de greșeală este îngăduit față de modul cum se tipăreau înștiințările în Bul. f. of. a Moldovei.

Din Murgulescu au făcut Morțulencu și m'au silit să visez despre un Morțun care trăind în Rusia și-ar fi rutenizat numele ! Aiurea au prefăcut pe *fiii* Marghioalei spăt. Morțun în *frați* ai ei și altele.

Alt Niculaiu Morțun arendaș găsim tocmai în 1875, dar acesta era fiul lui Gr. Morțun spăt. din Bacău, tatăl d nei Cornelia Morțun, soția lui V. G. Morțun

Deci am putea presupune și schema următoare :

Petru Morțun = Despa.

de acorin de la An. III

X. Ilie Morțun fiul lui Pavel Morțun.

Manolachi ne spune că Pavel a avut un fiu Ion și că această a avut trei fii: Ilie, Lupul și Constantin. Că Lupul n'a fost fiul unui Ion, ci chiar ai lui Pavel e neîndoios. Constantin va fi iarăși acel fiu al lui Pavel ai cărui urmaș au trăit în Basarabia. Dar un Ilie par'că ar trebui admis, mai ales că se spune c'a avut un fiu Pavel, care a slujit în oastea rusească în potriua lui Napoleon I-iu, fiind maior. Pavel ar fi fost prins de Francezi, ar fi stat câți-va ani la Paris și apoi întorcându-se în țară s'ar fi călugărit la Mrea Neamțului, unde avea poreclă de Morțun Franțuzul.

Cercetările mele la Mrea Neamțului, prin scrisori și cercetările altora au rămas zădarnice; nu ni s'a putut da nici o lămurire.

Dar povestea e așa de bine ticluită, în cât nu-mi vine a crede că e născocire.

Alți Morțunești neclasificați.

Este maiorul C. Morțun din Brăila. Era așezat și însurat acolo în 1877, avea și copii. A făcut campania contra Turcilor și a pierdut un braț în luptă. A fost decorat, a trecut la pensie și a trăit în Brăila, ținând o librărie. În 1916 trăia, căci a scris lui V. G. Morțun o scrisoare, pe care mi-a încredințat-o acesta s'o studiez împreună cu alte documente. El arată aeolo c'a avut 17 copii. Avea pe atunci un băiat însurat și o fată măritată la Buzău. Am aflat că a murit și încercările mele de a mă dumeri despre legătura di'ntre acest C. Morțun și ceilalți Morțuniști, au rămas zădarnice. Familia crede că Morțuneștil din Brăila se vor fi coborând în linie femească din cei din Moldova.

Ar fi cu putință să fie din Suilgii (Morțun) din Roman și mai sunt și alte legături cu putință.

Ultimeln informații culese de d-na Cornelia Sasu, fiica lui V. G. Morțun, de la soția a III a a lui C. Morțun din Brăila, sunt că în adevăr C. Morțun ar fi fiul lui Ioan Morțun (Suilgiu, fiu lui Iancu Suilgiu, deci nepot al lui Al. pah. Suilgiu Morțun). Familia s'ar pogorâ, deci, din Lupul Morțun prin Ecaterina cea căsătorită cu Al. Suilgiu. Ioan Morțun (Suilgiu) magistrat la Bacău, nu poate fi chiar Iancu Suilgiu, căci acesta nu era om cult. Tot dela d-na Sasu aflu că Morțun acesta din Brăila a locuit întâiu în Galați și că este un act de naștere al lui scos cu marturi și că'n adevăr e din Bacău.

D-l Traian Ichim a aflat că ar fi în ținutul Vasluiului un învățător Morțun și că un fiu al acestuia era într'un liceu din Iași. Incercările de a căpăta informații n'au reușit. Ar putea fi coborător din Iacovachi Morțun de la Căzănești, coborător din N. Morțun dela Budenița, fiul lui Pavel.

V. G. Morțun a găsit la Tribunalul din Gorj niște țerani locali — cu fam. Morțun. Asta confirmă explicația mea că Morțun e cuvânt din ungurește.

În tipografia „Universului“ este un lucrător care a căpătat porecla „Morțun“, probabil fiindcă are talent oratoric sau alt ceva asemănător cu răposatul.

ANEXĂ LA BIOGRAFIA LUI V. G. MORTUN

Morțun tată și bunici.

Dacă n'ar avea cineva supt ochi o colecție de scrisori ale lui V. G. Morțun, începând din 1903 pân 1906, n'ar bănuia câtă dragoste adâncă și fină și ce atenții avea el pentru fiică sa, actuala d nă Mateiu Sasu.

Dăm câteva eitații, căci e bine, să-l cunoaștem și supt aspectul familiar.

1903 Noem. 12. Roman

„Tatule dragă,

Cucoșelul tău și legenda ce îl însoțea au făcut cel mai bun efect. Moșul Costache, mândru de tine, le arată la toți cei ce vin să'l vadă de s'ar găsi unul căruia să nu-i placă, socot că i-ar scoate ochii.

„Acum, după vasteră bună, vine și cea rea, Moșul¹⁾ merge foarte prost cu sănătatea, așa de prost că nici nu pot veni la București de deschiderea Camerei, căci părăsirea mea l'ar costa prea mult și aceasta va fi pela 25 Noembrie, până atunci nu ie chip“.

Din scrisoarea din 1905 Iulie 22 București

„Am dat mamei să-ți deie 500 lei, dar să cheltuești tot cu socoteală ca și pân'acum, însemnând totul. Am zis cu socoteală, dar nu cu sgârcenie.

1) Unchiul.

„De asemenea la serbările de binefacere, de pe acolo, pentru cantina școlară, pentru bolnavii săraci din băi, pentru muzică și altele de felul acesta, nu te feri de a contribui și tu“.

Din scrisoarea din 1905 Aug. 18—Broșteni.

„Am fost la Sibiu cu l. Brătianu și cu Brăncoveanu.

„Plecând din Predeal am trecut prin Brașov, Făgăraș, Seghișoara, Mediaș, Cetatea de Baltă, Blaj și apoi Sibiu, de unde ne am înapoiat direct la Brașov pe sub poalele munților.

„Preumblarea a fost cât se poate de frumoasă și plăcută. Am făcut câte 50—60 kilometri pe oră cu automobilul lui Brăncoveanu și am văzut o bună parte din iubitul Ardeal. Nici nu ași fi crezut să stărneasca în mine atât de puternice impresiuni aocastă trecere furtunoasă peste dealurile și văife sărace ale Transilvaniei. Mai cu seamă Blajul mi a făcut o așa de adâncă și covârșitoare impresie în căt și azi sunt supt stăpânirea ei.

„La întâlnire îți voi arăta mai bine cea ce-am simțit, decât ași putea o face în această scrisoare“

Din scrisoarea dela 23 Iunie 1906.

După ce-i dă lămuriri asupra unor ataceri cari i-au dat de lucru, scrie următoarele :

„Ieri am întâlnit pe doctorul Nanu-Muscel care întrebându-mă de tine, a rămas foarte surprins, când i am spus că vei sta amândouă lunile viitoare la Slănic.

„El mi-a spus că îți prescrisese să stai luna Iulie la Slănic, der luna lui August *numai de căt* la Govora, pentru a combate dispozițiunile de artritism și durerile ce ai în braț.

„Te rog a nu face altfelu de căt cum a hotărât doctorul, Mai cu seamă că am convingere că băile dela Govora ți-au făcut întotdeauna bine“.

Urmează un șir de scrisori de la Reichenhall unde 'și făcea cura pentru emfizema pulmonară de care suferea.

Sub formă când glumeață, când serioasă, știe să fie mereu interesant și plin de dragoste și atenție pentru fică sa.

E foarte interesant cum descrie *Villa Wilhelmina*, foarte așezată, dar sus avea o priveliște măreață din apartamentul ce i se oferea.

„Sclipea de curățenie și plină de lumină de pe balconul cel mai mărișor, căci are două balconașe, o vedere splendidă asupra munților Staufen, Zwiessel, Mühlnerhorn și a stâncelor pe cari sunt St Pankraz și Karlstein, iar în vale sub picioarele villei, în pantă și mijindu-se prîntre ramurile copacilor tot Reichenhall-ul.“

Din srisoarea din 9 Iulie 1906, din Reichenhall

„Ieri, după dejun schimbam hainele, ca să pornesc pe munte, cînd cineva bate la ușă... După ce deschid, o doamnă bătrînă, o franceză, mi se prezintă și începe să-mi ceară informațiuni asupra unui domn din Algeria, din orașul Constantine.

„Era desepărată biata femeie că urcase dealul degeaba, găfăitul ei fusese în zadar Căci ie de tot greu urcușul și vorba Neamțului: *Es ist zu hoch* Frumos e aci după ce ajungi, dar până ce ajungi !

„Toată încurcala mi-a făcut'o patronul villei, care, cînd am sosit aci, mi-a cerut numele și localitatea de unde vin.

„Eu am scos o cartă de vizită, am scris pe dînsa Roman și i-am dat'o. — Cînd colo, iel a luat numele de Roman drept *Rumänien* și strada Sft. Constantin drept orașul meu de locuință.

„Așa ca pe lista voiajorilor din băi am fost trecut. D-l V. G. Morțun *aus Constantin*. Și cum orașul Constantine nu este de cît în Algeria, iată-mă și algerian, african, pentru lumea de pe-aicea !“

Din s risoarea tot din Reichenhall, 1906 Iulie 11.

„Ei ce mai zici de așa tată ascultător până chiar în ghi-cirea dorinței tale? Nu-i așa că sunt *ein echter papa* ?“

Din scrisoarea dela Reichenhall, 1906 Iulie 13.

„Nu zic să-mi scrii în fiecare zi, dar știi una să-mi scrii cînd vei avea vre-o nemulțumire ca să pot lua și eu parte la dînsa, și, știind'o împărtășită și de mine, îi va scădea puterea ce-ar fi avut asupra ta. Să-mi scrii iarăși și de cîte ori vei avea cîte o mulțumire, ca să mă bucur și ieu de bucuria fetei mele.“

Urmează sfaturi intime, izvorâte din adîncă experiență a vieței și din cunoașterea psihologiei lumii.

Din Reichenhall îi trimite o colecție de 300 de cărți postale ilustrate și-i povestește cu umor ce-a pățit din pricina uneia din ele la cantina de pe Geiszbërg. V. G. Morțun avea cumpărată o carte ilustrată în gara Salzburg. Cantiniera văzând'o, i-a smuls'o din mînă și a nceput a chema. V. G. Morțun își zicea: „Ține-te bine, neică Vasile, că dai de dracul, la 1300 m. deasupra mării!“ Poate'l acuză c'a furat'o! Cînd colo pe carte erau fotografiate fetele cantinierei.

Din scrisoarea din 1906 Iulie 23 din Reichenhall.

„... fiindcă în aști 20 de ani din urmă am lipsit prea puțin din țară și mi s'a făcut o nevoe fizică să tot aud vorbind românește și să fiu în comunicare de gândire cu cei de un neam cu mine și apoi ceealaltă fiindcă eram și sunt cu grijă să nu te urești acolo și cu regretul că nu te-am luat aci, unde ai fi putut face și hidroterapie și ai fi avut parte de multele și variatele preumblări și excursiuni ce sunt pe aci.“

In 1909 vara era din nou la Reichenhall și iarăși în 1909 fiica lui V. G. Morțun era măritată și avea copilul — Vas. Sasu-Morțun. Interesul de copil îi este mereu viu.

Din cea dela 1909 Iulie 30, către dna Cornelia Morțun.

„Este probabil că voi pleca Miercuri, căci anul acesta am făcut cura cea mai regulată pe care am făcut-o până acum. Am fost foarte cuminte, ceea ce e o dovadă sigură că îmbătrânesc și eu. Toată vina și răspunderea însă trebuie să cadă asupra lui Vasilică, deoarece voi—tu și fata— nu ați fost în stare să-mi veniți de hac,—pe când el, nici nu a prins a zbărnași și m'a dat gata“.

Pentru anul 1913:

Dăm următorul articol din „Viitorul“ din 12 August 1919

SERGEANTUL VASILE MORTZUN

„In toată activitate defunctului Vasile Mortzun, om înzestrat cu calități sufletești înalte, cu inteligență vie, cultură întinsă, nimă mare și generoasă, o parte rămâne necunoscută de marele public, care este dornic de a și cunoaște și cinsti fiii săi, ce-au adus servicii reale patriei.

„Această parte este rolul lui Vasile Mortzun ca soldat.

„In anul 1913, Vasile Mortzun trecut de vârsta de 50 ani, se înrolează ca simplu soldat voluntar în regimentul 14 infanterie și, înaintat la gradul de sergent, a urmat compania sa în toate marșurile lungi și obositoare dela Dunăre la Etropol.

„Influența morală ce sergentul Vasile Mortzun a exercitat asupra trupei în mijlocul căreia să înrolase, este din cele mai remarcabile și, deși evenimentele și caracterul acelei campanii, nu i-au dat prilejul de a se manifesta în mod strălucit cu tot cortegiul care însoțește faptele glorioase de armă, totuși merită o atențiune deosebită înrăurirea ce povețele și convorbirile sergentului Vasile Mortzun au avut asupra moralului trupei și a stărei sufletești a companiei, care a avut cinstea să-l numere în rândurile ei.

„Un detaliu, care vorbește dela sine, merită să fie sem-

nalat. Sânt știute greutățile de hrană și privațiunile la care a fost supusă trupa, în timpul marșurilor fulgerătoare dela Dunăre până în câmpia Sofiei; ceeace, dacă nu justifică, dar poate explica greșeala făcută în general de toate trupele, de a fi consumat hrana de rezervă, fără ordin special.

„Compania sergentului Vasile Mortzun este singura care nu și-a consumat hrana de rezervă, datorită influenței ce un suflet mare, un spirit ales, cu un talent deosebit de împărățitor, a știut să exercite asupra masei.

„Sergentul Vasile Mortzun, în timpul marșurilor lungi și obositoare fără a ține seamă de vârstă, nu se mulțumea să urmeze unitatea sa; el era un adevărat apostol propovăduitor al datoriei ostășești; neobosit și folosindu-se de resursele nescuate ce talentul a dat graiului său, prezența sa în mijlocul camarazilor, în orice timp și orice oră, era pentru dânsul privilegiul de a exercita în domeniul educațiunii sufletești a soldaților, influența binefăcătoare a simțului celui mai înalt patriotism.

„O strânsă camaraderie și o afectuoasă prietenie să legase între el și soldați.

„ntr'una din zile, pe timpul unui marș obositor pe ploaie și noroiu, un soldat mai glumeț din front, uitându-se la sergentul Vasile Mortzun, care mergea voinicește alături de ei, însă fără raniță și fără armă, îi spuse: „*Cucoane Vasilică, ia să-ți dau eu ranița și tot echipamentul meu, să vedem ce-ai să zici?*” — „*Bucuros 'ți iau raniță, armă și tot echipamentul tău, dacă tei și tu dela mine, cei 30 de ani ce am eu mai mult ca tine!*” fu răspunsul sergentului Vasilică Mortzun, făcând toată compania să zică în cor „*Așa este*” și pe cel care a pus întrebarea să zâmbească roșind.

„În calitate de fost șef de stat major al diviziei a 7-a la 1913, din care făcea parte regimentul 14 Infanterie, mă simt dator în numele camarazilor, să aduc acest prinos de admirațiune și recunoștință fostului sergent Vasile Mortzun și

să depun pe mormântul său, acest omagiu ostășesc, ce datorim cu toții memoriei sale.“

General SCHINA

2 August 1919.

Din 1917 :

Iată scrisoarea ce V. G. Morțun, președintele Camerei pe atunci, adresează nepotului său Vasile Sasu Morțun.

„*Dragă Săsucule,*

„Domnul Ciocan mi-a adus știrea că eri 14 Iunie, ai trecut examenul clasei întâia primară cu foarte mare succes.

„Nū-ți poți închipui, acuma, câtă bucurie mi-a pricinuit această veste, cum nu-ți poți închipui nici părerea de reu ce am avut că nu am putut fi la întâiul teu succes.

„Eram silit să fiu în Iași, la Camera; unde după 20 de zile de obositoare discuție se vota reforma sutragiului universal și exproprierea a două milioane hectare de la proprietarii mari pentru a se da vitejilor noștri țărani care și apără țara în potrive dușmanilor cu atâta bărbăție.

„Numai datoria de a susține, cu voturile noastre, aceste mari reforme, m'a făcut pe mine ca și pe tatăl tău să nu avem partea noastră din bucuria examenului teu.

„De sigur că tu nu pricepi acuma toate câte ți-le înșiră tatata în scrisoarea aceasta, dar păstrează-o bine și peste câți-va ani să o recitești. Sunt bine încredințat că vei simți și tu atuncea mulțumirea ce simțim noi acuma.

„Totuși, de pe acuma, să știi că ai început să-ți cucerești întâile titluri în învățătură în aceiași zi în care milioanele de țărani căpătau drepturile lor complete de cetățeni în statul Român, drepturi, pe care tatata le cerea pentru ei de 35 de ani

„Vei mai ști, dragă Săsucule, că, în amintirea frumosului teu examen, am depus azi pe numele teu una mie lei la împrumutul apărării naționale.

„Văd, de aicea, ce mândră și cât de fudulă treouie să fie

mămițica ta că elevul ei a eșit așa de bine la examene!..
 Și mai văd și veselia ce trebuie să fie între brazii și păse-
 rile de la Broșteni în mijlocul cărora ți-ai pregătit întâia ta
 clasă,.. chiar și părăul, din grădină, când treci pe lângă el,
 mai cu seamă colo, la cascadă, trebuie să-ți cânte:

„Bravo ! bravo ! Săsucule !

Să trăești, stăpânule !—“

„Acum nu-mi mai rămâne de cât să te sărut mult și bine
 ca pe un nepot cuminte și draguț“.

917 Iunie 15 Iași.

V. G. Morfun

Din 1919, depeși de condoleanță :

Doamnei Morfun

Roman

Gara Brașov, 31/7, 16 seara, 30 min.

Aflu cu adâncă durere încetarea din viață a iubitului soț.
 Plâng cu D-Voastră pierderea unui prieten bun, a cărui muncă
 bărbătească și înțeleaptă a fost rodnică și binefăcătoare în
 cele mai de seamă împrejurări istorice ale neamului nostru.
 Patriotismul lui luminat, devotamentul lui plin de abnega-
 țione pentru binele obștesc, setea lui de dreptate pentru nă-
 păstuiți, dragoste lui caldă pentru orice suferință, i-au însu-
 flețit întreaga viață și i-au legat pe veci numele de reforme-
 mele îndrumătoare ale vechei noastre societăți și de realizare
 a aspirațiunilor seculare ale conștiinței noastre naționale.
 Simt o deosebită durere, aflând această crudă știre, pe
 drum spre frontul Tisei și neuitând, ca o supremă mângâiere,
 aduc un ultim omagiu de dragoste și pietate. Soția mea care
 e în străinătate va împărtăși de sigur această jale, precum
 împărtășea afecțiunea mea. Fie ca în sentimentele noastre
 unanime să aflați o alinare pentru D-Voastră și copiii Dum-
 neavoastră.

I. I. C. Brătianu

București, 1 Aug. 1919.

D-nei Cornelia Morțun

Roman

Vă rog a primi expresiunea adâncilor mele condoleanțe pentru pierderea fostului meu bun prieten și coleg Vasile Morțun. Ea este o lovitură dureroasă pentru noi toți cari am trăit și lucrat cu dânsul în momente grele, cum și pentru partidul pe care el l'a servit cu atâta căldură și devotament. Chemat a ocupa unul din posturile cele mai încărcate de răspundere în Guvernul care a avut marea misiune de-a îndruma politica țarei spre înfăptuirea secularelor aspirațiuni ale neamului românesc, el lasă, ca om politic și ca om de inimă, o amintire a frumoaselor calități de cari era înzestrat și pe cari le-a pus cu tot entuziasmul, de care era capabil, în serviciul Țarei. Fie aceasta o slabă consolare la durerea D-Voastră.

Em. Porumbaru

Fost Ministru și Președinte al Senatului.

D-nei V. G. Morțun

Roman

Vasluiu, 1 August 1919.

Personal și în numele întregii organizațiuni liberale din Vasluiu, vă exprimăm via noastră durere pentru pierderea scumpului D-Voastră soț și marelui nostru prieten, care a fost cel dintâiu și cel mai vajnic luptător pentru câștigarea votului universal, reformă de care și-a legat numele.

Vasile G. Sassu

D-nei Cornelia Morțun

Broșteni, Roman

Sagna-Roman, 1 Aug. 1919.

Cele mai profunde regrete transmitem pentru pierderea prea iubitului D-voastră soț și iubitului nostru și celui

mai mare democrat al Țării, care astăzi dispăre din mijlocul nostru și lasă cea mai mare durere în tot ce e suflet românesc. Vă rog, primiți din partea membrilor băncii populare „Izvorul“ din comuna Sagna și a organizației liberale, condoleanțe, cât și din partea subsemnatului și a familiei mele

Apostol Nanu

Președintele Băncii Populare

Membrii: *Gh. Irimia, C. Antohi, Gh. Anton. Scutaru, Gh. Maxim, Andrei Bulai, Leon Niță Ciobotaru, Vas. Manea, I. Carare, D. Scutaru.*

Caracal, 1 Aug 1919.

Cornelia Vasile Morțun

Roman

Atlu de abia acum vestea morței bunului amic persona cu care mă leagă o amiciție de o jumătate de secol și cu care acum 46 de ani am plecat la lupta pentru desrobirea poporului muncitor. E ultimul prieten care se duce. Fii tare și suportă această lovitură supremă.

Mille

Doamnei Cornelia Morțun

Roman

Fălticeni, 3/VIII, 1919.

Pătruns de durere pentru pierderea ce îndură țara, familia și prietenii, vă rog să primiți cele mai respectuoase complimente de condoleanță.

Artur Goroveiu

NOTA. Firește că am dat numai câte-va din multele depeși primite și din cari destule s'au și pierdut.

ANEXE LA GENEALOGIE

Anexa I-a.

1774 Iul. 22 Morțuneștii au la Budenița 70 de odgoane, pe 5 zap. de cumpărătoare și 30 de odgoane de pe Tofana fata lui Gavril Tăutul (Zotta, doc. Volcinschi, Bucovina).

1782, declarația Morțuneștilor. Ei au 100 de odgoane dela bunelul lor Ștefan Morțun care a luat (cele 30 de odgoane) cu fata lui Ilie Bejan“ (urmează reproducerea doc. de mai sus, 1777. (Zotta, Arh. Trib. Cernăuți).

1642 F. 2. Ionașcu feciorul Gaftonei, nepot Jadovanului, a vândut partea sa din Cuciur (țin. Cernăuților) câtă se va alege despre alți frați. Vinde fraților săi ¹⁾ Miron și Costin, feciorii Savei din Pleșești (Pleșinți) [doc. în condica No. 261 (Asachi) Arh. Stat. Buc. pg. 534 verso, dar cu data 7250 (1742) F 2, — care este evident greșită cu 100 de ani; căci feciorul Gaftonei nu putea trăi pân în 1742. Condica e din copii, cu foarte multe greșeli.

1645 Martie 5. Ionașcu Bahrin ¹⁾, vara lui primară Varvara (= Dum. Țintă), fiică lui Ionașcu din Budinți, împreună cu Costea Jadovanul, unchiul lor, vând $\frac{1}{4}$ din Pilipce ²⁾ lui Solomon Bârlădeanul vistier cu 50 de ughi ³⁾. Marturi di'ntre

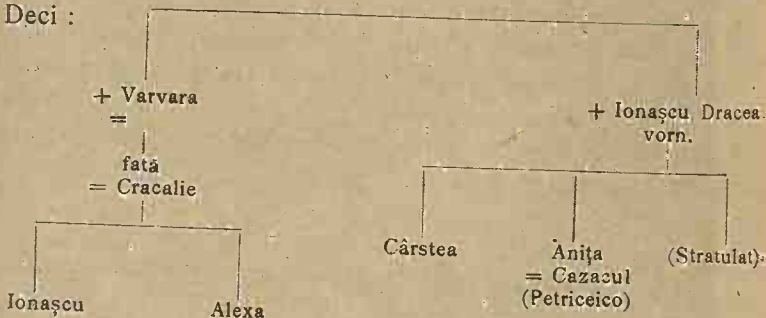
1) Din alte doc. sa vede că Miron și Costin îi erau poate frați de moșii dar ca sânge îi erau numai veri primari. I. N.

2) Fiul Gaftonei. I. N. 2 lit. a „Pilipce“ alte ori „Prilipce“ este Pilipce dela Pilip (Filip, la Ruteni), și „r“ este un adaos târziu datorit stimologie populare. I. N. 3) galbeni ungurești.

alți boieri: Cârstea Drace, Pătrașcu Țintă și Isac din Sinehău (Ms. 3475 pg. 157 Acad. rom)

1645 Martie 14. Cârstea Drace și cumnatul său Cazacul (Petriceico) și sora sa Anița (a lui Cârstea), feciorii lui Iorașco Drace și cu seminția lor (vărul, I. N.), cu Ionașcu și Alexe Cracalii — feciori . . . , nepoți Varvarei, sora lui Iurașco Drace, arată că Iurașco Dracea vorn. avea scrisori dela Iliăș vodă și de la Ieremia vv. Impreună cu alți frați vând $\frac{1}{2}$ din Pilipce lui Solomon Bârlădeanul vist. (Ms. 3475 Acad. rom.)

Deci :

In 7158 (1650) Iun. 15 Solomon Bârlădeanul vist. avea $\frac{3}{4}$ din Pilipce. cumpărate de la o grupă de Drăcești și de la alți frați ai lor.

Această grupă este cea de care se vorbește în doc. din 1645 dat mai sus și este cea alcătuită din Costea Jadovanul, Ionașcu Bahrin și Varvara fata lui Ionașcu din Budinți, (sora lui Ilie Bejan preotul din Budinți), soția lui D. Țintă, cari precum am arătat vânduseră $\frac{1}{4}$ din Pilipce la 5 Martie 1645 lui Solomon Bârlădeanul vist.

In 1650 Iunie 15 Solomon Bârlădeanul viade aceste $\frac{3}{4}$ lui Gavrilaş Mateiaș log. (care le dă ginerelui său Iord. Cantacuzino vist). (Ms. 3475 Acad. rom.).

In 1651 Aug. 20 Iord. Cant. vist. cumpără și ultima $\frac{1}{4}$ din Pilipce de la o grupă de Bahrini: (Ms. 3475 Acad. rom.)

Deci :

Mateiaș

Ionașcu

frate +
= FodoraGheorghe
Bahrin

În 1749 Iul. 13 vorn. I. Niculcea, coborâtor din Iordachi Cantacuzino vist. a avut judecată cu Seveștii (Săveștii) urmași ai lui Miron și Costea Săveștii, fiii lui Sava din Pleșiți. Aceștia, ca moștenitori ai lui Coste Jadovanul, pretindeau partea acestuia din Pilipce. Ei pretindeau că el n'a fost vândut împreună cu autorii lor partea sa din Pilipce. Se dovedește în documente că și Costea a vândut; deci Săveștii pierd. Documentul arată cum a trecut moșia dela Solomon Bărlădeanul vist. la Iord. Cant. vist. ($\frac{3}{4}$, iar $\frac{1}{4}$ a cumpărat acesta direct de la Bahrinești, precum am văzut. I. N); iar dela Iord. vist., la Neculcea vist., tatal lui Ioan Neculce (cronocarul) (Ms. 3475 Acad. rom.)

Vedem că pogorătorii lui Sava din Pleșiți (Pleșestii) aveau porecla Săvești; iar mai vechiu erau Pitic.

Anexa a II-a.

Boierii din Berbești și Botoșenița : Barbovschi, Romașcu, Tinteștii, Cocriș, Popovici. Cristea Mihăilescu uricar. Bilăiu (Ciorneiu), Paladi.

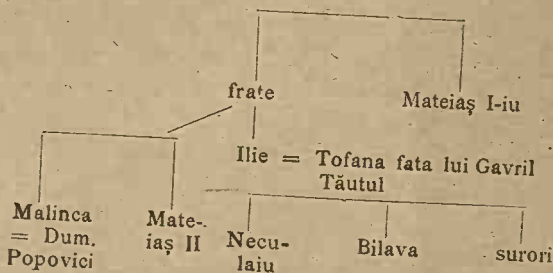
În 1648 Ian. 22 Nicolaiu cu surorile, fii ai lui Ilie, împreună cu Mățiaș, unchiu al lui Ilie, vând partea lor indiviză din Pleșiță (Pleșiți) lui Sava din Pleșiți și lui Costea fiiul lui Sava. ¹⁾ cu preț de 300 de talere (Zotta).

¹⁾ Ii zice «Pitic» iar lui Sava «socru» de bună samă din greșeala traducătorului în nemțește; căci și Sava era «Pitic» și tată al lor, cum vedem din alte documente.

Din alt document. V. 7163 Dech. 8 (1654), „Surețe și Izvoade“ vedem că Dum. Popovici = Malinca, nepoata lui Ilea din Berbești, vând ocina lor, cumpăratura și dania din această moșie, cum și Pleșnița, Botoșenița și Costeștii (țin. Cernăuți) și $\frac{1}{2}$ de moară în Berbești și tot ce li se va alege despre fratele ei Mateiaș, vând lui Solomon Bărlădeanul m. vist.

Dum. Popovici este coborător din popa diacul soțul Avranței, fiica lui Zaharia Tăutul (?). Familia s'a numit întâiu Popăscul, apoi Popovici și este și acuma între familiile nobile din Bucovina. De pe ascendenții săi, Dum. Popovici n'a avut părți în Berbești, dar Malinca a avut, apoi a cumpărat, pe baza dreptului ei, și au căpătat danii:

Am avea deci:

În 1648 Ilie era mort, în 1654 era mort și Măteiaș I-iu. După vânzarea din urmă numai Mateiaș II a mai rămas cu moșie în Berbești, căci Măteiaș I-iu, Niculai, Bilava și alte surori ale ei vânduseră din 1648.

Dar satul *Berbești* cu stăpânii lui este mult mai interesant de cât s'ar părea pân' aci.

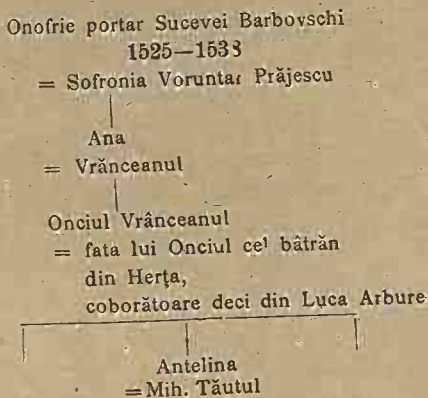
Acolo stăpâneau din vechi două familii boerești: *Barbovșchii* și *Romașcu*.

Doc. III 7060 Sur. Ghib. V. Al. vv. întărește lui Barbovșchi care a cumpărat $\frac{1}{5}$ din Berbești, $\frac{1}{5}$ din Pleșinți și $\frac{1}{5}$ din Boteșenița de la Anușca, fata Marenei, nepoata lui Bar-

bovschi (Acesta ar fi Onufrie portarul Sucevei, pe care-l găsim din 1528—1538)? Vânătoarea era, deci, rudă cu cumpărătorul și avea scrisori „de la străunchii noștri Iliăș și Stefan vv“ zice Al. vv., va să zică din $\frac{1}{2}$ întâia a veacului al XV-lea. Și cumpărătorul avea parte acolo, cel puțin altă $\frac{1}{3}$.

Innainte de 1622 Apr. 2 (doc. CXXII, Sur. Ghib. V) Mihail Tăutul era căsătorit cu Antilina fca lui Onciul Vrânceanul soră lui Onofreiu Vrânceanul. Onciul Vrânceanul era fiul Anei, fiica lui Onufrie Barbovschi, portarul Sucevei, și a Sofroniei fiica lui Voruntar (Prăjescul).

deci

Deci, Mihail Tăutul parc de Hotin avea amestec în Berbești și cu atât mai mult Irimia Tăutul ginerele lui Panteleiu Barbovschi, înainte cu mult de 1650, iar cu N. Barbovschi cumnatul lui Irimia, Barbovschii se stâng în linie bărbătească, rămânând în Berbești: PISOȚCHEȘTI, BRĂEȘTI, TĂUTULEȘTI, BRAHĂ, coborători prin femei din Barbovschi.

In adevăr, în 1657 la o împărțeală între urmașii lui Mihail Tăutul, Gr. Gherman soțul Chelsiei ginerele lui Grigore Mihail Tăutul, are $\frac{1}{2}$ din $\frac{1}{4}$ din Berbești; Tudosia sora lui Grigore Tăutul, iar $\frac{1}{2}$ din $\frac{1}{4}$, deci coborătorii din Mih. Tăutul și Antilina stăpâniseră înainte de 1657, $\frac{1}{2}$ din Berbești. Aceasta va fi fost în zestrea Antilinei Vrânceanu, stră-

nepoată de fiica a lui Onufrie Barbovschi. E de crezut că și coborătorii din Irimia Tăutul din Vilavce aveau drept, Irimia, fiind ginere lui Pan Barbovschi, deci ținând o răstră-nepoată în linie bărbătească a aceluiași Onufrie Barbovschi.

Cât privește pe coborătorii altuia din vechii sătâni ai Berbeștilor, Romașcu, avem următoarele date :

În 1646 (Ur. XXII pg. 62) era acolo un Gociul care ținea pe Ghervasia, fata Odochiei, nepoată din strănepoată a lui Romașcu din Berbești, coborâtoare din Fădora. În 7089 (Sur. V. doc. II. Ghib.) vedem că Iancul vodă întărește lui Toader pitar mare cumpărături în Berbești, Botușenița și Pleșița dela doi inși (Danciul fiul Ulianei și dela Eremia fiul Milcăi, ambii nepoți ai lui Romașcu cari au documente dela Alexandru vodă, care nu poate fi Al. Lăpușneanul, căci e prea aproape ca dată). Romașcu o ti mai vechiu de cât Al. Lăpușneanul, deci din I-a jumătate a veacului al XV-lea. Toader vel pitar este strămoșul Cocrișeștilor, cum vedem di'ntr'un doc. din 1672 F, 7 (Sur. V doc. VI Ghib), că urmașii lui Toader vel pitar—Cocrișeștii,—aveau documentele vechi întărite de Vas. Lupul și de Gh. Ștefan. Este un doc. din 1651 Mart. 24 dela Vas. Lupul (Creșterile Acad. pe 1908 Ian. Mart) din care ese că la acea dată T. fost pitar nu mai trăia. Din acest doc. vedem că'n 1651 întărirea (pentru alte sate) o cere Gavril Cocriș feciorul lui Ionașcu Cocriș, nepot lui T. biv. pitar, deci e de crezut că și însuși Toader avea porecla de Cocriș. Toader pitarul cumpăraseră câte 2 jumătăți din $\frac{1}{5}$ și e de crezut că era zestraș acolo, căci ei de jocul lui era din partea muntelui ¹⁾. Un Cocriș în veacul al XIX-lea a fost ginerele lui N. pah. Morțun din Bacău.

Prin urmare, boierii din Berbești, di'ntre cari fata unuia Malinca, a putut fi luată soție de Dum. Popovici, coborător din Avramia fata lui Zaharia Tăutul, coborător din Gaftona

1) Această familie a studiat-o d-l Iuliu Tuducescu în volumul omagial d-lui I. Bianu.

fiica lui Mateiaș Stârcea, au putut fi vrednici, ca unul din ei, Ilie, să ia pe Tofana fiica lui Gavril Tăutul din Bălilești și să capete zestre parte în Bălilești (tăutească) și Budinți, moșie de zestre a lui Gavril Tăutul de pe soția lui Tofana, din familia Udreștilor

Satul Botușenița, vechiu Botoșinți, pe Bresnița, care se varsă în Prut, și care sat e vecin cu Bălileștii Tăutuleștilor, cu Berbeștii și Pleșinții, nu trebuie confundat cu altă Botușenița pe apa Sucevei din sus de Frătăuți. Aceea din vechiu a fost a Mrei Putna, luată în schimb de la nepoții lui Mihail Starostici și dată Mrei Putna de Ștefan cel Mare la 14 Oct. 1489 (I. Bogdan, Doc. lui Ștef. cel Mare.)

În 1704, (No. 64, 12 Dech. 7213) N. Iorga Stud. și doc. V), vedem că Dum. Ponici, Gavril Tăutul și Toader Braha făcuseră *odinioară* împărțeala moșiei între cele 2 surori, Nastasia căsătorită cu Bilăiu și Parasca (soția lui Costinel din Rusăni), fetele lui Crâstea Mihăilescul uricar. La data documentului (1704), muriseră Bilăiu și Nastasia, murise și Gligorașcu Bilăi, fiul lor, și era om în toată vlagă, Ionașcu Bilăiu biv clucer (Cap de ghindă), fiul lui Gligorașcu și al Galtonei, nepoată de fică a lui Pătrașco Tăutul. Ionașcu Bilăi, (zis și Ciorneiu) vinde moșia dela tată său, așa cum fusese împărțită de cei trei boieri de mai sus, pe la începutul veacului al XVII lea. O vinde lui Ioan Palade m. vist, nepot Antimiei Pătrașcu Tăutul și al lui Paladi vist. Partea Parascăi vor fi cumpărat'o Pălădești mai di'nainte vreme.

Anexa a III-a

Budința (Budinți) este în ținutul Storojinetului pe stânga Siretului mic, având 10.62 klm. p. și 914 locuitori. Are biserică cu hramul „Arhanghelilor Mihail și Gavril” zidită în 1803 de Vasile și Teodor Morțun (în realitate „rezidită” i. N.)

De bună seamă în amintirea lui Gavrii Tăutul (strămoșul Morțuneștilor I N.). Este acolo un castel și un cavou al fa-

miliei Petrino. În 1776 Budenița era în stăpânirea boierilor Vasile și T Morțun, Budinița este moșie boierească. În 1776 avea 35 de locuitori. Amănunțele de mai sus, din Dicționarul geografic al Bucovinei de Em. Grigoroviță.

Budenița (Budiniții) era în ființă de mult, căci numele ei e format după moda cea mai veche—slavă.—Pomenită în documente o găsim abia pe la 1641, când se pomenește popa Ionașcu din Budiniți¹⁾ (tatăl lui Ilie Bejan) care avea acolo de pe mama sa Bilava din Berbești. De oarece moșia a venit prin Tefana și nu e moșie tăutească, Gavril Tăutul a dobândit-o cu soția sa (Totana și ea, presupun, din familia Udrea), deci putem urmări moșia pân în veacul al XVI-lea prin deduceri.

Ionașcu din Budiniți este pomenit într-o daraveră de mărturie pentru un cal, cu Andreiaș din Igești și cu boierii Lucavățului (tom. I-ii, Doc. bistrețene, pg. 19, XXIII, N. Iorga). El datează doc. ca de la începutul veacului al XVII-lea, în realitate o fi de pe la 1640.

În 1714 lui Pavel Morțun i se îniărește stăpânirea în Budenița, în Bălilești și Igești (Zotta). În 1729 Noem. 30 (45/11) Pavel Morțun este vornic în Budiniți. În 1740 Oct. 23 Grigorie Ghica voevod pe temeiul plângerei lui Pavel Morțun vornicul poruncește să și ia de-a zecea din toate din moșia sa din seliștea de la Budiniți. (Document din colecția lui V. G. Morțun, în original, acum la Moscva). În 1761 Pavel Morțun dă ficei sale Ruxanda la căsătoria cu Ion Brahă 10 odgoane din Budenița (Zotta). În 1761/2 se citează ca

1) Alt doc. din 1645 vorbește direct de Varvara fiica lui Ionașcu din Budiniți (Ms. 3475 Aug. 157, 1645 6) În 1647/8 Ionașcu din Budiniți este martur la o vânzare în Sinehău, (Ibid. pg. 175). În 1650 Titiana fata Bilavei din Berbești vinde fratelui său Ionașcu din Budiniți un lan de pământ (Zotta). În 1705 30 Maiu diaconul Bejan din Budiniți fiul lui Ionașcu vinde lui P. Turcul meșelnicer 1,6 din Budiniți, (N. Iorga, Stud. și dos. V, pag 406).

martur Simeon Bejan din Budenița. In Noem. 20 1767, hotărnicia Budeniței, unde Morțuneștii aveau 100 de odgoane, din cari 30 prin zestre cu fiica lui Ilie Bejan din Budinți, coborâtoare din Tofana Tăutul și 70 cumpărate cu 5 zapise ¹⁾. La 1767 Pavel va fi fost mort, căci se vorbește de Morțunești și nu de Morțun. În 1768 diploma de nobleță, îi zice lui Vasile Morțun, fiul lui Pavel, nepot al lui Ștefan Morțun (Zotta). In 1806 Măriuca, fiica lui Pavel Morțun, cu fică sa Elena și cu soțul acesteia Cornea, dau pe 6 ani în arendă partea ei din Badevița. (Zotta doc. Volcinschi ²⁾). In 1834 în Bacău trei fiice ale lui † Teodor von Morțun, comisar, vând fratelui lor d-lui comisul Gr. Morțun din Bacău ^{3/4} din partea lui Teodor în Budenița, Bucovina. cu 300 galbeni. Tot atunci Dum. von. Coce ¹⁾, vinde aceluiași partea frățească din Budenița cu 100 galbeni. (Bul. foae ofic. a Moldovei 1834 pag 508 Bacău).

In 1842 (Bul. foae of. Mold. Bacău pg. 136) frații Morțuneștii (Grigore, Vasile și Ioan) vând vărului lor Al. fon. Morțun unele părți din Budenița, de sigur cele cumpărate de la cele trei fete ale lui Toader și dela D. von Coce, ginerele lui Toader von Morțun comisar. ⁴⁾ In 1840 moșia Budenița fu vândută de Al. fon Morțun d-rului Mihail fon Zotta, nepotul său de soră; căci Al. fon Morțun era tatăl Mariei, mama d-rului Mihail Zotta (doc. din colecția lui V. G Morțun, acuma la Moscva). In 1853 dr. Mih. Zotta o vinde cumnatului său, baronului Musteață: țineau fiecare câte-o fată de-ale lui A. Cantacuzino Pașcanul.

1) 1777 Iul. 28 Arh. Trib. com. (Zotta), tot așa în 1782 (Zotta).

2) In 1827: cei trei fi ai lui T. Morțun (mort la Budinți în 1806, după comunicarea Sf. Sale parohul Budeniței), două fete călugărite și soțul celei de al treilea dau procură acestuia să scoată partea tatălui lor din mâna epitropilor (Vezi: Index.)

3) Fiul lui Ioan von Coce și a unei filce moarte a lui Teodor Morțun.

4) Frații lui Grigore nu erau proprietari, dar iscăleau, fiindcă aveau drept de răscumpărare, ca rude mai de aproape. (IN).

La 1797 Maiu 26 V. Bejan „nobil“ cu soția Ileana dau zapis boierului Vas. Morțun pentru 2 odgoane în Budenița (Zotta, doc. Volcinski). In 1798 F 18 Ilinca fiica lui I. Brahă și a Ruxandrei Pavel Morțun dă surorii sale Smaranda Soroceanu p. sa din Budenița, (Zotta, doc. Volcinschi). In 1830 Dech ¹⁰/₂₂ Grigoraș de Morțun lasă prin test. să se facă 2 fântâni în Budenița la șosea, iar averea o lasă fiilor surorii sale. Grigoraș era fiul lui Sandu Pavel Morțun. In 1831 Mart. 16, văduva lui Nicolai Pavel Morțun, cu copiii, vând partea răposatului Neculae—lui Al. von Morțun în Budenița. In 1837 Martie 30. Dumitrachi Sandul Morțun dă prin testament lui Al von Morțun partea sa din Budenița (Zotta).

Am spus că Bejani au mai fost în Budenița. Iată cei pe cari îi cunosc din comunicările d lui Sever de Zotta, afară de diaconul Bejan din 1705, care este și în Stud. și doc. N. Iorga V pg. 406. In 1761/62 la o hotărnicie făcută de Ciudin, sunt marturi: Pavel Morțun și Simeon Bejan din Budenița. In 1830 Dech 10 22 Sc. ton Bejan e martur la testamentul lui Grigoraș de Morțun în Budenița. In 1834 Noem. 2 marturi din Budenița: D. Bejan și lord. Bejan, la vânzarea făcută de Catinca Iftodoaea, fiica lui Sandu Pavel Morțun. In „Candela“ an II pg 565, vedem pe Ioan de Bejan paroh la Stanovții de sus. Și totuși și în 1840, când Al. von Morțun vinde Budenița — tot zice că vinde numai partea sa.

Anexa a IV-a.

In spița de la o pg. din urmă am arătat la ce încheere am ajuns pe baza următoarelor documente și a unui număr de deduceri în privința pogorătorilor din Ioan Tăutul mare logofăt. Am lăsat la o parte pe toți ceilalți copii ai lui și am arătat numai descendența lui Pătrașcu din care se coboară toți Tăuteștii mai noi, căci linia lui Dragotă Tăutul, fiul lui Ioan,

nepot lui Ioan Tăutul m. log., s'a stâns cu Teodor fiul lui Dragotă. Din Nastasia, fiica lui Tăutul m. log., soția lui Dragotă păh. Săcuianul, au fost mulți urmași. Din Odochia (Dionisia) fiica lui Teodor, alt fiu al lui Ioan Tăutul mare log., s'au tras Huhulești și alte familii.

Că Pătrașcu Tăutul a murit tăiat de Petru Rareș în Fevr. 1540 ori 1541 știm din letopișești. Că a avut un fiu Teodor ne spun tot letopișeștii, căci în 1545 Teodor fiul lui Pătrașcu Tăutul era între fugarii pentru a căror extradare a fost trimis Banilovschi. Că Pătrașcu a avut și pe Ioan știm din doc. 31/XL din 1554 Apr. 20 Acad. rom., despre vânzarea ce face Ioan Tăutul, fiul lui Pătrașcu, nepot al lui Ioan Tăutul log. E vorbă de vânzarea satului Călinești pentru care moșul lui (bunelul) avea act de cumpărătoare de la Ștefan voevod și de la Bogdan voevod

Despre urmașii lui Ioan log. dela 1544 știm din doc. din Ur. X pg. 95. 1629 Aug. care pomenește de un doc. dela Ieremia Movilă, când trăiau Nastasia și Andreiaș, iar în 1629 trăiau numai Isac cu frații lui și Lupul fiul lui Andreiaș—când aceștia stăpâneau câte $1/2$ din jumătate din Bălilești, dar Lupul se întinsese prea mult.

Despre urmașii lui Toader Tăutul, fratele lui Ioan log, știm din doc. din Ur. X pg. 92, 1601 Ian 18, când cei doi frați și Marica au câștigat procesul contra celor doi Negoești; din Ur. X pg. 152, 1619 Martie 13, când Marica și Toader muriseră și se judeca Gavril cu Lupul și cu fratele lui pentru 5 jirebii din Bălilești ce avea amanet dela unchiul său Toader, tatăl lui Lupul, pentru 63 de taleri, cum și din Ur. X pg. 93, Iunie 3, când Lupul și frate-său se judecă în potriva lui Gavril, care mutase hotarul (Se vede că tot pentru deravera celor 63 de taleri).

Despre urmașii lui Toader Tăutul, fratele lui Zaharia, știm din testamentul lui Isac (N. Iorga Stud. și doc. V pg. 400—15 Oct. 1645), când Isac murise și marturii arată înaintea șoltuzului și a celor 12 părgari din Siret că Isac a lăsat

averea sa, în care și din 2 părți din $\frac{1}{2}$ de Bălilești, $\frac{1}{5}$, luă Pătrașcan nepot de văr primare, pe care l'a îngrijit de mic și l'a învățat carte.

Din faptul că el avea $\frac{1}{5}$ din 2 p. din $\frac{1}{2}$ de Bălilești, vedem că Toader tatăl lui Isac și Lupul, avuse 2 părți din $\frac{1}{2}$ și Mărica 1 parte. Deci la 1601 și 1619 de drept ar fi fost să aibă Zaharia $\frac{1}{3}$. Toader $\frac{1}{3}$ și Mărica $\frac{1}{3}$ din $\frac{1}{2}$. Se vede că Zaharia a făcut vre-un schimb cu Toader, căci acesta are $\frac{2}{3}$ adică 2 părți. De ce înse cele 2 părți ale lui Toader s'au împărțit în cincimi? Firește că pricina a fost că Toader pe lângă cei doi băieți dela Maria întâia soție, a mai avut trei fete dela Tudosia, soția a doua. Una e cunoscută, e soția lui Ionașcu Talpă, dar trebuie să mai fi fost încă două. Jumătatea cealaltă din Bălilești o aveau Nastasia și Andreiaș copiii lui Ion Tăutul log fratele lui Toader (tatăl lui Zaharia). Ionașcu Talpă și Tudosia mama vitrigă a lui Isac și Lupul au fost față la Siret la adevărarea testamentului verbal al lui Isac Tăutul.

Acest Pătrașcu, crescut de Isac, e fiul lui Ionașcu¹⁾, nepot al lui Zaharia: avea moșie la Zamostea și la Ispas și a fost părcălab și vorn. de Câmpul lung (1677).

Multă vreme m'am gândit că Gavril fiul Maricăi va fi fost el Gavril Tăutul logofăt, tatăl Tofanei. Peste faptul că ar fi fost Tăutul numai de pe mamă, s'ar putea trece, căci nu lipsește cazurile de acest fel în familiile boierești (Sturza, Ghica etc. în Moldova; Goleștii etc. în Muntenia). Dar în documentele în cari știm că e vorba de Gavril fiul Mărica nici el însuși nu-și zice Tăutul, nici părașii nu-i dau acest nume de familie (doc. din 1619 în care Gavril e părașii zice Gavril diac, în cel din 1629 în care e părașii zice Gavril fiul Măricăi). Și totuși avem într'un doc. din 1626

¹⁾C'a fost un Ionașcu fiu al lui Zaharia rezultă din Arh. Bucovinei cu privire la Ispas (Zotta Arh. gen. an I-iu pg. 80, pentru anul 1638).

tocmai la hotărnicia Budinților un Gavril Tăutul log, care de bună seamă e al nostru, tatăl Tofanei, adică.

Dar exclus e Gavril fiul Maricăi să fie al nostru — deși „cronologicește“ vine foarte la îndemână.

D-l Zotta mi-a dat note dela Arhiva din Cernăuți privitoare la Comăneștii din Bucovina. Este vorbă de un Lupul Tăutul, tatăl lui Gavril Tăutul, care Gavril a avut o fiică Anisia, căsătorită cu Simionel comisul. De la acești soți a rămas un fiu Constantin, mort fără urmași, și dela care averea a căzut la Simion Pisarul din Comănești, Tăutul. Actul e din 1750 și întărește stăpânirea lui Simion asupra $\frac{1}{2}$ din Comănești. Acest Simeon e Tăutul. Când a moștenit Simion Tăutul pe Constantin? El a arătat direse și întăritură de la Constantin Vodă și de la Neculaiu Vodă. Aceștia sunt Mavrocordații. Neculaiu a domnit în Moldova în 1710, în 1711—16, iar Constantin, de la 1733—35, de la 1741—44, 1748—49 și în 1769. Deci actul cel mai vechiu (diresesle) trebuie să fie di'ntre 1710 — 1716. Gavril Tăutul bunul lui Constantin trebuie să fi trăit în veacul al XVII-lea. Prin urmare acest Gavril nu poate fi tatăl Tofanei, a cărei răsstrănepoată s'a căsătorit în a doua jumătate a veacului XVII cu Ștefan Morțun.

D-l Zotta ne mai dă un Lupul Tăutul a cărui fiică Parasca a avut o nepoată de copil căsătorită cu V. Onciul și având zestre $\frac{1}{16}$ din Comănești. Deci Parasca a fost căsătorită cu un Comănescul, căci altfel coborâtoarea din ea nu ar fi avui zestre o parte din Comănești.

Fac ipoteză că pe Parasca a luat'o Mirăuță tatăl lui Savin Comănescul, de aceea acesta "avea parte în Bălilești și atunci am ajuns la spiță din text. (Că Mirăuță a fost tatăl lui Savin aflăm din Ms. 237 pag. 118, 7250 Mart. 18). Mirăuță, tatăl lui Savin vorn. Comănescul frăia la 1723, când Albotă Clucer (Sandul) a iăcut alegere între el și Gavril Ciorneiu Mirăuță ca ginere al lui Lupul Tăutul (având pe Pa-

rasca), iar Gavril Ciorneiu, ca scoborător din Gaftona, nepoata lui Mihaiu Tăutul.

Deci acest Lupul Tăutul trebuie să fi trăit prin a doua jumătate a veacului al XVII-lea. prin urmare nu poate fi Lupul fiul lui Ioan log. Tăutul unchiul de pe tată al lui Zaharia. O fi acel Lupul Tăutul din Lehăceni, vre un coborător din Pătrașcu Tăutul de la Zamostea, Grămești, Ispas, Lupul e citat la o alegere în părți în Lehăceni în 1723. (Stud și doc. V. N. Iorga pag. 409, 16 Aug.) împreună cu Miron Tăutul din Lehăceni. Legătura cu Pătrașcu e de crezut, căci la 1678 (Arh. Ist. III pag 252) este citat ca martur pentru o danie în Lehăceni Pătrașcu Tăutul, când era cu mulți boieri moldoveni pribeag la Martinești în Țara muntenească.

Mirăuță și Gavril Ciorneiu aveau părți în Bălilești și la 1723/4, când se făcuse acolo alegere, dar acești doi — zice Sandul Ciomârtan—au mutat hotarele.

Deci Mirăuță avea drepturi în Bălilești de pe soția sa Părasca fata lui Lupul Tăutul.

Gavril Ciorneiu avea și el drepturi, căci era coborător din Gaftona, nepoata Tăutului log. și anume Gaftona fusese soția lui Gligoraș Bilăiu Ciorneiu. E adevărat că în documente găsim că Gligore Ciorneiu a avut pe Ionașcu Bilăiu cap de Ghindă (Ciorneiu) și pe Zota Ciorneiu călugărul. E de asemenea adevărat că Ionașcu Ciorneiu, vânzând partea sa din Botoșenița lui Paladi, zice că nu are frați; dar Zota vânzând partea sa din Botoșenița și Bălilești, zice că are frați. Iar dl Zota ne dă citația di'ntr'un document bucovinean că Ștefan Zota șătrar, răsstrăbunicul D-Sale, a fost căsătorit cu sora căpitanului Andreiu Ciorneiu, coborător din Gr. Ciorneiu. Iată deci că din Gr. Ciorneiu soțul Gaftonei s'a pogorât Andrei căp. și sora lui și din Ionașcu neputând fi, de oare ce cunoaștem bine descendența acestuia, urmează că ori avem a face cu urmașii lui Zota Ciorneiu ori cu ai altui fiu al lui Grigore Ciorneiu, urmează că ori Zota călugărul a avut un fiu Gavril, ori că Glig Ciorneiu a avut și pe Ga-

vril cel de la 1723. Și mai de crezut este că Gavril este nu fiul lui Zota Ciornetu sau al lui Gligore, ci numai un pogorător mai târziu din aceiași.

În orice caz Gavril Ciorneiu coborător din Gațtona, nepoata Tăutului log., a fost la alegerea din 1723 în Bălilești, împreună cu Mirăuța și mai apoi amândoi aceștia au mutat hotarul în paguba lui Sandul Ciomârtan.

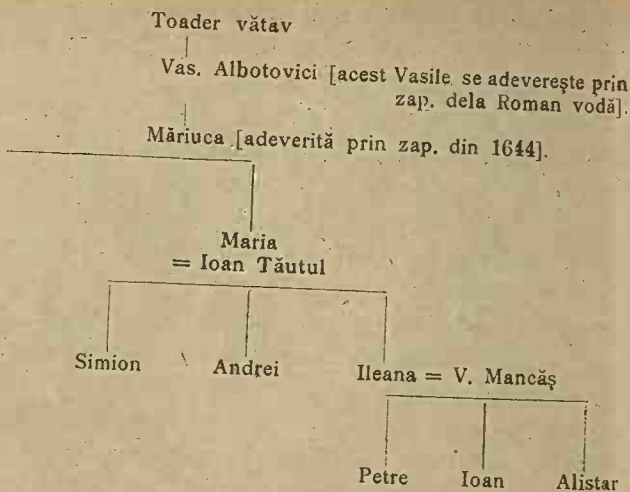
La procesul din 1742 nu mai trăia Mirăuță, ci Savin fiul lui, din Ciornești erau doi nepoți ai lui Gavril Ciorneiu: Proca și Vasile Abageriul. Sandul Ciomârtan era în viață, dar se mai ivește alt nepot al lui Savin din Comănești: Pavel Morțun, alt coborător di'ntr'un Gavril Tăutul log. și anume din fiica acestuia Tofana. Este acest Gavril Tăutul strămoș al lui Pavel Morțun, același cu Gavril Tăutul tatăl Anisiei? Este de crezut că nu. Căci și Lupul tatăl Parascăi, mama lui Savin din Comănești, trebuie să fi trăit în partea din urmă a jumătăței a doua din veacul al XVII-lea, pe când strămoșul lui Pavel Morțun este de bună seamă acel Gavril Tăutul log. care a făcut hotărnicia din Budenița în 1626 (Zotta. Note de la Arhiva Trib. Cernăuți).

Înse în Comănești a mai avut amestec și altă ramură de Tăutești: Ioan Tăutul popa și Simion fiul acestuia. Ioan (Iosif) Tăutul e născut în anul 1691 (Solka, Wickenhauser pg. 150, 7275/1767 Iul. 22, unde Ioan Tăutul popa arată că e de 76 de ani. Despre acest Ioan (Iosif) Tăutul găsim amănunte într'o spiță genealogică înfățișată de Simeon fiul lui în anul 1768/9. (Arh. St. Buzău).

Se'nțelege că nota la Vas. Albotovici este fantastică și trebuie să fie opera lui popa Ioan Tăutul—care a mai avut și alte alea pe cuget—dar că Maria soția lui Ioan Tăutul o fi din Albotești nu avem temeiuri a ne îndoi. ¹⁾

---

1) Spița din hârtile înfățișate de un Secară.

Intrebarea ce mai rămâne este : al cui fiu a fost Ioan, Tăutul? Intre fiii lui Pătrașcu Tăutul dela Zamoste, Grămești și Ispas este un Sandul care a avut următorii fii : Ioan, Al, Neculai (Neofit), Andrei, Dimitrie. Ioan este popa nostru ; căci datele cronologice se potrivesc și pe lângă acestea din daraverele acestor Tăutești, fii ai lui Sandul, din moșia Antileștii, lângă Cămărzani ținutul Sucevei, aflăm că moșia aceasta a fost de zestre a strămoșei lui Sandul Tăutul, fata lui Dubău. Că Sandul e din coborătorii lui Pătrașcu dela Zamoste se adeverește mai întâiu prin faptul că Mihaiu Tăutul dela Cordăreni a avut 2 băieți și trei fete; iar băieții au avut numai fefe. Intre coborătorii lui Toader dela Vilavce nu este nici un Sandu la această vreme, apoi lucru hotărâtor, Tăuteștii dela Antilești sunt rude cu ei și răscum-pără părțile vândute de aceia. Iar strămoșa lui Sandul este soția lui Zaharia : Zah—Ionașcu—Pătrașcu—Sandul. Deci Zaharia Tăutul a ținut pe fiica lui Toader Dubău hotnogul, căci cronologia nu permite ai-o atribui pe a lui Tudosie Dubău, iar Toader Hotnogul e cel mai vechiu Dubău. Găsim totodată și pe soția lui Sandul Tăutul, fiul lui

Pătrașcu din Zamostea etc.: este Cărstâna, fiica lui Savin din Comănești, nepoată a Părascăi n. Tăutul, căci un document ne spune că Simeon era nepot lui Ghedeon și Ghelasié și totodată nepot și tatălui acestora, lui Savin, ceea ce se poate numai dacă admitem că Savin e tatăl Crâstinei mama lui Ioan Tăutul. Căsătoria între Crâstina și Sandul Tăutul s'a putut face, căci erau la grad destul de depărtat de înrudire.

Deci Sandul a luat pe Cărstâna nepoata sa de văr al patrulea.

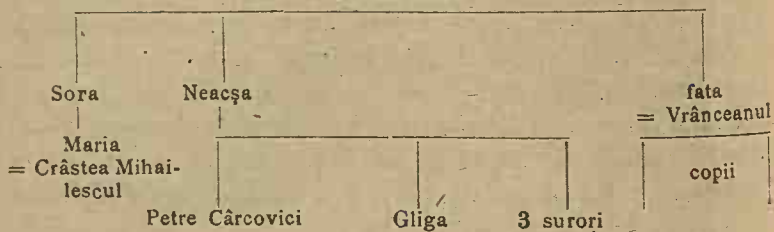
Este un document din 1704 (No. 64, 12 Dech., N. Iorga Stud. și doc. V. pg.). Prin acesta Ionașcu Bilăi Cap de ghindă, Ciorneiu, vinde lui Ioan Palădi vist. moșia de la tată său Gligore care era feciorul lui Bilăi soțul Nastasiei, tata lui Crăstea Mihăilescul, în moșia Botoșenița. Ionașcu Ciorneiu, clucerul spune că nu are frate sau soră -- neadevăr, căci avea pe Zota călugărul, care mai târziu dă și el partea sa din Botoșenița, din Bălilești și din Cătămărești ce avea de pe mamă. (1748 No. 144, 13 Aprilie, N. Iorga Stud. și doc. V pg. 245/6). E adevărat că în Bălilești avea de pe mamă, dar în Botoșenița avea de pe bunică-sa. (Nastasia fata lui Crăstea Mihăilescul), în Cătămărești va fi avut de pe mamă, căci Gaftona fiind fiica Nastasiei lui Mih. log. Tăutul, a putut fi Nastasia măritată cu un boier din Cătămărești de la care să-i fi rămas o parte acolo.

Dar Ionașcu biv clucer. fiul lui Glig. Bilăi ne mai spune că împărțeala între cele două fete ale lui Crâstea Mihăilescul uricar, au făcut'o Dum. Ponici, Gavril Tăutul și Tudor Brahă. Nu spune înse când.

Dar socot că putem fixa aproximativ acea dată și prin aceasta afla și când trăia Gavril Tăutul de care este vorba aci. Dum. Ponici se 'ntâlnește începând de la 1606—1635; Teodor (Tofan) Brahă, la 1729 — 1755 mirean, iar la 1755 Maiu 9 călugăr; în actul dela 1755 călugărul arată un act din 1704 (dar nu se vede dacă era dat lui ori tătânesău), apoi înaintea de 1767 moare. Prin urmare nu înaintea, de 1704, dar nici la această dată nu va fi fost vrâstnic, ca unul ce era născut pe la 1700.

Deci Teodor Brahă n'a putut să fi luat parte la împărțeală între fetele lui Crâstea Mihăilescul. Rămâne deci de admis că a fost la acea lucrare, nu Teodor Brahă, ci tată-său Gheorghită Brahă, ginerele lui D. Barbovschi, dacă nu Nicorici Brahă. Dar înseși fetele lui Crâstea Mihăilescul trebuie să fi murit pe la mijlocul veacului al XVII-lea, căci Crâstea Mihăilescul era om din veacul XVI-lea și era căsătorit în 1585, Ur. X Maiu 8 1585 pg. 131/2, în care e vorba de soția lui, flica Sorei (și nu flica lui Sora cum s'a tradus greșit); ba după doc. din 7054 F. 29 „Isp. și Zap“ tom. 1 pg. 84, era căsătorit și la această dată (1546), din care ar eși că Maria soția lui Crâstea e flica Sorei, iar Sora e flica lui T. Căliman, nepoată colaterată a lui Vlad vorn. de supt Petru vv;

T. Căliman

Intr'un doc. din 1576 (Regeste Hurmuzachi XI) găsim la această dată împreună cu Crâstea Mihailescul uricar, pe Bilăi vorn, și pe Bilăi stolnic, iar unul din aceștia o fi tatăl lui Bilăi diac soțul Nastasiei, fiica lui Cârstea Mihailescul.

Deci împărțeala între Nastasia și Parasca fiicele lui Crâstea Mihăilescul a trebuit să se facă în timpul când găsim în documente pe D Ponici—de la 1606 — 1635, când trăia și Gavril Tăutul log. cel cu hotărnicia din 1626, deci acest Gavril Tăutul este al nostru, adică tatăl Tofanei și nu al doilea Gavril Tăutul cel de pe la începutul veacului al XVIII-lea.

Tot acesta o fi și Gavril Tăutul care-a fost martur la o cumpărătură a lui Dumitrașcu Mivulovici din Tureatca (Ur. XXII pg. 109 fără dată) de la unul din Valeva.

Tot acesta o fi și acel Gavril Tăutul care a fost martur la o cumpărătură ce Dum. Mivulovici a făcut dela câțiva inși din Valeva (Ștefan fiul lui Toma din Valeva, partea lui Ștefan și Coste, fiii lui Toma) pentru o parte din Tureatca. Acest act, în orice caz, e mai vechiu de cât diata lui Dum. Mihul, din 1633, ba având în vedere că D. Mihul făcea cumpărături în Tureatca încă din 1592 Ur. XXII pg. 64 și 109 și că D. Mihul a cumpărat tot în Tureatca, se prea poate să fie și aceasta cam din același timp. In orice caz nu e mai nouă de întâiul sfert al veacului al XVII-lea.

Este deci probabil tot Gavril Tăutul al nostru.

In 1650 (81/CLXXX Acad. rom) F. 10, Gavril Tăutul vinde țigani vistierului Gh. Roșca.

Urmează acel Tăutul (Gavril) citat într'un doc. din 1704, dar în care se vorbește de o lucrare făcută de el în Botoșenița cu mult înainte. (Vezi mai sus).

A mai căuta alt Gavril Tăutul mai nou nu are scop, căci nu ar putea fi al nostru — rămânem deci la Gavril Tăutul log. cel care a hotărnicit Budenița la 1626 și toate documentele ne vorbesc — e de crezut—numai despre acesta. E Gavril fiul lui Lupul, nepot al lui Toader, fratele lui Zaharia.

Dar încheerea la care-am ajuns ne silește a admite și că Gavril Tăutul log. dela 1626 este tată nu numai al Tofanei, ci și al Anisiei soția lui Simionel comis? De ce n'a venit Pavel Morțun la moștenirea lui Constantin fiul lui Simionel comis, ci l'a moștenit numai Simion Tăutul?

Ne vom mai întâlni cu Tăutești, când vom ajunge la pogorătorii din Constantin fiul lui Vasile Morțun din Budenița și la ai lui Neculai Pavel Morțun. Constantin Morțun a ținut pe Mărioara Tăutul în veacul a XIX lea, iar Neculaiu Pavel Morțun n'a ținut o coborâtoare din Mih. Tăutul prin Gaftona = Gligore Ciorneiu (Bilăi diac) (?)

La pogorătorii din Toader Morțun fiiul lui Pavel, iarăși vom avea a face cu sângele tăutesc, de data asta prin Huhulești, Vartic și Băiseanul ¹⁾, strămoșii Marghioalei Iurașcu, soția lui Gr. Morțun, strămoșul Morțuneștilor de la Bacău, ramura din Toader Morțun.

Aci ne mai rămâne să cercăm a mai lămuri o chestie: cine-a fost soția lui Gavril Tăutul? Die cercetarea documentelor nu avem nici o dovadă directă sau indirectă că soția lui Gavril Tăutul log. a fost altă Tofană. Dacă n'ar fi avut strămoșii obiceiul rău de a se iscăli fără numele de botez, iar alte ori numai cu cel de familie, n'am întâlni atâția Tăutul log, fără a arăta ce Tăut anume: Gavril, Ioan, Lupul, Mihaiu,—lucrul ar fi lesne Dar obiceiul era, trebuie deci să credem că Gavril Tăutul log. a putut să fie și el pomenit și ca Tăutul log. Și pri'ntre acești Tăutul log., tocmai din vremea care ne interesează (din $\frac{1}{2}$ sau I-ia $\frac{1}{4}$ v. XVII) este unul cu soție Tofana. Este Tăutul biv. log. din 1625 și soția lui Tofana. Ei mai întâiu cumpără de la Lupul sin Gorcea Udrea și Todosia (sora) $\frac{1}{3}$ din Sârbi pe Bașău

1) Deci dela la Tăuteștii din v. al XVI-lea.

țin. Dorohoiului, partea dejos. Dar tot ei și tot în același an, o dau Mrei Pantocrator (Ur XVII pg. 126). Mai curios e că Udreștii se judecaseră cu Mrea aceasta a lui Teodor Movilă și, deși călugării țineau că moșia aceasta le-a fost dată danie de ctitorul lor, neputând dovedi cu acte, pierduseră. Soții Gavril și Tofana cumpără acea $\frac{1}{3}$ și se grăbesc a o da Mrei Pantocrator.

Întâiu, ca să poată cumpăra de la Udrești, trebuia să fie rudă cu ei, și anume Tofana; deci socot că nu greșim, susținând că Tofana era din familia Udrea. Ba, dacă nu va li vre-o greșeală la următoarele documente și pe mama Tofanei a chemat'o tot Tofana, Doc. CXXII 7131 (1623) Apr. 2 Iași Sur IV Ghib. spune că Gr. Udrea medelnicer a dat pe fiică sa Tofana după Mih. Tăutul părcălab.

Dacă în document va fi Mih. Tăutul este greșeală, căci Mihaiu Tăutul bir. parc a fost soțul Antilinei, fiica lui Onciul Vrânceanul, coborătoare, pe de o parte, din Onufrie Babovshi, iar pe de alta din Luca Arbure, și prin urmare Tăutul care-a fost soț Tofanei Udrea este Gavril Tăutul log. Dela ea ar fi avut zestre dealul Laslău la Cotnar. Iar doc. 97 din t. 1 pg II Isp. și zap. Ghib, 7133 ne spune că Gorcea Udrea și Tofana, vând $\frac{1}{3}$ din Sârbi lui Tăutul log. și Tofanei. Deci aci nu mai este vorbă de Mih. Tăutul parc (?), ci de Tăutul log. = Tofana. — Se înțelege că facem ipoteze. —

Familia Udrea e de mână întâia, căci Gligore Udrea Orbul a ținut pe Parasca (Mica) fiica Odochiei, nepoata lui Luca Arbure, iar pe Nastasia fiica lor a ținut'o în căsătorie Toader Armaș Turcūl (Murguleț), unul din cei mai de frunte boieri ai vremii. Grigore Udrea med. tatăl Tofanei noastre ar fi fiul lui Isac Udrea, frate cu Pătrașcu Udrea f. pitar, fost vornic de Botoșani. Maxim Udrea și Gr. Udrea f. mare vătav (Orbul) ar fi fii lui Udrea Danovici stolnic. După Ms. 4181 Acad. rom Maiu 28, în 1584 trăia Mărica soția lui Ioan Solomon pisar, nepoată a lui Udrea fost vătav mare, deci Udrea acesta a mai avut o fiică pe lângă Nastasia, care Nastasia

n'a avut copii. Acea fiică pe care doc. 117/CXLIII 1588
Iunie 4, o numește greșit Nastasia—a fost căsătorită cu
Lazăr m. vătav de Suceava, iar pe Marica fiica ăstora a
ținut-o Solomon pisar. Udreștii aveau moșia Oncanii cu
documente dela Alexandru cel Bun.

Anexa a V-a

În doc. din 1742 Maiu 18 (Ms. 237, pag. 118) am înlocuit
textul prin altul.

Motivul este eă la 1742 Maiu 18 Savin sin Mirăuță din
Comănești nu mai trăia,

Să alăturăm acest doc. cu altul din 1742 Aug. 1 (Ms. 237
pag. 226). Între ele este depărtare de 2 luni și 13 zile.

În primul ni se spune că se judecă Savin sîn Mirăuță,
Pavel Morțun, nepotul lui Savin, și doi nepoți ai lui Gavril
Ciorneiu, cu pârâșul lor Sandul Ciomărtan pentru hotare în
Bălilești.

În al doilea, în loc de Savin sîn Mirăuță, se judecă Ghedeon
proin egumen (fiu al lui Savin), zis și Căzacu, cu Simeon
Tăutul sin popa Ioan Tăutul (călugăr, dar nu mort),
și cu Sandul Ciomărtan.

S'ar putea crede că Savin o fi murit între 18 Maiu 1742
și 1 Aug. 1742; dar la 1 Aug. 1742 se citează alt document
mai vechiu de cât cel de la 18 Maiu 1742—anume din 1739
Maiu 31. Atunci se făcuse împărțeală între Ioan Tăutul, tatăl
lui Simeon, cu Ghedeon fiul lui Savin sîn Mirăuță și cu același
Sandul Ciomărtan. Deci, la 1739 Maiu 31 Savin nu mai
trăia, de vreme ce fiul său (Ghedeon) dispunea de avere.

În 1739 Maiu 31 au fost de împărțit: o moșie întregă,
Comănești din Bucovina și alta, Bălileștii $\frac{1}{2}$.

În 1739 Ion Tăutul ia toată $\frac{1}{2}$ din Comănești; Ghedeon
fiul lui Savin, cu ai lui, $\frac{1}{2}$ din Bălilești, și Sandul Ciomărtan
 $\frac{1}{2}$ din Comănești.

Mai apoi Ghedeon a dăruit Mrei Homorul $\frac{1}{2}$ din Comă-

nești (care nu era a lui), iar $\frac{1}{2}$ a vândut aceleiași mănăstiri—asta, deși nu avea nimic în Comănești. Atunci Sandul Ciomărtan a pus stăpânire pe acea $\frac{1}{2}$ din Bălilești; iar Ion Tăutul a rămas fără moșie. Înainte de împărțeala din 1739—stăpâneau, se vede, în devălmășie, câteși trei neamurile în Comănești și în acea $\frac{1}{2}$ din Bălilești.

Pavel Morțun în 1714 avea parte în Bălilești (doc. Zotta), în 1723 Sandul Albotă clucerul făcuse împărțeală în Bălilești între Comănești (Savin) și Ciornești (Gavril Ciorneiu), Partea aleasă în 1714 a lui Pavel Morțun nu fusese pusă în cauză. Savin era mort la 1724, iar Mirăuță va fi murit pe la 1680. Acuma Sandul Ciomărtan, care stăpânea jumătatea luată ca dispăgubire, se plângea că, neținând seamă de împărțeala din 1723, Ciorneiu și Comăneștii mutaseră hotarele. E vorbă, se vede, de hotarele între $\frac{1}{2}$ lui Sandul Ciomărtan și $\frac{1}{2}$ stăpânită de Comănești, Pavel Morțun, Ciornești în cealaltă $\frac{1}{2}$ din Bălilești.

În ce calitate stăpânise Sandul Ciomărtan în devălmășie cu Comăneștii și Ciorneștii $\frac{1}{2}$ din Bălilești și Comăneștii întregi înainte de împărțeala din 1739?

Ciomărtăneștii aceștia se trăgeau din o soră a lui Savin din Comănești, iar însuși Savin, cu un frate și o soră, era fiul lui Mirăuță din Comănești, soțul Parascai fiica unui Lupul Tăutul. Deci Ciomărtaniiăștia aveau în Bălilești drept ca scoborător din Parasca, prin sora lui Savin, dar sora lui Savin era și Comănească, deci Ciomărtanii aveau și în Comănești.

Că un Lupul Tăutul a avut o fiică Parasca, măritată cu unul din Comănești, rezultă di'ntr'un doc. bucovinean comunicat de d-l Sever de Zotta. Această căsătorie explică drepturile lui Savin și ale coborătorilor lui în Bălilești (moșie tăutească). Savin știm, a fost căsătorit cu Safta, fiica lui Șandir log., deci soțul Parascai a putut fi Mirăuță tatăl lui Savin, care și are proese și împărțeli în Bălilești. Se poate, înse, ca Miriuță să fi fost nu soțul, ci fiul Parascai Tăutul.

Am presupus că Parasca a fost fiica lui Lupul fiul lui

Andreiaș, fiul lui Ioan Ioan log. Tăutul, căci Ioan Tăutul log. a trebuit să aibă $\frac{1}{2}$ din Bălilești, $\frac{1}{2}$ pe care o găsim în stăpânirea coborătorilor din Parasca. Această împrejurare ne dă drept a credem că Isaac și frații lui, fiii Nastasiei, s'au stâns fără urmași, căci altfel n'am găsi la urmașii Parascăi $\frac{1}{2}$ din Bălilești.

Am admis că Mirăuță a avut pe Savin și două fete, între cari Crâstâna, mama lui Ioan Tăutul, bunica lui Simeon și a fraților lui. Am mai admis o soră a Crâstânei și a lui Savin, din care se cobora Sandul Ciomârtan, vărul lui Simeon Tăutul. M'am bazat pe faptul dovedit documental că Crâstâna avea $\frac{1}{3}$ din Comănești, dec: Mirăuță trebuie să fi avut trei copii (pe Savin, pe Crâstâna și încă o fată). Admițând această filiație, înțelegem și alt fapt: că Ghedeon și frații lui, fiii lui Savin, formau o grupă cu drepturi egale cu grupa din Crâstâna și cu Ciomârtăneștil din cealaltă soră a lui Savin, așa că în 1739 au împărțit o moșie întreagă (Comănești din Bucovina) și Bălilești $\frac{1}{2}$: Ghedeon cu frații lui au căpătat $\frac{1}{2}$ din Bălilești, Ion Tăutul fiul Crâstinei (cu frații lui) $\frac{1}{2}$ din Comănești și Sandu! Ciomârtan cu ai lui cealaltă $\frac{1}{2}$ — deci părți egale pentru fie-care grupă.

Dar Ghedeon, supt cuvânt că frații săi, Ghelasie, Ghedeon și fiii altui frate Ion (Ghedeon și frații lui aveau porecla Cazacul), n'au dat mulțumire pe împărțiala din 1739, a făcut danie mănăstirei Humorul $\frac{1}{2}$ din Comănești, iar alta $\frac{1}{2}$ i-a vândut'o — deși nu aveau nimică în Comănești nici el nici frații lui. Mai punea înainte în 1742, când Simeon Tăutul l'a tras în judecată, că ar fi cumpărat $\frac{1}{3}$ din Comănești de la Crâstina mama lui Ioan Tăutul — dar Simeon i-a arătat că numai vorbă de vânzarea aceasta, fusese, dar nu vânzare făcută de moașă sa (bunica). Sandul Ciomârtan pusese stăpânire pe $\frac{1}{2}$ din Bălilești ca să se despăgubească de $\frac{1}{2}$ din Comănești vândută de Ghedeon și de frații acestuia.

Pentru stabilirea celor arătate mă bazez pe doc. din 1 Aug. 1742 (7250) din Ms. 237 Acad. rom. pg. 226.

Simeon fiul popei Ioan (Tăutul) a pârât de unchiul său (Ghedeon era văr primar cu tatăl lui Simeon I. N.) Ghedeon proin egumea (zis Cazacul) fiul lui Savin fost vorn. Simeon arată că 'n 7247 (1739) Maiu 31, popa Ion (tatăl lui Simeon) a făcut împărțeală cu Ghedeon (fiul lui Savin) și cu Sandul Ciomărtan. Arată împărțeala de care am vorbit mai sus și ce-a făcut Ghedeon, ce-a făcut atunci Sandul Ciomărtan și întâmpinările ce face acuma Ghedeon, cum că ar fi cumpărat partea Crâstinei, mama lui Ioan Tăutul. ($\frac{1}{3}$). Procesul s'a judecat și $\frac{1}{2}$ din Comănești s'a întors lui Simeon Tăutul și fraților lui; iar călugării, dacă nu se mulțumesc (numai) cu cealaltă $\frac{1}{2}$, Simeon Tăutul și Sandul Ciomărtan le vor întoarce banii. Deci s'a luat îndărăt $\frac{1}{2}$ cea dăruită de Ghedeon și a rămas să răscumpere dela călugării cealaltă $\frac{1}{2}$, cea vândută. Firește Sandul Ciomărtan a rămas stăpân pe $\frac{1}{2}$ din Bălilești.

Din doc. 26/84 Acad. Rom. 1742 (Maiu 30) vedem că Simion diacul (Tăutul I. N.) fiului lui Ion (Tăutul I. N.) călugărul, s'a judecat cu călugării de la Homor pentru $\frac{1}{2}$ din Comănești. Acest doc. e mai vechiu de cât cel precedent cu vre-o 2 luni.

Simion și Sandul (fiind ei neam) se învoesc să întoarne Mrei banii și să fie ei jumătatea (vândută de Ghedeon).

Dar nu dau banii și autoritatea îi pune la închisoare, după ce îi judecă. Era judecător Solomon Botez, ispravnicul ținutului Sucevei, când a venit pe tronul Moldovei MSa Ioan Vodă (deci în 1741, Ioan Mavrocordat), Simion a plătit partea sa (44 de lei și 2 boi drept 46 de lei). Dar Sandul Ciomărtan n'a putut plăti și stătea la temniță. Simeon a dat zăpis cu zi (termen) că va plăti el și partea lui Sandu, dar n'a putut (doc. ne spune că Sandul era văr cu Simion I. N.). Călugării i-au dus la judecată la vel log. Sandul Sturza, să dea ori banii ori moșia. Sturza le-a mai pus altă zi, dar n'au putut plăti nici atunci. Simion a luat îndărăt banii ce plătise și $\frac{1}{2}$ din Comănești a rămas la Mănă-

stire. S'a dat carte călugărilor în 7259 (1750/1) și s'a măsurat și ales pe teren.

De-aceea mai departe găsim pe coborătorii din Ioan Tăutul stăpânind $\frac{1}{2}$ din Comănești; urmașii lui Savin nu mai au nimic acolo, iar Sandul Ciomărtan a rămas cu $\frac{1}{2}$ din Bălilești, $\frac{1}{2}$ care a stăpânit-o neamul lui Ciomărtan și în veacul al XIX-lea.

Mai avem doc. din 7250 (1742) Maiu 18 (Ms. 237. Acad. rom. pg. 118¹).

Acelea ne spune documentul că s'au judecat Savin sin Mirăuță; nepotul lui Savin, Pavel Morțun, Proca și Vasile Abageriul, nepoți lui Gavril Ciorneiu, aceștia ca pârâți, iar pârăș este Sandul Ciomărtan.

Inse, precum am spus în text, Savin sin Mirăuță era mort la data documentului. Din doc. din 7247 Maiu 30 (1739), citat în cel din 7250 (1748) August 1 (Ms. 237 pag. 226), am văzut că în 1739 Ghedeon și frații lui cărmueau averea de mai înainte vreme, deci Savin era mort. De altfel, va fi fost mort chiar de mulți ani.

Va să zică nu se poate să figureze ca parte în procesul din 1742 Maiu 18 Savin sin Mirăuță, ci trebuie să admitem rectificarea propusă în text, că s'au judecat: Pavel Morțun, nepot lui Savin sin Mirăuță și nepoții lui Gavril Ciorneiu, pârâți de Sandul Ciomărtan, care se făcuse stăpân pe $\frac{1}{2}$ din Bălilești și avea nemulțumiri că-i călcau hotarul urmașii lui Gavril Ciorneiu și Pavel Morțun, răzeși în cealaltă jumătate din Bălilești, unde Pavel Morțun își alesese partea în 1714 (Zotta).

În-aceasta $\frac{1}{2}$, Simeon Tăutul va fi avut parte de pe Constantin fiul lui Simionel comis.

Fost'a amestecat în acest proces, despre care avem un document schilodit, și Simeon Tăutul? De crezut că da și poate că'n textul original se spunea despre Simion, nepotul lui Savin sin Mirăuță.

1) Acest Ms. este Condica lui Mavrocordat.

În adevăr, în acest document Sandul Ciomârtan spune că'n trecuții ani Albotă clucerul hotarnic a împărțit și a stâlpst cu pietre în Bălilești (se vede că între $1/2$ ce acuma stăpânea Sandul Ciomârtan și $1/2$ în care erau răzeșii Comăneștii și Ciorneștii (Mirăuță și Gavril Ciorneiu); dar acești doi au stricat hotarele și au luat câțeva pâine de dijmă,

Când hotărnicise Albotă clucerul? Din alte documente știm că'n 1723/4; dar Mirăuță nu putuse fi atunci în viață, ci poate Savin fiul lui Mirăuță. Deci aveau parte și'n acea jumătate. Dar acest act este numai plângerea lui Sandul Ciomârtan, hotărârea n'o avem. Destul este că găsim în această jumătate pe Pavel Morțun și pe nepoții (de soră?) al lui Gavril Ciorneiu.

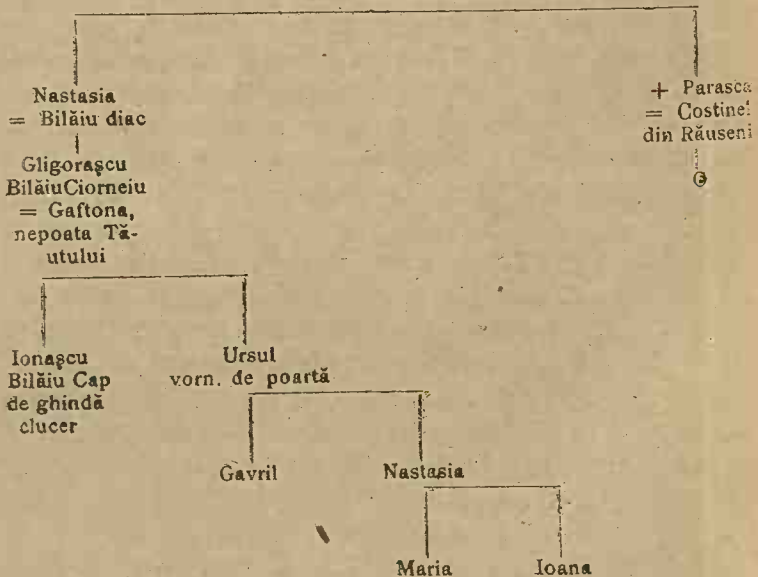
De unde avea Pavel Morțun parte în Bălilești știm: era de pe Tofana fiica lui Gavril Tăutul, a cărei răsstrănepoată era mama lui Pavel Morțun (v. Index.). Era Tofana fiică aceluiași Gavril Tăutul ca și Anisia, de la nepotul căreia Simeon Tăutul căpătase moștenirea direct sau indirect încă supt Niculaiu Mavrocordat, deci între 1710 și 1714? Greu!

Dar, de unde avea drepturi Ciorneștii? Sunt prea multe familii Ciorneiu în Moldova, așa că e anevoie de descălcit istoria aceasta. Totuși Ciorneii coborâtori din Gaftona (nepoata Tăutului) ne sunt mai bineșor cunoscuți. Ei sunt cei cari se pogoară din Bilăiu diac, ginerele lui Crâstea Mihai-tescul uricar (mort pela începutul veacului al XVII-lea). Bilăiu diac a ținut pe Nastasia fiica lui Crâstea, având zestre $1/2$ din Botoșenița lângă Bălilești. Tot în Botoșenița avea parte altă fată a lui Crâstea, Parasca, măritată cu Costinel din Rusăni, care n'a avut copii. Gligorașco, fiul lui Bilăiu diac, a luat pe Gaftona, nepoata Tăutului, cu care a căpătat parte în Bălilești. Gaftona a avut următorii copii: pe Zota Ciorneiu călugărul, pe Ionescu Bilăiu clucerul, zis cap de Ghindă, și suntem siliți a mai admite încă un fiu din care ar fi Gavril Ciorneiu ¹⁾ și din care mai târziu găsim pe Andreiu

1) N. Iorga Stud. V pg. 256. 1765 citând împărțea din 1723/4 în Bălilești la care Gavril Ciorneiu a luat parte.

căp. Ciorneiu și pe sora lui. Despre Andreiu un doc. buco-
binean (Zotta) ne spune că se pogoară din Gligorașcu Bilăiu.
Pe sora lui Andrei căp. Ciorneiu a ținut'o Ștefan Zota șă-
trarul, tatăl strămoșului d-lui Sever de Zotta. Indicația do-
cumentului d-lui Zotta capătă confirmare prin aceea că Zota
călugărul în 1748, când da partea sa din Budenița și Bălilești
nepotului său, C. Paladi biv. vel stoln, declară că mai are
frați ¹⁾; deși Ionașcu cap de ghindă, când vinde partea sa
din Botoșenița tatălui lui C. Paladi, zice că nu are frați,
măcar că Ionașcu a vândut înaintea de-a vinde Zotta și
anume în 1703/4.

Deci

Crâstea Mihăi'escu uricar
= Măria fata Sorei

Notă. Vasile Abageriu și Proca ar fi fiii ai celor două fete ale Nastasiei
Iar despre Ursul vorn de poartă Ciorneiu avem doc. din 1740 Ian. 8 Aca. 1.
Rom. Creșteri Ian.—Martie

1) N. Iorga Stud. V pg. 425: 7256 Apr 13 (1748).

Se pare înse că după această judecată, Ciorneștii coborâtorii din Gavril au urmat pilda lui Ionașcu cap de Ghindă și a lui Zota Ciorneiu, și au vândut tot ce-au mai avut în Bălilești, Pălădeștilor. Nici Morțuneștii nu se mai pomenese la Bălilești după 1743. Vor fi vândut și ei ce le-a rămas. Ciomărtâneștii, înse, au stăpânit jumătatea, dar supt ei numele vechiu nu s'a stins, ci s'a prefăcut în Bălinești, prin disimulare. Biserica lui Ioan Tăutul mare log. este încă în ființă 1)

Anexa a VI-a.

Anghelachi din Popișcani și Lățcani a avut trei fete și, pe cât se vede, nici un fecior. Pe una din ele, Crâstina, a ținut'o Constantin Sărbul; pe alta, Pavel Morțun, iar pe a

1) D-1 O. Tafrali în „Viitorul” din 19 Sept. 1922 a scris despre această biserică un studiu foarte însemnat, ca tot ce scrie d-1 Tafrali, de altfel. Ne spune că e cel mai vechiu specimen al tipului ce apare în epoca lui Ștefan cel Mare. Influențele gotice sunt evidente. Pictorul va fi fost un macedonean sau elev al unui macedonean. Este portretul logofătului Tăutul oferind Mântuitorului biserica. Cu el sunt cei doi fii ai lui, Pătrașcu și Ion, apoi o fiică și soția, amândouă numite Anastasia. Fresca este contemporană cu construcția bisericii. Sunt iscălituri pe ziduri, chiar din veacul al XV-lea.

Sunt pietre de morminte în biserică: ale patru copii ai logofătului: Petru, Teodor, Vasilica și Magda. Este și cea de pe mormântul mamei diaconului Dragotă Tăutulovici și de pe al lui Toader Dragotovici pisarul. Mormintele lui Petru și Teodor sunt din 1494: unul fiind mort la 2 Sept. iar altul la 22 aceeași lună! Alt mormânt e din 1495. — Deși biserica se credea din 1499 Dech. 6, d. Tafrali o crede din 1494 și că la 1499 Dech. 6 a fost definitiv isprăvită. D-sa dovedește că nu numai că biserica exista în 1494, dar era și zugrăvită în interior, cel puțin în parte. D-sa a găsit în absidă iscălitura lui Ioan diacon din 1494, iar din 1496 a diaconului Gri-gore. Tot din 1494 Ioan diaconul și din 1496 Gavril diaconul (4 Fevr).

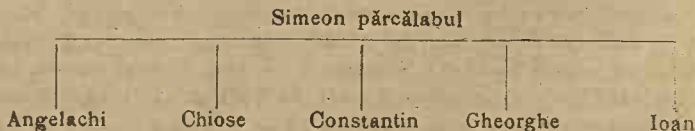
Prin această constatare cad unele legende și par a se adevri unele idei mai noi cu privire la data închinării Moldovei la Turci și la zidirea bisericii (Zagoriș).

Morțuneștii nu trebuie să uite că momentul artistic și religios din Bălilești (azi Bălinești țin. Dorohoiu) este al unuia din cei mai glorioși strămoși ai țărilor Morțuneștilor fără deosebire.

treia, N. Știrbăț. Am citat documentele privitoare la gineria lui Pavel Morțun; despre a lui Știrbăț e documentul din Iași pentru Constantin Sărbul și pentru Sandul Rale gine-rele lui C. Sărbul No. 15 și 16 din pach. 12, 1768 Mrea Doljești Arh. Stat Buc.

Acest Anghelachi din Popișcani este al doilea cu acest nume din familie, căci alt Anghelachi, întâiul, fiul lui Crâstea uricarul zis Brăileanul, adică dela satul Brăila din ținutul Cărligătorei, trăise pe la 1667, când era însurat cu Catrina, rudă a lui Vasile Banul fost jicnicer (No. 54, 17 Iul. 7175 (1667) Stud. N. Iorga VI pg 80). Deci era născut cel puțin la 1640—1645 și este imposibil să fi fost fiica acelu Anghelachi soția a II-a lui Pavel Morțun, căsătorit de sigur cu ea pela 1740, când prima soție era moartă, Anghelachi împreună cu frate său Constantin (Ur XII pg 324, 1667 F. 13, doc. LVII 7175 F. 10: Sur. IV (1667); părcalab 1671 (doc. Carp. VI Stud Iorga pg. 887), iar în 1673 amândoi frații au un proces (Miron Costin I. de V. A. U. pg. 149) și 1675 în același proces (Stud. N. Iorga VI pg. 89). Anghelachi mai e chiar la 1677 (Sur. V. doc. XXV) și cu frate său în același an (doc. XXII 1677 F. 16 Sur V).

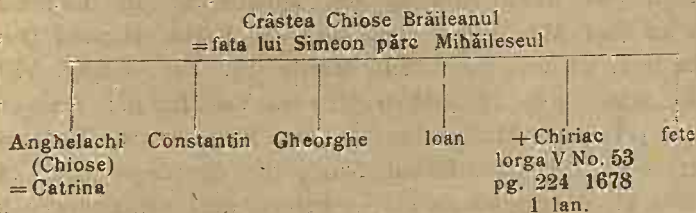
Intr'un doc. din 1681 No. 90 4 Iun. N. Iorga Stud. VI pg. 92, vedem că Simeon părcălabul ar fi avut următorii copii: ¹⁾

E de crezut că Chiose era porecla lui Anghelachi și a tuturor celorlalți. Nume de botez Chiose e greu de admis. De altfel, se știe di'ntr'un document din 1642 Apr. 6 dela

¹⁾ Acelaș lucru în 7185 (1677 Iun. 2) Miron Costin V. A. U. tom I pg. 132 — deci data doc. din Iorga o fi greșită? La această dată Anghelachi va fi fost mort de mult.

Vas Lupul, că Simeon părcălabul era Mihăilăscul, pe când Anghelachi și Constantin nici odată nu și-au zis Mihăilăscul. Din alt document vedem că Anghelachi și frații lui erau în adevăr fiii lui Crâstea Chiose Brăileanul. Cel din 1678 No. 53 Iași N. Iorga V. pg 224 ne dă pe Crâstea Brăileanul ca tată al lui Anghelachi, deci și al celorlalți frați ai lui. Iar Simeon părc. Mihăilescu va fi fost socrul lui Crâstea Chiose Brăileanul :

Documentele ne dau ca fiu al lui Anghelachi pe Toader și Gavril (Ms. Penčovici Acad rom. tom. VII pg. 87, 7204 Iul. 7 (1696). Iar Anghelachi, socrul lui Pavel Morțun o fi fiul lui Toader sau al lui Gavril și atunci se unește și cronologia.

Între coborătorii din Crâstea Chiose Brăileanul din 1629 și pogorătorii din Crâstea Mihăilescul uricar este legătura arătată că începătorul Brăilenilor și Popișcanilor, Crâstea Brăileanul era ginerele lui Simion Mihăilescul părcălab. De asemenea este o legătură cu familia Banul, căci Crăstina soția lui Anghelachi, fiul lui Crâstea Brăileanul, era nepoată colaterală a lui Vasile Banul și el îi face acesteia danie o parte din Popișcani (1667 No. 54, 17 Iulie 7175 N. Iorga VI pg. 80). O fi fost din Buznești (Pătrașcu și trații lui).

O constatare ce se impune este că Anghelachi fiul lui Crâstea Brăileanul uricar a intrat în Popișcani ca dănaș cu o parte din Popișcani ce Vas. Banul avea cumpărătură dela Simion Mihăilescul părcălab (act 1642 de la Vas. Lupul, citat mai sus), și pe care Banul a dat-o lui Anghelachi în 1667.

Vasile Banul jicn. îi zice fiu al lui Crâstea Brăileanul; iar dania i-o face lui Anghelachi și Catrinei soția lui Anghelachi. Vasile Banul era căsătorit cu Alexandra sora lui Simion Mihăilescul părcălab, iar acesta cu Tudosia, de la care avea partea din Popișcani ce-a vândut lui Vasile Banul, căci altfel ce-ar fi căutat și ea în actul de vânzare.

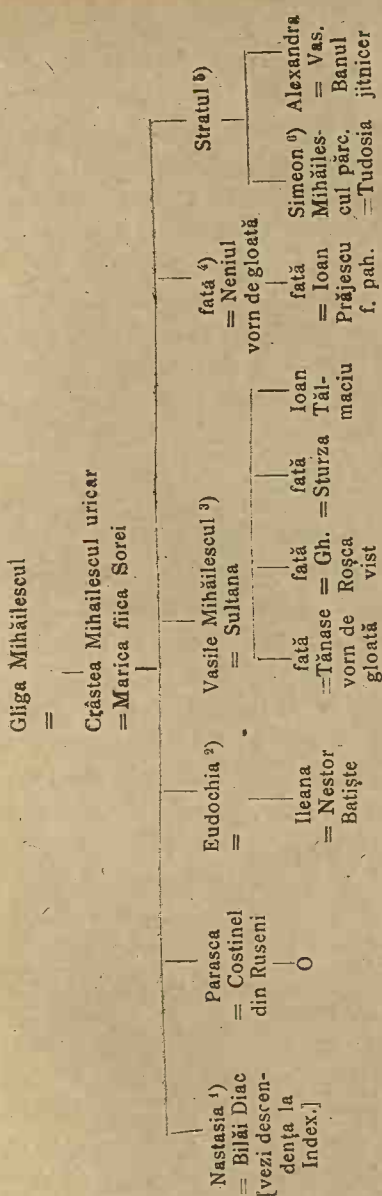
Ne-am pus întrebarea în ce chip se făcea că Vasile Banul era cumnat cu Ștef. Mihăilescul părcălab: era, Alexandra soția lui Vas. Banul soră lui Ștef Mihăilescul ori Tudosia soția lui Ștef Mihăilescul era soră cu Vasile Banul? Din întâmplare, un doc. (din 1835 Martie 29, 251 / CXXX VIII Acad. rom.) ne dă lista fraților lui Vas. Banul: Anușca Drăguța, Tofana, Maxim (ian) și Irina. Prin urmare, Tudosia nu era sora lui Vasile Banul. Nimic nu dovedește nici că Tudosia și Alexandra să fi fost surori, deci Alexandra o fi soră cu Ștef. Mihăilescul. Prin urmare, e de înțeles că Vasile Banul și Alexandra să fi făcut danie lui Anghelachi fiului unei fiice a lui Ștef. Mihăilescul, soție a lui Crâstea Brăileanul. Iar, dacă danie o face și Vas. Banul ca din al său, asta ar indica poate că și Catinca eră din Buzneștii, nepoți colaterali ai lui Vasile Banul.

Vedem, deci, că înrudirea lui Anghelachi Chiose cu Mihăilescul pare dovedită,

Familia lui Crâstea Mihăilescul uricarul este însemnată și legătura cu ea e de preț. Se știe că Crâstea Mihăilescul este fiul lui Gliga Mihăilescul uricar. În spița ce urmează arătăm ce știm despre această familie. În spița arătăm și izvoarele.

Despre Sora, soacra lui Crâstea Mihăilescul uricar, un doc. din Zap. și Isp. 7051 (1546) F. 29 pg. 84. Sora ar fi fiica lui T. Căliman, nepoată colaterală a lui Vlad vorn. supt Petru vv. Sora ar fi soră cu Neacșa mama lui Petre Cărcovici, Gligore și 3 surori — nepoți de copil ai lui T. Căliman. Altă fiică a lui T. Căliman ar fi soția unui Vrânceanu, deci a lui

1) Pentru Nastasia și descendența ei și despre sora ei Parasca, fetele lui Crăstea Mihăilescul avem o împărțeață citată în doc. 64, din 12 Dec. 7213 (1704) care pomenește de împărțeața veche făcută de 3 boteri. După Dim. Ponici care-a făcut împărțeața și de pe fetele lui Crăstea, trebuie să deducem că împărțeața aceasta a avut loc înaintea de 1650. Din Nastasia se coboară Bilăiu Ciorneiu (vez. Index.). Despre sotul Parascăi (Zotta). 2) Despre Eudochia (Ur. XI, pg 291, 1648). Despre Vas. Mihăilescul și copiii lui (Sur. III, doc. 83, 7148 Iul. 9 (1640)). 4) Arh. Statului Buc. 68 Trib. Iași s. II 1636 Noem. 1, unde Neniului i se numește ca socru Mihăilescul și Sur. III d. 89 1640 Sept. 19. 5) Isp. și Zap. I, tom. II de 40 circa 1625. 6) Nici un doc nu spună că Simeon este fiul lui Crăstea Mihăilescul, dar îi zice un doc. din 1642 April 6 dela Vas. Lupul și Simeon Mihăilescul biv părcălab (orig. Ms. Pencovici, Acad. Rom. (4084) tom. X cu copie din v. al XIX lea. Că a avut o soră, soția lui Vas. Banul am dovedit mai sus. — Vodă zice în acest doc. despre Simeon Mihăilescul părc. că e cumnatul lui Vas. Banul. Nici un doc nu ne spune că era fiul lui Stratul, dar presupun, că nu era fiu lui Crăstea din motive cronologice, căci avea procese cu Tănase vorn, ginerele lui Vas Mihăilescul.

Onufrie, Ioan sau Grig. fiii lui Onciul Vrânceanul, coborâtori din Onufrie Barbovski și din Luca Arbure portar.

Pe de altă, parte Suitana soția lui V. Mihăilescul trebuie să fie soră cu Mărica, mătușa lui T. Petriceico dvornic, tatăl lui St. Petriceico vodă, iar Sultana și Mărica sunt, pare-se, fiice ale lui Petre portar. Mărica fata lui Petre portar era în vârstă supt Aron Vodă (1595), căci atunci ar fi vândut $\frac{1}{2}$ din Movileni (Roman), partea de jos, lui Simeon Moțoc; iar Petriceico cu fiii lui Vasile Mihăilescu și Sultanei, ziceau că le-a lăsat'o lor. Deci acea Marică trebuie să fi fost soră cu Sultana și cu mama lui Petriceico dvornic și, de oarece Mărica este fiica lui Petre Portar, atunci Sultana trebuie să i fie soră și tot soră trebuie să-i fie mama lui Petriceico dvornic (doc. 88 7157 (1649) F. 22, Sur. III). Deci Petre portar era bunel de pe mamă al lui Ștef. Petriceico Vodă.

Anghelachi I-iu și deci și al II-lea, fiind din fiica lui Sim. Mihăilescul, au adus în unii pogorătorii din Pavel Morțun sângele lui T. Căliman, al lui Crâstea Mihăilescul și al Tudoscăi soția lui Sim. Mihăilescul pârcălab—care tot din neam ales trebuie să fi fost.

Iar prin Catinca, nepoată de soră sau de vară (Buznea?) a lui Vas. Banul, s'a pogorât la unii Morțunești sângele lui Penteleiu Banui și a ascendențiilor lui. Despre Vasile Banul vel med. știm că stăpânea la Hăsnășeni împreună cu Eremia Murguleț, de la un moș (bunel) comun (248 CXXXVIII Acad. rom. 1640 Iul. 5). Acest strămoș trebuie să fi fost în linie femească și poate fi ori un Stroescul ori din altă familie din elita țerei.

Anexa a VII-a.

Iată documentele nobiliare ale Morțuneștilor:

1. Noi Grigore Alexandru Ghica v. v. Boj. Milost Gospodar Zemle moldavscoi facem știre prin această carte a domniei mele. De vreme că prin cercetare ce s'au făcut de către

dumnealor veliții boeri ce-au fost rânduiți de Domnia mea pentru alegerea mazililor, sănovi¹⁾ lui Pavel Morțun ot Suceavă s'au aflat că este neam de mazili, și după dovezi ce-au arătat, cazându-i-se a fi la rânduieala sa, s'au așezat cu dajdea la catastihul mazililor și pentru întărirea neamului său i s'au dat această carte a Domniei mele spre încredințare. Aceasta înștiințăm. 1765 Apr. 21.

(ss) Noi Grigorie Ghica Vodă (L. P.)

procitoh vel vist.

Pe dos: Morzon.

Documentul este tradus în nemțește de-aceea cu „z“.

Această dovadă pare că o fi cerut'o Pavel Morțun pentru fiii săi în total, curând înaintea de moarte.

2. Attestatum.

Nos collegium statuum Regnorum Galliciae et Lodomeriae, Ducatumque Osviecimiae et Zatoriae, sub auspiciis Augustissimi feliciter Nobis Dominantis Iosephi II-di Imperatoris benignissime erectorum, humillimo petito *Vasil, Sandul, Thodor et Petru Morzun*, Nobis praesente 2 do X-bris anno currenti, in consequentiam Supremorum de incorporatione Nobilitatis circuli Bucovinensis, dd-o 14 Martii 1787, emanatorum Valentium exhibito, annuendo, visis ac lectis in conformitate superius citatae legis 5 coram Nobis reproductis documentis, notum, testatumque facimus modernos supplicantes: *Vasil, Sandul, Thodor et Petru Morzun* Mazillos, seu Nobiles Circuli Bucovinensis, titulo nobilitari gavisos fuisse et gaudere. In quorum omnium majorem fidem praesens Attestatum manibus propriis subscripsimus, et Sigillum officiosus apponi jussimus.

Iosephus Comes Brigido.

Petrus de Zabielski.

¹⁾ „Sinove“ inseamnă „fiii“, deci cu tot stilul ciudat dela vale, e vorba de „fiii“ lui Pavel Morțun, nu numai de unul. Probabil avem a face cu un formular menit pentru o singură persoană.

Andreas Severinus, L. B.
Dolinianski Archivi... Regni.

Leo Bratkowski.

(Sigiliu pe ceară roșie.)

Ex sessione Collegii Statt m Regnorum Gall. et Lodo-
meriae.

Leopolii die 17 X bris 1788 anno.

Lucas de Zubraniéc Dambski.

Coll. Dyzynski :

(Copie scoasă de d-l Artur Goroveiu de pe diploma ori-
ginală păstrată la căp. Eug. Farcăș la Cornul Luncei —
coborător din Nicolaiu Morțun, acesta prob. fiul lui Petru,
unul din cei 4 Morțuni pomeniți în atestatul de mai sus.)

Cum vedem, acest atestat se bazează pe constatarea din
14 Martie 1787 făcută de autoritatea competentă în Bucu-
vina.

5. Doc. V. G. Morțun No. V.

Vasile, Sandul, Teodor și Petru Morțun încorporați în
cartea Maestăței Cernăuți la 1878 7 Noemvrie pe baza do-
cumentelor.

Doc. 2 l'a cumpărat V. G. Morțun în original, în urma
înștiințării dela 8/VI 916, făcută de d-l J. Zanne dela Min.
Lucrărilor Publice, Dir. gen. de poduri și șosele. D-l Zanne
arată că a găsit o diplomă austriacă prin care se recunoaște
boieria a 4 frați Morțun (finele secolului al XVIII lea) Mai
adaoga că pe unul îl chema Vasile.

Deci e documentul nostru din 1788 cu cei 4 frați între
cari unul Vasile.

Acest exemplar este, deci, altul de cât cel păstrat la căp.
Eug. Farcăș, de la care d-l Artur Goroveiu a scos copia ce
mi-a trimis. Comparând'o cu copia mea depe originalul din
documentele lui V. G. Morțun, constat că este identic.
Deosebirea este că 'n copia mea, lipseau cele 3 iscălituri de
la mijloc din copia d-lui Goroveiu.

Exemplarul cumpărat de V. G. Morțun, provine dela unul

din cei 4 frați. Exemplarul lui Vas. Morțun dela Budenița n'a ajuns la V. G. Morțun cu celealalte hârtii aduse de Agripina Szabo, fiica adoptivă a lui Al. Vasile Morțun. Cel dela Eug. Farcăș trebuie să fie exemplarul lui Petru. Al lui Sandul va fi rămas la urmașii lui. Neculai și Lupul nici un figurau în document.

Anexa a VIII-a.

Biserica din Budenița.

Despre biserica din Budenița putem da următoarele amănunte.

Părintele paroh din Budenița, Dimitrie Rosmetencanu, înscris la 29 I 1923 că anul clădirii bisericii în Budenița

II II

este pus de predecesorul Sf. Sale, iar Sf. Sa crede că s'a clădit în 1791, căci ușile bisericii sunt vechi, au struguri de vie tăiați în lemnul ușilor cași la biserica din Sinăuții de sus județul Sirete, unde biserica e clădită în 1790. (Trimitte la șematismul arhidieceșan pe 1922) de Grigorcea. Sf. Sa a slujit la Sinăuți în biserică dela 1906 la 1911. Sf. Sa se mai bazează pe clopotul cel mic al bisericii pe care stă scris: „Acest clopot este a Dumisale Gligoraș Morțun și este dat sf. Bisericii Budeniț 1799“. Acest clopot l'a scăpat sf. Sa de rechiziție în vremea războiului.

Pe clopotul mijlociu era următoarea inscripție, „Acest clopot este a Dumisale Vasile Morțun și cu soțul Dumisale Smaranda și dăruit sf. Bisericii Budeniț pentru numele sfântului Arhanghel Mihail, 1799 Sept. 31“. Clopotul a fost rechiziționat de Austriaci și deci nu mai este. Sf. Sa închee că înaintea de 1803 era în Budenița biserică de zid—poate mai mică de cât cea de astăzi.

Neapărat, dovada e făcută prin cele două clopote că înaintea de 1803 era biserică în Budenița și deci că n 1803 Vas. Morțun și Toader au reparat'o sau cel mult și mărit'o.

Gligoraș cel cu clopotul mic nu este fiul lui Sandul Pavel Morțun și al Despei Calmuschi, ci e fiul lui Toader fon Morțun. Fiul lui Sandul nu avea cecăuta aci. A fost copilul bolnav, iar clopotul l'au dat părinții ca mulțumire lui D-zeu că a scăpat.

Alte rămășiți din biserica veche mai sunt : altarul de pânză, care se păstrează bătut în perețele bisericeii, în partea unde stau femeile. Mai sunt și ușile vechi împărătești ale altarului cari stau și ele bătute în perețele bisericeii. Sunt de lemn sculptat, dar numele sculptorului este necunoscut.

În cronică parohială la pg. 2 este scris 'că în 1829 s'a reparat biserica pe cheltueala boierului Al. Morțun ¹⁾ Se înțelege că Alexandru Morțun este fiul lui Vasile, reparatorul din 1803, căci Vas Morțun murise în 12/VIII 1816, cum se comunică Sf. Sa.

Parohia are condici mitricale dela 1790 încoace.

Tot în Cronică (pg. 5) scrie : „Cititorii bisericeii din Budenița sunt evlavioșii boieri și patroni Vasile și Teodor Morțun“ Pomelnic nu este.

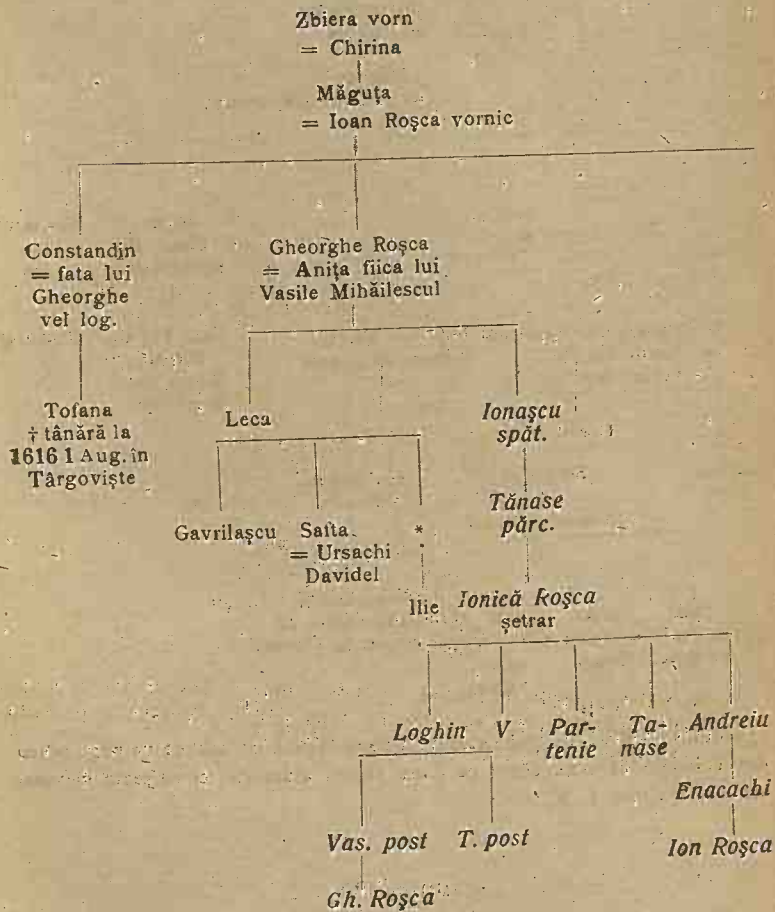
Anexa a IX-a.

Despre familia Roșca din care se pogoară Anastasia soția lui Niculaiu Pavel Morțun și totodată și despre acea fam. Roșca din care se coboară Maria Davidel soția lui Vas. Ciurea, din care Ileana (soția lui Chiriac Borș), din care Zoia Borș, bunica lui V. G. Morțun — am făcut cercetări.

Dau aci o spiță combinată din cea găsită în dos lit F. No. 202 Arh. St. Iași de d-l Ichim, cu cea păstrată în familia d-lui Artur Goroveiu, un cob. din Anastasia Roșca și Niculaiu Pavel Morțun dela Budenița.

Părțile în parantez sunt numai la d-l Goroveiu, cele cur-sive, numai la d-l Ichim, cele cu litere ordinare sunt comune.

¹⁾ Care a pus în ea un iconostas. (Cronică pg. 5).

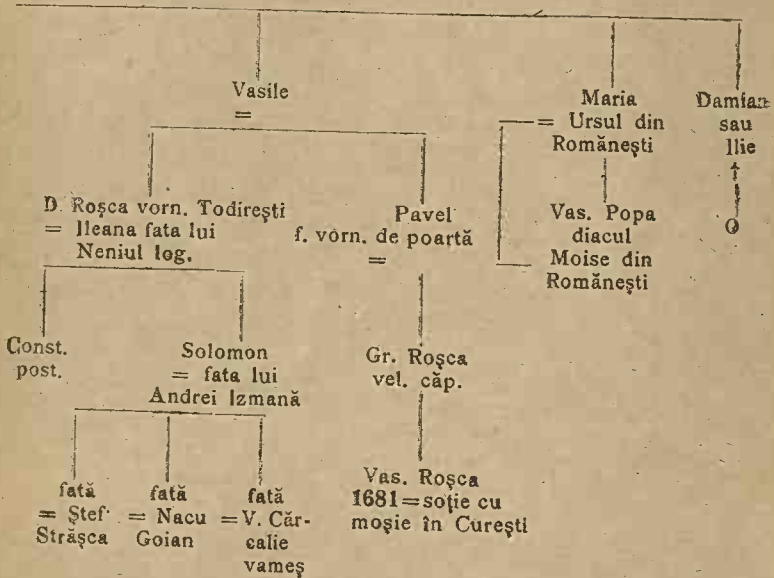
Ipoteza că ar fi egal cu Constantin Roșca din spița din dos. F. No. 202 și deci că fratele lui Roșca ar fi Solomon, iar Roșca bătrânul Dumitru, fiul lui Vas Roșca, nepot de frate lui Gh. Roșca, va cădea, fiind că descendența lui Solomon e cunoscută și cei trei gineri ai lui nu au nici un amestec cu urmașii lui Roșca; fiul lui Roșca bătrânul. Descendența

Zbiera vorn.

= Chirina

Măguța

= Ioan Roșca vornic.

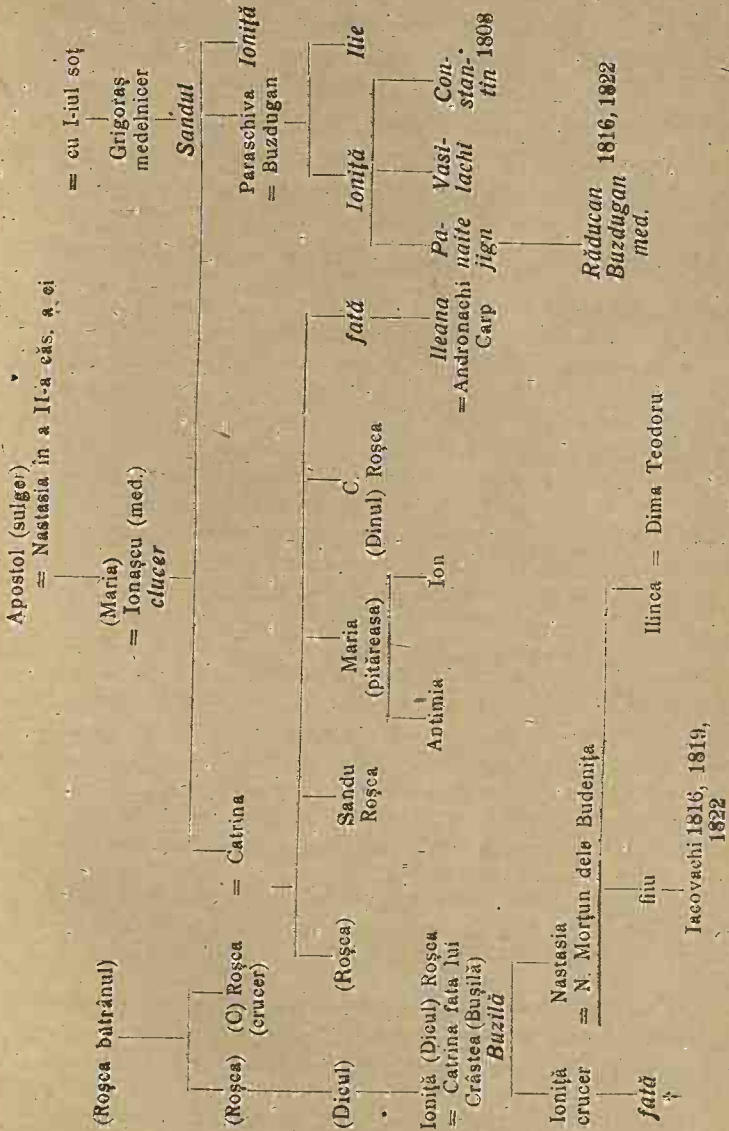

NOTĂ. Spița de pe pag. aceasta trebuie legată cu cea de pe pag. precedentă, măcar că n'au căzut pe două pagini alăturate, ci pe recto și verso aceleiași pagini. I. N.

lui Gh. Roșca este cunoscută, căci avem pe coborătorii din Leca, fiul lui (pe cei din Safta și din Gavril Leca) ¹⁾.

¹⁾ D-l Zotta bazat pe faptul că mai erau Leca în Moldova înainte de acest Leca fiul lui Gh. Roșca, face ipoteza că Leca ăsta era ginere al lui Gh. Roșca vist, care doc. 34/CLXXII Acad. rom. din 1651 Maiu 18, zice

În veacul al XVI-lea mai găsim alți Roșca. Într-o grupă este Gr. Roșca Mitropolitul de pe vremea domniei I-lia a lui Al. Lăpușneanul și supt a lui Despot. Deci a fost Mitropolit de la 1552—1562, când îi urmează Tofan.

A trecut la Pobrata, unde a murit în 1570.

Înnalnte de-a ajunge Mitropolit, a fost timp de 23 de ani la Pobrata, va să zică din 1530 și trebuie să fie născut pe la începutul veacului al XVI-lea.

Mitropolitul Gr. s'a născut, deci, cu mult înnainte de Ioan

că Mân. Neamțului a cump. $\frac{1}{2}$ Oglindești (Neamț) de la Gh. Roșca fost vist și dela feciorul acestui Leca, nepotul Mihăilescului.

Dar Ionașcu să fi fost fiu al lui Leca nu e de admis, deci acel Roșca trebuie să fie din altă grupă. D-l Ichim mi-a spus că a alcătuit spița pe bază de documente — înse nu am extrasele, ca să pot judeca; iar în fișele mele acei coborători nu se pot lega cu descendenții din Gh. vistierul Roșca prin Leca și nici la moșii de-ale lui Gh. Rosca nu găesc amestecați la vânzări pe alții. Iar pe cei din Leca Roșca îi putem urmări, pân la Cornaciu și Roman; de asemenea pe cei din Safta fiica lui Leca Roșca. Se pare că a fost înse cel puțin încă o familie Leca, dacă nu două în Moldova.

NOTĂ. Spița am controlat-o cu numeroasele documente din dos. F. No. 202 ai procesului între med. Răducan Buzdugan și între Dima Teodoru, a cărui soție avea în Căzânești $\frac{3}{4}$ din $\frac{1}{2}$ de sat. În acest proces se înfățișează doc. începând din 1685 până la data procesului, care se isprăvește în 1807, câștigând Dima Teodoru. Toate datele din documente sunt redade foarte bine în spiță. Numai una nu merge. Răducan Buzdugan numește văr pe Iacovachi Morțun, nepotul (de fiu) al Anastasiei, când R. B. era văr al treilea cu Anastasia Roșca și Iacovachi îi era strănepot de vară a treia și încă era văr al treilea cu Anastasia numai prin alianță, căci ea nu se cobora din Catrina, sora Paraschivei, străbuna lui Răducan, ci din fratele soțului Catrinei!!

Și totuși spița trebuie să fie așa, căci C. (Dinul) Roșca în 1763 Ian. 15, zice că face danie părțile ce aveau de cumpărătură în Căzânești de la nepoții săi de soră (Ion și Antimia), lui Ioniță Dicul (Roșca), nepot de văr primar.

Cred că Roșca, frate al lui C (Dicu) Roșca de pe spița d-lui Goroveiu n'a existat și că e un rudiment din spița ce se alcătuisse făcând pe Ioniță Dicul (Roșca) fiu al lui C. Roșca, ginerele lui Ionașcu — adică făcându-l pe dăniaș nepot de frate al lui C. (Dinul) Roșca dăruitorul. Această încercare s'a păstrat și în notița de pe spița aflată la d-l Ichim, unde vorbește numai de Ioniță Dicul (Roșca) ca nepot simplu al lui C. (Dicul) Roșca.

Roșca vorn. ginerele lui Zbiera vorn. Pe Ioan îl întâlnim în 1598/9, când face alegere la Petrești (Roman) [Ur. XVII pg. 78], iar în 1587/8 găsim un Roșca uricar (Ur. XVIII pg. 216), probabil același.

Din doc. III pg. 5 din „Frații Gh. și N. Roșca Codreanu“ de preotul I. Antonovici 1908, doc. din 1636 Dech. 13 aflăm că Ioan vornicul, tatăl celor trei trați Roșca din spiță, a fost cumpărat părți în Gereani, în Gura Gerului, pe Siret și le-a dat Mrei lui Ureche vorn. (Secul) și apoi vornicul a mai cumpărat părți și a făcut sat Mrei.

Deci dania s'a făcut după 1594 curând.

Din document mai aflăm că i s'a pierdut actul de cumpărare, când a mersu canțilearul cu oaste în țara muntenească, deci în 1601.

În 1636 Gh. Roșca dovedește cu marturi și capătă înapoierea daniei la Mre.

La această dată Constantin era mort (din 1622 nu-l mai pomenesc documentele), după ce la 1 Aug. 1616 îi murise singurul copil Tofana în Târgoviște, unde Const. era cu alți boieri să aducă pe Radul vv. [Păr. Antonovici Ibid]. Vas. Roșca vorn. se întâlnește pân în 1648.

Coborătorii din Vas. Ioan Roșca pe cari ni-i dă d-l Ichim sunt autentici, când se bazează pe un atestat dela Calimah vv și acesta pe acte de la Iliăș vv (1619 — 1622) și dela Vas. Lupul (1634—1653) etc.

Intrebarea este: ce rude ale Mitropolitului Gr. Roșca se cunosc?

Di'ntr'un document din 1552 F. 19 (Creșteri Acad. 1908 Ian-Mart) aflăm că Gr. (nu Gh cum greșește documentul, copie modernă) Mitropolitul Sucevei a cumpărat Tâmpesții pe Părăul Alb, Mânjeștii pe Părăul Negru și o parte din Bungești — toate în țin. Neamț — dela feciorii lui Dan Davidescul. În doc. din 1580 Oct. 20 (Creșterile Acad. 1908) lancu Sasul vv. întărește învoiala di'ntr'e Mrea Bistrița și feciorii lui Dan Davidescul cu cari ea se judecase pentru aceste sate. În 1583

Iul. (Creșteri Acad. 1908) Petru vodă (Schiopul a II-a domnie), în urma unui proces notărește ca Bistrița să fie în pace despre Nastasia călug. și Nasta sora ei, surorile Mitropolitului (Gr.) și despre Drăgan strănepotul lor. Se'nțelege că dania a făcut'o Mitropolitul după 1552 și înainte de 1570 (când a murit).

Deci Mitropolitul a avut surori, din cari 2 trăiau în 1583 și se judecaseră cu Mrea Bistrița, vrând să strice, dania fratelui lor -- alături cu ele a fost și un strănepot (al lor) Drăgan.

Lucru ciudat! Intr'un doc. din vremea lui Irimia Moghilă se judecă un proces între trei frați Drăgan, Gh. și Dum cu Alexa Stolnicul pentru o bucată din Scobișteni (mai vechiu Docinți) ¹⁾. Dacă Alexa stoln e Alexa Roșca din 1563, nepot de copil lui Sturza postelnicul la Ștefan Lăcustă vv (1538, 1540), atunci acest Alexa a ținut pe Ana fata lui Crâstea Hălăucescul și a avut doi copii pe Gligorcea și pe Todosia, măritată aceasta cu Adam vist cu care a avut fii. — Dacă Alexa s'a judecat pentru o parte din Scobișteni cu frații Drăgan, Gh. și Dum. vedem limpede că strănepoții Mitropolitului Roșca se judecau pentru Docinți (mai-nou Scobișteni) cu Alexa, deci erau rude și deci aceste documente fac legătură între grupa de Roșculești, din care e Mitropolitul Grigore cu grupa din care este Ioan vornicul, soțul Măguței Zbiera. Și anume legătura o face moșia Docinți, pe care o găsim mereu în daraverile Roșculeștilor coborâtori din Ioan vornicul.

Tot odată căpătăm o legătură de sânge străveche între Sturzești și Roșculești și prin indicația din pecetea din 7071 (1562/3) credem că Sturza cu pricina era cumnat cu T. Ponici, dacă Sturza ținea o Ponici. Iată legătura cu Poniceștii, deci cu Arbure.

Despre Mitropolitul Gr. avem oareșicari indicații că în

1) În doc. zice Docinți, acum Roșcani.

linie femească se cobora din Moțocești, căci îl vedem dăruind Veroneșului Tistrenii (Tăistrenii), Târnauca și Hnilovca. Ghizdita din sus de Răut și Tristrenii sunt moșii moțocești. (Pridvorul Voroneșului).

Mitropolitul era văr cu Petru Rareș și rudă cu Al. Lăpușneanu. Nu știm cum.

Grupa din Ioan Roșca vorn. era înrudită cu Murguleții și anume Vas. Roșca vorn. avea un moș comun Crâstea vorn. — sigur în linie femească — cu Irimia Murguleț de la care aveau părți în Onești, împreună cu doi frați Dragotă (Pătrașcu f. spăt. și Dumitru).

De altfel Eremia Murguleț avea un moș comun și cu Vas. Banul.

Deci, întru cât privește sângele familiei Roșca adus de Zoița la coborătorii din Vas. Morțun de la Cămărzani și în coborătorii din fratele Zoiței Borș, Iancul Borș, ne-am lămurit și ce-am spus aci despre aceste două grupe înrudite cu Roșculeștii au valoare, firește, deși în oareșcare măsură sunt ipoteze în joc.

Dar cum rămâne cu acei Roșculești, din cari se coboară grupa de Roșculești din Const. Roșca soțul Catrinei Bilăi și cei din fratele lui C. Roșca, grupe amândouă stinse în linie bărbătească, dar a doua din ele trăind în pogorătorii din Anastasia Roșca = N. Morțun? Se poate să-și aibă origina în Dum. Roșca, de pe vremea lui Al. Lăpușneanu, dar dovedă nu avem. Este un indice. Acești Roșca trebuie să fie bucovineni și dacă Mitropolitul a avut nepoți de frate, atunci ar putea să ne gândim la Dum. fratele lui Drăgan. De altfel într'un doc. din 7112 (Ur. XXIII pg. 41 etc.) găsim un Nistor vâtaf și un Ionașcu coborători di'ntr'un Dum. Roșca de supt. Al. vodă — probabil de subț Al. Lăpușneanu. — E vorba de un sat Roșcanii în Basarabia, unde se varsă Sângerul în Cogâlnic.

Deci e vorba de alți Roșca și de alți Roșcani decât ai

grupului lui Ioan Roșca vorn. și aceștia ar fi cob. din Dum. Roșca de pe vremea lui Al. Lăpușeanul.

Grupa lui Mafteiu Roșca din Bărlad neguțitor contimporan cu fiii lui Ioan Roșca vorn. nu o vedem în nici o legătură prin moșii, etc. cu grupa Mitropolitului sau cu a lui Ioan vornicul.

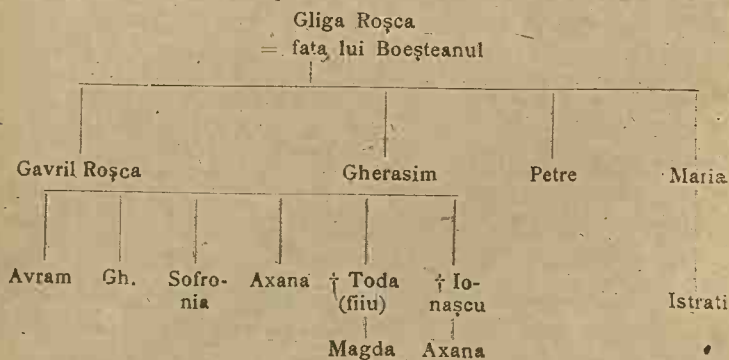
De altfel, urmașii lui Mafteiu Roșca au părăsit numele Roșca și l'au luat pe cel de Codreanul, căci erau cu temeiul lor în ținutul Codrului și apoi în-Lăpușna și Soroca în Basarabia,

Au purtat numele Roșca: fiii lui Mafteiu: Gavril Roșca, plecat în Basarabia având moșii în țin. Codrului, Sorociei și Lăpușnei cum și Gr. Roșca. Iar Ioan fiul lui Grigore a și luat numele de Codreanul.

Nimic nu arată vre o înrudire între Mafteiu și grupele studiate mai sus.

Mai este un grup la Concești în Basarabia, care pare a avea legătură cu Mitropolitul.

E un Gliga Roșca însurat cu fata lui Boeșteanu. Aceștia aveau moșia Larioneștii.

În 1624 Gavril, Gherasim și Petre vând $\frac{1}{2}$ din Larionești (partea lor), iar în 1650 coborătorii din Gavril vor să strice vânzarea, dar se dovedește că și tatăl lor a vândut și pierd procesul. Judecata a fost cu Mrea lui Sava. În 1624 vân-

duseră lui Enachi fost, iar acesta o dăruise mănăstirei. (Ms. 237 Acad. Rom. 7132 și 7158), C. 261 pg. 675, 7165 Maiu 25.

Larioneștii erau în țin. Soroca.

Dar Giga era din Concești (Basarabia), Larioneștii erau de cumpărătură lui Gherasim (1608 Ms. 237 pg. 518) dela Maria și Cecea, matușele sale, având firește partea mamei sale Nastea. Cele trei surori erau fiicele Oliușcăi, nepoatele de fiică ale lui Copaciu pârcălab, deci Larioneștii intraseră la ei din linia maternă. Se pare că Oliușea era soția lui Boeșteanul și Nastea fiica lui, soția lui Gliga Roșca.

În Wickenhauser Mrea Voroneț, pg. 24, ni se spune că Al. Lăpușneanul a făcut schimb cu Gr. Mitropolitul, luând de la el Mălinii și dându-i Conceștii. Această operație se va fi făcut între 1553 și 1561,

Dacă sunt în Basarabia Conceștii dați Mitropolitului, atunci avem dovadă ca Gliga Roșca de la Concești era rudă cu Mitropolitul, căci i-o fi dat moșia lui sau tatălui lui. Nu ar fi cu neputință ca Gliga să fie nepot de nepot sau de frate al Mitropolitului.

Roșculeștii noștri trebuie să fie bucovineni, căci N. Morțun e de la Budenița a trăit multă vreme acolo și a putut mai lesne să se căsătorească în Bucovina cu Anastasia Roșca, mai ales că astă căsătorie trebuie să se fi făcut după luarea Bucovinei. În Arh. ist. t. III pg. 204 găsim un Roșca la Cernăuți la începutul veacului al XVII-lea. Un Antioh Roșca e călugăr la Solca (1709 Wickenhauser Solka, vorbind de Meleşeuți Aug. 29 pg. 34). Un Grigore Roșca la 1764 dă mărturie pentru $\frac{1}{8}$ de Mihalcea. (Doc. Calimah pg. 192 No. 88).

Anexa a X-a.

Despre Maria (Gherghel) I-a soție a lui Toader
fon Morțun.

Am dat în spiță (pg. 69) că Toader fon Morțun (tiul lui Pavel Morțun din a doua căsătorie) a avut două soții I a Maria și a II-a Ilinca.

Am aflat pe această Maria Morțun în rezumatele ce d-l Ichim mi-a trimis de pe hârtiile lui Gr. Morțun spăt. cercetate la Tribunalul de Bacău cu ocazia regulării succesiunii lui. Erau acolo două foi de zestre, una a Mariei Morțun rădă dată (era o copie?) și cuprindea cu totul alte moșii decât foaia de zestre a Marghioalei Morțun (soția lui Grigore) n. Iurașcu. În deosebi în foaia de zestre a Mariei Morțun era parte din moșia Ruși, la Izvoară și Bălțata, apoi la Movilița și Baragi (în țin. Putna). Și tocmai moșia Ruși era moșia lui Grigore nu a Marghioalei. În Ruși Gr. Morțun era răzeș, făcea răscumpărături și cumpărături, fiind mai volnic decât alții. Deci urma că puteam face ipoteza că Maria Morțun era mama lui Gr. Morțun și că Maria era băcaoancă. Ideea aceasta a căpătat numaidecât sprijin în alte fișe ce aveam despre Gr. Morțun spătarul. Astfel, mai înainte de data când s'a însurat cu Marghioala, Grigore Morțun era răzeș la Berești.

În Carton XI (Pach. 492. 1813 Mart. 27) Gr. Morțun cumpără dela urmașii răpos. Agapie Crăciun 4 stj. de pământ din vatra satului. Tot acolo era răzeș și D. Săcară stoln., unchiul lui Gr. Morțun logofăt.

În 1816 Apr. 15 Gr. Morțun arată că n'a cumpărat pentru sine, ci pentru unchiul său acei 4 stj. D. Săcară îi dă lui Pintilie Berilă în 1817 Apr. 13.

Gr. Morțun cumpărase din bătrânul Buzdugan,

Gr. Morțun, știu din alte documente, era văr al doilea cu D. Săcară, fiul celui dela 1813 și această înrudire nu

putea fi de pe tată — bucovinean pînă la moarte — ci de pe mamă. Deci mama lui Gr. Morțun se pogoară din bătrăul Buzdugan din Berești — iar istoria acestui sat se poate urmări pînă în veacul al XV-lea pînă la un Bere zis și Berilă.

Dar dovada de căpetenie și precizarea în privința familiei acestei Maria Morțun o putem afla mai ales din cercetarea documentelor familiilor din Ruși (Bacău).

Cel mai vechiu proprietar documentar cunoscut mie al Rușilor din Bacău a fost Pătrășcan clucerul (cruceul în document), pe cât se pare, om din veacul al XVI-lea pe sfârșit și din începutul veacului al XVII-lea.

În inventarul actelor moșiei Ruși, aflat între hârtiile lui Gr. Morțun spătarul, este unul din 7144 Noem. 6 (1635) copie de pe actul slavon dela Vas. Lúpul vv, asupra judecăței dintre proprietarii de atunci ai Rușilor — Toader Beldiman (și soția lui Candachia) și Drăguna Ghergheloaia (văduva lui Gherghel) — cu Moglan și alții din moșia vecină Muzăteștii pentru încălcare de hotar. Documentul ne spune că Rușii erau ai celor două surori, Candachia și Drăguna, fiicele lui Pătrășcan cruceul. Deci Rușii erau zestre sau avere moștenită a acestor două fiice ale lui Pătrășcan cruceul, din care uneia, Candachiei, îi trăia bărbatul — T. Beldiman —, iar al celeilalte, Gherghel, murise.

Datoria noastră este să vedem ce putem ști despre acest Pătrășcan clucerul și despre soția lui, ca să ne lămurim asupra sângelui Mariei Morțun, coborâtoare din Pătrășcan și soția acestuia.

Acest Pătrășcu sau Pătrășcan este Ciolpan iscălește într'un doc. din 7136 Noem. 13 (1628) la vânzarea făcută de frații Teodor și Nechita Moțoc — frați buni ai soției lui Pătrășcu — lui Gh: părc. de Neamț (Arapul) și Nastasiei soția lui — $\frac{1}{2}$ din Petrești. În act iscălește cu martur Pătrășcu Ciolpan (fiind cumnat de soră acestor Moțocești), având acolo și soția lui $\frac{1}{2}$ din moșie.

Mai înainte vreme fiecare din cei doi frați Moțoc vîn-

duse, câte $\frac{1}{4}$ din Petrești lui Pană vist, Nu știm de ce vânzarea această s'a stricat, dar în 1628 Noem. 13 (tom. I și II, doc. 112 Sur. sau Izv. și Zap. Ghibănescu), cumpără această $\frac{1}{2}$, Gh. păr. de Neamț (Arapul), Și Pătrașcu Ciolpan, care, fiind soț surorii celor doi Moțoci și având zestre $\frac{1}{2}$ de sat, avea mai mult drept să cumpere, în numele soției, a iscălit în act. Asta înseamnă că a primit să cumpere Gh. Arapu — poate, cu drept mai mic, el însuși nevoind sau neputând să cumpere — dar l'a îngăduit, de oare ce era rudă și Arapul cu Pătrașcu Ciolpan și cu Moțocii.

Pătrașcu clucerul Ciolpan, al nostru, era om din veacul al XVI-lea și din sfertul întâiu al veacului al XVII-lea când îl mai întâlnim era de bună seamă bătrân.

El mai avea moșii în țin. Bacăului în Câmpul lui Dragoș unde aveau Arăpeștii și Bântășeștii, iar în alte părți avea de pe soția sa, fiica lui Simeon Moțoc.

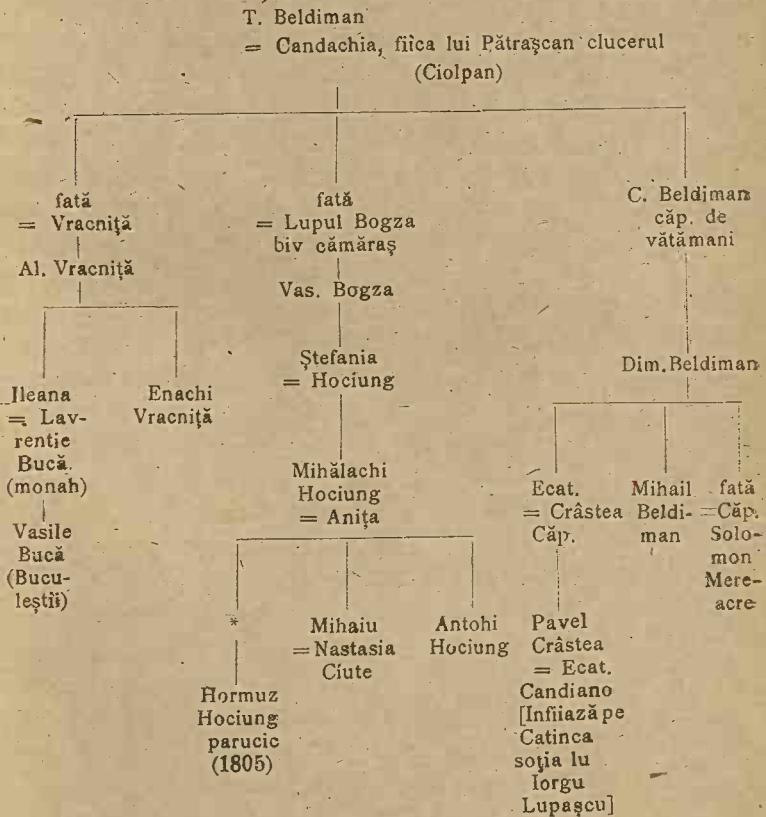
Ne mulțumim, Inse, cu constatarea că Maria Morțun, de care ne ocupăm, se coboară din Ciolpănești, una din cele mai puternice și mai alese familii ale Moldovei, familie care își urmărea strămoșii până la Gavril Ciolpan fiul lui Șandru parcălab și mai sus până la Neagotă și Murgu.

Cât despre Moțocștii din țin. Bacăului îi găsim până departe în trecut. Dar se coboară din Ioan Moțoc mare vornic de pe la mijlocul veacului al XVI-lea cu Despot Vodă, cu Tomșa Vodă, apoi fugind în țeara leșească, unde e tăiat în 1564 după cererea lui Al. Lăpușneanul? În ori ce caz, nu sunt coborâtori din acest Ioan Moțoc, ci vor fi, împreună cu cei din țin. Roman, etc. din Iosip Moțoc și Magdalina, care Iosip era contemporan cu Ioan Moțoc marele vornic, poate văr. În ori ce caz este una din familiile cele mai vechi și mai însemnate ale țerei.

Simeon Moțoc, tatăl lui Nechita Moțoc, al lui Toader Moțoc și al Pătrășcănesei, a ținut pe Tudosia fata lui Eremia Cămărașul, nepoată a lui Cozma Cămărașul, ai cărui strămoși se urcă până la Dragotă și Teleagă și erau stăpâni în satul

Faraoane din țin. Bacău și rubedenie de aproape cu Goeștii coborâtori din Anghelina, care și ea era din Cozma cămărașul.

Din actele ce avem la 'ndămână putem da următoarea spiță a coborâtorilor din cele două fete ale lui Pătrașcan clucurul Ciolpan și ale soției acestuia, sora Moțoceștilor Teodor și Nechita.

Notăm că descendența lui Dim. Beldiman nu e sigură, dar ar explica amestecul lui Pavel Crâstea în Ruși. Despre

căp. Mereacre nu s'a prea auzit prin țin. Bacăului, deși era familie bună și bine încuscrită.

Beldimanii noștri nu întră în cadrul familiei din cari a fost Al. Beldiman autorul „jalnicei tragodii“, dar pot fi vreo ramură laterală; mai sunt Beldimani și pe aiurea cari nu s'au ridicat din răzeșia cea mai de jos.

În inventarul moșiei Ruși, de atâtea ori pomenit și de pe care am găsit o copie — o listă de documente — și într'un Carton de la Bacău, la Arh. St. Buc. — găsim procese nesfârșite între coborătorii Candachiei Beldiman și ai Dragunei Gherghel — ba nu lipsesc și între coborătorii din Candachia. Așa, Ileana văduva lui Lavrentie Bucă, nu odată s'a judecat cu Dim Beldiman și cu Mihălachi Hociung, cari n'o lăsau să-și stăpânească treimea ei din partea beldimănească din Ruși.

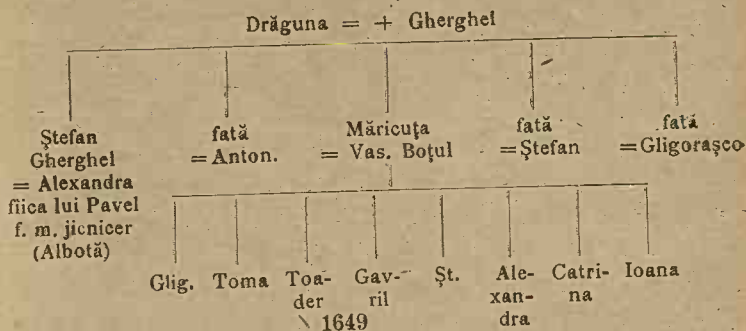
Pavel Crâstea era boier mare, de oare ce în 1840 a fost ales în sfatul obștiei Bacăului între cei 6 boieri, împreună cu Gr. Morțun spătarul (Ur. VI pg. 480, Maiu 26 și 1 Iulie). Cu familiile coborătoare din Candachia Beldiman n'au avut multe daravere — atâta doară că Marghioala, văduva lui Gr. Morțun spăt., a împrumutat câțiva galbeni de la Pavel Crâstea la nevoile ei. Sinetul s'a găsit între hârtiile lui Pavel — tirește, neplătit.

Pavel Crâstea avea la Izvoare parte încă di'nainte de 1802, de vreme ce în acel an a isprăvit acolo o biserică în ființă la data informațiilor cari au slujit lui Frunzescu și altora la facerea geografiei județului.

Tot pe partea beldimănească erau la aceeași dată mai mulți Murguleți, o Sturza, niște Peret, un Fodor și trei Hociunghi.

Hociungii erau din vechiu; ceialalți sunt mai noi. Mai găsim un Giușcă Iord, probabil fiul lui Ioan Giușcă, ziditorul bisericei din 1858 în cătunul Bălțata (Ruși).

Iată acuma coborâtorii din Drăguna Ghergheloaia.

Nu știm din ce familie vor fi fost Anton, Ștefan și Gligorașcu, trei din ginerii Drăgunei Ghergheloaiei, poale că unul a fost Pleșca și altul Ciutea, căci Ciuteștii nu par să fi intrat prin vre-o pogorătoare din Ștefan Gherghel.

Nu știm cum l'a chemat pe Gherghel soțul Drăgunei — Găsim cam pe vremea aceea doi Ghergheli: unul șoltuz în Bacău — Boldur Gherghel — în 1655 Mart. 6 și un Andreica Gherghel pârgar la Trotuș (fără an, Mart. 25. Sur. V doc. CXCH). Boldur e prea nou; iar de Andreica nu știm, când a trăit.

Ori cum, familia Gherghel n'a început în ținutul Bacăului cu soțul Drăgunei, ci era mai veche.

Cu Ștefan fiul Drăgunei Gherghel din această ramură, deși au rămas mereu legați prin interese cu țin. Bacăului, dar și-au mutat așezările în Moldova de sus. Ștefan ia o fată de familie mare, Alexandra Albotă, a cărei soră Sultana s'a măritat cu Gavril Brăescu, iar frate a avut pe Toader. Albotăștii sunt familie foarte veche (Sur. V doc. CXIX 7189 (1681) Ghen 2) Postelnicul Albotă trăia pe la 1533; iar tată lui Pavel Albotă a fost Ioan Albotă cel căsătorit cu Antimia fata lui: Cârstea Balș, și mai departe se urcă familia pân la T. Ponici, deci la Arbure și la Dragoș vorn, în linie femească, ¹⁾

1) In *Octav Lecea*. „Familii boierșeti” este „une histoire à dormir debout” despre originea familiei Albotă dintr'un Const. cneaz de Chiev, fiu natural al lui Al. Lăpușneanul vv.

Deci Maria Morțun a adus urmașilor săi, sângele Poni-ceștilor și al Bălșeștilor, pe lângă al Alboteștilor.

V. Boțul, soțul Măricuței, nu era nici el om de rând, ci familie bună și veche din Boțești, ca origină. Nu știm cine au fost soții celor trei fete ale Măricuței Gherghel cu Vas. Boțul, — iar cei 5 feciori par a fi avut o grijă deosebită de-a vinde moșia părintească de pe mamă. Nu avem acte că vor fi vândut de aci din Ruși, dar când vând din satele lor mai vechi, să fi păstrat aci averea dela mamă?

În adevăr, după moartea mamei lor, îi vedem cum pun zalog $\frac{1}{2}$ din Petrești, „partea îmei noastre, Măricuța, fetei lui Gherghel“ la Ilie Pleșca cămăraș la Ocnă pentru 100 de lei, cu învoială că Pleșca să ție moșia în loc de dobândă, iar dacă nu vor plăti leii la zi, să rămâe vânzătoare, dar să le plinească plata, cum vor socotii oameni buni. În acest act iscălesc rude de-ale lor ca Iftimie Boțul, unchiu de pe tată — stolnic — și chiar însuși tatăl lor. — Firește n'au plătit datoria, oameni buni au socotit să mai dea Pleșca 200 de lel și moșia s'a vândut. — Probabil Pleșca era cumnat cu cei cinci Boțulești — va fi ținut pe una din cele trei fete — așa că n'a încăput altul să cumpere. La 23 Maiu 1677 s'a făcut vânzarea. (Isp. și Zap. p. 1 tom. IV doc. 12 și 13). În 1685 Mart. 9 Sur V doc CXLIII cei 5 frați Botulești și cele trei surori vând o curățitură. Vas. Boțul era mort.

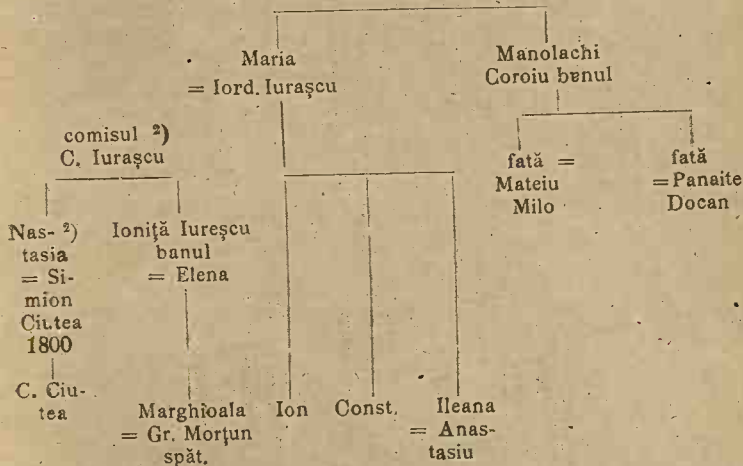
Nu știm când a intrat în Rușii gherghelești un Ciutea ca zesfraș. Dar cel mai vechiu pe care îl găsim în inventarul pomenit este Ioan Ciutea șătrarul în 1752. Vor fi intrat în lacuna di'ntre 7164 Ghe. 2 (1656) și 7260 Ialie 27 (1752) în care lipsesc documente în inventar? Va li intrat mai înainte unul ca ginere al Dragunei un ascendent al lui Ioan Ciutea? Nu știm sigur. Dar un doc ne spune că un Ciută (cel mai vechiu din familie), era *văr primar* cu Simina și cu Anița, fetele lui Alexa Arapul. De oare ce Alexa Arapul post a trăit înainte de 1630, când avea pe cele două fete mări-tate — pe Simina cu Ionașcu Jora (Cuzeștii vol. mare pg.

XLVI Ghib.) urmează că tot pe atunci trăia cel mai vechiu Ciutea. S'ar putea ca ăsta să fie unul din ginerii Drăgunei și prin aceasta *cumnat de vară primare* cu fetele lui Alexa Arapul post. ¹⁾ Atunci Ciuteștii ar fi foarte vechi în Ruși. Și e de crezut. După Ciutea de mai sus, aflăm un C. Ciutea căs. cu Antimia și având o fată măritată cu un Ionașcu și un fecior N. Ciute sărdar, apoi părc. prin 1725, 1730.

Aci (p. 192) dăm o spiță a urmașilor N. Ciutea, cel din 1725.

Despre căsătoria lui Lupul Coroiu căp. cu o fată a lui Ioan Ciutea știm și de la Sion (Arhondologia), care ne spune că s'a făcut această căsătorie după moartea beisadei Ioniță Cantemir, fost ispravnic la Bacău. În 1773/4 Ioniță Cantemir trăia, deci, dacă C. Sion nu greșește, s'ar fi căsătorit Lupul după această dată.

Lupul Coroiu (căs. pe la 1774) ¹⁾ căp.
= fata lui Ioan Ciutea post, șetrar

1) A mai fost un Alexa Arapul vornic, pe la 1762—1778, care nu trebuie confundat cu cel care în 1630 era om în toată vrâsta cu fete măritate și postelnic.

2) În 1785 îl găsim răzeș în Căineni, Ruși, Fundul Bacăului, Fundul Neamțului.

3) În a 2 căs. Nastasia a ținut pe Panaite banul Ciucă, cu care a avut pe pah Petre Ciucă.

4) Comisul Iurașcu e fratele lui Iordachi Iurașcu.

Ciutea

(văr cu fetele lui Alexa Arapul în I a jum. a. v. XVII).

C. Ciute = Antimia

Maria 1680
= Ionașcu

N. Ciute sărdar, părc. 1725, 1730

Lord (Gh.) Ciute vorn,
= o Trâncea cu zestre
la Movileni (Roman)Ioniță Ciute
post, șetrarCiute
=

Aneușa

Mateiu
=fată
= Iftimie
cămărăș (Ouatul)fată
= C. Goro-
veiu = Mih. Ho-
ciungNastasia
lord.
1827

Antohi

fată
= Lupul
Coroiu
Căp. 1773Ionașcu Ciute
=Irina
=

Andronachi

Maria

Casiana

Serafima Andreiu

C. Ciute
armaș
= Casandra
fata lui Șt
ȚintilaSimeon
+ inn. de 1826
= Nastasia
fata lui Ioniță
comis. IurașcuC. Ciute
câminar

Precum vedem, Simion Ciutea a ținut pe mătușa Marghioalei Morțun, iar C. Ciutea era văr primar cu ea.

Mai atrag atenția că prin căs. lui Mihaiu Hociung cu Nastasia Ciutea, nu s'au împăcat certele între Hociungeștii din bătrânul Candachia cu Ciuteștii și Coroeștii din bătrânul Drăguna, ci, di'mpotrivă a intrat zizania între Mateiu Hociung pe de o parte și frate său Antohi și Hormuz Hociung nepot de frate al lor, de altă parte; căci în 1793, când cu alegerea hotarului între partea beldimănească și cea gherghelească, Antohi scria nepotului său Hormuz că să nu dea nici o crezare la ori ce-ar zice sau face fratele său Mihaiu, bănuindu-l că e de partea Ciuteștilor, unde va fi fost ginere.

Din Ștefan Gherghel și Alexandra Albotă, sora vestitului armaș mare Toader Albotă zis Flondor, s'au coborât toți Gherghelii cunoscuți¹⁾. Din coborâtorii lui Ștefan Gherghel este Gavril Gherghel pe la 1770. Acesta a făcut schimb cu Vasile Busuioc, dându-i acestuia $\frac{1}{2}$ din $\frac{1}{12}$ din Ruși, din partea gherghelească, firește.

Gavril a luat de la V. Bosuioc o parte din Pârstești și alta din Docolina țin. Hârlăului. Dar Vas. Bosuioc era rudă cu Hânculeștii, coborându-se și ei și el, din Ioan Abaza logofăt, fiul unei fete a lui Dociul, de la care venise la Abaza părți în satele sus pomenite. Firește, Hânculești acuzau pe Vas. Bosuioc că a dat lui Gavril Gherghel mai mult decât avea drept. De aceea pretenții asupra acestei $\frac{1}{2}$ din $\frac{1}{12}$ din Ruși din bătrânul Drăguna Ghergheloaia.

Hânculeștii erau boierii din Basarabia, cari se întinșeseră și în alte părți din Moldova prin căsătorii, cum a fost a fetei lui Ioan Abaza cu un Hâncul (1732 Rev. Ist. Iorga, an. II, pg. 280).

În ținutul Bacăului s'a așezat Mihalcea Hâncul sădrar supt Gh. Ghica vv., care i-a dăruit pentru slujbe ostășești Mă-

1) O istorie fantastică despre origina Gherghelilor se poate vedea în Octav Lecca. (Familile boierești). E luată de la familie.

nești în țin. Trotușului, moșie foastă a lui Vas. Ceauru hatmanul, iratele lui Gh. Ștefan vorn. 1659. Mai apoi la începutul veacului al XIX lea îi găsim la Dealul nou lângă Ruși.

Vas. Bosuioe nu luase acea parte așa numai pentru ea. Se vede că mai avea și altă parte acolo, căci mai târziu găsim pe Gr. Bosuioe vânzând lui Al. Șardin porucic o bucată bună din Ruși, 124 fălci, 8 praj, și 170 stj. p. — de trei ori cât zestrea Mariei Morțun. Dar Gr. Morțun spătarul în 1846 strică vânzarea, ca mai în drept și ia bucată.

Inse Gr. Morțun a mai cumpărat și alte părți din Rușii gherghelești. Astfel a cump. în 1838, iar în 1839 i s'a întărit, peste 73 de fălci dela Ioan Jianu și dela Marghioala soția acestula. Marghioala aceasta era fiică a lui Gh. Șendrea de la Dorohoiu care fusese căsătorit cu sora lui Ioan Gherghel. (Creșterile Acad. pe 1908), soțul ei Ioan Jianu era cu locuința la Dorohoiu și i venea peste mână bucată de moșie în Ruși, la Bacău. De-aceea au vândut'o banului Gr. Morțun și în loc a asigurat averea aceasta a femeii în două moșii ale sale (Plopenii și Dumenii). 1).

Prin act soții Jianu arată că moșia are neînțelegeri cu răzeșii și dacă la împărțeala va mai spori cu ceva, ei nu au pretenție, iar dacă va scădea, nici banul (Gr. Morțun) să nu pretinză despăgubire. Prețul moșiei a fost 1500 galb. din cari Gr. Morțun a dat 500, iar restul să-l dea mai târziu.

Gr. Morțun a putut cumpăra aceasta moșie numai fiind în Ruși răzeș depe mama și anume chiar în partea gherghelească în înțeles strâns, căci Marghioala era nepoată de fiică a unui Gherghel. Asta înseamnă că și Maria era fiică sau nepoată de Gherghel.

La mijloc între aceste două cumpărături a mai cumpărat o parte de la Ioan Constantinov Șardin polcovnic în 1843 o bucată de 1000 de galbeni. Această bucată o avea Șardin

1) Lui Gr. Morțun i-au dat 3 acte: unul din 1748, altul din 1793 și altul din 1814 Oct. 1 (aceste va fi fost foaia de zestre a Marghioalei)

dela Vas. Bosuioc — vestita $\frac{1}{2}$ din $\frac{1}{12}$. — Firește, Ioniță Hâncul și fratele său Vasile, au pornit proces cu Ioan Constantinov Șardin (26/CXXXVI Acad. rom.) — până ce Gr. Morțun a luat-o el — și a pus capăt boclucului.

Vom vedea îndată câtă întindere din Ruși adunase Gr. Morțun spăt. în mâinile sale.

Mai arăt aci, înse, că ideea ca Maria Morțun ara Gherghel mai găsește confirmare în împrejurarea următoare.

Cum putu Toader fon Morțun ajunge să ia o tată cu moșie în Ruși (țin. Bacăului)? Ar fi fost greu, dar pe fiica unui Gherghel coborătoare din Albotă, prin strămoașa ei, Alexandra, și tatăl ei locuind în Nordul Moldovei și fiind în strânsă legătură cu boierii Flondurești, urmașii lui Toader Albotă, armaș mare, numiți de la el încoace, Flondor, a fost cu putință s'o vază și s'o ia.

Mai rămâne să vedem ce Intindere din Ruși a adunat Gr. Morțun în mâinile sale. Din lucrările pregătitoare pentru vinderea moșiei lui Gr. Morțun în Ruși — vedem că el stăpânea în totul 215 fălci, 2 prăjini și 14 stj. p., astă după măsurătoarea din 1859 Noemvrie 9. Se alcătuea din 3 șurine: 46 de fălci, 44 prăjini, 12 stj. p. spre răsărit de Bistrița; 73 de falci spre apus de Bistrița (între Bistrița și Siret, prin urmare), partea cumpărată de la Ioan Jianu și soția lui Marghioala; iar 94 de fălci, 49 prăj., 22 stj. cumpărate de la polcovnicul Șardin.

E ciudat! Căci a cumpărat de la 2 Șardini, de la parucicul Alexandru, partea ce acesta cumpărase de la Gr. Busuioc (în 1846, răs) și de la Ioan Constantinov Șardin polcovnic în 1843, partea cumpărată de ăsta de la Vas. Bosuioc Numai bucata de la Al. Șardin era de 124 de fălci, 8 prăjini și 170 de stj. p. (Carton II Bacău Arh. St. Buc, opis de doc. fondurilor lui Gr. Morțun).

Este deci evident că Gr. Morțun a vândut partea ce cumpărase de la Al. Șardin porucic. Nu avem doc., dar a vândut-o între 1843 și 1850.

Dar Moșia Ruși, după socoteala din dicționarul geografic, era de peste 532 ha, s'ar părea deci, că Gr. Morțun avea aproape $1/2$ din ea, și dacă luăm seama că dicționarul bagă în Ruși și cătunele cari nu făceau parte din Rușii Candachiei și Drăgunei în 1635 — atunci spăt Gr. Morțun va fi avut în mână sa toată partea Gherghelească — afara de o bucată ce mai avea acolo un Ciutea pe la 1833?

Rușii lui Morțun au ajuns la Sf. Spiridon, unde sunt toate actele cu al căror studiu ne-am chinuit aci de pe inventare necomplete și de sigur cu greșeli. Sf. Spiridon trebuie să aibă nu numai toate hărțile lui Gr. spăt Morțun privitoare la partea lui din Ruși, ba chiar și la ale altora în original precum și planul din 1859, rădicat de tribunal.

Din nefericire Eforia Sfântului Spiridon păzește documentele sale cu un zel vrednic de-o cauză mai bună, — căci putea fi mai primitoare pentru cei cari, după stăruința mea, au căutat să mă lumineze în această chestie și în altele.

Când documentele Sf-lui Spiridon vor fi depuse la Arhiva Statului, se va putea afla lesne adevărul pe care am cercat a-l descoperi în acest studiu, pe-o cale atât de anevoioasă

In această anexă voiui mai da câte-va lămuriri despre Gr. Morțun spătarul.

Di'nt'r'un act din 1815 Iulie 28 (Carton III Bacău. Pach 93 Arh. St Buc.) Sc. Calimah vv îi zice lui Gr. Morțun *biv vl clucer* și nu poate fi vorba de greșeală, de oarece există actul în original.

Va să zică, după ce în 1813 Gr. Morțun era simplu lăgofăt, (la cump. celor 4 stj. în Berești), deci titlul dat începătorilor în slujbe; în 1815 Maiu 28 era fost mare clucer.

Prin acest act vodă îi întărește cumpărătura caselor lui D. Chiriac, scoase la mezat pentru datorii și puse în vânzare în 1813 — și anume pentru datorie din slujba vădă-

ritului (Carton II Bacău pach. 50. Arh. St. Buc, în opisul fondurilor lui Gr. Spăt. Morțun).

Casele astea au fost prețeluite în 1850 Iul. 7, căci s'au vândut pentru plata datoriilor. S'a găsit că fac 2500 de galbeni. Era casă cu două rânduri (caturi); 7 camere sus și 3 jos. În curte erau alte case cu odăi, era livadă (cu pomi) — un han cu grajd și totul împrejmuit cu zăplaz cu stâlpi de zid — era beciu boltit (pimniță).

Iată și testamentul lui Gr. Morțun spăt. (carton III Bacău pach. 93 Arh. St. Buc). E. autograf din 1849 Ghen. 22. Arată că în curs de 30 de ani, de când trăește cu legiuita sa soție Marghioală, aceasta s'a purtat ca adevărată și bună mamă — aducând averei spor, precum moșia Vărlanu din Neamț de la vara sa Mărioara Vărlan ¹⁾ și 20000 lei la moartea părintelui ei, cu cari cumpărând niște dugheni, le-a vândut cu 26000 de lei, de mi i-a dat.

O lasă deplină și absolută stăpână după moartea lui peste toată averea mișcătoarea și nemișcătoare, fără a avea a da nici o socoteală copiilor nici ocărmuirii.

Testamentul este întărit de tribunal la 1849 Ghen. 27.

L'a făcut după întâiul atac de apoplexie.

Anexa XI.

Neamul Marghioalei Iurașcu = Gr. Morțun spăt.

Despre neamul din care a fost Marghioala Iurașcu soția lui Gr. Morțun spătarul din Bacău am făcut cercetări întinse.

Am documente din cari ese că Marghioala soția lui Gr. T. Morțun spăt. în Bacău a fost fiica banului Ioniță Iurașcu. Am aflat înse alfe lucruri în adevăr extraordinare.

¹⁾ Toate documentele îi zic Mărioara Abaza.

În calitate de Iurașcu a adus sângele vechiu al acestei familii și al familiilor din cari Iurașcii, ascendenți ai Marghioalei, au luat soții.

În spița dela pg. 81 am arătat că Ursul Iurașcu biv vel căp. a fost căsătorit cu Catrina fiica lui Ștef. Catargiu biv. vel clucer. Într'un doc. din 1772 F. 2 (Creșteri 1908, Acad. Rom.) copiii lui Ursul Iurașcu își împart țiganii dela Ursul și de la Catrina Catargiu, părinții lor. Din acei trei copii, se vede din spiță, se coboară și Marghioala soția lui Gr. Moțun spătarul, deci și toți pogorătorii din ea. Ea era fiica lui Ioniță Iurașcu banul, iar acesta fiu al lui C. Iurașcu comis (pg. 81). Vezi la spița fam. Ciutea.

Dar Catrina era fiica Smarandei și aceasta fiică lui Dumitrașcu Ceaurul,

Spița fam. Catargiul a dat'o d-1 Ghibănescu în Sur. IX, lași 1914. D-1 I. Filiti în „Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino“ Buc. 1919 găsește spița corectă, dar propune rectificări la origină și să se adaoge D. Catargi vel clucer la 1792, trimitând la izvoare; iar în nota 1 la No. 679 pg. 214 arată că toți Catargieștii din Moldova se trag din Ianachi banul Catargiu (1615—1618), cărui Mateiu al Mirelor, dedicându-i o istorie a UngroVlahiei, îi zice: „*lăstar din rădăcină bună de la strămoși*“. El a semnat tractatul de alianță di'ntre Gavril Movilă, domnul Munteniei și Gabriel Bethlen, domnul Ardealului. A murit în 1622. Fusese căsătorit cu Maria Buzescu și a avut un fiu Gheorghe. În Moldova au emigrat trei Catargii: între ei acest Gheorghe, care s'a așezat la Cobâle pe Nistru și a avut un fiu Apostol, din care se trag toți Catargieștii, deci din Ianachi și soția lui, Maria Buzescu.

Într'un doc din 1516 Basarab vv. zice lui Vlad banul, străbunul Mariei Buzeasca, „din casa D-niei mele“ (C. 268 Căluțul pg. 200, 7025, Noem. 4); iar altul (40/LXXVI, Acad. rom. 1601) din Noem. 28 și zice Radul vv. lui Radul clucer, tatăl Mariei, iarăși „din casa Dniei mele“.

Asta 'nseamnă că unul din ascendenții Mariei, — Vlad banul

Căstian Buzescu
vern 1490 + 1522 = Căplea

Vlad banul
ot Cepturoaea 1516
era + la 1545

Radul Bazea armaș
= Maria sin Găture
log. ot Stănești

Radul vel
armaș
= Stanca Boldeasca

Radul vel ban
= Ilinca
Maria
= Iordachi banul Catargii
Gheorghe

Dum. părcălab
ot Cepturoaea
și Greci
1516 — + 1524-30

Stroe vel stoln
= Sima Rudeanca

Pređa vel ban
= Catalina

După sen. Năsturel
Rev. p. Ist. și Arb.
t. XII, f. II, pg. 27
și I. Filiti

Balica spat 1516
ct Cepturoaea

Gherghina pit.
Balica

va fi ținut pe fiica unui domnitor, deci Maria avea sânge al Basarabilor în ea ¹⁾ — și s'a transmis pân la coborâtorii din Ursul Iurașcu și Catrina Catargiu, deci la Marghioala Iurașcu și la pogorătorii din ea.

Iată documente, privitoare la înrudirea Marghioalei soția lui Gr. Morțun spăt. cu Catargii și cu Ceaurul.

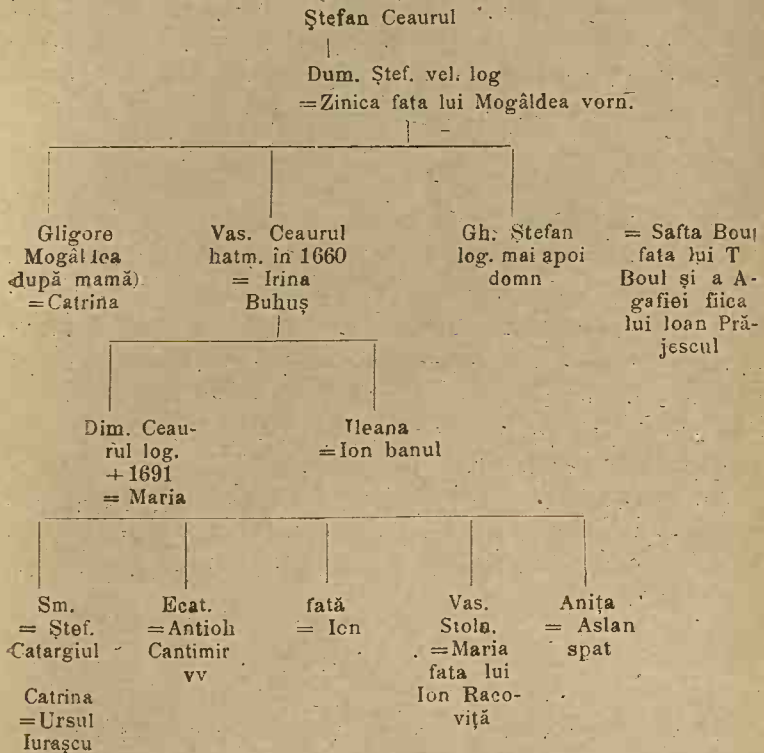
Intr'un doc. din 1808 Oct. 20 (Creșterile Acad. rom. pe 1908 Ian. — Mart.) Toma Stamatii sulger, Panaite Ciucă căm. Ioniță Iurașcu, Iord. Iurașcu, Anița Botezătoarea arată că se trag din Dumitrașcu Ceaurul log prin strămoașa lor Smaranda. Aveau judecată cu Comisul P. Conachi și stoln. C. Iamandi pentru moștenirea averii răposatului Ștefan Catargiu Ștefan Catargiu de care e vorba aci nu este ginerele Ceaurului, ci fiul aceluia, frate cu Catrina Catargiu soția lui Ursul Iurașcu.

Alt doc. (Carton V s. III Trib. Iași Pach. 203 din 1814 Iunie 22) ne spune că judecata pornită de Iurășcești — casa comisului C. Iurașcu prin fiii lui : Ioniță, (tatăl Marghioalei Gr. Morțun) și Iordachi ; casa pit. Iord. Iurașcu prin T. Anastase fiul Ilenei Iurașcu, — casa comisului, Ioan Movilă — prin C. Botez, nepot Smarandei Iurașcu în potriua lui vtori comis Ștef. Catargiu, după judecata înaintată, dându-se rămas pe vt-Comis Catargiu (1804 Apr. 5) ca să dea $\frac{1}{2}$ din Tâmpeschi ce s'au găsit supt stăpânirea sa. T. Anastasiu s'a învoit cu Catargiu și i a vândut acest pol sat din Tecuciu cu 5000 de lei. A luat numai 3000 pisa și a lui Iord. Iurașcu pot. și partea de pe-o danie a Casandrei sora Iurășceștilor și a răposatului vtori comis Catargiu a rămas clironom aga C. Conachi. A venit și Iord. Iurașcu fiul comisului C. Iurașcu și a luat 1000 de lei partea sa. A rămas C. Botez nepot. El cere partea sa și răscumpără cele vândute de Iurășcești. Face schimb, dă $\frac{1}{2}$ Tâmpeshii, după ce-a răscumpărat, îi mai dă 500 de stj. din Glodurile (Tecuciu pe apa Berheciului)

1) Probabil prin Caplea, soția lui Crăsttan vorn., pe care o găsim la d. Filial. Arh. lui Gh. Gr. Cantacuzino, la spița Buzeshilor.

Precum vedem înrudirea pusă înainte de coborătorii din Ursul Iurașcu, n'a fost tăgăduită și procesul l'au câștigat. Iată spița familiei lui Ștefan Ceaurul.

Prin Irina Buhuș, soția lui Vas. Ceaurul, a intrat sângele Buhușestilor în coborătorii lui, deci prin Marghioala soția lui Gr. Morțun spăt., la descendenții acestuia (Ms. 237 pg. 539, 168). Buhuș e familie veche și se urcă pân în v. al XV-lea, iar dela Crâstea Buhuș încoace se coboară toți descendenții lui din Movelești și, deci, din Mușătești, căci Crâstea Buhuș a ținut pe Nastasia Prăjeasca și Prăjeștii sunt descendenți în

linie temeească din Movileştii, anteriori celor cari au domnit, dar din acelaşi sânge.

Nu voi arăta aci cum se leagă Movileştii cei vechi cu Muşăteşti, căci este ştiut.

Dar mai din vechiu Ceaureştii se coboară din Zinica fata lui Mogâldea vorn. Despre Mogâldeşti spune şi Iorga că se coboară di'ntr'o fiică a lui A. Lăpuşneanu, deci din Muşăteşti, prin soţia lui Al. Lăpuşneanu vodă.

Pot să mai adaog că Marghiola, soţia lui Gr. Morţun spătar, se pogoară de-aseenea din I. Tăutul log. prin Huhuleşti.

În adevăr, într'o notă la pg. 41 din Cuzeştii d-lui Ghib. ed 1912, vedem că Eremia Băisan uricar a avut soţie pe Varvara fata lui P. Huhulea şi o fiică Anghelina măritată cu un Jora din care se coboară o ramură de Cuzeşti. Iar din altă fiică a lui Băisan şi a Varvarei Huhulea, anume din Antonica, se coboară Ioan Iuraşcu.

Iar că Huhuleştii se pogoară din Ioan log. Toutul este prea cunoscut ca să mai stăruiu — aci, căci se trag din Odochia fiica lui Petre Tăutul, deci e nepoată cobărâoare din Ioan log. Tăutul.

Cu privire la pogorătorii din Alecu Gr. Morţun şi din Zoiţa Dimitriu, cum şi la cei din Gheorghe Gr., Morţun şi Eleonora Dimitriu, sora Zoiţei — atragem atenţia că după spiţa de la pg. 87 Zoiţa şi Eleonora se pogorau din Smaranda Ceaur ca şi Marghiola n. Iuraşcu, soţia lui Gr. Morţun spătarul, de asemenea din Catrina Catargiu. Deci coborători din aceste două Dimitriu :

Gh. Al. Morşun fost prefect de poliţie în Iaşi cu urmaşii lui, d-na *Ortansa Morşun* născută din *Al. Morşun, Ortansa Morşun*, măritată cu Voitinovici, Izabela n. Morşun,

adoptată Andreiu, căs. Sadoveanu și toți ceilalți descendenți din *Gh. Gr. Morțun*,—au aceleași ilustre origine ca și toți coborătorii din Gr. Morțun spătar, dar ei le au și de pe mama, nu numai în linia paternă. — Vezi p I a a acestei Anexe

Anexa a XII-a

Familia cea nouă Movilă

E lucru neîndoios că familia această nu are nici o legătură cu familia din care au fost domnii Irimia, Simeon, Moise, etc.

Pah. C. Sion, voind să și dovedească origină din Movilești, și folosindu-se că și această fam. a avut porecla „Movilă” a ’njghebat o poveste slabă. De altfel, dacă a pretins că se coboară din hani tătărăști, îi era mult mai lesne să lege familia aceasta nouă cu Movilești vechi.

N’a fabricat el cu ai lui vestitul Izvod al spătarului Clănău și o mulțime de documente false, cari, din fericire, se pot lesne deosebi, astăzi, când știința documentelor este cu totul în altă stare de cât în vremea, când se credea Sion în stare a fabrica istoria țerei.

Istoria acestei familii se leagă cu Mrea Adam din Codrul Ghenghei pe care un Adam Luca, zis Movilă, ar fi întemeiat o, deși mănăstirea, după documente, e mai veche.

Dacă se mulțumea să vază că Adam Luca (zis Movilă după Sion) era din familia Luca, și că familia se poate urmări până la C.Leul și Drăgan armaș, i-ar fi fost, poate, de-ajuns.

Spîța dată de Sion se poate vedea în Arhondologia lui. Din ea reese că abia un coborător, Constantin fiul lui Costea Adam, a luat numele de Movilă supt cuvânt că așa își ziceau stămoșii, ceea ce nu este dovedit. E adevărat înse că între ctitorii bisericei este un Movilă, cu frate său Dabija, dar Movilă era la acesta nume de botez.

Despre o ramură din acești Movilă, emigrați în Muntenia, avem documente, dar nu interesează aci. Despre Mihăluță Movilă am vorbit la fiii lui Gr. spăt Morțun, în text.

Anexa a XII-a

Adăogiri

D-1 Zotta a făcut cercetări la Budenița în registrele mitricale. — În scrisoarea d-sale din Iulie 1923 îmi arată următoarele :

1. *Clopotul* dat de Grigoraș Morțun l'a văzut, dar n'a putut ceti inscripția, fiind așezat prea sus, dar e frumoasă. — Am dat'o după părintele paroh local.

2. A găsit un „*Apostol*” cu o notiță pe el din 1756. scrisă de Loghin diacon, înse este dar la biserica din Calafendesti. moșia Sturzei. (Să-l ti adus Pavel Morțun, care a fost omul lui Sturza și chiar vornic în Calafendesti?). Loghin a scris în Costâna.

3. Avem data nașterii lui *Neculaiu fiul lui V. Morțun* și al Smarandei—în 1800 Martie 16, Aflăm că la Casa lui V. Morțun era No. 17 și că naș copilului i-a fost Toader Morțun. deci fratele lui Vasile—tatăl lui Gr. Morțun cel cu clopotul—viitor spăt din Bacău.

Avem data nașterii lui Ioan fiul lui T. Morțun. 1802 Fevr. 30 (sic.) prob. 20. Toader era căsătorit cu Ilinca (a II-a soție). E Ioan stoln. Morțun din Botoșani. A botezat Grigoraș Morțun (fratele copilului, în vârstă de 13 ani).

4. In 1802 Fevr. 16 în casa cu No. 17 — deci a lui Vas. Morțun — s'a căsătorit *Gheorghe sin Gheorghe Cociuc* din Moldova, de la Copâla, în vârstă de 23 de ani, cu *Bălășica* fiica lui V. Morțun Nuni: T. Holban și Catrina soția lui V. Holban din Buda.

Faptul era cunoscut, acuma avem data căsătoriei.

5. In 1803 Oct. 6 s'a căsătorit *Gr. Platon* din Budenița, în vârstă de 24 de ani cu *Sultana* fiica lui T. Morțun, casa No. 14. A cui era casa? A lui Platon ori a lui T. Morțun?

Această Sultană este una din cele 2 călugărițe surori ate lui Gr. Morțun spătarul, ori Amfilahia ori Elpidia. Măritându-se în 1803, trebuie să fi fost cel puțin de 14 ani, deci

era născută pe la 1789, iar de Grigore știm că era născut în 1788 Martie 10, și de Ioan că s'a născut în 1801. Se prea poate, deci, ca unele din surorile lui Gr. Morțun să fie născute înainte de Grigore și deci fiice ale Mariei l-a soție. — E sigur că Amfilohia era mai învrăstă de cât Sultana (Elpidia), căci Amfilohia a ajuns stăriță la Agapia, deci Amfilohia trebuie să se fi născut înainte de Gr. Morțun 1).

Iată deci cum data căsătoriei Sultanei poate ajuta la clasificarea copiilor lui T. Morțun.

Nu era nevoie de atâta șocoteală, dacă am avea toate datele din registrele mitricale dela Budenița. Din nefericire de Zotta a putut lucra acolo numai timp foarte scurt.

Din alte izvoare.

În „Scrierile lui Al. Russo“ de Haneș la pag. 368 este tabelul creditorilor răposatului Al. Russo, la No. 17, D-na *Ruxandra Morțun* care avea de luat de la el bani cu sinet — ar fi pe la 1850.

Altă Ruxandra Morțun nu cunosc de cât pe Ruxandra fiica lui Ioan Jora sărdar, soția lui Gr. Morțun căpitan. Dar Grigore s'a fost dispărțit de ea în 1845 după 8 ani de căsătorie și se judecaseră pentru înapoierea zestrei, iar în 1847, Gr. Morțun, fiul spătarului, murise.

A purtat Ruxandra ca văduvă nemăritată numele de pe soț? E greu de admis să fi fost altă Ruxandra Morțun, femeie bogată, și să nu fi dat de ea.

Deci fac ipoteza că e Ruxandra Morțun n. Jora.

Despre *Petre' (Pavel) Morțun* D-l Artur Goroveiu a găsit — între documentele tăutești ce are la îndămnă — unul din 1795 Dec. 29. — Dau rezumatul D-sale.

1) Amfilohia după datele d-lui Sungurof a fost stăriță la Agapia dela 17 Ian. 1842 pân la Dec. 1856, când s'a retras de bătrânețe.

„*Costache Tăutul*“ scrie din Comănești fratelui său mai mare *Ioan Tăutul* la Iași. Mă rog, înștiințați-mă pentru cumnatul Petre Morțun. Este undeva, trăește sau au murit, fiind că-i pierе femeea și copii de foame, că de aș ști că au murit, i-aș strânge. Ralița cu plecăciune sărută mâna D tale“.

Deci Petre Morțun, care împreună cu frate său Niculaiu se judeca de mai mulți cu M reea Doljești pentru partea din Popișcani ce Rale vânduse M-rei, dând și partea mamei lor, ca a sa,—prin 1793 și 1795—ajunsesе în urât, hal, țără, pe cât se pare, să se fi ales cu ceva.

Am arătat în text (pg. 114 și urm.) de ce am admis că Petre Pavel Morțun a fost căsătorit cu Despa, fiica lui Lupul Ghenghe și că Despe Morțuneasa se judeca și ea cu M-rea Doljești pentru o parte din Doljești și c'a și câștigat — dar abia ia 1797 — deci e vădit că 'n 1795 Dech. 29 erau soții în toiul nevoilor.

Dar faptul că-i zice Costache Tăutul lui Petre Morțun cumnat, n'o fi dovedind oare că se va fi stricat căsnicia cu, Despa și deci că ea se judecă singură pentru averea ei, iar Petre să se fi căsătorit cu vre-o rudă de-a Tăuteștilor?

Se poate, dar se poate să-i fi zis cumnat chiar de pe Despa, care se cobora din Tăutul dela Cordăreni, precum am arătat la pg. 116, deci Tăuteștii îl aveau pe Petre Morțun soțul Despei cumnat de vară. Nu măi cercetai de ce grad.

Din această scrisoare a lui C. Tăutul mai ese dovada că Petre Marțun a avut și copii prin urmare ipoteza mea despre urmașii lui capătă oareșicare bază pe lângă cele ce avea.

Despre o *Maria Morțun*, foarte bătrână, trăitoare în Ospiciul de infirmi din Botoșani, îmi scrie dl Goroveiu. Nu este în stare ei a da vre o lămurire.

Din cercetări d sa a aflat, înse că soțul ei ar fi fost un Morțun din Bucovina.

Această Marie rămâne, de o cam dată, nelămurită anume a cărui Morțun a putut să fie. Bănuiesc că a vreunui coborâtor din Ioan stoln. Morțun de la Botoșani — asta din cauza c'a trăit acolo.

Despre *Morțuneștii de la Hărlău* mai pot da următoarele lămuriri pe lângă cele date la pg. 122 în spiță și împreună cu spița.

Catinca soția lui Morțun sărdar din Hărlău a fost din familia Ciuleiu, a murit în Folticeni în casa ginerelui ei N. Grigoriu — la 11 Dech. 1869.

D-na Frosa Ioan arată următoarele despre această Catinică.

„Sunt născută (zice d-na Frosa Ioan) în 1847 și după ce m'am măritat. m'am mutat din Tg-Frumos la Folticeni în 1869. Am auzit de Catinca Morțun c'a stat în Fălticeni la ginerele ei în strada Sucevei în casele astăzi ale lui Constantinescu, foaste ale lui Matachi Sinescu, dar n'am cunoscut'o și nici n'am văzut'o. Mama mea (Elençu Glopotețel fiica lui Vasile Murțun) și mătușa mea Raluca Boian (Ce asemenea fiică a aceluiaș Vășile Morțun) vorbeau despre ea și spuneau că nu este din familia noastră, ci că e a unui Morțun, pe care îl chema Trandafir și nu este Morțun adevărat ¹⁾, Tot așa a auzit spunând și pe Manolachi Morțun.

„Mergând odată la Tg. Frumos ne-am întâlnit pe drum cu Nicu Grigoriu din Folticeni, care se ducea la Costești, (sat cu mulți răzeși — ce au bucăți de pământ pe acolo, situat la jumătate drum între Ruginoasa și Tg. Frumos) — ca să-și aducă la Folticeni pe soacra lui care era această Catinca Morțun.

Știu că astă Catinca Morțun născută Ciulei a avut 3 fete Era din Hărlău. unde a făcut și nunta.

1) Catinca măritată cu Costachi Sinescu ;

1) Așa e : coborătorii dintr'un fiu al lui Pavel să categorisească pe coborătorii din alt fiu. Memoria e foarte scurtă în această privință.

- 2) O fată Elena, măritată cu Nicu Grigoriu ;
- 3) Alta Zamfira, măritată cu un Gherghel, care a murit în Folticeni,

Catinca Sinescu a avut două fete și un băiat :

- 1) Una Tinca măritată cu Hristachi Pilat. E mama lui Laurențiu Pilat avocat în Iași ;
- 2) Alta Voichița căsătorită cu Enacovici.
- 3) Un fiu Costică Sinescu.

Tot la Tg. Frumos am auzit că la Costești era prin 1867-1869 un Niculachi Morțun căruia îi ziceau și Trandafir.

Despre un *Morțun Garofă*, dl. Eugen Sungurof scrie următoarele :

„Acum vre-o 30 de ani îmi povestea tată meu din peripețiile politice și electorale de la Suceava. La o alegere de deputați (să fi fost prin 1878, așa ceva), fiind pe atunci puțini alegători (probabil colegiul I-iu sau al II-lea) era nevoie să se oprească de la vot un Morțun Garofă din Lespezi. Dar, cu toată cursa ce i s'a întins, încurcându-l într'o petrecere, a izbutit să scape și a fugit pe jos pân la gară la Heciu, unde tocmai sosise și trenul și suindu-se și el a venit la Folticeni de-a votat.“

Și dl. Sungurof a auzit că Morțun Garofă nu era din familia Morțun.

Și totuși Manolachi Morțun l'a pus pe Morțun Garofă în una din spițele ce mi-a trimis dl. Goroveiu !

D-l Artur Goroveiu, ca să completeze arătatele mai sus relative la Neculai Morțun Trandafir, s'a informat la D-ra Maria Văsescu.

Ar rezulta din aceste informații că Morțun sărdarul, bărbatul Catinicăi Morțun a fost acest Neculaiu Morțun, poreclit Trandafir.

Iar Nicu Grigoriu, ginerele ei, este Nicu Văsescu, zis Grigoriu și din acea căsătorie s'a născut D-ra Maria Văsescu,--

informatoarea ultimă a d. lui Goroveiu — deci cât se poate de autentică, de vreme ce ea este coborâtoare din acel Neculaiu Morțun și din Catinca Ciuleiu și anume nepoată de fiică.

D-l Artur Goroveiu a cunoscut pe Zamfira n. Morțun, căs. cu un Gherghel. — Ea a murit la 24 Ian. 1911 și e trecută ca „fiică a det. Neculaiu Morțun și a Ecaterinei“. — A apucat și pe Neculaiu Grigoriu (Văsescu), dar nu i-a auzit spunând c'ar fi rude cu Morțuneștii. Cum rămâne așa dar cu actul de deces al Zamfirei?

E deci aci numai faptul că știeau pe Morțuneștii coborâtori din Vasile Morțun de la Cămărzani, deci din Lupul; și în adevăr N. Morțun-Trandafir nu era din această grupă.

D-l Artur Goroveiu îmi scrie că are pân și toaia de zestre a soției lui C. Hârlescu — și că nu e Elena, ci Profira, fiica lui Chiriac Borș. Pe această bază am și pus astfel în spița de la pg 104.

Intr'un doc. din Cartonul XI Bacău pach. 484 cu data 1839 Mart. 5 (Arh. St. Buc.) găsem că V Crâstea a cump. în 1818 dela răposata Nastasiia Morțun o casă în Bacău.

E o copie și, deși cum e scris ar părea mai curând *Munțin* de cât *Morțun*, dar, având în vedere că *Munțin* nu e nume de familie întâlnit vre-o dată, socot că e Morțun. Atunci Nastasia ar fi mama lui Nicolaiu Morțun păh. din Bacău, soția lui Iordachi Morțun, fiul lui Pavel — acel Gheorghe care a trăit în Hârlău și a luat o tată din Arămești. Se potrivește și cu faptul că Nec. păharnicul a dat fiicei sale, soția lui Gr. Obreja, numele Nastasia.

Despre înrudirea lui Gr. T. Morțun cu D. Săcară stolnicul din 1813 și cu fiul acestuia D. Săcară stoln. din 1857 — cea

mai potrivită ipoteză ar fi că D. Săcară I-iu a fost fiul unei femei din Berești, a cărei soră era măritată cu tatăl Mariei Gherghel, deci Maria ar fi fost vară primară cu D. Săcară I-iul, Gr. T. Morțun îi venea nepot de vară primară—iar D. Săcară îi era al II-lea văr.

Așa se explică de ce Gr. Morțun avea moșie cu D. Săcară I-iu în Berești, iar D. Săcară I-iu și al II-lea nu aveau nici un amestec în Ruși.

Am spus că în cartoanele de la Trib. Bacău aflătoare la Arh. St. Buc., este, în adevăr, arhiva lui Gr. spăt. Morțun.

Gădesc amănuntele cele mai extraordinare.

Așa în Cartonul II, cu data 1853 Dec. 23, este o listă lungă de straele făcute pe credit de croitor pentru cc. Cotiță (Co-stachi, Iorgu (Gh.), Nicu (Niculae), Tachi (Dumitrachi) — fiii Marghioalei. — În altă socoteală din 1855 Ghen. 19, Carton II, este o sumă de 26 de galbeni datorie la croitorul Șapsal pe straele lui Guță.

Am arătat în spița dată că Nicu (Niculaiu) Gr. Morțun din Bacău a fost căsătorit cu Maria Wilner. Aceasta e fiica lui Alexandru von Wilner,¹⁾ medic, din Viena. catolic, care a fost I-iu căsătorit cu o nobilă austriacă; în Bacău s'a căsătorit cu Maria Bărlădescu --coborâtoare, pare-se, di'ntr'o familie veche Bărlădescu. Dacă nu au fost mai multe familii, Maria Bărlădescu s'a coborât din Bălcu Bărlădescu pomenit supt Ștefan cel Mare (1483 Sept.) pg 274/5 tom I-iu, doc. de la Ștefan cel Mare adunate de I. Bogdan. „Și iarăși a venit „înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldo-venești sluga noastră Bălcu Bărlădescu și a vândut o pri-seacă din sus de Hlăpești, în pădure, unde a fost, Văle-

1) Carton IX, 395 Bacău. Arh. St. Buc. 1838.

„șoaea, de asemenea slugilor noastre Ignat și Tintul, pe 18 galbeni tătărești“.

Al. Wilner sau von Wilner era om bogat, căci îl vedem creditor al multor boieri având ipoteci pe moșii și din această pricină cu multe procese.

Și fiul lui avea a lua 500 galb. dela Iancu Xanti, D. Secară și căp. Lipan la 1863 Sept. 4, garantați solidar în venitul moșiei Filipești²⁾.

De altfel era o Marie Bene n. Bărlădescu pe la 1855 cu moșie în Cândești, Motocani și Grozești în țin. Neamț unde avea și N. Morțun păh.

O coborâtoare din Morțunești este marea artistă Aristița Romănescu, născută Dimitriade. Ea este fiica lui C. Dimitriadi și a unei fiice a lui Dima Teodoru zis Dima Grecu. Dimitre Teodoru a fost căsătorit cu Elena Morțun fiica lui N. Morțun, fiul lui Pavel și al Anastasiei Roșca. (Vezi la pogorătorii din acest fiu al lui Pavel Morțun pg 62). Mi-am complectat datele din spița aceasta trimisă de dl. Artur Goroveiu cu datele di'ntr'un foileton. Tot din această ramură sunt Elena Teodorini și Aurora Teodorini, ficele lui C Teodorini.

Despre C. Morțun, maiorul din Brăila — capăt de la d-na Cornelia Sasu, fiica lui V. Gh. Morțun, lămurirea că maiorul e născut în Bacău în 1836—și anume fiind fiul lui Ioan Morțun și al Ecaterinei. În 1916 mai avea trei copii la școală. Se pare că a avut trei soții și, înainte de-a se muta în Brăila (în 1860), locuise în Galați.

Când a început războiul neatârănării era însurat și avea 7 copii; totuși a plecat și a luat parte la lupte. Avea un

2) Fiul era Alecu Wilner.

braț artificial. Acum e sigur că e Sulgiu, deci din Lupu? Pavel Morțun,

Intr'un anunț mortuar din 30/IX/1920 la moartea Elenei Scheletti n. Mavrocordato, răposată la 28 Sept 1920 în Târgoviște, în vrăstă de 25 de ani, văd între familiile înrudite — fam. Zotta, Vasilco, Flondor, Grigorcea — familii bacovinene — dar și familia Morțun. — Este, deci, evident că încuscrirea cu Morțuneștii este prin Zotta, coborători din Maria fiica lui Vas. Morțun din Budenița.

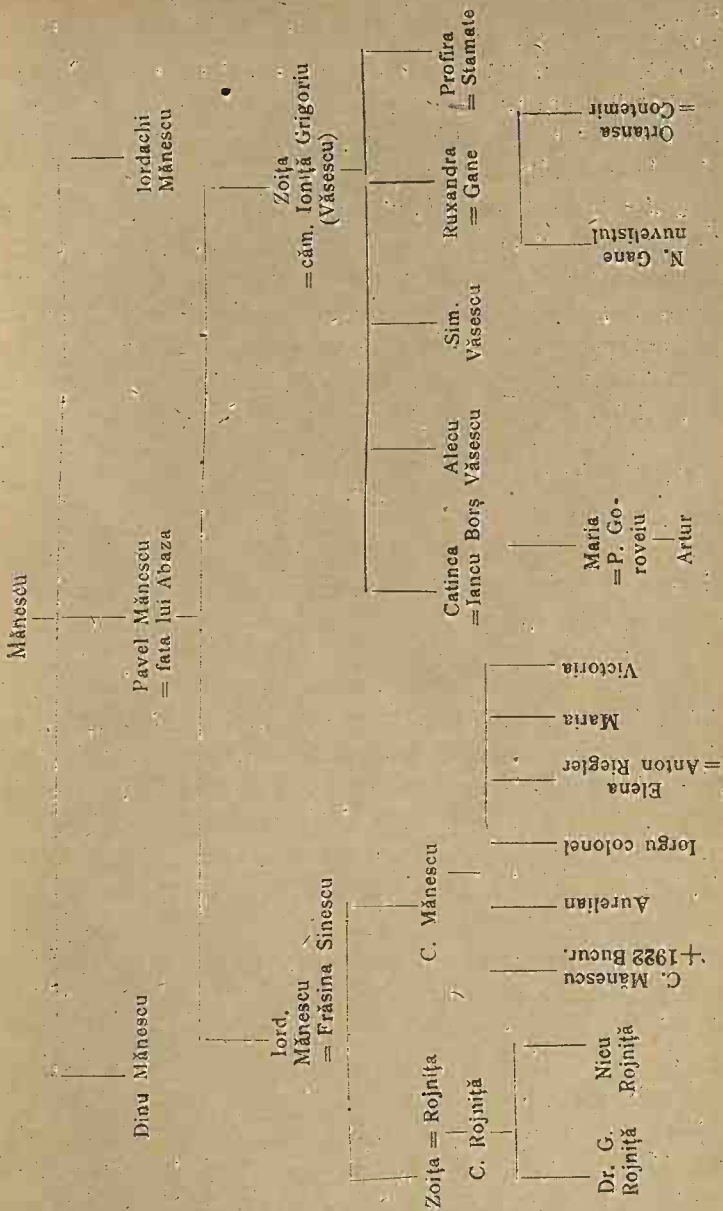
Este încă o înrudire a Marghioalei n. Iurașcu soția lui Gr. Morțun spătarul. Anume cea cu Maria Abaza. Intr'un doc. din Foaie of, (1837, Bacău), Maria Abaza dă cumnatului ei — Gr. Morțun comis — 44 de pământuri (în moșia Vărlanul — Neamț). Dar o Maria Abaza era moartă în 1835 și din dos. trimis cu No. 1591, vedem că un C. Mănescu, fiul răposatului Iord. Mănescu, pornește judecată împotriva Marghioalei Morțun pentru o clironomie părintească. Era vorba de scoaterea la mezat a 34 de pământuri din Vărlan

Din testamentul din 1849 al lui Gr. Morțun spăt. din Bacău știm cz moșia Vărlan o căpătase Marghioala de la vară sa Mărioara căreia îi zice Vărlan, nu Abaza.

Este în această chestie destulă întunecime. Mai întâiu par a fi 2 Maria Abaza, una moartă în de 1835, alta care trăia în 1837 și făcea danie Marghioalei.

Iată, înse, o spiță trimisă de dl. Artur Goroveiu care poate arunca nițică lumină.

C. Mănescu fiul lui Iord, și al Frăsinei Sinescu, nepot lui Pavel Mănescu și al Abazei (de fiu), a pornit proces contra Marghioalei Morțun dela moștenirea Mariei Abaza. — Deci amândoi se coborau din vre-o Abază: C. Mănescu din soția lui Pavel Mănescu, iar Marghioala din Elena soția lui C.

Iuraşcu comisul, adică din bunică-sa. Dacă Elena a fost Abază, soră cu soția lui Pavel și dacă Maria Abaza, stăpâna Vărlanului, era fiica altui Abaza, frate cu Elena și cu soția lui Pavel Mănescu, atunci înțelegem procesul. Dacă Marghioala era rudă mai de aproape, atunci pricepe de ce l'a și câștigat. Ioan Iuraşcu fiul lui C. Iuraşcu comis, era rudă, pare-se — și cu fam. Albu — ori erau rude aceste familii, Iuraşcu și Albu. mai de sus — în orice caz aveau strămoş comun, cum se dovedește în procesele relative la Peletiuți pe Anghelina Buhuși pe sora lui Crâstea. Buhuși

Din spiță vedem înrudirea di'ntre Marghioala Gr. Morțun și C. Rojniță, coborător din același Pavel Mănescu și din o fată a lui Abaza — cum se arată în spiță ce dăm. C. Rojniță i-a dăruit Marghioalei nu numai 10 țigani, dar și o parte din Luncani.

Se'nțelege că schema reală a înrudirii di'ntr'e Marghioala Morțun și Maria Abaza poate fi mai complicată sau alta — dar înrudirea există.

Am putea, poate, aduce lumină în chestia înrudirii di'ntre Maria, I-a soție a lui Teodor fon Morțun, și Dum. I-iu Secară stoln. Maria se coboară din Alexandra, fata lui Pavel Albotă fost m. jign. Di'ntr'o spiță ce un Secară înfățișează într'un proces, Mărica Albotă (pg. 152) din 1644 a avut pe Dochia din care se coboră Secăreștii, începând cu Andreiu Secară. Va să zică Dum. Săcară, ca și Maria Gherghel se coborau din Albotă — dacă Alboteștii citați sunt aceeași familia (Trib. Neamț Pach. 110 No. 1 Arh. St. Buc. 1759). Dar este probabil o legătură mai de aproape prin Moțoceștii de la munte și Bacău. Drăguna era fata surorii lui Toader și Nechita Moțoc și din Drăguna se cobora Maria Gherghel soția I-a a lui T. fon Morțun. Dar și Săcară se cobora din Secăreștii dela Balasinești și Tâmpesți, cari erau din Moțoci. Probabil că asta e legătură mai nouă de cât cea prin Albotești (Ur. XX pg 17 și Ur. XXI pg. 24).

Iar ceva despre întâia soție a lui *Pavel Morțun*. Am găsit că ea avea părți în Rușciori, Dumbrăvița și Budești (Roman) și că trebuie să fi fost din rudele lui Răducan Racoviță, fiul lui Dumitrescu Racoviță, și al Ilincăi Cantacuzino.

Dar s'ar putea ca soția aceasta să fi fost chiar una din cele trei fiice ale lui Răducan Racoviță.

Un doc. din 1742, resumat în Inventarul documentelor Mrei Precista și Răducanul (zidit în 1763 de Răducan Racoviță) ne arată că ginerii erau: Petrachi Vidali păh. ¹⁾ altul Mereuță și altul V. Roșca.

Un boier mare, fiul unei Cantacuzine, nepot de fiu al altei Cantacuzine, putea să-și dea fata după un Mereuță oareși care? Vidali era Grec, deci nobil, dar Mereuță?

Socot că Mereuță era chiar Morțun (Pavel). Acesta, coborât din marele log. Tăutul, putea fi ginere lui Ravoviță. Așa s'ar explica procesul lui Pavel Morțun cu Răducan Racoviță și cu ceilalți gineri, când Morțun căuta să aleagă zestrea răposatei sale soții dela care avea copii (pe Constantin, pe Lupul, pe Ioan și pe Ilie).

Că autorul inventarului a fost capabil a pune „Mereuță” în loc de „Morțun” e sigur, căci a scris doar „Morsuncalul” pentru „Morțun clucerul” tot într'un inventar?

Când vor sosi documentele originale dela Moscova, dacă nu mai curând din alte izvoare, vom vedea cât face ipoteza mea.

Aceste trei moșii fuseseră în 173 ale lui Ioan Buhuș hatman.

În 1742 ale lui Răducan Racoviță spătar, care ținea pe Maria fata acestui Buhuș; deci le luase zestre.

În 1747, Pavel Morțun, ca ginere al lui Răducan Racoviță, se judeca pentru partea soției sale, de sigur.

*În 1766 Morțun nu mai era amestecat, dar se judecau ceialtați doi gineri. Se vede că el le vânduse drepturile soției sale.

¹⁾ Un Vidali grec e caimacan al lui Ioan vodă Calimah în 1758 (Rev. Ist. an. 2, Iorga pag. 26 - 27).

Anexa a XIV-a.

Ultimele documente dela Budenița

Părintele D. Rosmeteneanu de la Budenița mi-a trimis, chiar acum în urmă, note din registrele mitricale ale bisericei; căci le-a studiat pentru a îmbogăți cronica Budeniței, ce se ține la acea parohie, ca și la celealalte din Bucovina.

Cu privire la *pomelnic* :

Este un pomelnic, înse datând numai de ia data clădirei bisericei celei noi, actuale, ori mai nou. Numele din el sunt : *Vasile, Teodor, Smaranda, Alexandru, Grigore, Maria, Zoîța*, etc. Vas. și Toader sunt cei doi fii ai lui Pavel, ctitorii bisericei celei noi. Smaranda este soția lui Vas, Pavel Morțun; Alexandru poate fi ori Sandu fiul lui Pavel, ori Alexandru fiul lui Vas. Pavel Morțun. Grigore e fiul lui Teodor, deci viitorul spătar din Bacău. Maria ar putea fi prima soție a lui Teodor, ori e o fiică a lui Vasile, cea cu portretul. Că este ea ne-ar face a crede numele ce urmează după dânsa : Zoîța, fiică știută a lui Vasile Pavel Morțun

În aite pomelnice sunt amestecate și numele altor donatori, în cât nu se pot deosebi Morțuneștii.

În cimitirul vechiu nu mai sunt cruci—se vede că au fost de lemn și au putrezit.

Despre Morțunești este în tradiție că erau foarte religioși, că știeau foarte bine slujba și că preoții adesea își atrăgeau observații, când greșeau tipicul etc.

Din notițiile scoase de D-sa cu privire la botezuri, cununii și morți — dau următoarele :

Dintr'o notiță din 1809 ²⁹/₁₀ aflăm că *Ionită Cocea* a fost soțul *Mariiei* și că la această dată li s'a născut o fiică *Zoîța*. [Maria era fiica lui Toader fon Morțun — cea al cărei nume

nu'l cunoșteam și care în 1827 era moartă]. Vezi la Index fam. Cocea. 1)

Al. Morțun, cel pomenit c'a botezat un Ovreiu cu voia părinților acestuia, în 1825 $11/2$, este Al. Vas. Morțun. Cea mai veche pomenire a lui Al. Morțun este din 1811 $20/6$; dar acel din 1811 ar putea fi și Sândul Pavel Morțun.

Interesantă este *Despa Morțun* n. 1753 și moartă în 1798 $12/7$. Cine e? O fi Despa n. Ghenghe, soția lui Petre Pavel Morțun, pe care am văzut-o trăind în 1797, când a câștigat procesul contra M-rei Doljești? Moare la 45 de ani de langoare.

O fi *Despa Calmuschi* soția lui *Sandul Pavel Morțun*? Despre Despa Calmuschi știm că în 1784 a născut pe Dimitrachi Morțun.

Cred c'o fi fost Despa Calmuschi. (Vezi mai departe la Petre Morțun).

Dimitrie Ion Morțun n. 1785, mort 1838 $1/5$ trebuie să fie Dumitrachi fiul lui Sandul și al Despei Calmuschi, dar anul nașterii calculat aci de pe vrâsta arătată la moarte — pare greșit cu unul. În spîță vedem c'a făcut testament în 1837 Martie 30 — deci era bolnav — Registrul spune c'a murit de umflături.

Emanoil Morțun, n. în 1792, mort în $7/8$ 1847 este Manolachi fiul lui Vas. Pavel Morțun — A murit de idropică.

Grigoraș Morțun cel cu clopotul mic din 1799 nu este — cum am crezut — Grigore Toader Morțun — ci e Grigoraș Sandul Morțun (spîța pg. 64), căci în datele parohului din Budenița cel di'ntăiu se află supt numele de Grigore. Considerentul meu că Grigoraș Sandul Morțun n'avea ce căuta la Budenița, nu e temeinic; căci, pe cât se pare, Sandul a murit curând

1) Faptul că pe soția lui Ioan Cocea a chēmat'o Maria slăbește ipoteza că Maria soția lui Dauksha a fost fiica lui Toader. Dar, deoarece nu poate fi a lui Vas. Pavel Morțun, din cauze cronologice, de asemenea nici a lui Pavel Morțun, — urmează că a fost a lui Toader Pavel Morțun care va fi avut o Maria și o Mărioară, ori a lui C. Pavel Morțun cel din Basarabia,

și soția cu copiii au locuit la Budenița, unde îi găsim pe toți pomeniți în registrele mitricale. Astfel Grigoraș Morțun botează și cunună în Budenița din 1800 până în 1816 — când Grigore Teodor Morțun era încă din 1809 așezat în Moldova — ceea ce e dovadă că Grigoraș nu este Grigore T. Morțun. De altfel Grigoraș era mai în vârstă mulțitor decât Grigore.

Acest din urmă a pomenit pentru cea din urmă dată în 1808, că-și cunună un argat cu o argată a sa la $23/1$ — tată său Toader Pavel Morțun murise în 1806 $23/11$. Emigrarea lui în Moldova va fi avut loc chiar în 1808.

Grigoraș Sandul Morțun (spița pg. 64) e dat ca mort fără copii. Din datele părintelui paroh vedem confirmat că a fost însurat cu Maria, dar aflăm că a avut 3 copii: *Ioan* n. 1796, mort în 1815 $6/4$; *Anița* n. în 1807 și †. 1814 $20/4$ și *Niculaiu* n. în 1812 și + în 1813, $19/5$. De oare ce Ioan e n. 1796, iar cu Maria Tomița s'a-căs. în 1802 Ian 10, urmează că Grigoraș este fiul lui Sandul Pavel Morțun și că a mai avut o soție?

Din 2 doc. ale părintelui paroh rezultă că Grigoraș avea 2 nepoți, *Dum.* și *Gheorghe*. În spiță—după doc. d-lui Zotta—vedem în adevăr că sora lui Grigoraș, Maria—a avut doi fii Dim. și Gh., cari în adevăr îi erau nepoți. Știm că ei au crescut în casa lui Grigoraș și că el le-a lăsat averea. Dar curios este că în registrele mitricale nu le zice Mancăș, ci Morțun. Ba aflăm din alt document al părintelui că Dim. și Gheorghe, Morțuneștii, erau gemeni și că în $20/1$, 1819 acești Morțunești gemeni au botezat 2 băieți gemeni lui Grig. și Casandrei Bejan, zicându-le Vas. și Teodor, adică pe numele celor doi fii ai lui Pavel, cititorii bisericei și proprietarii principali ai Budeniței.

Ași zice că Dum. (zis și Dumitraș) și Gheorghe, gemenii cu pricina, sunt fiii Mariei cu Mateiu Mancăș—dar că Mancăș murind de timpuriu și Grigoraș, neavând noroc la copii din trupul său — i-a luat, i-a crescut, poate i-a înfiat și li s'a

zis și Morțun; — iar ei își ziceau ba Mancăș, ba Morțun, după împrejurări. Lumea făcea la tel.

Mai este, înse, un *Dumitru Morțun* fiul lui *Constantin*. Acest Morțun nu se poate confunda cu Dumitru fon Morțun, căci acesta era fiul lui Sandul Pavel Morțun, iar Sandul era în listele nobilitare, dar Constantin, nu.

Cine să fie acest *Const. Morțun*? Un Constantin Morțun fiu al lui Vasile, e cunoscut. E cel din spița de după pg. 56, soțul Mărioarei Tăutul. Să fie acesta? Atunci ar fi avut pe Dumitru de la altă soție ori dela aceeași și Dum. ar fi murit la data când Const. scria lui Mihalachi Holban (pg. 58), că are 3 fete etc. (1838).

Pe *Constantin Morțun* îl avem pomenit în doc. părintelui paroh în 1805 $\frac{2}{3}$, iar pe Dum. Morțun în 1808 — cu vorbele „*Dumitru lui cuconul Constantin Morțun*“. Mai afiăm pe *Dimitrie Morțun* în 1822 — dar acesta poate fi identic cu Dumitrachi Morțun, fiul lui Sandul sau cu Dim. Mancăș Morțun.

Ar mai fi o ipoteză: să fie *Dim. Constantin Morțun* nepot de fiu al lui Pavel, fiu adică al aceluși Constantin Morțun, tost ginerele de nepoată coborâtoare al lui Ioan vornicul din Herța și deci acest Dumitru, fiul lui Constantin Pavel Morțun, să fi fost frate cu Constantin C. Morțun, cel stăpân la Otcina în 1808 (Orheiu), iar în 1817 pomenit la Otcina și Căbuleni (Orheiu). — (Vezi în anexa relativă la Morțuneștii din Basarabia

În doc. părintelui paroh mai găsim pe *Neculaiu Pavel Morțun* (spătar pg. 62 și 63). Anume găsim că, un Toader Morțun s'a născut în 1806 $\frac{9}{12}$ din Neculaiu Morțun și Nastasia, E Toader din spița de la pg. 62; la 1810, 20/6 găsim pe Anița, fiica lui Neculaiu Morțun, botezând. — E acel Neculaiu Morțun, fiul lui Pavel, a cărui spița mi-au dat-o d-na Aglaia Uhrinovschi și d-l Artur Goroveiu, pogorători din el. Neculaiu Pavel Morțun în 1812, 27/4, † în vârstă de 67 de ani de nădușeala (năbușeala), deci era n. în 1750, fiu al lui Pavel.

Despre *Petre fon Morțun* avem două notițe: una din 1823 4/7, când botează un copil și alta din 1824 29/3 când Petre Morțun moare de vîntre în vrîstă de 36 de ani. Era deci născut la 1788 și nu poate fi acest Petre fiu al lui Pavel, căci Pavel a murit cel mai târziu în 1768, cu 20 de ani înainte de-a se naște acest Petre Morțun. E de crezut că e fiu al lui Vasile Pavel Morțun sau al lui C. Pavel Morțun. E foarte probabil că Petre fon Morțun e identic cu Petre Morțun.

Petre Pavel Morțun va fi trăit la Igești — deci și Despa cea moartă în 1798, 12/7, va fi iost soția lui Sandul, moartă și ea relativ tînără ca și soțul.

Mai găsim pe lângă Bălașica fiica lui Vas. Pavel Morțun — măritată în 16/2 1802 cu Gh. sin Gh. Cociuc — despre care mi-a scris d-l Zotta—și pe Zoîța căs. la 17/2 1810 cu Ioan sin răposatului Tanase Cuciureanu; în vîrstă de 24 de ani, căsătorit cu Zoîța de 18, deci născută la 1792. Zoîța e fiica lui Vas, Pavel Morțun.

În sfîrșit mai este un *Mihail Morțun*, care lipsește în spițele mele; botează în 1802 copilul lui Gr. și Casandrei Bejan (Șerban). — Ar putea fi un fiu mort fără urmași al lui Vas Pavel Morțun ori al lui Toader Pavel Morțun. Numele după patronul bisericei mă face a crede astfel. Despre *Smaranda Holban*, soția lui Vas. Pavel Morțun, vedem c'a murit în vrîsta de 92 de ani în 1845.

În Budenița erau cel puțin patru căsnicii de Bejani, ai căror copii îi botezau Morțuneștii:

Gr. Bejan cu *Casandra* au avut 11 copii de la 1800 pînă la 1817 — din cari ultimii T. și Vas.. gemeni. Mai pe toți i-a botezat Grigoraș (Sandul) Morțun—crezând, se vede, că Dzeu îi va da noroc să-i trăiască și lui copiii.

Gh. Bejan cu *Bălașa* au avut 5 copii: de la 1815 pînă la 1826.

Toader Bejan cu *Axinia* au avut 5 copii: de la 1808 la 1818.

Dim. Bejan cu *Maria*, unul în 1815.

Mai este o fam. Sandulovici, alta Ilinca, alta Repta. Este și un paroh Ioan Cantemir.

Mai vedem că'n întâiul sfert al veacului al XVIII-lea Budenița tot era încă un cuib al Morțuneștilor, de vreme ce trăiau acolo Neculaiu, Vasile, Toader, Sandul — fiii lui Pavel Morțun sau pogorătorii lor.

Anexa a XV-a

Morțuneștii din Basarabia.

La pg. 128 după *Ilie Morțun*, fiul lui *Pavel* — numerotat X, trebuia XI *Constantin Pavel Morțun*, începătorul Morțuneștilor din Basarabia și apoi XII: *Ioan Pavel Morțun*.

Cea mai veche știre despre Constantin Pav. Morțun o avem în Creșt. Acad. rom. pe 1912 Ian.-Sept. 1801 Ian. 22 — când Constantin era mort. Văduva lui, Maria, fiica Elenei fata lui Ivan vornicul, vând împreună o dugheană cu pivniță, ce aveau în Botoșani și anume lui Andreiu Ciorneiu căp. Era vânzare provizorie. Se ordonă publicații ca să se afle cei cu protimis de răscumpărare. — Acest Constantin Morțun, dacă era mort înainte de 1801, e tatăl celui din 1808 stăpânul codrului Otcina țin. Orheiu (Vezi anexa XIV notițele d lui paroh de la Budenița) și care se numea tot Constantin. În 1817 îl găsim stăpân pe $\frac{1}{2}$ din sloboda Cobuleni (Orheiu), cealaltă ținând'o Iordachi Crupenschi, sigur rudă. (Otcina n'o avea singur, Doc. din 1808 și cel din 1817, când Constantin depune jurământ de supunere țarului sunt în „Trudâi“ ale lui Halippa ¹⁾).

Despre Ivan vorn. este document că avea moșie în Herța. E probabil din fam. Herțea, deci din Luca Arbure, portar Sucevei.

1) Constantin era mort inn. de 1813 și Maria căsătorită cu alt soț — (mort și acela?) — Deci la 1817 va fi fost casa lui Const. Morțun, nu chiar el.

Făcând cercetări în Basarabia — d-l Iulius Sluțchi jurist din Chișinău — a descoperit următoarele:

Este un dos. 162 din 26 Iunie 1813.

„Cererea soției lui Constantin Morțun — Maria ¹⁾ pentru că i s'a luat de consilierul de Curte Crupenschi partea ei din moșia numită Cobuleni, pe nedrept, vândută de soțul ei spătarului Iordachi Crupenschi“.

În dosar este o hârtie intitulată:

„Administrația oblastiei Basarabia Departamentul I iu“. Din aceasta vedem că soțul care vânduse partea din Cobuleni nu era Constantin Morțun, ci al doilea soț al Mariei — un Mihiluț — (Mihăluță, deci, I. N.) — Se dă ordin să se facă dreptate femeii asuprite“.

În arhiva veche, D-sa a aflat un dosar din 11 Martie 1842 cu No. 5149: „Procesul lui Ivan Morțun cu consilierul de curte Pruncu, cu privire la moșia Cobuleni (Cobâlca)“ și altul din 26 Oct. 1845, No. 5457, „Procesul lui Ivan ³⁾ Morțunești cu consilierul de curte Pruncu pentru moșia Mateuți, ³⁾ numită Cobuleni“.

Primul dosar s'a aflat. Din al doilea este în opis numai titlul.

În primul fac plângere copiii lui Ivan Morțun (deci Ivan era mort, iar la 1845 numai se pomenește acest Ivan Morțun?) să fie puși în stăpânirea moșiei ce li se luase în 1822, pe baza unui hotărâri a Trib. (de Orheiu. I. N.). Senatul în 1842 a casat acea hotărâre a Tribunalului, deci Morțuneștii câștigaseră procesul.

Iată și documente de la „Consistoriul spiritual din Chișinău“ masa 5, No. 118.

„Chestia unui atestat mitrical copiilor pomeșicului (pro-

1) Nu e deci Maria fiica Elenei și nepoata lui Ivan vorm din Herța din doc 1801 în nr. 1, ci altă Marie.

2) Probabil Ivan și alți Morțunești ori a succesorilor lui Ivan: Morțunești.

3) Iată, deci, că moșiu se chema și Mateuți, care este numele cel vechiu și ne poate da firul Ariadnei în labirintul genealogiei lui Ivan.

prietarului nobil) Ioan Morțun și ai soției lui Maria Feodosiev Morțunoaea“.

Inceput la 12 Iunie 1840.

No, 1676

181

Consistoriul spiritual din Chișinău

C E R E R E A

soției răposatului Ioan Morțun pomeșcicul moșiei Cobuleni din țin: Orhei.

Am nevoe a primi certificat mitrical pentru nașterea legiuită de către mine a copiilor miei: fiii: Dimitrie n. în 1815 Dech 25; Vasile n. în 1819 Ian. 1; Todosie n. în 1823 Ian. 12 și a fiicelor mele Maranda n. în 1821 Fevr., Aresta n. în 1829 F. 21, botezați în satul sus, arătat Cobâla în biserica parohiaia de acolo de preotul Ioan Serghievici Dada, fiind nașă soția preotului Dada — spre a putea înscrie copiii miei în Condica genealogiilor — pentru care necesitate am depus o coală de timbru de 2 ruble — prea plecat, rog, consistoriul să-mi dea atare certificat.

Iscălitura.

Prin cererea 138 dela 28 Iunie 1840, Maria Morțunoaea cere certificat despre moartea soțului ei Ivan Morțun. Acuma își zice locuitoare în Cobuleni, văduva-mazilița Maria Morțunoaea. Arată că soțul ei a murit în 1835 și s'a îngropat la biserica din satul Stodolna.

Consistoriul dă certificat la 2 Iulie 1840 că există actul No. pentru moartea mazilului din Stodolna Ioan Vasiliev Jincovici, în 1836 Apr 14]— în vârstă de 47 de ani la moartea lui. (Deci acest Ioan Morțun era fiul lui Vasile și mai avea porecla Jincovici, adică al lui Jincul sau Gincul).

Va să zică Ivan nu era fiul, ci nepotul de fiu al lui Constantin II Morțun. Ivan era născut în 1789; deci tatăsău se va fi născut măcar prin 1760 sau mai înainte, iar tatăl lui

Vasile — Constantin — trebuie să fie din cei mai vechi fii ai lui Pavel.

Maria Morțunoaea declarase că vrea să se mărite din nou — de aceea avea nevoie de certificat.

Am și Dos. No. 5149 din 11 Martie 1842 :

„Din porunca Tribunalului civil al oblastiei Basarabia, bazat pe porunca Senatului ocârmuitor de-a pune în stăpânire pe moștenitorii pomeșicului Ivan Morțun asupra moșiei Cobileni, s'a luat din stăpânirea Consilierului de Curte Pruncul“

„Tribunalul civil al Basarabiei : In numele Impăratului — pe baza ucazului Senatului ocârmuitor al departamentului al II lea, din 26 Ian. 1842 cu No. 308, care, ascultând pricina urmașilor pomeșicului Ioan Morțun contra urmașilor consilierului de Curte Pruncul, pentru moșia Cobuleni, a încheiat că din lucrări Senatul ocârmuitor găsește că Tribunalul ținutal al Orheiului, asupra cererii consilierului de Curte Pruncul, a dat hotărârea de la 30 Iunie 1822, adjudecându-i moșia Cobileni și a comunicat'o la 1 Sept, al aceluși an, numai unuia din proprietarii numitei moșii, lui Ioan Morțun, și, după ce el a declarat în scris că nu e mulțumit cu rezoluția din Sept., i-a dat drept de apel și i-a dat copie de pe hotărârea sa. La 6 Oct., când, după ce el a dat apel la Tribunalul civil al țerei, care a trimis despre aceasta certificat la Trib. ținutal al Orheiului, pe baza Așezământului Basarabiei dela 1818 §. 63 privitor la atribuțiile și datoriile tribunalelor ținutale, s'a amânat la 1 Noem. ; dar, la acea dată, fără a ținea seamă de toate acestea, Trib. ținutal, de oarece Morțun n'a adus certificat de la Trib. civil al țerei, că a dat apel l'a considerat că și-a pierdut termenul și, prin jurn. 23 din Noem. 1822, a hotărât să se ia de la Morțun moșia Cobăleni, pe baza hotărârei sale anterioare și să se dea lui Pruncul. Măcar, că după ce Morțun dădu apel contra hot. din 28 Noem., i s'a cerut Tribunalului să trimită procesul spre revizuire la Trib. civil al țerei, Trib. ținut al n'a suspendat executarea. Trib. civil al țerei, în urma raportului Trib. ținutual din 22 Noem.

1823, cum și a plângerilor din 13 Mart. și 3 Iunie 1823 date, de Morțun și de coproprietarii lui în Cobâleni. Iată deci că pe lângă Ivan, mai erau și alți trați sau surori și că nu le-a dat nici o luare aminte. Senatul hotărăște: să se înapoieze acea moșie la proprietarii ei, iar pagubele suferite de Morțun și de coproprietarii lui le pune în sarcina Tribunalului ținutului din Orhei.

Notă. Senatul ocârm. prin ucazul dela 23 Iunie 1841 cu No. 3001, pe baza cererei mandatarului pomeșcicului Morțun, anume secretarul de colegiu Cozma Pavlov, contra acestui tribunal că nu s'a înapoiat moștenitorilor lui Morțun moșia Cobâleni. — Trib. civ. al țerei a făcut referat în chestie, pe baza căruia, Sen. a dat hotărârea: *Să se înapoieze moșia în litigiu foștilor proprietari* — (adică urmașilor lui Ioan Morțun și coproprietarilor lui (I. N.).

Din celălalt dosar, negăsit, dar trecut în Opis, în 1845 se vede că 'n acest an era judecată între urmașii lui Pruncul și ai lui Ivan Morțun — cei trei băieți și cele două fete — de sigur și cu alții.

Vedem, deci, că urmașii lui Constantin Pavel Pav. Morțun s'au mutat în Basarabia la moșia soției lui Const II Morțun și că au fost numărați între mazili și nobili, trecuți în condica genealogiilor și că trebuie să fie și azi supt numele de Morțun ori de Jincul (Gincul)

Anexa a XVI-a

Dăm încă trei depeși de condoleanțe la moartea lui V. G. Morțun. Sunt prea importante și nu le putem lăsa afară.

D-nei Morțun

Com. Broșteni

Roman

Cu profundă durere am primit în băile Govora trista veste de moartea bunului meu prieten Vasile Morțun. Nu voi uita nici odată timpul cât a locuit la mine în Iași, în vre-

mea pribegiei, când l'am văzut veșnic preocupat de soarta țării și a neamului în acele grozave împrejurări, încurajând cu vorbe bune și ajutând cu bani pe toți refugiații și nenorociții cari veneau la el. Dumnezeu să-l odihnească în rându-ful fericiților.

Pimen Mitropolitul Moldovei

D-nei V. Morșun

Roman

Aflu abia azi perderea iubitului nostru prieten. Suflet plin de ideal, apostol dintre cei dintâiu al credinței în Izbânda neamului, el a fost unul din tovarășii cei mai prețioși și statornici în timpurile grele prin cari a trecut Țara. Să ne fie ● consolație că a putut să se se bucure văzându-și împlinit visul tinerețelor lui: Unirea neamului împrejurul democratismului. Soția mea vă trimite D-Voastră și D-nei Sasu sentimentele ei de caldă amiciție.

Vintilă Brătianu

D-nei Morșun

Roman

Amintirile adolescenței noastre cu aceleași aspirațiuni și speranțe a căror legitimitate a dovedit-o realizarea îndrăzneată dintre hotarele sporite. Marea mea durere e de a vedea dispărând așa de timpuriu un om de așa valoare, care putea să mai servească țara.

Bădărău

Anexa à XVII-a.

OBSERVAȚII LA ALBUM.

Albumul este foarte sărac și modern. Cel mai vechiu portret fotografiat este al Mariei V. Morțun soția lui Ioan Zotta Bucov. Este apoi fotografia Zoitei Chiriac Borș, bunica lui V. Gh. M. de pe tată. E și mama d-nei Cornelia V. Gh. Morțun. Mai am unchi și mătuși de-ai lui V. Gh. M.; un unchiu Al. G. Morțun și un văr primar al d-nei Cornelia V. Gh. Morțun: Gh. Al. Morțun, Celealalte sunt fotografii moderne de tot, dar interesante.

Unde sunt fotografiile de pe portretele ctitoricești din bisericile morțunești?

Din materialul adunat constat că V. G. Morțun nu seamănă nici cu unul din unchii săi, dar aduce mult cu Raluca Vas. Morțun. O vară, D-na Fănița Bontăș, fiica răposatului Manolachi Morțun, a arătat d-rului N. G. Turcanovici întocmai așa. D-rul însuși mi-a spus că a fost lovit de asemănarea izbitoare între V. G. Morțun și vărul al III-lea al lui V. G. M., d-l Ioan Grigore Morțun, artistul dramatic, nepotul lui Gr. T. Morțun spăt. Fapt însemnat este că d-l Ioan Gr. Morțun seamănă cu tatăl D-Sale, Gr. Gr. Morțun, iar acesta cu Gr. T. Morțun.

Găsim deci la V. G. M., la Raluca Vas. Morțun (Boian), la Ioan Gr. Gr. Morțun actorul, la Gr. Gr. Morțun și la Gr. T. Morțun o asemănare — care ne arată că toți seamănă cu un strămoș — probabil Pavel Morțun, căci acesta este strămoșul comun al tuturor acestor cinci Morțuni. Să mai adaog că V. Gh. Morțun și I. Gr. Gr. Morțun nu numai că seamănă fizi cește, dar au avut și talent dramatic.

E de presupus că și talentul familiei Teodorini, coborătoare din N. Pavel Morțun e de aceeași origină anecestrală.

Nu semăua V. G. Morțun cu vre un Teodorini?

Constatarea ar fi interesantă.

Dacă materialul ar fi mai bogat — s'ar putea scoate și alte încheeri.

Am dat'o pe aceasta ca exemplu de folosul ce poate aduce o colecție de fotografii sau de portrete de familie. Ar fi de dorit ca la o ediție nouă — dacă toți coborătorii din Pavel Morțun, se vor interesa — să fie nu numai documente mai numeroase, dar și un album complet.

Maria Vas. Pavel Morțun

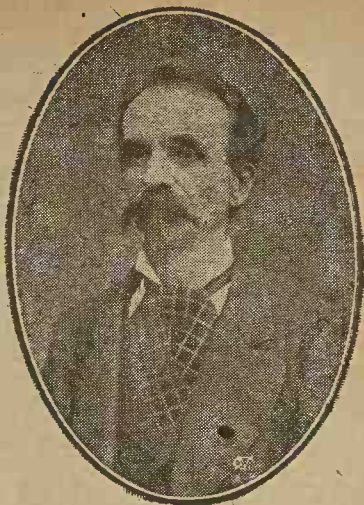
oția lui Ioan Zotta de la Chisălău : n. 1779 ; căs 1793 : † 1846
(vezi spița după pg. 56).

Zoia Chigiae Borș, n. pe la 1800
căs. în 1816 cu Vas Lupul Morțun.
dela Cămărășani
(v. spița după pg. 114).

Ecaterina Dim. Polizu soția lui
lordachi V. Morțun (v. spița p. 114).

Manolachi (Emanuel) V. Morțun
n. 1821 (v. spița după pg. 114)

Raluca Vas. Morțun soția lui
N. Boian (v. spița după pg. 114)

Costachi Vas. Morțun
(v. spița după pg. 114)

Dimitrie Vas. Morțun
(v. spița după pg. 114)

Ana Vas. Morțun
soția lui Miltiadi Chiriacos
(v. spița după pg. 114)

A1. Gr. Morçun

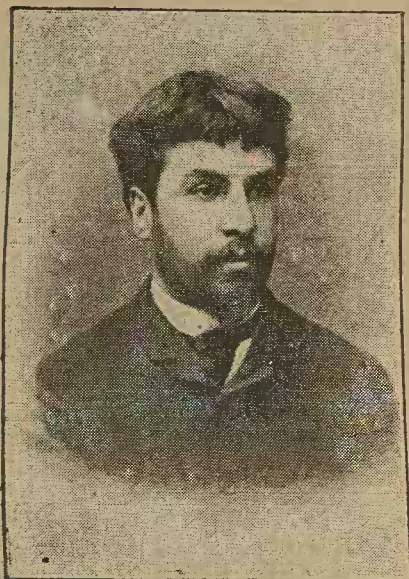
Vas. Gh. Morțun (cel în picioare)
și **Al. Gh. Morțun** (cel de pe scaun),
(v. spîta după pg 114).

Vas. Gh. Morțun (pe scaun)
și **Al. Gh. Morțun** in picioare)
(v. spița după pg. 114)

Iordachi (Gh.) Vas. Morțun ca ficele **Ortansa** și **Ana**,
și cu fiul **Vas. Gh. Morțun**
(v. spița după pg. 114).

Vas. Gh. Morțun, tânăr neînsurat

Gh. Gh. Morțun

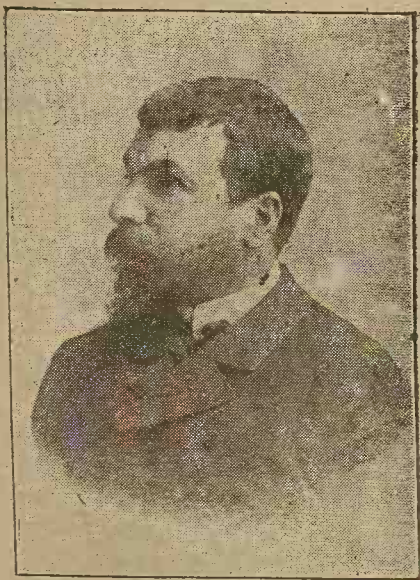

Cornelia N. Morțun, soția lui **V. Gh. Morțun**
cu fiica lor **Cornelia** actuală Sasu
(vezi spița după pg. 114 și pg. 80)

**Cornelia Vas Morțun, nica lui Vas. Gh. Morțun.
actuala soție a lui Mateiu Sasu**

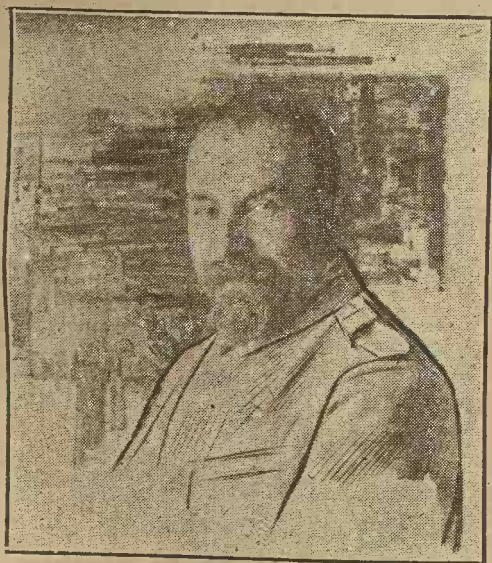

Vas. Ch. Morțun in 1900

Maria Al. von Wiener soția lui **N. Gr. Morțun**,
Cornelia N. Morțun, fiica lui, apoi soția lui **Vas. Gh. Morțun**,
Cornelia Vas. Morțun fiica lui **V. Gh. Morțun** și a **Corneliei N. Morțun**.
[(vezi spița pg. 80).

V. Gh. Morțun în campania din 1913 în Bulgaria

V. Gh. Morțun cu nepotul Vas. Sasu-Morțun

V. Gh. Morțun în una din cele mai noi fotoarafii

mai cu seamă colo, la
cascadă, trelinie să-ți
cânte : . . .

„ Bravo ! bravo ! Săsucule !

„ Să traesti stăpânule ! - ”

Acum nu mi mai
remâne decât să te serub
mult și bine ca pe un
nepot cuminte și drăgut.

917. Junie 75. V. G. Morțun

Tasii :

C. S. Mitam să-ți spun

I N D E X

- Abagiul** (Vas.) nep. lui Ciorneiu (Gavril) : 52, 151 și notă pg. 164.
- Abază** (fam.) : 191, 193, 187 nota 1.
- Albotă** (Șt. clucer) 52; (Vas.) : 151; (Alexandra soția lui St. Gherghel) : 189, 190, 193, 195; (Teodor armaș siz Flondor) : 189, 190, 193, 195, 214.
- Anastasiu** (Al. cămin.) : 89.
- Andreas** (Ioan, soțul I-ii al Agripinei Ioan Goroveiu) : 63.
- Andrei** (Izabela Gh. Gr. Morțun, adoptată) : 80, Prefață.
- Anghelachi** din Popișcani : 52, 53, 54, 165 — 167.
- Antilești** (moșie țin. Sucevei) : erau acolo Tăutești : 152.
- Apostol** sulg : 177.
- Aramă** (fam.) : 87; (Cantaria) : 87; (Gheorghe, Ioan, Miron) : 87, 88 și nota 2.
- Arapul** (fam.) : (Nastasia soția unui Arapul, pe urmă a lui Apostol sulger) : 177; (Alexa, Anița, Gh. părc, Simina) : 185, 186, 190, 191 și nota 1, 192.
- Arămescu** (fam.) : 88 nota 2; (Conon Mitropolitul) : ibid; (Ves. Gh. preot) : ibid.
- Arămești** (moșie Neamț, apoi Roman) : 96, 97, 99.
- Arbure** (fam.) : 57, 100, 141, 189.
- Aslan** (spăl.) : 291.
- Bahrin** (fam.) : 47, 137 — 139.
- Bals** (fam.) : (Lupul) : 106, 107, 190.
- Bantășoaea** (Ilinca) : 52.
- Banul** (fam.) : (Pătrașcu, Panteleiu) 153; (Vasile) : 166 — 170.
- Barbovschi** (fam.) în Berbești, Bucovina; (Onufrie etc.) : 140, 141, 142; (Alexandra) : 95; (Dim.) : 154.
- Basarabia**. Morțunești acolo : 41, 45, anexa XV.
- Batiște** (Nestor) : 169.
- Băisan** (Eremia) : 202.
- Băilești** (azi Bălinești) țin. Drohoiului : 52, 150, 158 (anexa V).
- Bărăști** (moșia Suceava), 39.
- Bărlădeanul** (Solomon vist) : 137-139.
- Bărlădescul** (fam.) ; (Bălcu) : anexa XIII; (Maria) soția lui Al. von Wilner; Maria Bene n. Bărlădescul, ibid. 210, 211.
- Băscăceni** (moșie) : 65.
- Bătrânești** (moșie) : 81.
- Bejan** (fam.) în Budenița : (Vărbăra) : 47; (Ilie, Ionașcu) : 52, 145, 146; anexa XIV : soții : Dim. Bejan și Maria; Gh. și Balașa cu 5 copii; Gr și Cas. cu 11 copii : T. și Axinia cu 5. **Bejan** (alte fam.) : (Filip zis și Vasile) : 97.
- Beldiman** (fam.) din țin. Bacău : (Candachia și soțul T. Beldiman, Costantin, Dim., Mihail) : 185, 187 (spăl.), 188, 193.
- Berbești** (moșie) : 51 : (Ilie din) : 51, 139, 140.

- Berești** (moșie Bacău): unde Gr. T. Morțun era răzeș de pe mamă: 184, 185, 196.
- Bilăiu** (Ciorneiu): 5¹, 143, 155.
- Boește-nul** (fam.): 182.
- Bogza** (fam.): 187.
- Boian** (Ilie Niță): spița după 114; (Raluca n. Vas. Lupul Morțun): ibid.; (Neculaiu): ibid și 97; (Clara N.) spița.
- Bontăș** (Aristide) soțul Fanei Man. Morțun; spița după 114.
- Borcea** (Manole): 62 nota 4.
- Borole** (moșie Doroh.): 65.
- Bosuioc** (fam.): (Vas. Grigore): 193, 194, 195.
- Fotez** (C.): 200.
- Botezătoaea** (Anița): 200.
- Botoșenița** (Botoșinți): 143 anexa II
- Boțul** (fam.): 189, 190.
- Boul** (fam.): (Safta soția lui Gh. Ștefan-Ceaurul voevod): 201.
- Brahă** (fam.): 40, 49; 65, 67, 75, 141, 143, 148, 154.
- Brăila** (moșie în Cârligătură): 167. — *Brăileanul*: 167.
- Broșteni** (moșie în. Hărlăului): 98.
- Bucă și uculești** (Lavrentie, Vas., nachi): 187.
- Budeasca** (Ecaterina): 87 (soția I-a a lui I. Tăutul vorn.)
- Budenifa** (moșie în Bucovina) sau *Budinți* sau *Budinefi*. *Budinți*: 39, 48, 49, 55, 61, 65, 67, 137, 143, 173, 183, 204, 219 (anexa V II) și anexa XIV.
- Buhuș** (fam.): 58, 201 (spița).
- Bujoreanul** (Lupul): 84; (Ghinea): 84.
- Bungești** (moșie Neamt): 179.
- Buzilă** (Cârstea) rău la spița d-lui G.roveiu pentru *Buzilă*.
- Buzdugan**: 184, 185 — *Buzdugan* (fam.): 177, 78, 184, 185.
- Buzescul** (fam. din Muntenia): 148, 199.
- Buziță** (Crâstea): 62; (T.): 62.
- Buzneă**: 76, anexa VI, 168; (Ioan M. din Bas); soția lui Petre Gh. Morțun din Bacău.
- Calafendești** (moșie în Bucovina): 58, 204.
- Caliman** (T.): 53, 154, coborâtoria lui: 168.
- Calmușchi** (Despa Ilie): 64, 65, 205, 6, anexa XIV: 217.
- Candiano**: 187.
- Cantacuzino**: (Ilinca) 215; (Victoria căs. Alex. Pașcanu): spița după pg. 56.
- Gantimir** (Antioh, Ecaterina): 201; (Ioniță beizadea): 191.
- Carcali** (Vas.): 176.
- Carp** (Andronachi): 177.
- Catargiu** (fam.): Apostol (198); (Catrina) soția lui Ursul Iurașcu: 81, 198; (Ecat): 201; (Gheorghe) 198; (Ianachi Ban m.): 148; (Ștefan biv clucer): 81, 198, spița 198, 201.
- Cămărzani** (moșie Suceava): 38, 39.
- Cândești** (moșie Bacău): 87.
- Cărcovici** (Petre): 154 V. *Caliman*.
- Cătămărești** (din.): 153, (Nastasia Mih. Tăutul căs. cu vre un Albotă).
- Ceaur** (Gh. Ștefan vodă): 194. (Sm.): 88, 198, 202, spița fam: 201; (Anița): 201; (Vas.): 134; (Dim Ștef log): 81.
- Chiriacos** (Miltiadi): 15; spița după pg. 114.
- Ciocărlie** (vorn.) socrul lui Ciomărtan (Ioan): 58.
- Cioloc** (Em): spița după pg. 114.
- Cioplan**: 185, 186, 187, 188.
- Ciomărtan** (fam.): 50, 57, 158, 163.
- Ciorneiu**: 51, 62, 143, 150, 151, 153, 155, anexa V: 164; anexa XV: 221.
- Clucă** (fam.): 191 și nota 3.
- Ciurea** (Vas.); 105; (Ileana): 105.
- Ciutea** (fam.): 189—193, 196.
- Clopoșel**: spița după pg. 114 (Frosa Ioan n.): 207.
- Cobuleni** (Matenți, moșie în. Orheiu): 22 și urm.
- Coce** (Ioan. fon și Dum. fon): 68, 69, 70, 145 nota 2 (corectată) și nota 3, anexa XIV: 216, 17 și nota. . .
- Cocotă** (Al.): 63.

Cocriș (Toader vel pit.) în Berbești și alții : 90—91, 142.
Comănescu (fam.) : 50, 149, 158, 162, 163 158—62 și **Comănești** (moșie) 1 ibid.
Concești (moșie Basarabia : 183.
Condopol (Dr.) : 63
Constantinescu : 80.
Contevici (Eracli și Sm) : 98, 100, 101.
Copaciu părc. 183
Cordăreni (moșle Doroh.) : 97, 152.
Cornea (C.) ; 65 ; (Elena) : 66.
Coroiu : 191, 192 (Lupul, Maria Man).
Costești (moșie Suc) : 39.
Costinel din Ruseni : 143.
Cozma (Ioan) : 62 nota 4 ; (cămăraș) ; 186.
Crâstea (câp.) 80 ; (Pavel) : 187.
Crupenschi (Iosd) : 222.
Cuciuc (Gh. Gheorghe) : spița după pg. 56, 61, 62, 204 ; anexa XIV.
Cueiur (moșie) : 137.
Cuciureanu : spița după pg. 56, 61, 206, anexa XIV.
Cucu : 79.
Curt (Maria n.) : 89.
Dauksha (Teophil, Maria, Elisabeta) : 69, 70, 217 nota 1.
Davidel (fam.) : 105 106, 175.
Davidescul (Dan) : 179.
Dimitriu : 78—81, 89.
Docan (Panaite) : 191.
Dociul (fam.) : 193.
Doljești (moșie și M-re) : 64.
Donici (Pan) 88 nota 2 ; (Veronica) : ibid.
Dracea (fam.) ; 138 — 139.
Drăgănești (țin. Iași) : 62 nota 4.
Dubău : 152.
Dumbrăvița (Putna) : 54.
Enacovici (Voichița n. Sinescu) 208
Eraclid (Sm) soția lui D. Ioan Morțun (stoln.)
Facăș (Agripina) : spița după 56; 60 61.
Facăș (recte Facăș) Eugeniu) câp. 117, 121, 123
Fanu (Mih) : 97, 101.

Filosoful (Moșe) : 58.
Filostrat (Al) : spița după pg 114.
Flonдор : spița după pg. 56, 105, v. **Albotă**.
Gallno : 79 (soț Electrei D. Morțun).
Gane (Ioniță) : 99.
Gavril fiul Mariei n. Tăutul : 149.
Gavrilești (fam) în Igești : 143, 144
Ghenăuți (țin. Hotin) și **Enăuți** 39, 96
Ghenghea (Lupul) socrul lui Petre Pavel Morțun : 116, 118 —
Codrul Ghenghei : 203.
Gherghel (fam.) : 96, 97, 182, 183, 184 — 196 Anexa X Gherghel tatăl Mariei I-a soție a lui T. Pavel Morțun ar putea fi fiul unui Gherghel, care, ca ginere al lui Darie, de fată, era ginere. deci, de nepoată de fiică a unui Palade, care Palade se coboară din Tăutul (Mih.), prin care din Stroici, etc.
Gheuca (Anica, Ioniță) : 98.
Glușcă (Ioan, Iord) : 188.
Goe (fam.) : 106, 116, 118.
Goian : spița după pg. 56 ; 176.
Goroveiu (fam.) : 56, 62, 63.
Greincschi : 63.
Grigorcea (Nastasia) : 57.
Crigoriu : 78, 80 207, vezi : **Văsescu**.
Grozzești (Bacău) : 87.
Hăjdău (Al) ; Bogdan P.) : 69, 70
Hălăucescul (Crâstea) : 150
Hâncul (fam.) : 191, 193, 195.
Hărlău (oraș) : 86; 207 8
Hărtop (moșie) : 39.
Hăulici (fam.) : 98, 101, 108.
Hertioana : 81.
Herta (Onciul din.) 57; (Ioan vor) : 219, anexa XV.
Hlînița : spița după 56.
Hociung (fam.) : 187, 193.
Holban : 41, 56, 57, 58, 204; (Smaranda soția lui Vas. Pavel Morțun : moartea ei) : anexa XIV. pg. 220.
Hudici : 116
Huhulea (fam.) ; 147, 202.
Hulubeiu (Gr.) : 82.

Hurmuzachi (Elena): spița după pg. 56.
Huși (moșie Suc.): 39.
Huștilă (Gr.): 84.
Itlode (fam. — Ciugolești): 64, 65
Igești (de la): Ștefan Morțun 52; (moșie): 42, 44, note 1 și 42, 44 45 nota 1, 46, 47.
Ijești v. Igești.
Inochentie ep. de Huși: 88 nota 2
Ioan (fam.); spița după 56 spița după 114. (Frosa): 207.
Ionescu (fam.); spița după 56.
Isar și Isăroaea: 118.
Iujinți: 45 și nota 1.
Iuliano (Aristița): 82, 83.
Iurașcu (fam.): 72, 81, 166, 191 și n. 3 și 4, 197, 198, 199, 200 201, 202.
Ivan (Enachi): 89.
Izmană (Andrei): 176.
Izvoranca, spița după 56.
Jadova (din): 47; (moșie) 43, 46, 4.
Jadovanul: 47, 137—139.
Jlanu (Ioan): 191, 195.
Jincu (fam. Basarabia: rama. Morțunilor): anexa XV.
Jora (fam.): 190, 202, 205.
Lână (fam.): 39, 92, 96
Lăpușneanu (Al. vodă): 202.
Lățcani (moșie) 52.
Leucusești (moșie): 39.
Luca 59.
Luncani: (fam.) 81.
Lupul (fam.): (moșre) 101, 102
Mancaș (fam.): 65, 66; 150; (Gh Dim. fiii lui Mateiu ziși și Morțun) anexa XIV.
Manole (fam) spița după pg. 56.
Manoliu: 81.
Marcu (fam): 66.
Mavrodî (Al și Al. Al.): 62.
Maxim (dela Igești): 43.
Mălăfu (fam): 52.
Mănescu (fam): 212, spița 213.
Mănjești (moșie): 179.
Mărzea (fam), cetire rea la Iorga p. Morțun: 56.
Mereuță: 215 p. Morțun.
Metaxa (fam): 76, 80.
Mihălescul (Crăstea și alții): 53, 143, 154, 156, 157, 164, 169.
Mihailu (Radu lord): 81.

Mihălucă: 81.

Mihul (Tureacă): 155.

Milo: 191.

Mislr: spița după pg. 56.

Mogâldea (fam): 201, 202.

Moldovanu (fam) din care Maria soția tatălui lui C. Lână med, deci bunică Măriuței (Sofia Lână Lupul Pavel Morțun). Tot. din fam Moldovanu era Maria soția unui Morțun din Botoșani, poate a unui frate al lui D. Ioan Morțun, deci a unui fiu al lui I. Morțun stoln. M. frate cu Gr. T. Morțun băcăoanul. Maria, infirma de azi, era văduvă și acum 50 de ani, deci în 1873. O fi fost soțul ei Ioan Morțun, curier austriac? (pg. 83).

Morțun (fam): titlurile nobiliare: anexa VII (179 și urm.); anexa XIV; (Adela Man): spița după pg 114; (Aglaiia călug): spița după pg. 56; (Al. păt. Suilgiul și Sm. fiica lui): 96 — 99; (Al. Al.): 78; (Al. Gr.): 77, 78, 202/3; (Al. Iord.): spița după pg. 114; (Al. Vas. Lupul): ibid; (Al. V. Pavel): anexa XIV; 58, 60, spița după pg. 56; (Amfilohia T.) stăriță: 68, 69, 85 — 86, 102; 204, 205 și nota; (Amfilohia II. Mih.): 101 — 102; (Ana Vas. Pavel): spița după pg. 114; (Aneta Iord.): spița după pg. 114; (Aneta Man): ibid; (Anica N.): 62; (Balașa V.): 61, 204, anexa XIV; (Camil Dim.): 79, 80; (Catinca Mih. — Megalusa în călug.): 101 — 102; (Catinca N.): 90, 91; (Constantin Ioan Suilgiu maior): 100, 124 — 125, anexa XIII; (Constantin Pavel); 41, 115, anexa XIV; (Corina Dim): după 114; (Cornelia N.): 80, spița după pg. 114; (Costachi Al. Suilgiu): 98, 100, 101; (Costachi Gr.) 77, 79; (Costachi Vas. fon): 58 — 59; (Costachi Vas. Lupul): spița după pg. 114; (Despa Petre) n. Ghenghe: 114 — 115, 116, 117; 206; anexa XIV; (Despa Sandu) n. Calmuschi: 63, 64; anexa XIV; (Dim. Al): 78;

(Dim. Al. Suilgiu): 99, 100; (Dim. C.): anexa XIV; (Dim. Gr.): 77, 79; (Dim. Ioan): 79, 82, 83; (Dim. Sandul): 64, anexa XIV (Dim. V.): spița după pg. 114; (Ecat. n. Ciuleiu): 119; (Ecat. Lupul): 96; (Electra): 79; (Electra Dim.): 79; (Elena): 66; (Elena n. Manoliu); 79; (Elena Ioan): 78; (Elena V.); spița după pg. 114; (Elenuța Mih.): 101 — 103; (Elpidia I. Sultana T.): 68, 69, 85 — 86; 204 205; și nota 1; (Elpidia II Mih.): 101 — 103; (Elvira): 79; (Ema. D.): 79; (Ema. Man.): spița; (Eman. Vas.) 38 — 41; (Eman. Vas. Pavel): spița după pg. 56, 60, anexa XIV; (Emil Gr.): 80; (Ernest. D.): 79; (Eufros. Dim.): 79; (Fani Man.): spița după pg. 114; (Morțun Garofă): 116, 117, 123, 208; (Gh. Mat. Mancaș): 64; anexa XIV; (Gh. Costantin): 79; (Gh. Gh.): 78; (Gh. Iorgu): 80; (Gh. Pavel): 86, 88; Gh (Iorgu Gr.): 77; (Grigoraș Sandul): 146, 173, anexa XIV, 204; (Gr. II Gr.): 78 79, 81; (Gr. Gață) (Gr.): 77, 202; (Gr. I Gr.): 77—78, 205; (Gr. Sandul): 95; (Gr. T.): anexa XIV; 68, 70, 71, 194 — 197; (Iacovachi Vas.): 62; (Iancu Al. Suilgiul); 96—99, 100, anexa XIII; (Iancu Vas.): 114 și spița după 114, 202; (Ileana): 117; (Ileana N.): 62; (Ilenuța Mih. Elpidia II): 101—103; (Ilie Pavel): 41, 55, 124, 215; (Ilinca de la Ropcea): 39; 56 (Ioan) curier autriac 1857) 83; (Ioan Dim.): 80; (Ioan Gr.): 77, 78; (Ioan Gr. Guță): 79; (Ioan Ioan): 83; (Ioan N) Dr.: 80; (Ioan Pavel) comis.: 56 83, 84, 115; (Ioan T.): 77, 82, 83; (Iord Lupul): 96 — 98; (Iord. Petre): 110, 111, 117, 122; (Iord. Vas.): 108, 109 și nota, 111 — 113; spița după 114; (Izabela Gh. Iorgu): 80; (Lucia Dim.): 114; (Lucreția N.): 77, 80; (Lupul Eman.): spița

după 114; (Lupul Pavel): 40, 41, 54, 55, 56, 91 — 96, 125; (Magdalena, Mărioara): 101 — 103; (Manole C. Suilgiu): 98; (Man. V.): 108, 109, 111, 112, spița după pg. 114; (Man. Vas. Pavel); spița după 114; anexa XIV; (Man. (Eman.) Vas.): 55; (Margareta): 78; (Margareta Gh.): 80; (Marghioala): 89; (Marghioala n. Iurașcu): 71, 72, 74, 75, 77; (Marghioala Mih.) călug. Amfilohia II): 101, 102; (Maria) Botoșani: 206 7; (Maria n. Ghergoșeni) (Vezi la Gherghel în acest Index). I-a soție a lui T. Pavel Morțun: 67, 73; (Ioae de zestre), 194, 195, și anexa X; (Maria n. Vasiliu): 79; (Maria Dum.): 79; (Maria Gh. Iorgu): 80; (Maria Man.) căs. Burghilea: spița după 114; (Maria T. Daukhstha): 60, 80, anexa XIV; (Mărioara): 96, 101 — 108; (Mărioara Pavel): 65, 67; (Mărioara șetrăreasa): 100 101, soția lui Lupul Pav. Morțun; (Megalusa (Catinca) Mih): 101—103; (Mihail): anexa XIV; (Mih. Lupul): 96, 101 — 103, anexa XIV; (Miron N.): 80; (N. Miron): 80; (Nastasia): anexa XIII; (Nastasia N.): 90 — 91; (Natalița Dim): 79; (N. Gh.) păh: 86—91; (N. din Hărlău și Folt.): 119 — 123; (N. Gh. Hărlău): 86; (N. G.): 77; 122; (N. Pavel): 53, 55, 62, 63, 64, 67; 177; anexa XIV; (N. sârdar zis Trandafir): 77, 86, 208; (Nec. Petre): 117 și 123; (N. Vas); 58, 60, 61; (N. Vas); spița după pg. 56, 204, anexa XIV; (Olisaveta căs. Morțun): 118, 122; (Ortansa Al.): 78, 202; (Ortansa Iord): spița după pg. 114; (Ortansa Gh. Iorgu) căs. Voitinovici): 80; 202; (Otilia N.): 80; (Pavel Ilie) zis Morțun Franțuzul călug.: 39; (Pavel Ștefan): 49, 51—55, 62, 64, 65, 67, 68, 69, 91, 92, 114, 117, 124, 144, 145, 158, 159, 163, 165, 166, 171, 174, 204, anexa

VI, 215; (Petre fon) anexa XIV; (Petre Gh.): 78, (Petre Iord) problematic : 118; (Petre Pavel) : 53, 55, 67, 114, 115, 121, 171, 172, 205/6; (Profira Al. Suilgiu) : 98, 100; (Profira Man.) : spița după pg. 114; (Profira Vas.) : ibid; (Raluca Vas) : 108, spița după pg. 114; (Rozina Man.) : 114; (Ruxandra n. Jora) : 205; (Ruxandra Pavel) : 65; (Sandul Pavel) : 53, 55, 66, 67, 171, 172; (Sm. n. Eraclide) : 82, 83; (Sm. n. Holban) : 58, anexa XIV; (Sofia shinionah.) = Mari-oara n. Lână: 96; (Șerban N.) : 61; (Ștefan) : 40; 46 — 49, 51, 52, 137; (Teodor Pavel) : 53, 56, 62 note 4, 67; — 69, 171, 172, 174, 204, anexa XIV; (T. N.) : 62; anexa XIV; (Trandafir) : 207, 208; zis N. Morțun; (Tudurachi) O fi Iord : 122; (Vas. Dim.) : 80; (Vas. Gh.) : 3 — 36, 55, 80, 113, spița după pg. 114, 127 — 136, 172, 173, 174 (ca tată de fam); 127 fotogr. cu nepotul; (Vas. Lupul) : 96, 103 — 114; 181; (Vas. N) : 82; (Vas. Mat.) Sasu Morțun : 80; anexa XIV; (Vas. Pavel) : 53, 55, 57, 61, 67, spița după pg. 56, 144, 171, 172, 174; (Vas. T. cap) : 88, 85; (Vintilă Miron) : 80; (Viorica N) : 80; (Zamfira) căș. Gherghel : 208; (Zoe Dim.) : 80; (Zoe Gh. Iorgu) profes. 80; (Zoița N.) : 62; (Zoița Vas.) : spița după pg. 56, 61, anexa XIV; (Zoița n. Borș); 111, spița după 114, Morțunești în generis 38-41 40 — 45 170 — 173 (Prefața I. — VIII).

Morțun — Terani în Gorj : 125.
Morțun — învățător în Vaslui : 125;
Moțoc (fam. țin. Bacăului) : 185, 186, 187, 188, 214.
Movilă (fam nouă) : 80, 81, 203
Movilă (fam domnitare) : 58, 105 spița după pg. 202
Murguleț (fam) : 53.
Mușătești (Mușatini) : 58, 201.
Nacul (Vas. etc.) : 65, 66.

Nastacu (C) : 90, 91.
Nădejde (Samoilă, Ioniță) : 85.
Neniul log. : 169, 176.
Niță (Zoița V. Morțun) : 62.
Obreja (Gr) gin. lui N. päh. Morțun : 90 — 91.
Onani (moșie) a Udreștilor : 158
Oncești (Neamț) : 116, 118.
Onciul (V) : 50.
Onoseiu (V.) gin. lui N. päh. Morțun : 90
Otcina (codru în țin Orheiul ia 1808: $\frac{1}{2}$ (12000 st. p.) ai lui C. Morțun) și $\frac{1}{2}$ (13500 st. p) ni lui Iord. Crupenschi, anexa XV.
Ouatul : 190
Paladi (fam.) : 143, 164/5.
Patrașcan sau Pătrașcu ciucer : 185 vezi Ciolpan.
Papa Stamule (Dim.) : 89.
Peleteucii : Moșie buhușească (1656. Surete II) : prin Anghelina Pătrașcu Buhuș s'a coborât la fam. Albu — iar prin Sm. Ceaur cob. din Irina Buhuș — și anume prin Catrina Catargiu cob. acesteia, — la coborâtorii din ea și din Ursul Iurașcu. Iată cum aveau și Iurașcii și Albii în Peleteuci — părți iurășești au ajuns zestre a Marghioalei Gr. Morțun.
Pereț (fam.) la Ruși (Bacău) : 188.
Petrceico (fam.) : 170.
Pilat (Hristache și Tinca soția lui n. Sinescu) : 208; (Ioan soțul Anetei Iord. Morțun) : spița după 114.
Pilipce (moșie) : 137.
Pisoțchi (fam.) : 39, 94, 113, 144.
Pitic (fam.) : 137.
Platon (Gr.) gin. lui T. fon Morțun, soț Sultanei T. Morțun : 204.
Pleşești (din.) : 137, 139.
Pleşinți și Pleșnița ca Pleșești ; 137, 139.
Polizu (fam.) : 112, 113; (Cat. Dim.) : ibid.
Ponici : 58; (Dim.) 143, 154, 155
Popăscul (fam.) : 140.
Popășcani (moșie) ; 53, 54
Popovici (Dim.) : 140, 142/3.
Popșea (Oancea) : 58.
Prăjescul (fam.) : 58, 169, 201.

- Precista și Răducanu (Mri)** : 215.
- Prilipce v. Plilipce.**
- Proca** (nepot lui Ciorneiu) : 52.
- Pruncul** (fam.) : 222 și urm.
- Racovița** (Dumitrașcu) ; 215 ; (Iord) : 201 ; (Maria) : 201 ; (Radu) ; 54 ; (Răducan) socrul lui Pavel Morțun, pg. 215.
- Radu** (Gh.) : 79.
- Repta** (fam.) anexa XIV.
- Reus** (Ioan de) : 42, 43, 49, 56 ; (T) : 49, 65, 156.
- Romașcu** (fam.) în Berbești : 140, 142.
- Romănescu** (Aristița n Dimitriad) ; 210 ; (C.) : spița pg. 62.
- Românești** (din) : 176.
- Ropcea** (moșie) : 62, nota 2 ; (dela Ileana, a II-a soție a lui T. fon Morțun : 62 n. 4.
- Roșca** (fam.) : 62, 169, 171, 178, 179, anexa IX.
- Rugină** (fam. din țin. Bacău) : 81.
- Ruseni** (din) : Costinel 143.
- Rușciori** (moșie) 54 ; 215.
- Ruși** (moșie, Bacău) : 73, 74, 184, 185, 188, 191 nota 2, 193, 194, 195, 196
- Sadoveanu** colon. (soțul Izabelei Gh Morțun, adoptată Andreiui) : 80 ; (Al.) 80 ; (Petre) 80.
- Sasu** (Mateiu) soțul Cornăliei V. Gr. Morțun : 80 ; anexa XIII : de origină din Săcele, Ardeal.
- Săcară.** Vezi : Secară
- Sângiorz** (Despa Ioniță, T) : 80.
- Sărbul** (C.) : 165, 166.
- Săvești** (fam.) : 139.
- Scheletti** (Eiena n. Mavrocordat) ; anexa XXI, pg. 212.
- Scolari** (Al.) : 63.
- Secară** 151 n ; (Dim. stoln. 1) : 101, 104, 5 ; anexa XIII ; (Dim. stoln II) : anexa XIII ; (N.) spița după 114, 209/10, 214 ;
- Sengiorz** ca Sângiorz : 114.
- Siloan** (p. Siloam) și **Silion** (Ștef.) ; 52.
- Sinehău.** (de) : (Miron) : spița pg. 57.
- Sinescu** (Cat. n. Morțun) : 117, 208 ; (Matachi) : 207 ; (Costică) ; 208 ; (pitar) : 123.
- Sion** (C. păh.) ; 41, 203.
- Socrujeni** (moșie) : 82.
- Solomon** (Ion pitar) : 157.
- Soroceanu** (Ursachi) : 62 nota 4 ; (T) 105.
- Spiridon** (Sf. Eforia) : 196.
- Stavri** (fam.) : 63, 64, 95.
- Stârcea** (Mateiaș) : 143 ; (Gaftona fiica lui) : 142 (mama lui Ioan Tăutul al II-lea)
- Strășca** (Șt.) : 176.
- Storescul** (Ioan, Lupul, Teta) : spița pg. 57.
- Stroja** (Al) : spița după 56 ; 61.
- Sturza** : 180.
- Suilgiu** (fam.) v. **Morțun** : 90, 91 și 106 notă : (Al. postelnicel) avea Arămeștii (zestre) încă din 1797 Mart. 5 (Creșteri 1915 Iul. Oct) ; tot postelnicel era în 1817 când cumpărase o casă la Popăuți Botoșani.
- Sungurof** (Eugen) : spița după 114 ; (Elena) ibid.
- Szabo** (Hugo von) : 56, 60.
- Șardin** (Al. porucic) : 194, 195 (Ioan Constantinov polcovnic) 194, 195.
- Șendrea** (Gh) : 194.
- Șmelț** (Al.) : 95.
- Șoldan** (fam.) : (Pătrașcu și ginerii) : 94.
- Știrbăț** (N. și Sandul) : 52, 53.
- Tabără** (Al. Cat. C. Maria, Miron, Miron M.) : spița pg. 80 No. 9 ; (Teofilia) : 63.
- Tacu** (C.) : 98, 100.
- Talpă** (Ionașcu) : 50, 51.
- Tăbuș** (fam.) : 80 (Otilia) : spița ibid.
- Tâmpești** (moșie) : 179.
- Tănase** vorn de gloată : 169.
- Tăutul** (fam.) anexa IV : 146 — 158, 160, 163 ; (Anisia Gavril) soția comisului Simionel Comănescul : 149 ; (dela Cordăreni) : 206 V. Mihaiu T. ; (Costachi) : 206 ; (Gavril, Tofana Gavril) : 41—49, 52, 137, 144, 145, 148, 9, 155, 156, 157/8, 163 ; (Ioan m. log) : spița 50, 51 ; (Ioan) : 206 ; (Ioan

- Sandul): 151; (Ioan Sandul): 158, 160; (Ioan V.: Mărioara V.; Sim. V.; Sofia Gh; Stavarachi V.; Gh. Stavarachi): 59; (Ioan vorn): 87; (Ioan Ioan): 160; (Irimia): 141; (Lupul): 149, 150; (Mărioara Vas) soția lui C. fon Morțun: 59; (Mih. părc.): 141; (Mih. log): 157 3, 206; (Odochia Petre); 147 (Huhuleștii); (Parasca Gavril): 149; (Sandul Pătrașcu); 152/3; (Simeon): 59; (Toader de Vilavce): 152; (T.): 153; (Tofana): 152 v. la Gavril, 140, 143; (Tofana n. Udrea): 143; (Zaharia): 152
- Teodorini** (soția lui Costachi): 92; (Costachi, Iancu, Vasile, Elena Costache, Aurora Cost): 62 anexa XIII V. Teodoru Dima.
- Teodoru** (Dima) soțul Elenei N. Morțun: 62, anexa XIII: 211.
- Timuș** (Ioan, Catinca): 82, 83.
- Tiron** (Sim., Vas.): 81.
- Tomită** (fam.) (Const). vameș: 64; (Gr. stoln.): 64; (Iord.) 64; (Maria Ch. (soția lui Grigoraș Sandul Morțun stoln: 64, 65, anexa XIV; (Zoița Gr.) soția lui C. Stavri: 64.
- Tureatca** (moșie): 155.
- Tintă** (fam): anexa II
- Tintilă**: 62; (Șt.): 192
- Udrea** (fam.): 157/8; (Tofana) presupusă soție a lui Gavril Tăutul log.: 157.
- Uhrinovski**; (Aglaiia n Cuciuc): (Petre): 62; (Petre Petre): 62.
- Ursachi** (fam.) (T. sârd); 50; pe aceeași spița cu, fam. Movilă, după pg. 202.
- Urzici** (moșie): 87.
- Valeva** (din): (Ștef. și Coste fiii lui Toma; 155
- Vasilico** (fam); 39; (Modesta n. Zotta): spița după pg. 56
- Vasiliiu** (Maria): 79.
- Vărlan** (fam.): 197.
- Văsescu** (fam. v Grigoriu): (Gh.) spița după pg. 114; (Maria D-șoară): 208; (Marieta A. Nicu zis Grigoriu): 207.8; (Viorica A): ibid.
- Vidali** (Petrachi păh): 115; căimacan: neta. ibid.
- Volcinschi** (Maria n. Cucuc Gh): spița după pg. 56.
- Vracniță** (fam); (Al. Enachi, El.): 187 la Ruși Bacău.
- Vrănceanu** (fam.): 141; 154, 168, 170.
- Wilner** (Al. von): 80; anexa XIII; (Maria Al) soția lui N. Gr. Morțun: 80; Maria n. Bărlădescu, soția lui Al. von Wilner: anexa XIII pg. 210.11
- Zaluce** (din), Davidel: 105.
- Zimleț**, soțul Nataliței D. Morțun: 79
- Zotta** (fam. bucov): spița după pg. 56; 67, 65; (Maria n. V. Pavel Morțun; spița după pg. 56 și fotografie; (Mihalachi Dr.): 61; (Octavian): spița; (Sever de): 55 și spița după pg. 56; (Ștef. șatrar): 150.

E R A T Ă

Pg.	In loc de	Trebue
5 r. 7	.....	ca în 1887 în Iași
r. 18	după „col“	III
16 r. 1	ei zic	ci zic
r. 11	ar.	n'ar
24 r. 29	Luminoismul	Luminismul
r. 32	1889	1898
27 r. 10	1885—1887	1905—1907
51 r. 25	22	I
56 (după)	Alexandra	Alexandru
63	copiii lui I. Goroveiu se urmează jos cu Clara etc. Trebuie apoi liniuță de descendenții între P. Goroveiu și Clara	
67 r. 15	XI	X
69 nota 1	anexa	Index
77	Gh. (Guță)	Gr. (Guță)
78	Gh. Al. Morțun a avut pe Gh. cu Cor- nelia Boerescu, văduva lui Zah. Co- lumb, iar pe Petre, cu Maria Scheleti, soție legitimă	
80 r. 3	Duuitra	Dumitru
82 r. 4	2	4
r. 30	orit	mit
83	la spiță trebuie pus la Ioan curierul = cu Maria n. Moldovanu, văduvă din 1873. — Maria e acuma în Ospiciu Botoșani.	
85 r. 1	3	5
r. 26	4 și 5	6 și 7

Pg.	In loc de	Trebue
87 r. 13	după mama lui	trebue adaos : Nastasia 1818 Bacău, v. Anexa XIII ; 209
97 r. 13	I. N. Bejan)	I. N.) Bejan
102 r. 11	că	de
r. 29 fine	. . . . .	trebue pân' va veni
104 r. 10	Husnaș	Hașnaș
105 r. 21	după cumnat	trebue cu
108 r. 14	fiica Catrina	fiică a Catrinei
110 r. 27	Contemporarul	Contemporanul
112 r. 28	410 24	1024
114 nota 1	1860	1861
116 r. 22	Gorofă	Garofă
122 r. 11	. . . . .	trebue adaos : : E cea găsită de Zanne
122 al. 3	. . . . .	trebue adaos : Iordachi D. Mor- țun va fi ținut pe Olisaveta Moțoc din Brusturi
123	Spitele dela pg. 123 și 117 trebue acomo- date cu dat ele din anexa XIII p. 107 Morțun sârd. ar fi N. și ar fi avut pe N. Catinca și pe Ileana Genilia, vezi și pg. 205-6.	
127 r. 13	vadă de	evadă ; de
129 r. 6	trebue la inep. „bine” și după sus „.”	
141 r. 30	Tăutul Gr.	Tăutul : Gr.
145 r. 10	Badevița	Budenița
r. 20/1	ginerele	fiul ginerelei
nota 1	com.	Cern.
nota 2	soțul	fiul
146 r. 18	10 22	¹⁰ / ₂₂
148 r. 28	rică	ricăi
r. 30	diac, ...	diac ;
149 r. 20	. . . . .	nu trebue scos noe.
151 r. 24	22	22)
r. 27	Buzău	București
152 r. 10	„Ioan,”	„Ioan”
156 r. 11	(?)	? Nu ! căci ipo- teza e slabă. V 178 nota.
159 r. 7	(doc. Zotta, ...	(doc. Zotta) ;

Pag.	In joc de	Trebue
160 r. 22	Ghedeon	(Grigdrie)
161 r. 1	de	pe
r. 37	după Mavrocordat	„ „
r. 33	moșia	moșia
165 r. 15	nota 1 „că” nu trebue	
r. 20	nota 1 un „la”	
r. 22	nota 1 „momentul”	„monumentul”
168 r. 6	. . . . .	?
r. 29	uricar un	ueicar, un
172 r. 5	Stat	Statuum
174 r. 14	se	ne
176 j. 25	care	dar
177	trebue ștersă linia vertic. di'ntre Sandul și Gr.	
184 r. 24	Morțun	Morțun log.
185 r. 14	Muzăteștii	Mușăteștii
200 r. 25	pot	pit.
202 r. 19	Petre	Toader
204 r. 1	XII	XIII.
r. 19	2	1
205 r. 14	este	este în
206 r. 31	„ei”	„ea”
207 r. 18	Murțun	Morțun
r. 18	Ce	De
209 r. 8	„așa dar”	„înse”
214 r. 15	trebue la urmă.	„ „
„ r. 16	trebue șters și în loc :	„Vezi Peletiuici” la Index
215 r. 4	„Dumitrescu”	„Dumitrașcu”
„ r. 8	„3”	„2”
221 r. 10	10 „8”	„4”
227 r. 3	din «anocestrală»	«ancestrală»
Paginele albumului să se considere numerotate dela .		229 la 263.
229 — jos	„soția”	„soția”
231 — jos	„Cămărășani”	„Cămărășani”
255 r. 3	din jos „lui”	„lor”

EXPLICAȚIE

Ar fi bine ca, înainte de a ceti lucrarea, cetitorii să facă îndreptările din erată.

Din pricină că mult material nou a sosit din țară după ce lucrarea era tipărită pe 1/2, s'au întâmplat desordini, contradicții și nedumeriri. Numai ținând cea mai mare seamă de Index, cetitorul va găsi tot materialul nou asimilat. Ori când textul s'ar afla în contradicție cu Indexul sau cu erata, să se dea crezare Indexului și eratei.

Din greutăți tehnice a trebuit să mut cele trei spițe gen. mari la urma volumului. Deci în text și chiar în Index, când voi trimite la spița după pg. 56 să se caute spița I-a la sfârșitul volumului ; tot așa spița după pg. 114 va fi spița a II-a ; iar spița după pg. 202 va fi spița a III-a.

În ultimul timp lucrarea fiind aproape întregime tipărită, citim în ziarul „Universul” că Dl. Morțun Aristide, este institutor în Iași, acum revizor. Credem că Dl. Morțun Aristide e din familia Iacovachi.

I. Nădejde.

TABLA DE MATERIE

	<u>Pag.</u>
Viata lui V. G. Morțun	3
I. Notițe cronologice	3
II. V. G. Morțun în politică	12
a) Fost'a V. G. Morțun socialist cu doctrină?	12
b) Explicarea trecerei la liberali	19
c) Innăbușirea în sânge a mișcării revoluționare din 1907 cu concursul lui V. G. Morțun și a altor socialiști	26
d) Evoluat'o V. G. Morțun pân' la părăsirea ideilor fundamentale socialiste ori a murit convins că idealurile tinereței sale sunt realizabile și că se vor realiza curând?	30
Anexă: „Izbânda“, Joi 12 Iunie 1919. Convorbire cu dl V. G. Morțun, de dl M. Burillianu	32
III. Genealogia familiei Morțun	37
Morțuneștii în Arhondologia lui Sion; în legenda lui Eman. Morțun	37
Maximeștii și Morțuneștii în Igești. Maximeștii erau din Banilovschi. Moșiile: Bănila, Igeștii și Jadova.	42
Ștefan Morțun = fiica preotului Ilie Bejan din Budinți.	46
Pavel Morțun (copiii lui)	55
I. Vasile, fiul lui Pavel și copiii lui	55—61
II. Niculaiu fiul lui Pavel Morțun	62
III. Al. (Sandul) Morțun fiul lui Pavel Morțun.	64

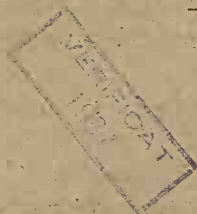
IV. Ruxandra fiica lui Pavel Morțun	65
V. Măriuca fata lui Pavel Morțun	65
VI. Toader Morțun fiul lui Pavel Morțun (copiii lui)	67—85
VII. Gheorghe (Iordachi) Morțun fiul lui Pavel Morțun	86
VIII. Lupul Morțun șetrar, fiul lui Pavel Morțun (copiii lui)	91—103
IX. Petre Morțun fiul lui Pavel	114
X. Ilie Morțun fiul lui Pavel Morțun	124
XI. Constantin Pavel Morțun și urmașii lui : anexa XV	201
XII. Ioan Pavel Morțun Comisul 55, 83, 84, 115, 221	
Anexă la Biografia lui V. G. Morțun	127
Morțun tată și bunic (scriseri)	127
Serjental Vasile Morțun	131
Depeși de condoleanță la înmormântarea lui V. G. Morțun	134—136
Anexe la Genealogie	137
<i>Anexa I-a</i>	137
<i>Anexa a II-a</i> : boierii din Berbești și Botoșenița : Barbovschi, Romașcu, Ținteștii, Cocriș, Popovici, Crăstea Mihailescul uricar, Bilăiu (Ciorneiu), Paladi.	139
<i>Anexa a III-a</i> (Budinți sau Budenița)	143
<i>Anexa a IV-a</i> : Tăuteștii și alții	155
<i>Anexa a V-a</i> : Comăneștii și Bălilești (moșii)	158
<i>Anexa a VI-a</i> : Anghelachi din Popișcani și rudele lui	156
<i>Anexa a VII-a</i> : Documente nobilitare ale Morțu- neștilor	170
<i>Anexa a VIII-a</i> : Biserica din Budenița	173
<i>Anexa a IX-a</i> : Familia Roșea	174
<i>Anexa a X-a</i> : Despre Maria (Gherghel), I-a soție a lui Toader fon Morțun	184
<i>Anexa a XI-a</i> : Neamul Marghioalei Iurașcu soția lui	

Gr. Morțun spăt.	197
<i>Aneza a XII-a</i> : Familia cea nouă Movilă	200
<i>Anexa a XIII-a</i> : Adăogiri:	204
Dela Budenița (Zotta); Ruxandra Morțun, Petre Pavel Morțun; Maria Morțun (infirmă), Morțuneștii dela Hârlău. Morțun Garafă. Marghioala Gr. Morțun și Mărioara Abaza. Maria I-a soție a lui T. Pavel Morțun, D. Secară și Albotestii: Maria Gherghel.	204
<i>Anexa a XIV-a</i> : Ultimele doc. dela Budenița (părintele Rosmeteneanu anexa XIV	316
<i>Anexa a XV-a</i> : Constantin Pavel Morțun și urmașii lui în Basarabia	281
<i>Anexa a XVI-a</i> : Alte depeși de condoleanțe la moartea lui V. Gr. Morțun.	225
<i>Anexa a XVII-a</i> : V. G. Morțun seamănă, pare-se, cu Pavel Ștefan Morțun	227

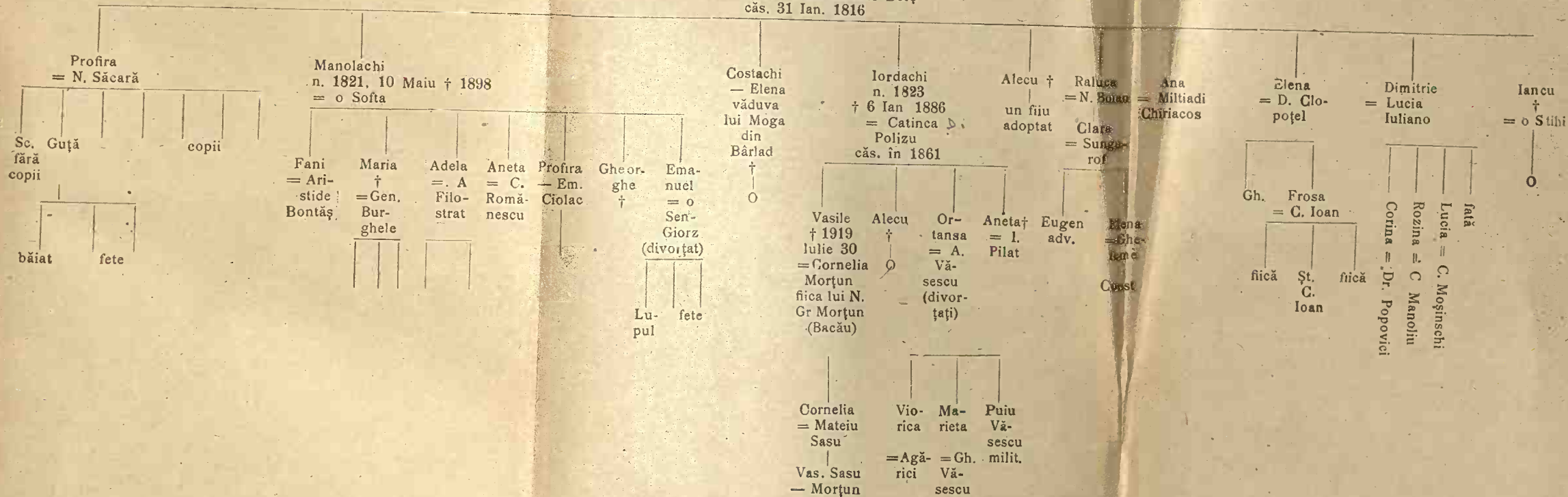
Lista fotografiilor :

V. G. Morțun: ultima fotografie în prefață . . pg. I.	
Maria V. Pavel Morțun, căs. cu Ioan Zotta	229
Zoița Chiriac Borș soția lui V. Lupul Morțun	231
Ecat. Dim. Polizu soția lui Iord. Vas. Morțun	233
Manolachi V. Morțun	233
Raluca V. Morțun soția lui N. Boian	233
Costachi Vas. Morțun	233
Dim. Vas. Morțun	235
Ana Vas. Morțun soția lui Miltiade Chiriacos	235
Al. Gr. Morțun	237
Vasile Gh. Morțun și Al. Gh. Morțun	239
Vas. Gh. Morțun și Al. Gh. Morțun	
Iord. V. Morțun cu fiicele Ortansa și Ana și cu fiul V. Gh. Morțun	243
Vas. Gh. Morțun tânăr neînșurat	242

<i>Gh. Gh. Morțun</i>	248
<i>Cornelia N. Morțun</i> soția lui <i>V. Gh. Morțun</i> cu fiica lor <i>Cornelia</i> (azi Sasu)	246
<i>Cornelia Vas. Morțun</i> fiica lui <i>V. Gh. Morțun</i>	251
<i>V. Gh. Morțun</i> în 1900	253
<i>Maria Al. von. Wilner</i> soția lui <i>N. Gr. Morțun</i> , fiica lor <i>Cornelia N. Morțun</i> (soția lui <i>V. Gh.</i> <i>Morțun</i>) și fiica acestor din urmă <i>Cornelia</i> (azi Sasn)	255
<i>V. Gh. Morțun</i> în camp. din 1913 în Bulgaria	257
<i>V. Gh. Morțun</i> cu nepotelul <i>Vas. Sasu-Morțun</i>	259
<i>V. Gh. Morțun</i> una din cele mai noi fotografii	261
<i>Autograf al lui V. Gh. Morțun</i>	263
Cele trei spițe genealogice mari, vin după pagina	264
Indexul alfabetic	265
Erata	273
O explicație	276
Tabla de Materie	277

Vasile fiul lui Lupul Morțun șătrar.
 Căminar 1824.
 † 1841
 = Zoia fiica lui Chiriac Borș
 căs. 31 Ian. 1816

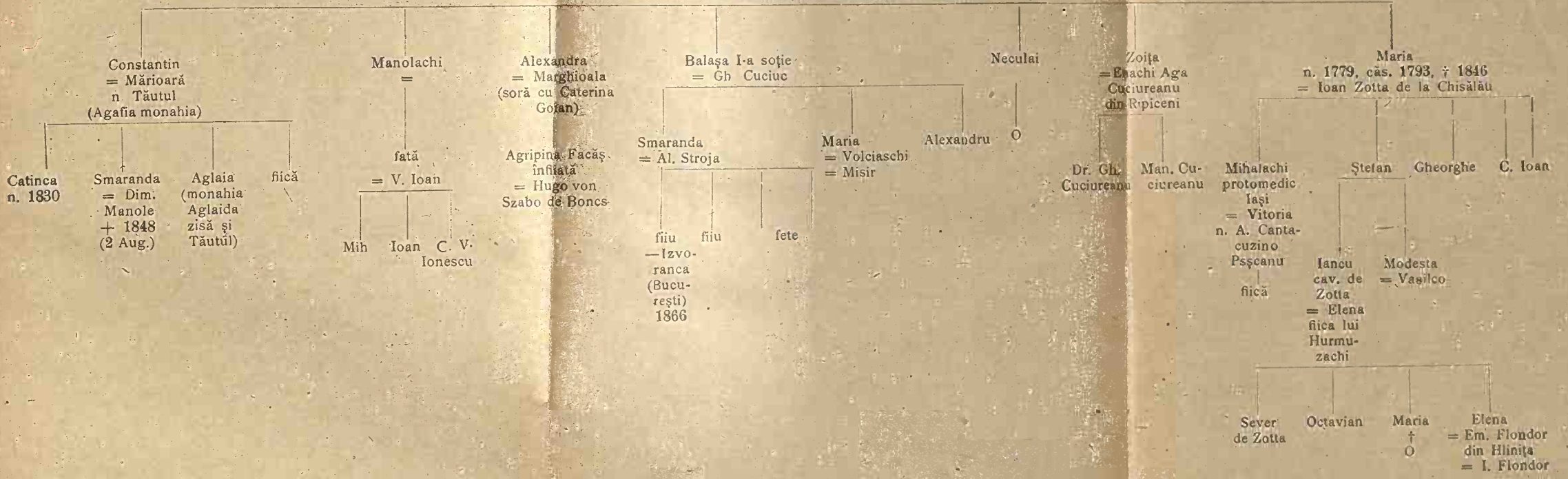

NOTA 1 In 1841 Dech. 1 s'a alcătuit astfel consiliul de familie al casei și copiilor lui Vas. N. Morțun : Pah. N. Morțun (dela Bacău), spăt. Gr. Morțun (dela Bacău), veri primari cu răposatul, sărdarul Iord. Morțun frate cu răpos., stolnicul P. Borș, frate cu soția răposatului*, Al. Ciurea var primar cu soția, iar epitropă rămâne Zoia văduva lui (după Artur Goroveiu).

NOTA 2. Spița se datorește : d-lui Artur Goroveiu adv. Folticeni ; d-nei Ortansa Morțun, institutoare București ; documentelor din Arh. Stat. Iași și București și Bul. t. of. a Moldovei, Mon. Of., d-nei Cornelia Morțun d-lui Dr. N. G. Țurcanovici.

NOTA 3. In fam. se spune c'au avut 18 copii, deci 9 ar fi murit de mici. In 25 sau 24 de ani de căsătorie, lucrul e de crezut (d-l Sungurof)

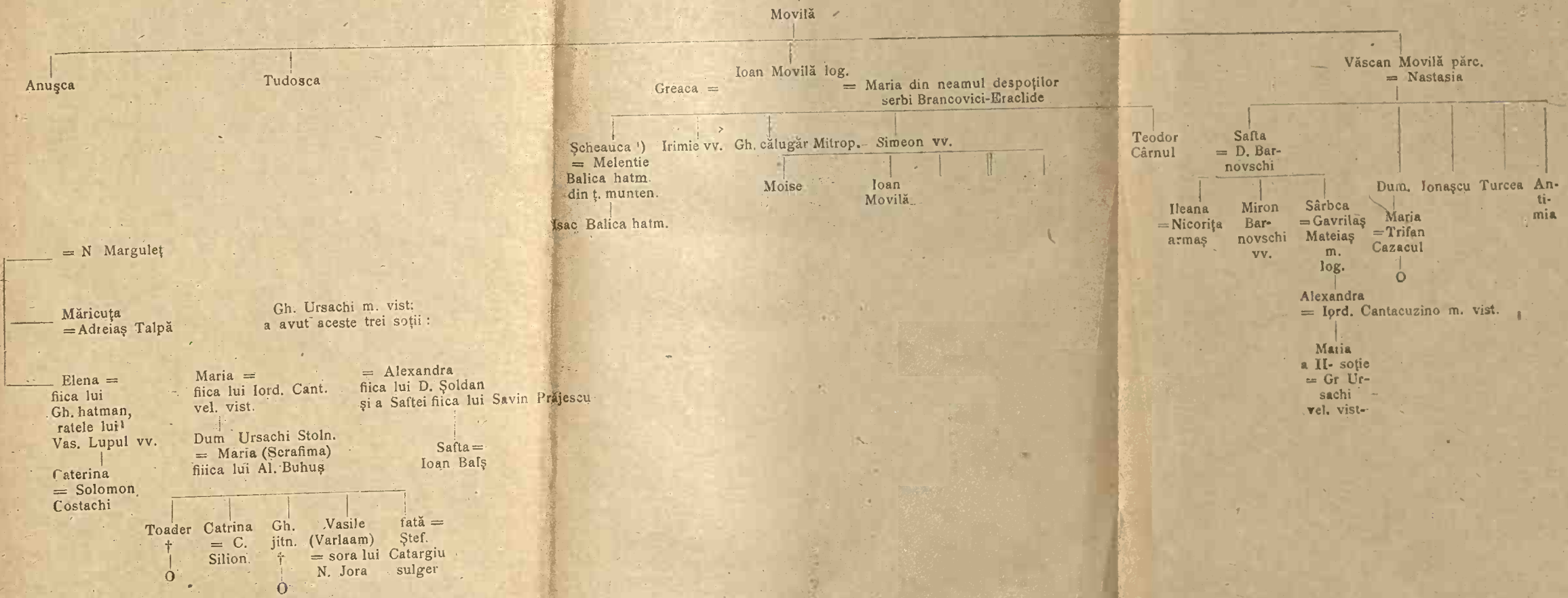
Vasile cavaler de Mörten din Budenița ¹⁾
 = Smaranda flica lui Ilie Holban pitar și a Nastasei Grigorcea

1) Despre această căsătorie a vorbit întâiu d-l Sever de Zotta in Arh. geneologică; amănunte in N. Iorga, tom. XXII Stud. și doc. la documentele holbănești, după rectificarea cetrei greșite V. Mărzea in loc de Mörten. Despre ascendenții Smarandei, la d-l Zotta și in alte documente adunate de mine din felurite publicații. Despre fiii și ficele lui Vas. Mörten din Budenița dau izvoarele la explicările privitoare pe fie-care din ei in parte.

2) la 1848 Apr. Dim. Manole a lăsat prin test. toată averea sa soției. A urmat proces: Dim. Vărgolici, cărui Dim. Manole îi era nepot de soră, s'a încercat să anuleze testamentul. După moartea Smarandei, averea avea să treacă la un spital din Botoșani (Tr. dela Trib. Botoș. Arh. St. Iași).

1) Hăjdău în testamentul lui Miron Bornovschi vv. (Arh Ist, tom. I, p. 1, 1628, Dech. 12) îi zice ba Scripca, ba Sverca, firește, greșind.